

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ»

Ακαδημαϊκό έτος 2015-2016

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ Ο
ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΛΙΜΕΝΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ**

Επιβλέπων καθηγητής: Λάζος Γρηγόρης

Επιμέλεια εργασίας: Ζωιτάκης Ιωάννης Α.Μ. : 3214Μ002

ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Λάζος Γρηγόρης Καθηγητής εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου
(επιβλέπων)

Λαμπροπούλου Έφη Καθηγήτρια εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου

Νικολόπουλος Γιώργος Καθηγητής εγκληματολογίας Παντείου
Πανεπιστημίου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα	2
-------------------	---

ΜΕΡΟΣ Ι

Εισαγωγή	6
----------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ ΦΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ

1. Προβλήματα πολιτικής των συνόρων	14
1.1. Η παγκόσμια αλληλεξάρτηση των κρατών και οι επιπτώσεις της.....	18
1.2. Το παράδοξο των συνόρων.....	20
2. Οι απειλές των συνόρων και τα τρωτά σημεία	24
2.1. Ακεραιότητα και διαφθορά.....	29
2.2. Η άποψη των ίδιων των Λιμενικών για τα όρια των εξουσιών τους	31
3. Τα βασικά πολιτικά ζητήματα της διαχείρισης των συνόρων	32
4. Η διέλευση των συνόρων	33
4.1. Οι διαδικασίες διέλευσης των συνόρων.....	33
4.2.1. Ο ψηφιακός εαυτός (virtual self).....	36
4.2.2. Ο φυσικός εαυτός.....	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ

1. Το κερτημένο Schengen για τα εξωτερικά σύνορα	39
1.1. SISII (Σύστημα Πληροφοριών Schengen)	42
1.2. SIRENE (Supplementary Information Request at the National Entries)	44
1.3. Το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS).....	46
1.4. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (ο υφιστάμενος οργανισμός Frontex με διευρυμένα καθήκοντα).....	47
1.5. Ισχυρότερα και ευφύστερα σύνορα στην ΕΕ: Η δημιουργία ενός συστήματος εισόδου-εξόδου (EES).....	48

2. Ο κώδικας συνόρων του Schengen	49
3. Ο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής ένωσης Frontex	53
3.1.1. Η ανάλυση κινδύνου του Frontex (Risk Analysis).....	56
3.1.2. Συνεργαζόμενα κοινά δίκτυα ανάλυσης κινδύνου.....	58
3.1.3. Οι Ετήσιες Εκτιμήσεις Κινδύνου- Annual Risk Analysis (ARA).....	58
4.2. Η ανταλλαγή πληροφοριών και η συνεργασία των κρατών μελών και του Frontex στον τομέα της ασφάλειας των συνόρων.....	63
4.3. Συνεργασία με τρίτες χώρες.....	64
4.4. Ομάδες στήριξης για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, που δραστηριοποιούνται σε «κομβικά σημεία» (Hotspots)	64
4.5. Ομάδες ταχείας επέμβασης στα σύνορα (RABIT).....	68
5. Κοινές επιχειρήσεις της ΕΕ για την ασφάλεια, την θαλάσσια επιτήρηση των συνόρων και τη ναυτική έρευνα και διάσωση	68
5.1. Η κοινή Επιχείρηση «Ποσειδών».....	70
5.2. Η κοινή Επιχείρηση «Τρίτων».....	73
5.3. EUNAVFOR MED Operation Sophia (Επιχείρηση «Σοφία»)	73
5.4. Παρακολούθηση, αναγνώριση και επιτήρηση - συνεργασία του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ με FRONTEX ΚΑΙ NATO στο Αιγαίο.....	74
6. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ-EUROPEAN BORDER SURVEILLANCE SYSTEMS (EUROSUR)	74
6.1. Υπηρεσίες Eurosur Fusion.....	76
6.2. Ο ρόλος του εθνικού συντονιστικού κέντρου (NCC).....	79
6.3 Απόδοση επιπέδων επίπτωσης κινδύνου σε τμήματα εξωτερικών συνόρων.....	80
6.4. Προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων και μέτρων που συμβάλλουν στην διάσωση των μεταναστών και των προσφύγων σύμφωνα με το εγχειρίδιο Eurosur.....	82

7. Το κοινό περιβάλλον ανταλλαγής πληροφοριών για την επιτήρηση του θαλασσίου τομέα της ένωσης (CISE)	85
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III: Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΩΝ

1. Ευρωπαϊκά προγράμματα εκπαίδευσης των συνοριοφυλάκων	88
2. Εκπαίδευση των συνοριοφυλάκων σε θέματα θεμελιωδών δικαιωμάτων	89
3. Προγράμματα ανταλλαγής και κινητικότητας στο πλαίσιο του CCC	90
4. Ο ευρωπαϊκός κοινός τίτλος μεταπτυχιακών σπουδών στη στρατηγική διαχείριση συνόρων	92
5. Ηλεκτρονική μάθηση	93
6. Η αξιοποίηση των αποσπασμένων προσκεκλημένων υπαλλήλων σε δραστηριότητες ενημέρωσης	92

ΜΕΡΟΣ II

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV: Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ - Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΔΙΑΣΩΣΗ

1. Οι νομικές υποχρεώσεις, κατά το διεθνές ναυτικό δίκαιο, των κυβερνήσεων και των κέντρων συντονισμού διάσωσης, όσον κινδυνεύουν στη θάλασσα	95
1.1. Νομοθεσία και πρακτικές διαδικασίες όσων κινδυνεύουν στη θάλασσα, ιδιαίτερα για πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο	97
1.2. Σύλληψη και μη επαναπροώθηση	99

2. ΛΙΜΕΝΙΚΟ ΣΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΚΤΟΦΥΛΑΚΗ (ΛΣ – ΕΛ.ΑΚΤ)

2.1. Ο ρόλος του Λιμενικού Σώματος-Ελληνική Ακτοφυλακή στο τομέα της Έρευνας και Διάσωσης	103
2.2. Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (Ε.Κ.Σ.Ε.Δ.)	106
2.3. Περιοχή Ευθύνης για τη διεξαγωγή επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης [Search and Rescue Region (SRR)]	108
2.4. Υλικοτεχνική υποδομή του Ε.Κ.Σ.Ε.Δ.	109

2.5. Εκπαίδευση στελεχών του Ε.Κ.Σ.Ε.Δ.....	111
2.6. Η οργάνωση του Ε.Κ.Σ.Ε.Δ.....	111
2.7. Η συμβολή του Τομέα Αεροπορικής Έρευνας και Διάσωσης (ΕΚΣΕΔ/ΑΤ).....	114

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V: ΟΙ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1. Η διαδρομή της ανατολικής Μεσογείου.....	117
1.1. Η διαδρομή της Αφρικής και της κεντρικής Μεσογείου	123
1.2. Ο ρόλος των κοινωνικών δικτύων.....	124
2. Η διαδρομή της ανατολικής Μεσογείου σε αριθμούς	127
2.1. Τάσεις πριν από το 2015.....	129
2.2. Η Παράνομη διέλευση των συνόρων στην Ανατολική Μεσόγειο διαδρομή- αφίξεις, διασώσεις και συλλήψεις διακινητών.....	129

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI: Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΜΙΚΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΡΕΥΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΛΣ-ΕΛΑΚΤ ΚΑΙ ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΩΣΗΣ

1. Η διαχείριση από το Λ.Σ- ΕΛ.ΑΚΤ	134
2. Αφηγήσεις στελεχών του Λ.Σ. από επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης	136

ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	141
--------------------------------------	------------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	142
---------------------------	------------

ΜΕΡΟΣ Ι

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στόχος της συγκεκριμένης εργασίας είναι να καταδειχθεί ο ρόλος του Λιμενικού Σώματος σε ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα και η Ευρώπη σήμερα. Καθημερινά χιλιάδες μετανάστες και πρόσφυγες φτάνουν στα ελληνικά νησιά με την ελπίδα να συνεχίσουν το ταξίδι τους για την Ευρώπη. Το Λιμενικό Σώμα, λόγω των αρμοδιοτήτων του, καλείται να παίξει σημαντικό ρόλο στο πρόβλημα αυτό, να εφαρμόσει δηλαδή την πολιτική των ελληνικών κυβερνήσεων και των κρατών-μελών της ΕΕ, είτε ενεργώντας αυτόνομα είτε συνεργαζόμενο με ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς.

Το έτος 2015 έχει χαρακτηριστεί και αποτιμηθεί, ιδωμένο από διαφορετικές οπτικές γωνίες ως «χρονιά της προσφυγικής κρίσης», «έτος της μεγαλύτερης μετακίνησης πληθυσμών από το Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο», «χρονιά της Ευρώπης-φρούριο και της στρατιωτικοποίησης των συνόρων» κλπ.

Ανεξάρτητα από την άποψη που θα υιοθετήσει κανείς, είναι αναμφισβήτητο το γεγονός ότι πάνω από ένα εκατομμύριο άνθρωποι αναζήτησαν στην Ευρώπη ένα ασφαλές καταφύγιο και μια καλύτερη ζωή. Τα τελευταία χρόνια χιλιάδες άνθρωποι κατέβαλαν και καταβάλουν απελπισμένες προσπάθειες να εισέλθουν στην Ευρώπη.

Μέχρι το 2013, η Ελλάδα δεχόταν μικτές ροές, κατά κύριο λόγο μεταναστευτικές, ενώ από το 2014 οι ροές άρχισαν να εξελίσσονται κυρίως σε προσφυγικές. Από τις αρχές Φεβρουαρίου του 2016, το 90% των ανθρώπων που έρχονται στην Ελλάδα σύμφωνα με τα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, έχουν χαρακτηριστικά προσφυγικού προφίλ.¹ Συχνά οι πρόσφυγες και οι μετανάστες στερούνται νομιμοποιητικών εγγράφων (π.χ. άδεια θεώρησης εισόδου) ή εγγράφων ταυτοποίησης (ταυτότητας, διαβατηρίου κλπ.) και καταφεύγουν σε «κυκλώματα» διακινητών ώστε να αποφύγουν τους συνοριακούς ελέγχους.

¹ Σπυροπούλου Γεωργία και Χριστόπουλος Δημήτρης, *Προσφυγικό: Θα τα καταφέρουμε*, 1η έκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, 2016, σελ.19

Η Ελλάδα είναι μια από τις βασικές εισόδους της Ευρώπης στις διαδρομές από Ασία, Αφρική, Βαλκάνια, επομένως δέχεται, συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ, τη μεγαλύτερη πίεση από παράνομες μεταναστευτικές ροές.² Το 2015, η Ελλάδα ήταν η χώρα που αποτέλεσε το κυριότερο σημείο εισόδου της Ευρώπης, με τον αριθμό των αφίξεων να αυξάνεται ραγδαία από τον Αύγουστο και έπειτα, ξεπερνώντας τους 100.000 πρόσφυγες το μήνα.³

Το βάρος της διάσωσης και της φύλαξης των εθνικών και κατ' επέκταση ευρωπαϊκών συνόρων, στο Ανατολικό Αιγαίο, έχει αναλάβει το Λιμενικό Σώμα-Ελληνική Ακτοφυλακή (Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ), με την υποστήριξη του Frontex. Καθημερινά, το Λιμενικό Σώμα πρέπει να αντιμετωπίσει τα οργανωμένα κυκλώματα διακινητών και να διασώσει τους πρόσφυγες και μετανάστες που κατάφεραν να προσεγγίσουν τις ελληνικές ακτές. Ανθρώπους φοβισμένους, που δεν γνωρίζουν κολύμπι, παιδιά και βρέφη που πολλές φορές δεν φορούν ούτε σωσίβιο, ανθρώπους που δεν γνωρίζουν αν βρίσκονται σε θάλασσα ή ποταμό και αρκετές φορές θύματα των σύγχρονων δουλεμπόρων, πιστεύοντας ότι έχουν οδηγηθεί σε άλλη χώρα και όχι στην Ελλάδα.

Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητη μια διευκρίνιση. Η διάκριση ανάμεσα σε μετανάστες και πρόσφυγες, αναφέρεται κυρίως στους λόγους μετακίνησης (οικονομικά κίνητρα ή διωκόμενοι πληθυσμοί) και έχει ως αποτέλεσμα το διαφορετικό θεσμικό πλαίσιο προστασίας των δικαιωμάτων τους. Επίσης ο τρόπος με τον οποίο χαρακτηρίζεται ένας αλλοδαπός προσδιορίζει σημαντικά τη μεταχείρισή του από τη χώρα εσόδου.

Όταν χρησιμοποιούμε τον όρο «μετανάστης» εννοούμε εκείνον τον άνθρωπο που εγκαταλείπει εκούσια τη χώρα του για να εγκατασταθεί προσωρινά ή μόνιμα σε μία άλλη χώρα, συνήθως σε μια περισσότερο αναπτυγμένη οικονομικά για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του. Οι μετανάστες εγκαταλείπουν τη χώρα τους λόγω περιβαλλοντικών συνθηκών ή απόλυτης φτώχειας. Η διαφορά με τους πρόσφυγες είναι πως οι μετανάστες δύνανται να επιστρέψουν στις πατρίδες τους για το λόγο ότι δεν κινδυνεύει η ζωή και η σωματική τους ακεραιότητα.

Παράνομος είναι ο μετανάστης (*irregular migrant*) που δεν έχει νόμιμη άδεια εισόδου και παραμονής σε κάποια χώρα.⁴

² Καλοφωλιάς Κωνσταντίνος Π., *Το μεταναστευτικό ζήτημα στη Μεσόγειο: Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα*, Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρη Μιχάλη, 2011, σελ. 56

³ Σπυροπούλου και Χριστόπουλος, *Προσφυγικό: «Θα τα καταφέρουμε»*, σελ.20

⁴ Στράτος Γεωργούλας κ.α., *Το προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα*, Σεβαστή Τρουμπέτα (επιμ.), 1^η έκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2012, σελ.55

Η Σύμβαση του 1951 για τους Πρόσφυγες, το Πρωτόκολλο του 1967, καθώς και άλλες Διεθνείς Συμβάσεις αναγνωρίζουν και προστατεύουν συγκεκριμένα δικαιώματα των προσφύγων και είναι ο ακρογωνιαίος λίθος διαφύλαξης τους. Αναφέρονται σε ελευθερίες, όπως αυτές της θρησκείας, της μετακίνησης, της εκπαίδευσης, της κατοχής ταξιδιωτικών εγγράφων, της δυνατότητας εργασίας και τονίζει τις υποχρεώσεις του ή της πρόσφυγα προς τη χώρα υποδοχής.

Μια διάταξη ρητά απαγορεύει και θεωρεί παραβίαση των δικαιωμάτων των προσφύγων (ο νομικός όρος είναι η μη επαναπροώθηση) σε χώρα όπου υπάρχει φόβος δίωξης τους. Επίσης, διασαφηνίζει ποια άτομα ή ομάδες ατόμων δεν καλύπτονται από τη Σύμβαση.

Συγκεκριμένα, το άρθρο 1 της Σύμβασης, καθορίζει ακριβώς τα χαρακτηριστικά του ατόμου που είναι πρόσφυγας. Πρόσφυγας είναι εκείνος που βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του ή του τόπου κατοικίας του, γιατί έχει δικαιολογημένο φόβο δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω πολιτικών πεποιθήσεων και εξαιτίας αυτού του φόβου δίωξης, ακόμα και φόβου βασανιστηρίων, θανάτου, αδυνατεί να παραμείνει σε αυτήν τη χώρα και ακριβώς λόγω των παραπάνω η φυγή του γίνεται κρυφά, χωρίς επίσημη άδεια, νομιμοποιητικά χαρτιά, γιατί η χορήγηση τους είναι αδύνατη από τη χώρα που διώκεται ή η χώρα βρίσκεται σε πόλεμο και ως εκ τούτου είναι αδύνατη και η επιστροφή όσο εξακολουθεί η ίδια κατάσταση.

Από τα παραπάνω συνάγεται το εύλογο συμπέρασμα ότι βασικές υπεύθυνες για την προστασία των προσφύγων είναι οι χώρες υποδοχής. Οι χώρες που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση του 1951 και ως εκ τούτου είναι υποχρεωμένες να τηρήσουν τους όρους της.

Στα πλαίσια αυτά, η Ύπατη Αρμοστεία έχει το ρόλο του «παρατηρητή» της όλης διαδικασίας επεμβαίνοντας εάν χρειαστεί για να βεβαιωθεί ότι στους πρόσφυγες θα χορηγηθεί άσυλο, θα αναγνωριστούν τα δικαιώματά τους γενικότερα και δεν θα εξαναγκαστούν να επιστρέψουν σε χώρες όπου η ζωή τους κινδυνεύει. Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών επιπλέον καταβάλλει προσπάθειες και διερευνά τρόπους ώστε να βοηθήσει τους πρόσφυγες να ξαναρχίσουν τη ζωή τους, είτε μέσω του εθελοντικού επαναπατρισμού στις χώρες καταγωγής τους, εάν αυτό είναι δυνατό, ή μέσω της μετεγκατάστασης σε χώρες υποδοχής ή σε άλλες τρίτες χώρες.

Παρόλα αυτά και οι χώρες, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που δεν έχουν υπογράψει τη Σύμβαση, είναι υποχρεωμένες να παρέχουν τις βασικές αρχές προστασίας, βάσει του διεθνούς δικαίου. Κανένας πρόσφυγας, για παράδειγμα, δεν επιτρέπεται να επαναπροωθηθεί στη χώρα που αναγκάστηκε να εγκαταλείψει ή σε κράτος όπου υπάρχει κίνδυνος για τη ζωή του. Ανεξάρτητα από την απειλή που βιώνει, μπορεί να είναι ένα άτομο ή μία οργάνωση, κυβερνήσεις, ή άλλες ομάδες που αναγκάζουν τους ανθρώπους να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους. Αυτό που είναι σημαντικό είναι το κατά πόσο ένα άτομο έχει ανάγκη διεθνούς προστασίας, εφόσον η χώρα καταγωγής του δεν μπορεί να την παρέχει.⁵

Οι πρόσφυγες βρίσκονται υπό καθεστώς διεθνούς προστασίας και η επιστροφή στη χώρα τους αποτελεί κίνδυνο για τη ζωή τους. Η ελληνική νομοθεσία έχει εναρμονιστεί με τη Σύμβαση της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων, και όλοι οι συναφείς Κανονισμοί και Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν νόμους του κράτους.

Οι πρόσφυγες, τουλάχιστον στη περίπτωση της Ελλάδας, διακρίνονται σε αιτούντες άσυλο, σε αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες, σε υπαχθέντες στο καθεστώς επικουρικής προστασίας και σε διαμένοντες με καθεστώς προστασίας για ανθρωπιστικούς λόγους. Η χορήγηση ασύλου δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση πράξη φιλανθρωπίας, αλλά είναι υποχρέωση κάθε χώρας βάσει των διεθνών συνθήκων και της ελληνικής νομοθεσίας.⁶

Η ΕΕ, από το 1999 προσπαθεί να διαμορφώσει πολιτικές και μέτρα τα οποία, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, θα διαχειρίζονται και θα ρυθμίζουν την κινητικότητα των μεταναστών και των προσφύγων προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και μέσα σε αυτήν. Με το πρόγραμμα του Τάμπερε και τη συμβολή των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων κυρίως του Λάακεν (2001), της Σεβίλλης (2002) και της Θεσσαλονίκης (2003), δόθηκε η ώθηση για τη θεμελίωση μιας κοινής ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής.

⁵ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR Greece), «Σύμβαση της Γενεύης του 1951: Ερωτήσεις και Απαντήσεις», διαθέσιμο στο url:

<https://www.unhcr.gr/fileadmin/Greece/General/Geneva1951faq.pdf>

⁶ Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, «Άσυλο και Μετανάστευση», διαθέσιμο στο

url:http://www.yrpt.gr/asylo.php?option=ozo_content&perform=view&id=3474&Itemid=465%20&lang=&lang=

Βλ. και Συμβούλιο, Οδηγία 2004/83/EK του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για «θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους», διαθέσιμο στο url: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3A133176>

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα που προέκυψαν από το Συμβούλιο του Τάμπερε της 15ης και 16ης Οκτωβρίου 1999,⁷ η Ευρωπαϊκή Ένωση έκανε τα πρώτα σημαντικά βήματα για, την όσο το δυνατόν, συγκρότηση μιας «ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων» καθορίζοντας το πλαίσιο της νόμιμης μετανάστευσης και της λήψης μέτρων για την καταπολέμηση της παράνομης. Στις 7 Δεκεμβρίου 2001, το Συμβούλιο πήρε απόφαση για μια κοινή ευρωπαϊκή διαχείριση του ελέγχου των συνόρων,⁸ η οποία θα αποτελούσε την αφετηρία για την περαιτέρω ανάπτυξη της επιχειρησιακής συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ.

Κατά τη σύνοδό του Λάακεν στις 14 και 15 Δεκεμβρίου 2001,⁹ το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο¹⁰ δήλωσε ότι η βελτιωμένη διαχείριση ελέγχου των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης, θα συμβάλει περαιτέρω στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, των δικτύων παράνομης μετανάστευσης, και της εμπορίας ανθρώπων.

Στη Σεβίλλη, συνεδριάζοντας μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση στην ανάγκη να επιταχυνθεί η εφαρμογή όλων των πτυχών του Προγράμματος του Τάμπερε, ιδίως σε ότι αφορά τον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης με:

- την εφαρμογή προγραμμάτων επαναπατρισμού των παράνομων μεταναστών
- τη σύναψη συμφωνιών επαναπροώθησης τους
- την ολοκληρωμένη και συντονισμένη φύλαξη των συνόρων της ΕΕ.¹¹

Στη συνέχεια, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, κάλεσε και το Συμβούλιο και την Επιτροπή, να καθορίσουν τους μηχανισμούς συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών οι οποίες θα είναι αρμόδιες για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων, και για να εξετάσουν τις συνθήκες υπό

⁷ Υπουργείο Εσωτερικών, «Συμπεράσματα της Προεδρίας Τάμπερε, 15 και 16 Οκτωβρίου 1999», διαθέσιμο στο url: <http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/GR-%CE%A4AMPERE-1999.pdf>

⁸ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Ευρωπαϊκό σχέδιο διαχείρισης των συνοριακών ελέγχων: έγγραφο 14570/01 FRONT 69», διαθέσιμο στο url: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14997-2001-INIT/el/pdf>

⁹ Συμπεράσματα της Προεδρίας - Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν, 14 και 15 Δεκεμβρίου 2001, διαθέσιμο στο url: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9tVQzNW7or4J:www.consilium.europa.eu/el/european-council/conclusions/pdf-1993-2003/%25CE%2595%25CE%25A5%25CE%25A1%25CE%25A9%25CE%25A0%25CE%2591%25CE%25AA%25CE%259A%25CE%259F-%25CE%25A3%25CE%25A5%25CE%259>

¹⁰ Ibid., στο Πόρισμα Νο.42, «Ο αποτελεσματικότερος έλεγχος των εξωτερικών συνόρων»

¹¹ Ανάγνου Μαίρη, *Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ελευθερίας Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (1999-2013): Αποτιμώντας τα Προγράμματα Δράσης του: Ταμπερέ-Χάγη-Στοκχόλμη*, Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 2014, σελ. 58

τις οποίες θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένας κοινός μηχανισμός για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 7 Μαΐου 2002 προέβη σε ανακοίνωση σχετικά με τη ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία περιλαμβάνει την «ανάλυση της κατάστασης» τόσο σε επιχειρησιακό όσο και σε κανονιστικό επίπεδο,¹² ενώ ταυτόχρονα, πρότεινε μια σειρά μέτρων και δράσεων που θα πρέπει να εφαρμοστούν.¹³ Στις 13 Ιουνίου του 2002, το Συμβούλιο, ενέκρινε «το σχέδιο για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης».¹⁴

Με την έγκριση του σχεδίου αυτού, λήφθηκαν μέτρα τόσο σε επιχειρησιακό, όσο και σε νομοθετικό πλαίσιο, για την ανάπτυξη του κοινού συστήματος διαχείρισης των συνόρων. Μεταξύ άλλων είναι και ο κώδικας συνόρων Σένγκεν, η σύνταξη ενός πρακτικού εγχειριδίου για τους συνοριοφύλακες, η δημιουργία του Ταμείου Εξωτερικών συνόρων και η ίδρυση του Frontex με την ειδική μονάδα ανάλυσης κινδύνου (risk analysis).

Το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει τα πέντε βασικά στοιχεία για ένα κοινό ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης των συνόρων:

1. ένα κοινό επιχειρησιακό μηχανισμό συντονισμού και συνεργασίας

¹² Στην ανακοίνωσή της προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τίτλο «Προς μια ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων των κρατών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης» στις 7 Μαΐου 2002 [1], η Επιτροπή υποστήριξε τη δημιουργία ενός «κοινού φορέα των ενασχολούμενων με τη φύλαξη των εξωτερικών συνόρων» επιφορτισμένου με τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών.

¹³ Συμβούλιο, «COM(2002) 233 τελικό» όπως αναφέρεται στο COM (2003) 687 «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα». (υποβαλλομένη από την Επιτροπή). Το σχέδιο για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (το σχέδιο) που ενέκρινε το Συμβούλιο στις 13 Ιουνίου 2002 [2], επικυρώνει τη δημιουργία ενός κοινού φορέα των ενασχολούμενων με τη φύλαξη των εξωτερικών συνόρων (κοινός φορέας) στο πλαίσιο της στρατηγικής επιτροπής για τη μετανάστευση, τα σύνορα και το άσυλο (SCIFA) με σκοπό την ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων.

¹⁴ Συμβούλιο, «Εγγραφο 10019/02 FRONT 58 COMIX 398», υιοθετήθηκε στις (13-14/6/2002) στην 2436 σύνοδο του Συμβουλίου στο «Σχέδιο για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Σύμφωνα με «το σχέδιο», τα βασικά καθήκοντα της κοινής ομάδας, η οποία άρχισε τις εργασίες της ως SCIFA+ κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2002, είναι να ενεργεί ως «επικεφαλής» της κοινής πολιτικής για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων και ως «καθοδηγητής» που συντονίζει και ελέγχει τα επιχειρησιακά σχέδια.

Στην έκθεσή της προς το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή προγραμμάτων, ad hoc κέντρων, πιλοτικών σχεδίων και κοινών επιχειρήσεων, στις 11 Ιουνίου 2003 [3], η ελληνική προεδρία κατέληγε στο συμπέρασμα ότι, όσον αφορά τα πιλοτικά σχέδια και τις κοινές επιχειρήσεις, η έλλειψη μηχανισμού παρακολούθησης και μεθόδου ανεξάρτητης και διεξοδικής αξιολόγησης καθώς και επεξεργασίας και αξιοποίησης των αποτελεσμάτων είναι ιδιαίτερα αισθητή. Η προεδρία ζήτησε, ως εκ τούτου, να εξετασθεί η αναγκαιότητα ενός νέου θεσμικού φορέα ώστε να ενισχυθεί η επιχειρησιακή συνεργασία για τη διαχείριση των εσωτερικών συνόρων.

2. μια κοινή ολοκληρωμένη αξιολόγηση των κινδύνων και των απειλών
3. το προσωπικό και τον διεπιχειρησιακό εξοπλισμό,
4. ένα κοινό κώδικα νομοθεσίας
5. και τον επιμερισμό των βαρών μεταξύ των κρατών -μελών της Ένωσης

Για να ανταποκριθεί σε αυτές τις απαιτήσεις η ΕΕ έχει θεσπίσει ένα αυστηρό κεκτημένο και μια σειρά από δεσμευτικά μέτρα για την εφαρμογή της διαχείρισης των συνόρων. Αυτά τα μέτρα, περιλαμβάνονται στα συμπεράσματα του Τάμπερε, και προϋποθέτουν ότι μόνο εξειδικευμένοι επαγγελματίες μπορούν να επιχειρούν κατά μήκος των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ οι οποίοι θα εφαρμόζουν το κοινοτικό κεκτημένο.¹⁵

Σε αυτό το σημείο είναι αναγκαίο να αναφερθεί η σημασία που αποδίδεται στην «έννοια του κοινοτικού κεκτημένου» (Acquis Communautaire), καθώς είναι αυτή που επιτρέπει στην Ευρωπαϊκή Ένωση να διατηρεί τη συνοχή της και να προχωρεί με στόχο της την εμβάθυνση, παρά τον αυξανόμενο αριθμό των μελών της από τις διαδοχικές διευρύνσεις. Όλα όσα έχουν επιτευχθεί αναφορικά με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μέχρι την ημέρα που ένα νέο κράτος εντάσσεται στην Ένωση αποτελούν ένα αδιαίρετο σύνολο, το κοινοτικό κεκτημένο, το οποίο κάθε νέο κράτος-μέλος είναι υποχρεωμένο να αποδεχθεί και να εφαρμόσει αποτελεσματικά.¹⁶ Όπως είναι σήμερα, το κεκτημένο αποτελείται από:

- το περιεχόμενο, τις αρχές και τους πολιτικούς στόχους των Συνθηκών (περιλαμβανομένων εκείνων της Συνθήκης του Άμστερνταμ),
- τη νομοθεσία που υιοθετήθηκε σύμφωνα με τις Συνθήκες και τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,
- τις δηλώσεις και τα ψηφίσματα που υιοθετούνται στα πλαίσια της Ένωσης,
- τις κοινές δράσεις, κοινές θέσεις, διακηρύξεις, συμπεράσματα και άλλες πράξεις εντός του πλαισίου της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφαλείας,
- τις κοινές δράσεις, κοινές θέσεις, συμβάσεις που υπογράφονται, ψηφίσματα, δηλώσεις και άλλες πράξεις που συμφωνούνται στο πλαίσιο της συνεργασίας σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων,

¹⁶ Δεν επιτρέπεται καμία μόνιμη απόκλιση από το κοινοτικό κεκτημένο. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να συμφωνηθούν προσωρινές αποκλίσεις και μεταβατικές περίοδοι με σκοπό να επιτραπεί στο νέο κράτος-μέλος να εναρμονιστεί σταδιακά με το κεκτημένο σε τομείς όπου αντιμετωπίζει ιδιαίτερες δυσκολίες. Αλλά η αρχή της αποδοχής του κεκτημένου πρέπει να διατηρείται ώστε να διασφαλίζονται τα επιτεύγματα της Ένωσης.

- τις διεθνείς συμφωνίες που συνάπτει η Κοινότητα και αυτές που συνάπτουν τα κράτη μεταξύ τους αναφορικά με τις δραστηριότητες της Ένωσης.

Το 2008 η Ευρωπαϊκή επιτροπή, παρουσίασε σχέδιο για την περαιτέρω ενίσχυση της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων. Με ένα πακέτο προτεινόμενων μέτρων (border package), έθεσε τις προϋποθέσεις για μια ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων. Πρόκειται για:

1. την εγκαθίδρυση ενός Ευρωπαϊκού Εποπτικού Συστήματος Συνόρων (Eurosur)
2. ζητήματα που αφορούν τον Frontex
3. την εγκαθίδρυση ενός συστήματος εισόδου/εξόδου των συνόρων

Η πρόταση της δημιουργίας ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων (Integrated Border Management), ως συνέπεια της ολοένα αυξανόμενης ροής ανθρώπων που διασχίζουν τα σύνορα, δεν φαίνεται ωστόσο να έχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Τα προτεινόμενα μέτρα, αντί να διευκολύνουν τους ταξιδιώτες, ενισχύοντας ταυτόχρονα την ασφάλεια και διατηρώντας χαμηλό το λειτουργικό κόστος εποπτείας, φαίνεται να οδηγούν περισσότερο σε μια cyber-fortress Europe (Ευρώπη-φρούριο), αυξάνοντας την πολυπλοκότητα, το κόστος και μειώνοντας την προστασία των προσωπικών δεδομένων, παρά τις διακηρύξεις περί του αντιθέτου.¹⁷

Συμπερασματικά, η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και τα μεγάλα προβλήματα της εποχής απαιτούν επανεξέταση του τρόπου με τον οποίο τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ μπορούν να προστατεύονται αποτελεσματικότερα από το διεθνικό έγκλημα, την παράνομη μετανάστευση, την παράνομη διακίνηση αγαθών και ανθρώπων και των τρομοκρατικών απειλών.

Η στρατηγικές διαχείρισης και τα προβλήματα που ανακύπτουν και πρέπει κάθε φορά να αντιμετωπιστούν με σκοπό τη διασφάλιση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, μέσω της ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων (IBM), περιγράφονται και αναλύονται κριτικά. Η εργασία βασίζεται σε πληροφορίες που διατίθενται από δημοσιευμένα έγγραφα των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, επιστημονικά συγγράμματα για τα σύνορα και τη διαχείριση των συνοριακών ελέγχων και από συνεντεύξεις ανθρώπων που με την επαγγελματική τους ιδιότητα συμμετέχουν στο σύστημα διαχείρισης των συνόρων της ΕΕ.

¹⁷ Ανάγνου Μαίρη, *Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ελευθερίας Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (1999-2013): Αποτιμώντας τα Προγράμματα Δράσης του Ταμπερέ-Χάγη-Στοκχόλμη*, Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 2014, 114-116

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Η ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ ΦΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ

1. Προβλήματα διαχείρισης των συνόρων-Προσπάθειες αντιμετώπισής τους

Η Ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων (IBM) αποτελεί έννοια της διαχείρισης των συνόρων που δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων υποστήριξης της ΕΕ στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων κατά τη διάρκεια της περιόδου 2002-2006. Η ανάγκη των οργανισμών που εμπλέκονται στη διαχείριση των συνόρων, όπως της αστυνομίας των συνόρων και των τελωνείων, να συντονίζουν τις εργασίες τους σε εθνικό και διεθνές επίπεδο έγινε όλο και πιο εμφανής, δεδομένης της καινούριας πραγματικότητας που έχει προκύψει από την επέκταση (ζώνη Schengen) της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα ανατολικά, με την κυκλοφορία μεταναστών και προσφύγων από τα σύνορα σε αναζήτηση καλύτερων κοινωνικοοικονομικών συνθηκών.

Η ΕΕ κινήθηκε γρήγορα για να καλύψει αυτή την ανάγκη για μεγαλύτερο συντονισμό στα εξωτερικά της σύνορα, και το 2004 δημιούργησε τον Frontex, έναν οργανισμό αφιερωμένο στην διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το βασικό επιχείρημα της IBM είναι ότι οι επιμέρους συνοριακές αρχές είναι γενικά αποτελεσματικότερες όταν η συνεργασία συντονίζεται από έναν επικεφαλής οργανισμό. Η IBM επιδιώκει την επίτευξη μιας ισορροπίας μεταξύ της νόμιμης κυκλοφορίας του εμπορίου, της κινητικότητας των ταξιδιωτών και τον έλεγχο των συνόρων, προκειμένου να εντοπίσει και να αποτρέψει το διασυνοριακό έγκλημα.

Η ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων (IBM) αφορά στον εθνικό και διεθνή συντονισμό και τη συνεργασία μεταξύ όλων των αρμόδιων αρχών και φορέων που

εμπλέκονται στον τομέα της ασφάλειας των συνόρων και της διευκόλυνσης του εμπορίου με σκοπό την αποτελεσματική, αποδοτική και συντονισμένη διαχείριση των συνόρων, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος των ανοικτών, αλλά καλά ελεγχόμενων και ασφαλών συνόρων.¹⁸

Σύμφωνα με τους Harmon και Mayer η ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων αποτελεί ένα «βρώμικο» και «ασεβές» πρόβλημα της πολιτικής. Απαιτούνται εκτεταμένες συμφωνίες, διαπραγματεύσεις, πολιτικοί συμβιβασμοί και προθυμία για εξισορρόπηση των ατομικών κερδών και ζημιών έναντι των μεγαλύτερων στόχων της πολιτικής.¹⁹

Το πιο σημαντικό όμως ζήτημα είναι ότι η IBM πρέπει να διασφαλίζει τα συμφέροντα των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ενώ ταυτόχρονα να περιορίζεται στο πλαίσιο των πολιτικών, νομικών και θεσμικών εξελίξεων της ΕΕ για την προστασία των μελών της.

Επίσης ενώ αρχικά, όλοι πίστευαν ότι ο σχεδιασμός της IBM θα συναντούσε μόνο γραφειοκρατικά και διαχειριστικά προβλήματα, αντιμετώπισε μια σειρά προβλημάτων, που έχουν την αιτία τους κυρίως στην απροθυμία όλων των εμπλεκόμενων μερών (κρατών-μελών, δημοσίων φορέων, θεσμικών οργάνων της ΕΕ κλπ.) να εργαστούν από κοινού, χωρίς εντάσεις και συγκρούσεις.

Όμως, η εθελοντική ένωση των κυρίαρχων κρατών-μελών σε μια μεγαλύτερη οικονομική και πολιτική ένωση και κοινότητα έχει αναπόφευκτα οδηγήσει στην ανάγκη για ένα πιο συντονισμένο σύστημα ελέγχου των εξωτερικών συνόρων. Η επέκταση του «Χώρου Ελευθερίας Ασφάλειας και Δικαιοσύνης» (ΧΕΑΔ, αναφέρεται επίσης ως Schengenspace, Ζώνη Schengen ή «Χώρος») εισήγαγε τέσσερις ελευθερίες - κυκλοφορίας προσώπων, αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων - και έχει εξαλείψει τους ελέγχους στα εσωτερικά σύνορα μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ τα οποία πληρούν τις προδιαγραφές της Σύμβασης Schengen.

Επομένως η προστασία του χώρου «χωρίς σύνορα» έχει μετατοπιστεί από το εσωτερικό της ΕΕ στα εξωτερικά σύνορα της. Πλέον, η προστασία, της Γερμανία ή της Ελβετίας, από διεθνείς απειλές, εξαρτάται από το έργο των συνοριοφυλάκων στην Ισπανία, την Πολωνία την Ιταλία ή την Ελλάδα.

¹⁸ Eastern Partnership Integrated Border Management, “What is Integrated Border Management?”,url: <http://www.eap-ibm-capacitybuilding.eu/en/about/essence-ibm>

¹⁹ Michael M. Harmon and Richard T. Mayer, *Organization Theory for Public Administration*, Glenview, IL: Scott, Foresman, 1986.

Όμως, τα συμφέροντα και οι προτεραιότητες όλων των κρατών μελών δεν είναι κοινά και, πολλές φορές αντικρουόμενα, μεταξύ τους. Σημαντικές διαφορές και ανταγωνισμοί υπάρχουν μεταξύ των μικρότερων και ισχυρότερων κρατών. Δεν έχουν ενταχθεί όλα τα κράτη-μέλη στη ζώνη Schengen για τους ίδιους λόγους και υπάρχει μεγάλη δυσανεμία και δυσπιστία από τα ασθενέστερα οικονομικά κράτη τελικά σχετικά με το πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις, και τίνων τα συμφέροντα εκπροσωπούν.

Τα κράτη-μέλη διεκδικούν τον έλεγχο των συνόρων τους ως κυριαρχικό δικαίωμα, το οποίο πίστευαν ότι θα διατηρούσαν, όταν προσχώρησαν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η σύγχρονη πραγματικότητα ρέουσα και συνεχώς μεταβαλλόμενη καθιστούν αδύνατον το παραπάνω.

Θεσμικά όργανα της ΕΕ, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, υποστηρίζουν την ανάγκη τα κράτη μέλη να εγκαταλείψουν την παραδοσιακή αντίληψη και τρόπο διασφάλισης της εθνικής κυριαρχίας τους, αδύνατο και πραγματικά, αναποτελεσματικό στην αντιμετώπιση του συγκεκριμένου προβλήματος αλλά και γενικότερα .

Καθώς ο εσωτερικός χώρος της ΕΕ άνοιξε, αυξήθηκε η ανάγκη για ασφάλεια στα εξωτερικά σύνορα και την ανάπτυξη μηχανισμών συνεργασίας στον εσωτερικό χώρο για τον συνεχή έλεγχο της εγκληματικών και παράνομων δραστηριοτήτων. Είναι προφανής λοιπόν και απαραίτητη η αλληλεγγύη μεταξύ όλων των κρατών-μελών, για την επίτευξη ενός κοινού στόχου, μέσα από την εθελοντική ανταλλαγή κυριαρχίας, χωρίς να καταργείται το απόλυτο δικαίωμα των κρατών-μελών να ελέγχουν τη δική τους επικράτεια και τα σύνορα τους.

Για τους παραπάνω λόγους η ευθύνη για τις προτάσεις και τη θέσπιση νομοθεσίας στο πλαίσιο της ΕΕ έχει κατανεμηθεί στους τέσσερις κύριους πολιτικούς θεσμούς της, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CEU),²⁰ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (European

²⁰ European Council – Council of the European Union, “What does the Council of the EU do?”, διαθέσιμο στο url: <http://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/>.

Συγκεκριμένα το Συμβούλιο της ΕΕ (Council of European Union) είναι το θεσμικό όργανο που εκπροσωπεί τις κυβερνήσεις των κρατών μελών. Επίσης γνωστό ανεπίσημα ως το Συμβούλιο της ΕΕ, είναι το σημείο όπου οι κυβερνητικοί υπουργοί από κάθε χώρα της ΕΕ συναντώνται για να υιοθετήσουν νόμους και να συντονίσουν πολιτικές. Το Συμβούλιο, από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, είναι το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΕ. Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν πρέπει να ταυτίζεται με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο απαρτίζεται από τους αρχηγούς κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ούτε με το Συμβούλιο της Ευρώπης (το οποίο είναι διεθνής διακυβερνητικός οργανισμός που ιδρύθηκε το 1949 με έδρα το Στρασβούργο και δεν αποτελεί όργανο της ΕΕ).

Council),²¹ την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission)²² και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο²³ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι το εκτελεστικό όργανο, η γραφειοκρατία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει την ευθύνη για την προστασία των συνόρων της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης και της «ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων (IBM)».²⁴ Όλες οι αποφάσεις εντός της ΕΕ προσπαθούν να συμβιβάσουν τα ανταγωνιστικά συμφέροντα και τις αξίες των συμμετεχόντων σε αυτά τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Επίσημως, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αντιπροσωπεύει τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EC) προωθεί το γενικό συμφέρον της ΕΕ και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CEU) υπερασπίζεται τα συμφέροντα των κρατών και των κυβερνήσεων τους.²⁵

Τα νομικά έγγραφα που αφορούν ειδικότερα την «ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων (IBM)» είναι η Σύμβαση Σένγκεν και ο Κώδικας Συνόρων του Σένγκεν (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2006). Η αρχική συμφωνία του Σένγκεν το 1985 έχει πλέον επεκταθεί και ενσωματωθεί στη νέα πολιτική και θεσμική δομή της ΕΕ που παρέχει τη νομική βάση για τον Ενιαίο Χώρο Ελευθερίας Ασφάλειας και Δικαιοσύνης εντός της ΕΕ.

Τα νέα Κράτη Μέλη, για να γίνουν αποδεκτά στη ζώνη Σένγκεν, πρέπει να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις για την εισαγωγή τους και για τη δυνατότητα των πολιτών

²¹ Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι το νομοθετικό σώμα της ΕΕ. Εκλέγεται άμεσα από τους πολίτες της ΕΕ κάθε 5 χρόνια. Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου περιλαμβάνει τη συμμετοχή στη νομοθετική διαδικασία (νομοθετική παραγωγή), τη κατάρτιση και έγκριση του κοινοτικού προϋπολογισμού και άσκηση του δημοκρατικού ελέγχου πάνω στη δράση των κοινοτικών οργάνων, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Βλ. Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Σύντομη παρουσίαση», διαθέσιμο στο

url: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_el

²² Η Επιτροπή προάγει το γενικό συμφέρον της ΕΕ προτείνοντας και επιβάλλοντας νομοθεσία, καθώς και εφαρμόζοντας πολιτικές και τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Η Επιτροπή είναι το μόνο όργανο της ΕΕ το οποίο υποβάλλει νομοθετικές προτάσεις για έγκριση από το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Αποτελείται από ομάδα ή «Σώμα» επιτρόπων, 1 από κάθε κράτος μέλος της ΕΕ.

Βλ. «Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή» (European Commission), url: https://ec.europa.eu/info/index_el

²³ Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είναι το κατεξοχήν διακυβερνητικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διάδοχο των συνόδων κορυφής και αποτελείται από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει αυξημένο ρόλο επί ζητημάτων εξωτερικής πολιτικής, ασφάλειας και άμυνας και στους τομείς όπου οι αποφάσεις λαμβάνονται με ομοφωνία ή ανήκουν στην σφαίρα της εθνικής κυριαρχίας των κρατών μελών. Τα τελευταία χρόνια στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο παρίσταται και ο Υπάτος εκπρόσωπος της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας.

Βλ. στο The European Council - Council of the European Union, “The European Council”, διαθέσιμο στο url: <http://www.consilium.europa.eu/en/european-council/>

²⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Προσφυγική κρίση», διαθέσιμο στο url: https://ec.europa.eu/greece/20161003/prosfigiki_krisi_en

²⁵ European Council - Council of the European Union, “What does the Council of the EU do?”, url: <http://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/>

τους να ταξιδεύουν ελεύθερα, όπως προβλέπεται από τη Σύμβαση του Σένγκεν και τους νόμους της ΕΕ (το κοινοτικό κεκτημένο). Η ΕΕ δεν αποδέχεται αυτόματα ένα νέο κράτος-μέλος στη ζώνη Σένγκεν. Ένα νέο κράτος-μέλος μπορεί να εισαχθεί στη ζώνη Σένγκεν μόνο όταν αξιολογείται και κρίνεται ότι πληροί τις προϋποθέσεις για την αποδοχή του.

1.1. Η παγκόσμια αλληλεξάρτηση των κρατών και οι επιπτώσεις της

Η ύπαρξη συνόρων αποτελεί ένα δημοφιλές επιστημονικό θέμα, δεδομένου ότι αυτά καθορίζουν ορατά τα πολιτικά δομικά στοιχεία των περιφερειακών και παγκόσμιων συστημάτων.

Η παραπάνω άποψη εδράζεται στη Συνθήκη της Βεστφαλίας, η οποία αποτέλεσε στην πραγματικότητα μία σειρά ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων, οι οποίες έλαβαν χώρα το 1648. Η Συνθήκη της Βεστφαλίας λειτούργησε ως εφαλτήριο μιας νέας δυναμικής στην πολιτική σκηνή της κεντρικής Ευρώπης, η μετέπειτα λεγόμενη Βεστφαλιανή κυριαρχία, δυναμική η οποία εστιάζει στη συνύπαρξη κυρίαρχων κρατών. Βάσει αυτού, οι όποιες εσωτερικές υποθέσεις ενός κράτους αφορούν το ίδιο το κράτος και συνεπώς οι παρεμβάσεις από τρίτους αποτελούν σφάλμα. Καθώς η ευρωπαϊκή πολιτική λογική εδραιώθηκε σε όλο τον κόσμο, τα Βεστφαλιανά αυτά ιδεώδη, ειδικότερα δε η ιδέα του κυρίαρχου κράτους, αποτέλεσαν κεντρικό πυλώνα του διεθνούς δικαίου και της ανερχόμενης τάξης πραγμάτων

Τρεις αιώνες, βέβαια μετά, τα Βεστφαλιανά ιδεώδη τα έχει καταργήσει η διαμορφούμενη σύγχρονη πραγματικότητα. Η ολοένα αυξανόμενη αλληλεξάρτηση των κρατών, των οικονομιών, των πολιτισμών και των πληθυσμών, με τη συνδρομή της τεχνολογία, έχει διαβρώσει σοβαρά την ικανότητα των κρατών να ελέγχουν την ατομική κινητικότητα καθώς και τη διαβίβαση πληροφοριών και κεφαλαίων για τη διασφάλιση της ακεραιότητας των συνόρων τους. Οι δραστηριότητες του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος, δεν μπορούν να ελεγχθούν πλέον από ένα μόνο κράτος.²⁶

²⁶ Otwin Marenin, *The Challenges of Integrated Border Management in the European Union*, Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Occasional paper No 17, 2010, 26, url:https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKewjixffgr4HRAhWDOIAKHTowCr4QFgdMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.dcaf.ch%2Fcontent%2Fdownload%2F35774%2F526765%2Ffile%2Fop17_marenin.pdf&usq=AFQjCNFTLIwq8mBQuclqj5Ts2at1xFW-Q&sig2=IMB64rvyGEiTHUXeFAf8qA&cad=rja

Μια πιο σύνθετη οπτική για τα σύνορα είναι ότι ταυτόχρονα καθίστανται όλο και λιγότερο σημαντικά. Η ύπαρξή τους έχει ολοένα και μικρότερη βαρύτητα, δεδομένου ότι η ικανότητα των κρατών να ελέγχουν την κινητικότητα των προσώπων, των αγαθών, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων έχει μειωθεί σημαντικά και ο έλεγχος έχει ξεφύγει από τη δυνατότητα των κρατών και γίνεται σε συνεργασία με μη κυβερνητικούς οργανισμούς και ομάδες (πολυεθνικές εταιρείες, ΜΚΟ, διακυβερνητικούς οργανισμούς και διακρατικές πολιτικές ομάδες και κοινότητες).

Την ίδια στιγμή τα σύνορα διατηρούν την απόλυτη ιδιότητά τους ως ένα από τα καθοριστικά χαρακτηριστικά των κρατών, δηλαδή την κυριαρχία πάνω σε ένα περιορισμένο κομμάτι εδάφους.²⁷

Η παραπάνω αντίφαση, ίσως να αποτελεί εμπόδιο στη ρεαλιστική αποτίμηση της νέας πραγματικότητας καθώς και στο σχεδιασμό μιας επίκαιρης πολιτικής.

Οι ολοένα και συχνότερες αναφορές στο θέμα της ασφάλειας αποτυπώνουν τις ανησυχίες της ΕΕ, που προσδιορίζει «τον ξένο» ως απειλή για την ευημερία των κρατών μελών της, προσπαθώντας να αντιμετωπίσει την κατάσταση με νέες τεχνικές επιβολής κατά αυτών των νέων απειλών.²⁸

Σύμφωνα με τη συνθήκη Schengen, τα νέα μέλη αποδέχονται το άνοιγμα των συνόρων τους, όμως θα πρέπει να συνεχίσουν να τα κλείνουν για τους πολίτες που δεν ανήκουν στη ζώνη Schengen, δημιουργώντας έτσι ένα νέο «σιδηρούν παραπέτασμα».²⁹ Επομένως η δομή, οι αρμοδιότητές και οι εξουσίες των θεσμικών οργάνων της ολοκληρωμένης διαχείριση των συνόρων, απαιτούν εγχώριες και διακρατικές συμφωνίες μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ, οι οποίες διαμορφώνονται από διάφορους πολιτικούς, αντικειμενικούς και υποκειμενικούς παράγοντες.

Σύμφωνα με την ιδέα της «ασφαλειοποίησης» και προσεγγίζοντας το ζήτημα από τη σκοπιά της χρηστής διακυβέρνησης και του εκδημοκρατισμού, απαιτούνται μεταρρυθμίσεις για τη διασφάλιση του δημοκρατικού ελέγχου των νέων θεσμών και των πολιτικών διαχείρισης των συνόρων. Τα συστήματα ελέγχου των συνόρων και της συνοριακής αστυνομίας πρέπει να υπόκεινται σε δημοκρατική διαχείριση και εποπτεία,

²⁷ Γεωργούλας Στράτος κ.α., *Το προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα*, Σεβαστή Τρουμπέτα (επιμ.), 1^η έκδ., Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2012, σελ. 39-43

²⁸ Ibid, 78-81

²⁹ Anderson Malcolm, *Border Regimes and Security in an Enlarged European Community: Implications of the Entry into Force of the Amsterdam Treaty*, Robert Schuman Centre No. 8, 2000, σελ. 23 <http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/1648/Anderson.pdf?sequence=1>

όπως συμβαίνει με όλες τις υπηρεσίες ασφαλείας που τους εκχωρείται το δικαίωμα να ασκούν νόμιμη βία για τον έλεγχο ανθρώπων. Η διαδικασία της λογοδοσίας δεν μπορεί να συνεχίσει να ατονεί και να επαφίεται μόνο στους μηχανισμούς των κρατών μελών. Είναι αναγκαία η ανάπτυξη νέων στρατηγικών και ειδικών μηχανισμών λογοδοσίας για τον ολοκληρωμένο έλεγχο των συνόρων.

1.2. Το παράδοξο των συνόρων

Τα σύνορα είναι οι φράχτες αλλά και οι πύλες εισόδου ενός κράτους. Βασικό πολιτικό ζήτημα είναι πώς μπορεί να συνδυαστεί η ανάγκη οχύρωσης με την ανάγκη να χαλαρώσουν οι συνοριακοί έλεγχοι, πώς είναι δυνατόν να ισορροπήσει η ενθάρρυνση των νόμιμων ροών - ανθρώπων, αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων- που είναι απαραίτητα στοιχεία για την οικονομική ανάπτυξη και την πολιτική σταθερότητα ενός κράτους, διατηρώντας ταυτόχρονα τις παράτυπες ροές έξω από τα σύνορα. Με λίγα λόγια, πώς μπορεί να εξισορροπηθεί η ανάγκη για κινητικότητα με την ανάγκη για έλεγχο.

Ο Hobbing αναφέρει ότι η έννοια της ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων αποτελεί μια ευαίσθητη προσπάθεια συνδυασμού της ανάγκης για ασφάλεια με την διευκόλυνση των εμπορικών συναλλαγών. Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μεταβάλλεται σε έναν αγώνα εξισορρόπησης ανάμεσα στη μη - ακόμα - ολοκληρωμένη ΕΕ και στο ευαίσθητο μείγμα των ενιαίων εξωτερικών συνόρων και των χωριστών νομικών/διοικητικών συστημάτων.³⁰

Ένα από τα επίσης σημαντικά ζητήματα που προκύπτουν και έχουν απασχολήσει τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) είναι ο τρόπος που μπορεί να ισορροπήσουν και να συνδυαστούν οι πρακτικές επιβολής του νόμου της ΕΕ και η νομική υποχρέωση να προστατευτούν τα σύνορα της Ελλάδας και της ΕΕ με τους κανόνες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.³¹

³⁰ Hobbing, Peter, "Integrated border management at the EU level", Brussels: CEPS Working Document, No. 227, August 2005, διαθέσιμο στο url: http://aei.pitt.edu/6672/1/1254_227.pdf

³¹ Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) ιδρύθηκε με αποστολή την παροχή ανεξάρτητης και τεκμηριωμένης συνδρομής και συμβουλών εμπειρογνομόνων σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα στα θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη της ΕΕ. Πρόκειται για έναν ανεξάρτητο οργανισμό της ΕΕ που χρηματοδοτείται από τον προϋπολογισμό της Ένωσης. Βλ. στο European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), "About the FRA", διαθέσιμο στο url: <http://fra.europa.eu/en/about-fra>

Η ΕΕ έχει αναπτύξει κοινούς κανόνες για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων, για την έκδοση θεωρήσεων και για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου. Οι κανόνες αυτοί απαιτούν τη συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ, περιλαμβανομένης της ανταλλαγής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν τους υπηκόους τρίτων χωρών.

Η ΕΕ έχει αναπτύξει τρία μεγάλης κλίμακας συστήματα πληροφορικής για την ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στους τομείς του ασύλου, των συνόρων και των θεωρήσεων: το Eurodac, το SIS II (Σύστημα Πληροφοριών Schengen) και το VIS (Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις).

Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίος ένας γόνιμος προβληματισμός για τις συνέπειες που αυτοί οι μηχανισμοί ελέγχου και συλλογής πληροφοριών, μπορεί να έχουν στα θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα, από την εισαγωγή, αποθήκευση και χρήση των βιομετρικών δεδομένων, όπως τα δακτυλικά αποτυπώματα, σε αυτά τα συστήματα πληροφορικής. Οι επιπτώσεις αυτές θα πρέπει να μελετηθούν προκειμένου να αποφευχθούν οδυνηρότερες συνέπειες, που πλέον θα αφορούν όλη την ανθρωπότητα, την αποφυγή δηλαδή ενός παγκόσμιου ολοκληρωτικού συστήματος.

Αυτές οι ευαίσθητες ισορροπίες απαιτούν πολιτικές αποφάσεις για να καθοριστούν οι αξίες και τα συμφέροντα που έχουν βαρύτητα να προωθηθούν. Η ισορροπία βρίσκεται ανάμεσα στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, στη «χαλάρωση» των συνοριακών ελέγχων, στην ανάγκη για ασφάλεια, στα δικαιώματα και στις ελευθερίες των ατόμων, στην ενίσχυση των συνόρων και τον φορέα διαχείρισής τους.

Στην περίπτωση της ΕΕ οι πρώτες επίσημες αποφάσεις σχετικά με τους νόμους που αφορούν στη διαχείριση των συνόρων λαμβάνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία έχει το «δικαίωμα πρωτοβουλίας» για όλη τη κοινοτική νομοθεσία, είναι δηλαδή υπεύθυνη για την έναρξη των νομοθετικών πρωτοβουλιών.³² Στη συνέχεια, επικυρώνονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CEU).

Βλ. και στο European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), “Guidance on how to reduce the risk of refoulement in external border management when working in or together with third countries”, διαθέσιμο στο url: <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/guidance-how-reduce-risk-refoulement-external-border-management-when-working-or>

³² Council of the European Union, 13926/1/06 REV 1, “Subject: Integrated border management; strategy deliberations”, διαθέσιμο στο url: https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j4nvgs5kkg27kof_j9vvik7m1c3gyxp/vi7jgt4bkyxy/f=/13926_1_06_rev_1.pdf

Αναλυτικότερα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο³³ ως το υπεύθυνο όργανο λήψης αποφάσεων για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, προτείνει τις νέες πολιτικές κατευθύνσεις, τις προτεραιότητες και τις πρωτοβουλίες. Το Συμβούλιο θεσπίζει μέτρα για να εξασφαλίσει τη διοικητική συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών των κρατών-μελών με σκοπό:

α) να εξασφαλίζεται ο έλεγχος των προσώπων και η αποτελεσματική εποπτεία της διέλευσης των εξωτερικών συνόρων

β) να δημιουργηθεί σταδιακά ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων

Στη συνέχεια, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΚ)³⁴ στην υποβολή νομοθετικών προτάσεων, οι οποίες θα συζητηθούν και θα εγκριθούν, ή όχι, από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΚΕΕ)³⁵ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Βέβαια, κατά τη διάρκεια των πολλαπλών συνόδων και συναντήσεων στις οποίες συμμετέχει όλη η πολιτική ελίτ, σχετικά με το ποιες κατευθύνσεις θα ακολουθηθούν και ποια θέματα πρέπει να αντιμετωπιστούν, είναι σίγουρο ότι θα λάβουν χώρα και ανεπίσημες συζητήσεις. Γίνεται έτσι αντιληπτό, ότι το πολιτικό θεματολόγιο και οι αποφάσεις που προτείνονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο βασίζονται σε μια αλληλεπίδραση πολιτικών

³³ Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαράσσει τον γενικό πολιτικό προσανατολισμό και καθορίζει τις προτεραιότητες της ΕΕ Δεν είναι νομοθετικό θεσμικό όργανο της ΕΕ, δηλαδή δεν διαπραγματεύεται ούτε εκδίδει τους νόμους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντ' αυτού, καθορίζει το πολιτικό θεματολόγιο της ΕΕ και εγκρίνει συνήθως συμπεράσματα κατά τις συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, προσδιορίζοντας τα προβλήματα και καθορίζοντας τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν.

Βλ. European Council-Council of the European Union, «Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο», url: <http://www.consilium.europa.eu/el/european-council/>

³⁴ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ΕΚ είναι το εκτελεστικό όργανο της ΕΕ Εκπροσωπεί τα συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολό της (όχι τα συμφέροντα μεμονωμένων κρατών). Κύρια καθήκοντα της Επιτροπής είναι τα εξής:

- η υποβολή νομοθετικών προτάσεων που στη συνέχεια εγκρίνονται από τους συννομοθέτες, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο Υπουργών
- η επιβολή του ευρωπαϊκού δικαίου (όπου χρειάζεται, με τη βοήθεια του Δικαστηρίου της ΕΕ)
- ο καθορισμός στόχων και προτεραιοτήτων, που περιέχονται κάθε χρόνο στο πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής, καθώς και των δράσεων υλοποίησής τους
- η διαχείριση και εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ και του προϋπολογισμού
- η αντιπροσώπευση της Ένωσης εκτός Ευρώπης (π.χ., διαπραγμάτευση εμπορικών συμφωνιών μεταξύ της ΕΕ και άλλων χωρών).

Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Οργανωτική δομή», διαθέσιμο στο url: https://ec.europa.eu/info/about-european-union/organisational-structure_el

³⁵ Στο Συμβούλιο συνεδριάζουν οι υπουργοί όλων των κρατών μελών της ΕΕ για να συζητήσουν, να τροποποιήσουν και να θεσπίσουν νομοθετικές πράξεις και να συντονίσουν πολιτικές. Οι υπουργοί έχουν την εξουσία να δεσμεύουν τις κυβερνήσεις τους να αναλάβουν τις δράσεις που συμφωνήθηκαν στις συνεδριάσεις. Το Συμβούλιο, από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, είναι το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΕ.

Βλ. Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», url: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_el

και ιδεών που επισημοποιούνται στη συνέχεια από τα προσχέδια και τους κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Στο πλαίσιο της επιχειρησιακής συνεργασίας που συντονίζεται από τον Οργανισμό, πρέπει να τηρούνται όλοι οι κανόνες που περιλαμβάνονται στον κανονισμό της ΕΕ 656/2014³⁶ «περί κανόνων επιτηρήσεως των εξωτερικών θαλάσσιων συνόρων στο πλαίσιο της επιχειρησιακής συνεργασίας που συντονίζεται από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Ο κανονισμός αυτός προβαίνει στην καθιέρωση κοινών προτύπων στους κανόνες εμπλοκής που εφαρμόζονται κατά γράμμα σε όλες τις δραστηριότητες του Λιμενικού Σώματος στη θάλασσα.

Ο κανονισμός αυτός έρχεται να ισορροπήσει και να συνδυάσει μεταξύ τους τον κώδικα Schengen για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα θέματα ασύλου και την ανάγκη για θέσπιση κάποιων κανόνων.

Υπήρξε λοιπόν η ανάγκη να αποτυπωθούν σε ένα κείμενο τα πλαίσια ελέγχου των συνόρων όπως προβλέπει ο κώδικας συνόρων Schengen και η Ελληνική νομοθεσία, με γνώμονα το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το δικαίωμα του μετανάστη για άσυλο. Αυτός ο κανονισμός καταγράφει με λεπτομέρειες αυτά τα θέματα, ώστε να είναι κατανοητά από τους ανθρώπους που θα τα εφαρμόσουν και που δεν είναι νομικοί αλλά είναι οι Λιμενικοί που επιχειρούν στα πλωτά και εναέρια σκάφη.

Όπως είναι φυσικό ο λιμενικός και οποιοσδήποτε αστυνομικός ή συνοριοφύλακας δεν είναι δυνατόν σε κάθε επιχείρησή του να ερμηνεύει συνδυαστικά τη συνθήκη της Γενεύης και το κώδικα Schengen. Έτσι, ο κανονισμός είναι ένα χρήσιμο, όσο και απαραίτητο εργαλείο. Φυσικά, δεν περιλαμβάνει όλες τις υποπεριπτώσεις αλλά είναι ένα σημαντικό βοήθημα κυρίως για αυτούς που συνεργάζονται στα εξωτερικά σύνορα και προέρχονται από διαφορετικές χώρες και από διαφορετικούς φορείς με διαφορετικές αρμοδιότητες γιατί έτσι αποκτούν ένα κοινό πεδίο. Αλλά και στα χέρια του νομοθέτη είναι ένα χρήσιμο

³⁶ «Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 656/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, περί κανόνων επιτηρήσεως των εξωτερικών θαλάσσιων συνόρων στο πλαίσιο της επιχειρησιακής συνεργασίας που συντονίζεται από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Συντάκτης: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, url: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0656>

εργαλείο, αφού μπορεί έχοντας ένα διεθνές πλαίσιο σε συνδυασμό με την αρχή της μη επαναπροώθησης να ρυθμίσει θέματα όπως το χαρακτηρισμό ενός περιστατικού SAR.

Επομένως, η ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων στη πράξη αποτελείται αφενός από τους κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και αφετέρου από την εξουσία και τη διακριτική ευχέρεια που της εκχωρείται από τους κανονισμούς στα αρμόδια θεσμικά όργανα. Στην περίπτωση του Λιμενικού Σώματος Ελληνική Ακτοφυλακή και του Frontex, στο κανονισμό για την εγκαθίδρυση τους, καθορίζονται λεπτομερώς τα καθήκοντα, οι εξουσίες και οι οργανωτικές τους ρυθμίσεις. Επίσης, ο Frontex συγκροτεί μια αυτόνομη, ανεξάρτητη υπηρεσία εντός του πλαισίου της ΕΕ. Ωστόσο, η πραγματική λειτουργία του Λιμενικού Σώματος και του Frontex επηρεάζεται τόσο από τους κανονισμούς λειτουργίας τους, όσο και από τις προτάσεις των αξιωματικών τους ως προς την εφαρμογή των καθηκόντων και των υποχρεώσεών τους.

2. Οι απειλές των συνόρων και τα τρωτά σημεία

Συμπερασματικά, η αποτελεσματική διαχείριση των συνόρων απαιτεί επαναπροσδιορισμό των εννοιών της νομιμότητας και ένα ακριβή σχεδιασμό. Τα ανοιχτά σύνορα είναι η προϋπόθεση για τη νόμιμη κινητικότητα, αλλά ταυτόχρονα ευνοούν την ύπαρξη κινδύνων και τη διασάλευση της ασφάλειας. Δεν έχουν όμως όλες οι παραβιάσεις των νόμων την ίδια επίπτωση στο αίσθημα ασφαλείας. Το οργανωμένο λαθρεμπόριο ναρκωτικών στην ΕΕ είναι μια διαφορετική απειλή από την οργανωμένη παράνομη διακίνηση αυτοκινήτων από την ΕΕ σε διάφορες μεταβατικές χώρες. Η διακίνηση ανηλίκων είναι ένα πρόβλημα που αποτελεί μια διαφορετική πρόκληση και αντιμετώπιση στον γενικότερο έλεγχο της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Η διέλευση των συνόρων χωρίς τα κατάλληλα έγγραφα αποτελεί μια παραβίαση, αλλά είναι πολύ διαφορετικό ως απειλή σε σύγκριση με το λαθρεμπόριο όπλων.

Οι απειλές για την ασφάλεια μπορούν να ταξινομηθούν σε πέντε γενικές κατηγορίες:³⁷

³⁷ Otwin Marenin, *The Challenges of Integrated Border Management in the European Union*, (Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Occasional paper No 17, 2010, σελ.20

Βλ. και Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια: Σύνορα και ασφάλεια», 2014, url: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Z5PvsSN2Uh0J:https://europa.eu/european-union/file/711/download_el%3Ftoken%3DwWdNNOU4+&cd=2&hl=el&ct=clnk&gl=gr&client=firefox-b

- οι συνήθεις εγκληματικές πράξεις που γίνονται σταδιακά σε διαφορετικές χώρες (π.χ. οι κλοπές αυτοκινήτων από τη μία πλευρά των συνόρων και η αποσυναρμολόγηση τους με σκοπό την πώλησή των ανταλλακτικών τους από την άλλη πλευρά των συνόρων, το γνωστό chop-shop.
- οι τεχνικές παραβιάσεις (η έλλειψη νόμιμων εγγράφων, οι παράνομοι μετανάστες που αναζητούν εργασία)
- το οργανωμένο έγκλημα σε διεθνές επίπεδο διαφόρων μορφών και τύπων, στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης (το λαθρεμπόριο αυτοκινήτων, όπλων, ναρκωτικών και άλλων εμπορευμάτων, η εμπορία ανθρώπων, η παράνομη μεταφορά όπλων και πυρηνικών υλικών, ή η παράνομη έκχυση επικίνδυνων υλικών όπως τα ραδιενεργά απόβλητα³⁸)
- οι τρομοκρατικές απειλές κατά της ασφάλειας³⁹
- οι απειλές κατά της ακεραιότητας της διαχείρισης των συνόρων όπως η διαφθορά,⁴⁰ η κατάχρηση εξουσίας, η βία εις βάρος των συνοριακών φυλάκων

³⁸ Σύμφωνα με
ραδιολογικά κ
δράσης για το
είδους συμβάν
την ενίσχυση
Βλ. Council
radio logical a
REV 1, Bruss

url: <http://register.consumers.europa.eu/doc/st/1=EN&f=ST%2015505%202009%20REV%201>

³⁹ Για επιπλέον πληροφορίες βλ. European Commission, «Terrorism & other Security-related Risks (CIPS)», url: https://ec.europa.eu/home-affairs/financing/fundings/security-and-safeguarding-liberties/terrorism-and-other-risks_en

⁴⁰ Η διαφθορά είναι στενά συνδεδεμένη με το οργανωμένο έγκλημα και συχνά διευκολύνει τη λειτουργία των παράνομων αγορών (π.χ. παράνομα τσιγάρα, εμπορία ανθρώπων, εμπόριο ναρκωτικών, πορνεία) που συχνά αντιπροσωπεύουν διαπεριφερειακές απειλές.

Βλ. Αναλυτικά στο, Frontex, “Study on anti-corruption measures in EU Border control”, Centre of the Study of Democracy, March 2012, url: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Research/Study_on_antirruption_measures_in_EU_border_control.pdf

Βλ. European Commission, “Corruption”, Migration and Home Affairs, διαθέσιμο στο url: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption_en

Εικ 1 και 2: φωτογραφίες από εντοπισμό λαθρεμπορίου τσιγάρων⁴¹

Απαραίτητη προϋπόθεση για μια αποτελεσματική πολιτική στη διαχείριση των συνόρων σήμερα είναι ο εντοπισμός και η αξιολόγηση των προβλημάτων που διαβαθμίζονται και οργανώνονται βάσει της σοβαρότητας και της κρισιμότητας των περιστατικών.

Η IBM δεδομένης της έλλειψης πόρων, μέσων και προσωπικού έχει περιορισμένη δυνατότητα άρα και πιθανότητα να διαχειριστεί με αποτελεσματικό τρόπο αυτό το πρόβλημα, εκτός και αν υπάρξει μια ολοκληρωμένη εικόνα, αξιολόγηση των προτεραιοτήτων και οι συνοριοφύλακες είναι εκπαιδευμένοι να διακρίνουν μεταξύ τους τα επίπεδα των απειλών. Μήπως όμως μια τέτοια αξιολόγηση ξεφεύγει από τις αρμοδιότητες των λιμενικών?

Επίσης, οι συνοριοφύλακες σήμερα δεν μπορούν να επιχειρούν αποτελεσματικά αν όλες οι παράνομες πράξεις αντιμετωπίζονται σχεδόν σαν ίδιες, αλλά αυτό είναι ένα γενικότερο πρόβλημα της αστυνόμευσης. Έτσι, η αστυνομία ακολουθώντας σε όλες τις περιπτώσεις το γράμμα του νόμου και τους κανονισμούς δεν θα είναι σε θέση να αξιολογήσει τα σοβαρά ζητήματα με αποτέλεσμα να αναλώνεται σε μικρότερης σοβαρότητας παράνομα περιστατικά, που είναι και τα περισσότερα.

Ας πάρουμε για παράδειγμα τον έλεγχο της κυκλοφορίας. Αν η αστυνομία διακόπτει τη κυκλοφορία των αυτοκινήτων σε κάθε παράβαση του ΚΟΚ που παρατηρείται, θα δημιουργούνται ουρές χιλιομέτρων και έτσι ποτέ δεν θα επιχειρούνται σωστές

⁴¹ Πήγη: ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ

περιπολίεις.⁴² Το ίδιο ισχύει και για τους συνοριοφύλακες. Η ενασχόληση τους με παρανομίες ελάσσονος σημασίας δεν αντιμετωπίζει τις σοβαρότερες απειλές στα σύνορα, μια τακτική βέβαια που είναι γνωστή στους έμπειρους λαθρεμπόρους και στο οργανωμένο έγκλημα.

Το πρόβλημα επομένως του ελέγχου των συνόρων και της ασφάλειας δεν είναι μόνο η παράνομη μετανάστευση, αλλά γενικότερα η κινητικότητα στα σύνορα. Ο μεγάλος αριθμός ανθρώπων, αγαθών και μεταφορέων που φθάνουν στα σύνορα είναι ένα πραγματικό πρόβλημα (πύκνωση των συνόρων).⁴³ Εκατομμύρια τουρίστες, άνθρωποι των επιχειρήσεων, διάφοροι επισκέπτες και νόμιμοι εργαζόμενοι, διασχίζουν κάθε χρόνο τα σύνορα σε όλο το κόσμο. Από μόνο του αυτό το μέγεθος της νόμιμης κινητικότητας είναι ικανό να παρεμποδίσει την ικανότητα ενός κράτους να διαχειριστεί τα σύνορά του αποτελεσματικά. Σε αυτό το ήδη μεγάλο πρόβλημα έχουν σήμερα προστεθεί και οι κάθε είδους παράνομες εισροές καθώς και τα κύματα των προσφύγων και μεταναστών.

Οι συνοριακοί έλεγχοι που πρέπει να πραγματοποιηθούν από τους συνοριοφύλακες στα χερσαία, θαλάσσια και εναέρια σημεία ελέγχου είναι πολλοί και γι' αυτό δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα για όλους όσους διασχίζουν τα σύνορα. Έλεγχοι πρέπει να πραγματοποιούνται για τους ανθρώπους και τα οχήματα που εξέρχονται από την ΕΕ. Οι έλεγχοι περιλαμβάνουν την επαλήθευση έγκυρων ταξιδιωτικών εγγράφων, και (όταν απαιτείται) των θεωρήσεων ή αδειών παραμονής, εξέταση σφραγίδων εξόδου και εισόδου, επαλήθευση της μέγιστης επιτρεπόμενης παραμονής, επαλήθευση της αναχώρησης, τον προορισμό και τον σκοπό της διαμονής. Ακόμα περιλαμβάνουν την επαλήθευση των αντίστοιχων εγγράφων, επαλήθευση των μέσων διαβίωσης για το χρόνο της προβλεπόμενης διαμονής, επαλήθευση ότι το πρόσωπο, τα μέσα μεταφοράς και τα μεταφερόμενα αντικείμενα δεν είναι πιθανό να αποτελούν απειλή για την ασφάλεια, τη δημόσια τάξη, την υγεία ή τις διεθνείς σχέσεις, ελέγχοντας τις σχετικές βάσεις δεδομένων, τα τεκμήρια ότι οι υπήκοοι τρίτων χωρών δεν έχουν εξαντλήσει το χρόνο τους στην ΕΕ. Και τέλος, μια αναζήτηση προσώπων και οχημάτων σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του κάθε κράτους που ελέγχει το σημείο διέλευσης των συνόρων.

⁴² Τα παραδείγματα της πύκνωσης των συνόρων (thickening border) έχουν ληφθεί από ιστοσελίδες και έγγραφα που έχουν εκδοθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EC) και από το Κέντρο Μελετών Ευρωπαϊκής Πολιτικής (CEPS).

⁴³ Otwin Marenin, *The Challenges of Integrated Border Management in the European Union*, (Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Occasional paper No 17,2010, σελ. 26

Χρειάζεται αρκετός χρόνος για κάθε άτομο ή όχημα να ελεγχθεί. Στην πράξη η εφαρμογή των ελέγχων στα σύνορα διαχωρίζεται σε τρεις κατευθύνσεις για την ελαχιστοποίηση των πιθανών καθυστερήσεων

1^η ο έλεγχος των κατοίκων των παραμεθόριων περιοχών

2^η ο έλεγχος των πολιτών της ΕΕ

3^η ο έλεγχος σε μη πολίτες της ΕΕ

Οι κάτοικοι των παραμεθόριων περιοχών αντιμετωπίζονται με διαφορετικούς μηχανισμούς «ταχείας λωρίδας» και τους επιτρέπονται οι πολλαπλές διελύσεις και η παραμονή μέσα στην παραμεθόριο περιοχή. Οι πολίτες των κρατών-μελών της ΕΕ υπόκεινται σε στοιχειώδεις ελέγχους, ενώ οι πολίτες των κρατών εκτός ΕΕ ελέγχονται διεξοδικά.

Επιπλέον, τα άτομα που διασχίζουν τα σύνορα μπορεί να υποβάλλονται σε ένα γρήγορο «πρωτογενή» έλεγχο και στη συνέχεια σε ένα «δευτερογενή», αν εγείρουν τις υποψίες των συνοριοφυλάκων ή ειδοποιηθούν από τα τοπικά, εθνικά ή ευρωπαϊκά συστήματα πληροφοριών.⁴⁴

Ο κώδικας λοιπόν συνόρων Schengen αναγνωρίζοντας αυτό το πρόβλημα επιτρέπει στους υπεύθυνους φύλαξης των συνόρων να χαλαρώνουν προσωρινά τους ελέγχους γιατί αν οι έλεγχοι συντελούνται συνεχώς με το τυπικό τρόπο δημιουργείται μαζική συμφόρηση και μεγάλες ουρές στα κρίσιμα σημεία διέλευσης των συνόρων. Αυτό βέβαια αποτελεί ένα μέτρο προς όφελος της ομαλής κινητικότητας του εμπορίου και των ατόμων γενικότερα με επακόλουθο να παρέχεται μια διακριτική ευχέρεια στους υπεύθυνους φύλαξης των συνόρων. Δεν υπάρχουν δεδομένα που να δείχνουν πόσο συχνά συμβαίνει αυτό, αλλά στα κρίσιμα σημεία διέλευσης αποτελεί μία συχνή τακτική και ανάγκη.⁴⁵

⁴⁴ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, περί κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν) διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32016R0399>

⁴⁵ Σχετικά με την απλούστευση των συνοριακών ελέγχων βλ. άρθρο 9, κεφάλαιο II στο κώδικα συνόρων του Σένγκεν)

Έλεγχος των εξωτερικών συνόρων και άρνηση εισόδου

1. Οι έλεγχοι στα εξωτερικά σύνορα μπορούν να απλουστευθούν λόγω εξαιρετικών και απρόβλεπτων συνθηκών. Αυτό τεκμαίρεται ότι συμβαίνει όταν λόγω απρόβλεπτων γεγονότων δημιουργείται τόσο έντονη κυκλοφορία ώστε ο χρόνος αναμονής στο συνοριακό σημείο διέλευσης να είναι υπερβολικός, έχουν δε εξαντληθεί όλοι οι πόροι όσον αφορά το προσωπικό, τον εξοπλισμό και την οργάνωση.

2. Σε περίπτωση απλουστευμένων ελέγχων σύμφωνα με την παράγραφο 1, οι έλεγχοι κατά την είσοδο έχουν κατ' αρχήν προτεραιότητα έναντι των ελέγχων κατά την έξοδο. Την απόφαση για την απλούστευση των ελέγχων λαμβάνει ο συνοριοφύλακας που είναι επικεφαλής στο σημείο διέλευσης των συνόρων. Η εν

2.1. Ακεραιότητα και Διαφθορά

Μια επιπλέον μορφή απειλής, είναι η ακεραιότητα της διαχείρισης των συνόρων.⁴⁶ Γενικότερα, οι μελέτες για την αστυνόμευση έχουν εντοπίσει διαφθορά κυρίως σε τρεις τομείς της αστυνομικής εργασίας. Στον έλεγχο των συνόρων, στη μυστική εργασία και στον έλεγχο της κυκλοφορίας. Εκεί, παρουσιάζονται οι περισσότερες ευκαιρίες τέλεσης πράξεων διαφθοράς και κατάχρησης εξουσίας

Η διαφθορά των συνοριοφυλάκων, υπονομεύει την ακεραιότητα και την ύπαρξη των συνοριακών ελέγχων και πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη ως σημαντικό πρόβλημα στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και τη διαχείριση των συνοριακών ελέγχων. Η διαφθορά μπορεί να αποδυναμώσει και να καταστρέψει ακόμα και τα πιο προσεκτικά σχεδιασμένα προγράμματα και πολιτικές της διαχείρισης των συνόρων. Οι συνοριακοί έλεγχοι μπορεί να διεξαχθούν σωστά μόνο αν οι συνοριοφύλακες, τελωνειακοί υπάλληλοι, επιθεωρητές υγείας και μεταφορών κτλ. κάνουν αδιάφθορα τη δουλειά τους και σύμφωνα με το πως έχουν εκπαιδευτεί. Αν οι συνοριοφύλακες χρηματίζονται, είναι σκληροί, ασχολούνται με άλλες δραστηριότητες ή αξιολογούν κατά βούληση τι θα ελέγξουν, τα σύνορα εξαφανίζονται ως μηχανισμός ελέγχου με αποτέλεσμα όλες οι αξιολογήσεις κινδύνου (risk analysis) να πραγματοποιούνται χωρίς νόημα. Αν μπορεί να δωροδοκηθεί ένας συνοριοφύλακας μπορεί να μεταφερθεί οποιοσδήποτε και οτιδήποτε κατά μήκος των συνόρων. Επομένως δεν χρειάζονται διαπιστευτήρια, έγγραφα και πιστοποιητικά και δεν έχει σημασία αν τα ηλεκτρονικά αρχεία ή οι βάσεις δεδομένων προειδοποιούν για κάποιο κίνδυνο.

Η διαφθορά καταργεί κάθε έννοια φύλαξης, ελέγχου και ασφάλειας των συνόρων.

Η διαφθορά επηρεάζει και τη λειτουργία και άλλων θεσμικών οργάνων ελέγχου των συνόρων:

- οι προσπάθειες για τον έλεγχο της μετανάστευσης και του ασύλου εμποδίζονται

λόγω απλούστευση είναι προσωρινή, προσαρμοσμένη στις συνθήκες που την δικαιολογούν και εισάγεται σταδιακά.

3. Ακόμη και σε περίπτωση απλούστευσης των συνοριακών ελέγχων, ο συνοριοφύλακας σφραγίζει τα ταξιδιωτικά έγγραφα των υπηκόων τρίτων χωρών τόσο κατά την είσοδο όσο και κατά την έξοδο, σύμφωνα με το άρθρο 11. «Σφράγιση ταξιδιωτικών εγγράφων»

4. Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν μία φορά κατ' έτος έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του παρόντος άρθρου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Επιτροπή.

⁴⁶ Για επιστημονικούς και επίσημους ορισμούς της διαφθοράς (διεθνείς κώδικες και έγγραφα), βλ. International Council on Human Rights (Διεθνές Συμβούλιο για την Πολιτική Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων), "Policy Corruption and human rights: making the connection", Versoix, Switzerland: 2009, σελ.15–21, διαθέσιμο στο url: http://www.ichrp.org/files/reports/40/131_web.pdf

- τα προγράμματα για τον έλεγχο της παράνομης διακίνησης - εμπορευμάτων, ναρκωτικών, όπλων, αυτοκινήτων, ανθρώπων κτλ. - υπονομεύονται και το έργο των εγχώριων και διεθνών παραγόντων ελέγχου βαίνει μάταιο
- οι τελωνειακές αρχές αποτυγχάνουν να συγκεντρώσουν τις νόμιμες εισφορές και τα τέλη
- η πληροφόρηση πιθανών τρομοκρατικών επιθέσεων μετατρέπεται σε άχρηστη γνώση
- το έργο των εγχώριων υπηρεσιών επιβολής του νόμου γίνεται περιπλοκότερο, καθώς έχουν να αντιμετωπίσουν επιπλέον και προβλήματα που με τον κατάλληλο έλεγχο των συνόρων θα είχαν αποτραπεί.

Όσο η διαχείριση των συνόρων (IBM) παραμένει ελλιπής, τόσο μεγαλύτερες είναι οι βλαβερές συνέπειες της διαφθοράς για το έργο των υπολοίπων φορέων. Είναι κοινή άποψη ότι η επιτυχία του διεθνώς οργανωμένου εγκλήματος δεν θα μπορούσε να διατηρηθεί σε τόσο ευρεία κλίμακα κα μακροπρόθεσμα, χωρίς τη νοθεία εγγράφων, τη βία και τη διαφθορά, η οποία εξασφαλίζει ψεύτικα πιστοποιητικά, εξαναγκάζει ή εκφοβίζει τα θύματα και τους ανταγωνιστές τους

Η αύξηση των απειλών από τρομοκρατικές ομάδες κάνει φανερή την ανάγκη για περαιτέρω επέκταση των προσπαθειών και των δεξιοτήτων για τον αποτελεσματικότερο έλεγχο των συνόρων:

- με προσωπικό συλλογής πληροφοριών και αναλύσεις κινδύνων να αναπτύσσονται εντός και εκτός της χώρας
- με ανάπτυξη προσωπικού διασύνδεσης, όπως αστυνομικών συμβούλων, συνδέσμων, εκπαιδευτών και παρατηρητών, τελωνιακών και αξιωματικών ειδικευμένων στα ναρκωτικά, εμπειρογνομόνων για την εξακρίβωση πλαστών εγγράφων κτλ.
- με εκπρόσωπους σε περιφερειακές και διεθνείς ομάδες σχεδιασμού και διεθνείς/περιφερειακές οργανώσεις να τοποθετούνται έξω από τη χώρα
- με μυστικούς πράκτορες για την ανίχνευση οργανωμένων εγκληματικών πράξεων και σχεδίων να λειτουργούν σε παγκόσμιο επίπεδο
- με προγράμματα κατάρτισης να παρέχονται από πολλούς φορείς

- με προσωπικό με διοικητικές ικανότητες, ικανό να συντονίζει στρατηγικές και πολιτικές αποφάσεις

Συμπερασματικά, αν στον τομέα ασφάλειας των συνόρων συμπεριληφθούν οι δικαστικές αρχές για τη δίωξη των παραβατών, το προσωπικό στα κέντρα κράτησης για τη φύλαξη των παράνομων μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, οι νομικοί για τη διαπραγμάτευση και για την εκτέλεση διεθνών συμφωνιών απέλασης, καθίσταται όλο και πιο εμφανής η πολυπλοκότητα του συστήματος του τομέα ασφαλείας.

Είναι προφανές ότι η ασφάλεια των συνόρων δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί επαρκώς από έναν μόνο οργανισμό. Η κατάχρηση και η διαφθορά των συνοριακών ελεγκτών μπορεί να προκύψει οπουδήποτε πραγματοποιούνται επιχειρήσεις ελέγχου. Ως εκ τούτου, η υπευθυνότητα και ο έλεγχος, απαιτεί ποικίλους μηχανισμούς για τη διαφάνεια, τη δημοσιοποίηση και την εξωτερική εποπτεία των παραγόντων και των οργανισμών που απασχολούνται στο τομέα της ασφάλειας.⁴⁷

2.2. Η άποψη των ίδιων των Λιμενικών για τα όρια των εξουσιών τους.

Τα προβλήματα της διαχείρισης των συνόρων θα αντιμετωπιστούν και η επιτυχία τους θα εξαρτηθεί από την ποιότητα και το επίπεδο της σκέψης και της εποπτείας, τον κατάλληλο σχεδιασμό, και την εύστοχη εκτέλεση των πολιτικών κατευθύνσεων. Όμως αυτό που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι ότι ο σχεδιασμός και η εκτέλεση των στόχων διαμορφώνονται όχι μόνο από τις πολιτικές της ΕΕ, αλλά και από το πώς επιχειρούν οι υπάλληλοι των υπηρεσιών ασφαλείας των κρατών-μελών. Από τη δημιουργική εφευρετικότητά τους αλλά και από τα αναπόφευκτα κενά και λάθη τους.

Για να κατανοήσουμε το ρόλο του ανθρώπινου παράγοντα ακούσαμε Έλληνες Λιμενικούς να μιλούν οι ίδιοι για τα όρια των εξουσιών τους. Ερωτήθηκαν τι πιστεύουν ότι θα συμβεί αν προβούν σε κατάχρηση των εξουσιών τους ή σε διαφθορά. Αυτή είναι μια καίρια ερώτηση στην διαχείριση των συνόρων. Οι απαντήσεις των Λιμενικών που δόθηκαν σε γενικές γραμμές ανέφεραν ότι υπάρχει η σύμβαση Schengen, υπάρχουν οι

⁴⁷ Βλ. Frontex, “Study on anti-corruption measures in EU Border control”, Centre of the Study of Democracy, March 2012

Βλ. επίσης Otwin Marenin, *The Challenges of Integrated Border Management in the European Union*, (Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Occasional paper No 17, 2010, σελ. 32

εθνικές νομοθεσίες σχετικά με τη λογοδοσία, η εκπαίδευση και η αδιαμφισβήτητη ακεραιότητά τους, καθώς και οι κώδικες δεοντολογίας τους. Θεωρούν ότι αυτοί οι κανόνες και οι νόμοι στο σύνολό τους είναι αρκετοί για να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της διαφθοράς.

Ίσως αυτή η άποψη ισχύει για τους περισσότερους συνοριοφύλακες, αλλά σαφώς δεν ισχύει για όλους. Οι διεφθαρμένοι συνοριοφύλακες θα έχουν περάσει και αυτοί από την ίδια ακριβώς εκπαίδευση. Οπότε, εκτός από τις καλά σχεδιασμένες πολιτικές, υπάρχουν και άλλοι σημαντικοί παράγοντες οι οποίοι θα πρέπει να εξεταστούν.

3. Τα βασικά πολιτικά ζητήματα της διαχείρισης των συνόρων

Τα δύο βασικά πολιτικά ζητήματα διαχείρισης των συνόρων είναι

1^ο η ανίχνευση και το φιλτράρισμα του μικρού αριθμού κινδύνων για την ασφάλεια, από τις παράνομες διελεύσεις σε σχέση με τους μεγάλους αριθμούς που διασχίζουν νόμιμα τα σύνορα

2^ο η ισορροπία ανάμεσα στο άνοιγμα και το κλείσιμο των συνόρων.

Βασικοί στόχοι είναι η οικοδόμηση αποτελεσματικών και δίκαιων πολιτικών ελέγχου εκ μέρους του κράτους και η ανάπτυξη δεξιοτήτων από τα όργανα φύλαξης των συνόρων. Από τα εκατομμύρια των ανθρώπων που διασχίζουν την ΕΕ νόμιμα, λίγοι είναι οι επικίνδυνοι για την ασφάλεια. Το δύσκολο έργο είναι η ανίχνευση του - πιθανότατα - μικρού αριθμού των ατόμων που αποτελούν απειλή για την ασφάλεια και που κρύβονται ανάμεσα στις μεγάλες ροές των ατόμων που εισέρχονται και εξέρχονται από την ΕΕ .

Ο αριθμός των παράνομων μεταναστών είναι πολύ υψηλός, αλλά εξακολουθεί να είναι μόνο ένα μικρό κλάσμα του συνολικού αριθμού των ατόμων που εισέρχονται νόμιμα στην ΕΕ. Μερικοί παράνομοι μετανάστες θα προσπαθήσουν να περάσουν από καθορισμένα σημεία διέλευσης χρησιμοποιώντας ψευδή έγγραφα, αλλά η πλειοψηφία τους, θα επιδιώξει να περάσει στα κενά μεταξύ των σημείων ελέγχου.

Είναι πολύ δύσκολο να σκεφτούμε πώς αξιολογούν οι συνοριοφύλακες την ποιότητα των συστημάτων ελέγχου των συνόρων. Προβλήματα που διαπιστώνονται στις έρευνες αξιολόγησης είναι ότι οι παραβάσεις και οι απειλές που δεν εντοπίζονται από τις

πρακτικές των συνοριοφυλάκων δεν ενσωματώνονται στις επίσημες στατιστικές. Είναι ο γνωστός σκοτεινός αριθμός της εγκληματικότητας. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται καλύπτουν μόνο τις εντοπισθείσες παραβιάσεις και απειλές.

Αυτό είναι ένα γνωστό πρόβλημα στις αξιολογήσεις διακίνησης ναρκωτικών. Για παράδειγμα οι Λιμενικοί μπορεί να γνωρίζουν πόση ποσότητα κατασχέθηκε, αλλά δεν γνωρίζουν την ποσότητα των ναρκωτικών που πέρασε και δεν κατασχέθηκε, και έτσι με επιτυχία εισάγεται λαθραία κατά μήκος των συνόρων. Το ίδιο ισχύει και για τους ανθρώπους που διασχίζουν παράνομα τα σύνορα. Οι επίσημες στατιστικές δείχνουν μόνο τις επιτυχίες, αλλά όχι τις αποτυχίες του ελέγχου ή φιλτραρίσματος.

4. Η διέλευση των συνόρων

Τι συμβαίνει όταν ένα άτομο διασχίζει τα σύνορα; Πώς βιώνει τον έλεγχο; Ποιες δραστηριότητες αποτελούν τον έλεγχο των συνόρων από τους συνοριοφύλακες; Είναι σημαντικό να δοθούν απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα για να κατανοήσουμε καλύτερα τις πρακτικές ελέγχου των συνόρων και της ολοκληρωμένης διαχείρισης τους.

4.1. Οι διαδικασίες διέλευσης των συνόρων

Τα σύνορα οριοθετούν και διαχωρίζουν τα κράτη σε όλο τον κόσμο. Η διαδικασία διέλευσης των συνόρων πραγματοποιείται σε στάδια. Εκτός από τη φυσική υπόσταση, σημασία για τη νόμιμη διέλευση, έχει και η τυπική υπόσταση του φυσικού προσώπου. Αυτό που καθορίζει και δίνει τη δυνατότητα σε ένα φυσικό πρόσωπο να περάσει τα σύνορα νόμιμα είναι ένα νομικό έγγραφο που εκδίδεται από ένα κράτος ή ένα διεθνή οργανισμό και με το οποίο προσδιορίζεται το συγκεκριμένο άτομο και του δίνεται νομικά η δυνατότητα να διασχίσει τα σύνορα άλλων κρατών (όταν δεν υπάρχει υποχρέωση θεώρησης).

Το γραφείο που έχει την εξουσία να εκδίδει τα κατάλληλα έγγραφα είναι το συχνότερο «σύνορο» που συναντούν οι ταξιδιώτες. Τα έγγραφα πιστοποίησης ταυτότητας (που συνήθως είναι ένα διαβατήριο) συμβολίζουν τις πύλες εισόδου και τη κυριαρχία ενός

κράτους. Χωρίς τα κατάλληλα έγγραφα και την επίσημη πιστοποιημένη ταυτότητα, δε μπορεί κάποιος να ταξιδέψει, να εισέλθει ή να βγει από ένα κράτος.

Αυτό είναι ένα συνηθισμένο πρόβλημα για τους πρόσφυγες και για τα άτομα που εκτοπίστηκαν λόγω της βίας και των συγκρούσεων και δεν μπορούν να αποδείξουν νομικά την εθνική τους ταυτότητα. Έχουν μόνο τις προσωπικές τους ιστορίες να διηγηθούν για να διεκδικήσουν αυτό που είναι. Ορισμένα προσωρινά διαβατήρια ή έγγραφα ταυτοποίησης προσπαθούν να γεφυρώσουν αυτό το χάσμα ταυτότητάς, έως ότου οι άνθρωποι επιστρέψουν χώρες τους. Το πιο γνωστό παράδειγμα είναι τα διαβατήρια Νάνσεν που εκδόθηκαν μετά στις τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο.⁴⁸

Ένα ακόμα «σύνορο» είναι η διαδικασία αίτησης για visa, όταν αυτή απαιτείται. Το σημαντικό οικονομικό κόστος που συνδέεται με την έκδοση της βίζας μπορεί να προκαλέσει τους δυνητικά αιτούντες να σκεφτούν διαφορετικούς τρόπους να διασχίσουν τα σύνορα. Η θεώρηση βίζας εκδίδεται βάσει νομικών συμφωνιών μεταξύ των κρατών και ενός ελέγχου του ιστορικού των αιτούντων με βάση νομικά κριτήρια, θέματα ασφάλειας και των συστημάτων πληροφοριών που διαθέτει η κρατική υπηρεσία έκδοσης.

Είναι επίσης, συνηθισμένο οι αεροπορικές ή ναυτιλιακές εταιρείες να παίρνουν συνεντεύξεις από τους ταξιδιώτες για ανίχνευση πλαστών εγγράφων, ιδιαίτερα αν υπάρχει υποψία για απειλή της ασφάλειας. Τέτοιες ενέργειες επιτρέπονται από ιδιωτικούς παράγοντες μετά από διμερείς ή περιφερειακές συμφωνίες⁴⁹, όπως η ESTA,⁵⁰ ή το PNR

⁴⁸ United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), "Nansen - a man of action and vision", 14 September 2009, διαθέσιμο στο url: <http://www.unhcr.org/events/nansen/4aae50086/nansen-man-action-vision.html>

⁴⁹ Βλ. Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 562/2006 (κώδικας συνόρων του Σένγκεν)

Άρθρο 1.1.4. Κοινά σημεία διέλευσης των συνόρων

1.1.4.1. Τα κράτη μέλη δύνανται να συνάπτουν ή να διατηρούν διμερείς συμφωνίες με όμορες τρίτες χώρες σχετικά με τη δημιουργία κοινών σημείων διέλευσης των συνόρων στα οποία οι συνοριοφύλακες του κράτους-μέλους και οι συνοριοφύλακες της τρίτης χώρας διενεργούν διαδοχικά ελέγχους εξόδου και εισόδου, σύμφωνα με το εθνικό τους δίκαιο, στην επικράτεια του έτερου μέρους. Τα κοινά σημεία διέλευσης των συνόρων μπορούν να βρίσκονται στην επικράτεια κράτους-μέλους ή τρίτης χώρας.

⁵⁰ ESTA σημαίνει "Ηλεκτρονικό Σύστημα Ταξιδιωτικής Άδειας" (Electronic System for Travel Authorization). Η ESTA είναι ένα διαδικτυακό σύστημα αίτησης, που ανέπτυξε η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών για να προ-ελέγχει τους ταξιδιώτες του προγράμματος κατάρτησης βίζας πριν τους επιτραπεί να εισέλθουν στο Ηνωμένες Πολιτείες αεροπορικά ή ακτοπλοϊκά. Η Ελλάδα έγινε δεκτή στο Πρόγραμμα Κατάρτησης Βίζας στις 9 Μαρτίου 2011 και οι κάτοχοι ελληνικών διαβατηρίων μπορούν να επισκέπτονται τις Ηνωμένες Πολιτείες χωρίς να υποβάλλουν αίτηση για τουριστική βίζα. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. ESTA (Electronic System for Travel Authorization), United Travel, Authorization Application διαθέσιμο στο url: <http://www.esta.us/greek.html>.

Επίσης σύμφωνα με το βελτιωμένο Πρόγραμμα Απαλλαγής από Βίζα (VWP) και τον νόμο του 2015 περί Πρόληψης Ταξιδιού Τρομοκρατών (Terrorism Travel Prevention Act of 2015), οι υπήκοοι των κρατών που συμμετέχουν στο VWP που είναι επίσης υπήκοοι του Ιράν, Ιράκ, Σουδάν και της Συρίας, όπως επίσης και οι υπήκοοι των κρατών που συμμετέχουν στο VWP και έχουν ταξιδέψει ή βρίσκονται στο Ιράν, Ιράκ, Λιβύη, Σομαλία, Σουδάν, Συρία ή Υεμένη στις ή μετά την 1^η Μαρτίου 2011 (με ελάχιστες εξαιρέσεις) δεν πληρούν

(καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών).⁵¹ Για παράδειγμα, οι ταξιδιώτες, από τα αεροδρόμια κρατών-μελών, που πετούν απευθείας στις ΗΠΑ, θα αντιμετωπίσουν μια λεπτομερή ανάκριση από το προσωπικό της εταιρείας, πριν τους επιτραπεί να εισέλθουν στον χώρο αναμονής ή στο αεροπλάνο.⁵²

Το σημαντικότερο νόμιμο σημείο διέλευσης είναι τα φυσικά σύνορα μιας χώρας. Η πραγματική διέλευση των συνόρων με τη φυσική παρουσία, λαμβάνει χώρα σε καθορισμένα σημεία ελέγχου επανδρωμένα από συνοριοφύλακες και τελωνειακούς υπαλλήλους στα χερσαία σημεία διέλευσης, τα αεροδρόμια και τους λιμένες. Οι έλεγχοι στις αίθουσες αφίξεων πραγματοποιούνται με τους παρακάτω τρόπους :

- συμπληρώνοντας τα απαιτούμενα τελωνειακά έντυπα
- οι profilers περιφέρονται διακριτικά με κοστούμια για να διαπιστώσουν αν κάποιο προφίλ αποτελεί απειλή για την ασφάλεια
- στα σημεία ελέγχου των διαβατηρίων και έγγραφων επικυρώνονται τα χαρτιά και η ταυτότητα
- η σύγκριση των στοιχείων με τα συστήματα πληροφοριών για κινδύνους και απειλές ή από το κτύπημα ενός βιομετρικού διαβατηρίου στο σύστημα του υπολογιστή
- στους διαδρόμους αποσκευών εκπαιδευμένοι σκύλοι μπορούν να μυρίσουν τις βαλίτσες για την ανίχνευση παράνομων εμπορευμάτων κτλ.

Μόνο αφού κάποιος περάσει όλους αυτούς τους ελέγχους, θα έχει εισέλθει νομίμως σε άλλο κράτος. Στα χερσαία συνοριακά σημεία ελέγχου οι συνοριοφύλακες και οι τελωνειακοί υπάλληλοι θα αξιολογήσουν, με μερικές ερωτήσεις, αν υπάρχει λόγος για δευτερεύοντα έλεγχο, περαιτέρω ερωτήσεις και περαιτέρω έλεγχο οχήματος. Οι

πλέον τους όρους χρήσης του Προγράμματος Απαλλαγής από Βίζα (VWP) για να ταξιδέψουν ή να εισέλθουν στις Ηνωμένες Πολιτείες. Βλ. για περισσότερες πληροφορίες στην επίσημη ιστοσελίδα της Πρεσβείας των ΗΠΑ στην Ελλάδα, διαθέσιμη στο: <https://athens.usembassy.gov/esta-requirements-greek.html>

⁵¹ Η συμφωνία ESTA απαιτούσε εκτεταμένες και χρονοβόρες διαπραγματεύσεις. Οι ΗΠΑ ήθελαν ενημέρωση των επιβατών της ΕΕ. Όμως, η ΕΕ που προστατεύει τα προσωπικά δεδομένα των επιβατών της δεν θα μπορούσε να τα μοιραστεί με τις ΗΠΑ χωρίς να παραβιάζει τη νομοθεσία της.

Βλ. Schrader Christian 'Passenger name records: Undermining the democratic rights of citizens' [Paper in: Democracy in Danger. Stevens, Bronwyn (ed), Social Alternatives, vol. 25 no.3, 2006: 44-49.

⁵² Βλ. Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 562/2006 (κώδικας συνόρων του Σένγκεν)

Άρθρο 2. Εναέρια σύνορα 2.1. Έλεγχος στους διεθνείς αερολιμένες 2.1.3 Τα κράτη μέλη μερμινούν ώστε η εταιρεία του αερολιμένα να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα για να εμποδίζει την είσοδο και την έξοδο μη εξουσιοδοτημένων προσώπων στις καθορισμένες ζώνες πρόσβασης, όπως, για παράδειγμα, στη ζώνη διέλευσης

μετανάστες χωρίς τα κατάλληλα έγγραφα, φυσικά, θα παρακάμψουν όλα αυτά τα σημεία ελέγχου των συνόρων, ωστόσο θα έχουν να αντιμετωπίσουν διαφορετικές δυσκολίες στο πώς να αποφύγουν να ανιχνευθούν και να συλληφθούν πριν, κατά και μετά τη διέλευση των συνόρων.

4.2.1. Ο ψηφιακός εαυτός (virtual self) ⁵³

Στα σύγχρονα κράτη, η τεχνολογία έχει γίνει η κυρίαρχη μορφή οικονομικών συναλλαγών. Αυτό έχει αντίκτυπο και στα προσωπικά δεδομένα των πολιτών. Για παράδειγμα, κάθε φορά που κάποιος αγοράζει ένα αεροπορικό εισιτήριο, προσωπικές και ταξιδιωτικές πληροφορίες, λεπτομέρειες για το πώς το εισιτήριο πληρώθηκε, περνούν από τον μεταφορέα σε άλλους οργανισμούς, οι οποίοι προσθέτουν τις νέες πληροφορίες στο υπάρχον ψηφιακό προσωπικό αρχείο.⁵⁴

Ένα ψηφιακό είδωλο δημιουργείται και συμπληρώνεται με την πάροδο του χρόνου κάθε φορά που λαμβάνει χώρα μια ηλεκτρονική συναλλαγή ή κάποια καταχώριση σε ηλεκτρονική βάση δεδομένων όπως μια αγορά με πιστωτική κάρτα, αίτηση για άδεια οδήγησης, μια συμφωνία ενοικίασης, μια καταγγελία κατά εταιρείας πιστωτικών καρτών, κάποια ποινική διαδικασία ή καταδίκη, τα δακτυλικά αποτυπώματα, η ίριδα του ματιού ή άλλα βιομετρικά στοιχεία, ιατρικά ιστορικά που αποθηκεύονται σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές από νοσοκομεία και ασφαλιστικές εταιρείες, πιστωτικά ιστορικά, χρηματοοικονομικές συναλλαγές κλπ.

Φυσικά, υπάρχουν νομικές διατάξεις για το ποιες και για πόσο καιρό οι πληροφορίες αυτές μπορούν να διατηρούνται σε ένα αρχείο, αλλά μόνο ένα μέρος των πληροφοριών εμπίπτει στους κανονισμούς αυτούς. Το αρχείο - είδωλο περιέχει επίσης πληροφορίες από μυστικές υπηρεσίες, το στρατό (αν το πρόσωπο είχε υπηρετήσει στο στρατό) από συνοριοφύλακες, από άτυπες πληροφορίες, από ασυνήθιστες δραστηριότητες ή ύποπτες

⁵³ Otwin Marenin, *The Challenges of Integrated Border Management in the European Union*, (Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Occasional paper No 17, 2010, σελ. 51-54

⁵⁴ Bennett, Colin J. *What happens when you book an airline ticket? The collection and processing of passenger data post 9/11*, στο Elia Zureik and Mark B. Slater (eds) *Global Surveillance and Policing: Borders, Security, Identity. USA and Canada*, Willan Publishing, 2005, σελ. 113–138, διαθέσιμο στο http://www.polsci.chula.ac.th/jakkrit/anthro/Individual_Study_files/Global%20Surveillance%20and%20Policing.pdf

πολιτικές πεποιθήσεις και συμπληρώνεται από ανάλογα αρχεία γνωστών, συγγενών, εργοδοτών, γειτόνων, φίλων και εχθρών του ατόμου. Αυτή η διαδικασία είναι συνεχής, περιβάλλεται από μυστικότητα, με αποτέλεσμα στο τέλος να καταλήγει σε μια εικόνα του εαυτού που μόνο η κυβέρνηση και ορισμένες κρατικές υπηρεσίες γνωρίζουν και μπορούν να έχουν πρόσβαση στο συγκεκριμένο αρχείο.⁵⁵

Η εικονική αναπαράσταση του συγκεκριμένου προσώπου γίνεται στη συνέχεια η βάση για τον έλεγχο του πραγματικού προσώπου είτε στα σύνορα ή οπουδήποτε αλλού το κράτος έχει τη δυνατότητα να ελέγχει. Οι άνθρωποι ελάχιστα γνωρίζουν σχετικά με το τι περιέχει το ψηφιακό τους είδωλο. Οι πληροφορίες στο αρχείο είναι σχεδόν αδύνατον να αφαιρεθούν και πολλές φορές χρειάζονται χρόνια για να διορθωθούν ή ακόμα και να αφαιρεθούν τυχόντα λάθη. Τα κράτη και οι άλλοι ελεγκτικοί θεσμοί δικαιολογούν αυτή τη διαδικασία επικαλούμενοι την ασφάλεια των πολιτών, έτσι συγκεντρώνονται πληροφορίες για όλες τις πτυχές της ζωής και των δράσεων που θα μπορούσαν να υποδηλώνουν κάποιο κίνδυνο ή απειλή, όπως ορίζονται από το κάθε κράτος.

4.2.2. Ο φυσικός εαυτός⁵⁶

Αυτό που έχει ενδιαφέρον στους συνοριακούς ελέγχους είναι ότι το κράτος αρχικά έχει μικρό ενδιαφέρον για τον πραγματικό εαυτό, δηλαδή το φυσικό πρόσωπο. Οι αποφάσεις σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης των συνόρων και τα στοιχεία που θεωρούνται από τους κρατικούς φορείς να αποτελούν τα σημαντικά για την ασφάλεια βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στις βάσεις δεδομένων. Ο ψηφιακός εαυτός φτάνει σε όλα τα σημεία διέλευσης των συνόρων πολύ πριν τον πραγματικό. Ένα χτύπημα του συναγερμού από ένα διαβατήριο και οι παρεχόμενες πληροφορίες από τις βάσεις δεδομένων θα συνδέσουν στη συνέχεια το ψηφιακό με το πραγματικό πρόσωπο που έχει φθάσει στα σύνορα. Εκείνη τη στιγμή και στο συγκεκριμένο χώρο το ψηφιακό και το πραγματικό πρόσωπο γίνονται ένα.

⁵⁵ Salter, Mark B., *At the threshold of security: A theory of international borders*, στο Elia Zureik και Mark B. Slater, *Global Surveillance and Policing: Borders, Security, Identity*. USA and Canada, Willan Publishing, 2005, σελ. 36–50

http://www.polsci.chula.ac.th/jakkrit/anthro/Individual_Study_files/Global%20Surveillance%20and%20Policing.pdf

⁵⁶ Otwin Marenin, *The Challenges of Integrated Border Management in the European Union*, (Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Occasional paper No 17, 2010, σελ. 53,54

Οι μόνες φορές που το πραγματικό πρόσωπο έχει σημασία στις συννοριακές διαβάσεις είναι στις περιπτώσεις όπου μια παράνομη ή ύποπτη δραστηριότητα ανιχνεύεται ή παρατηρείται στα σύνορα από το προσωπικό ασφαλείας, πιθανώς οδηγώντας σε πληροφορίες που δεν ήταν ακόμα καταχωρημένες στις βάσεις δεδομένων, αλλά που σίγουρα θα προστεθούν.

Οι δύο «εαυτοί» συνιστούν διαφορετικά προβλήματα ελέγχου των συνόρων. Μόνο το φυσικό πρόσωπο είναι αυτό στο οποίο μπορεί να επιτραπεί ή να απαγορευτεί η είσοδος, να κρατηθεί και να απελαθεί. Αλλά η δυνατότητα να επιτρέπεται ή όχι η είσοδος βασίζεται στον ψηφιακό εαυτό που έχει προκύψει από τις βάσεις δεδομένων. Ο ψηφιακός εαυτός είναι η εικόνα που έχει σημασία για το κράτος. Ο έλεγχος του ψηφιακού προσώπου γίνεται με τη διασταύρωση πληροφοριών που κι αυτές βρίσκονται σε βάσεις δεδομένων. Φυσικά, πάντα υπάρχει η περίπτωση το φυσικό πρόσωπο να καταφέρει να παραποιήσει την ψηφιακή του εικόνα και αυτό αποτελεί σοβαρό θέμα προς συζήτηση.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις και οι βάσεις δεδομένων έχουν οδηγήσει σε αλλαγές ως προς τη διακριτική ευχέρεια των συνοριοφυλάκων για έλεγχο. Όσον αφορά στο ψηφιακό προφίλ, η τεχνολογία της πληροφορίας έχει ουσιαστικά εξαλείψει τη διακριτική ευχέρεια των συνοριοφυλάκων, περιορίζοντας τις πιθανότητες για κατάχρηση και διαφθορά. Οι τελευταίες είναι δυνατό να υπάρξουν μόνο σε περιπτώσεις που ο φορέας ελέγχου ως σύνολο (και όχι κάποιος μεμονωμένος φύλακας) έχει εμπλακεί σε κακοδιαχείριση, καταχρήσεις και πράξεις δωροδοκίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ

Η πολιτική της διαχείρισης των συνόρων έχει σημαντικά εξελιχθεί κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, με τη δημιουργία μέσω και οργανισμών όπως, το Σύστημα Πληροφοριών Schengen, το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS) και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (ο υφιστάμενος οργανισμός Frontex με διευρυμένα καθήκοντα) κλπ.

Οι προκλήσεις που συνδέονται με την εισροή προσφύγων και μεταναστών και τις επιπλέον μεγαλύτερες απειλές για την ασφάλεια έχουν πυροδοτήσει μια νέα περίοδο δραστηριότητας, η οποία κινείται προς την κατεύθυνση μιας πιο άμεσης επιχειρησιακής στήριξης και την ανάγκη χάραξης ενιαίας ευρωπαϊκής πολιτικής για τη διαχείριση των συνόρων. Ένας ενιαίος χώρος χωρίς ελέγχους στα εσωτερικά σύνορα, ο χώρος Schengen, προϋποθέτει μια κοινή πολιτική όσον αφορά τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων. Η Ένωση αποσκοπεί, συνεπώς, στο να θεσπίσει κοινούς τρόπους, όσον αφορά στους ελέγχους στα εξωτερικά της σύνορα και να θέσει σταδιακά σε εφαρμογή ένα ολοκληρωμένο σύστημα για τη διαχείριση των συνόρων αυτών.⁵⁷

1. Το κεκτημένο Schengen για τα εξωτερικά σύνορα

Όλοι οι τομείς της πολιτικής καθορίζονται από τη σύσταση νόμων και κανονισμών που υπάρχουν στην ΕΕ, δηλαδή, στο κοινοτικό κεκτημένο. Το «σκληρό» κεκτημένο περιλαμβάνει όλες τις ρυθμίσεις που έχουν την ισχύ νόμου στην ΕΕ. Το «μαλακό» κεκτημένο, όπως ο Κατάλογος Schengen, περιέχει μη δεσμευτικούς κανονισμούς και συστάσεις σχετικά με το πόσο «σκληρά» ενδέχεται ένας κανονισμός να εφαρμοστεί.⁵⁸

⁵⁷ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων», Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, διαθέσιμο στο url:

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.4.html

⁵⁸ Europedia, Το νομικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαθέσιμο στο url:

http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/3/3/index.tkl?lang=gr&pos=16&term=law&s=1&e=20

Το πρώτο βήμα προς μία πολιτική κοινής διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων έγινε τις 14 Ιουνίου 1985, όταν πέντε από τα δέκα τότε κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας υπέγραψαν τη Συμφωνία του Schengen, που συμπληρώθηκε πέντε χρόνια αργότερα με τη Σύμβαση εφαρμογής της Συμφωνίας του Schengen. Το κερτημένο Schengen περιλαμβάνει μέτρα που προορίζονται για την αντιστάθμιση της κατάργησης των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα με την ενίσχυση της ασφάλειας στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ.

Το σημαντικότερο από τα μέτρα αυτά είναι η απαίτηση από τα κράτη-μέλη που αποτελούν τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ να είναι υπεύθυνα, για να εξασφαλίζουν την πραγματοποίηση σωστών ελέγχων και την αποτελεσματική επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ⁵⁹

Οι ρυθμίσεις που σήμερα αποτελούν το κερτημένο Schengen για τα εξωτερικά σύνορα, το οποίο βασίζεται στο αρχικό κερτημένο που ενσωματώθηκε στην έννομη τάξη της ΕΕ από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ,⁶⁰ καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα μέτρων και μπορούν χονδρικά να χωριστούν σε πέντε κατηγορίες.

1) Τον κεντρικό πυλώνα της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων αποτελεί ο **Κώδικας Συνόρων Schengen**,⁶¹ ο οποίος θεσπίζει κανόνες σχετικά με τη διέλευση των εξωτερικών

⁵⁹ Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Ταξιδιωτικά έγγραφα για υπηκόους χωρών της ΕΕ» διαθέσιμο στο http://europa.eu/youreurope/citizens/travel/entry-exit/eu-citizen/index_el.htm

⁶⁰ Η Συνθήκη του Άμστερνταμ είναι το αποτέλεσμα της Διακυβερνητικής Διάσκεψης που ξεκίνησε στις 29 Μαρτίου 1996 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τορίνο. Εγκρίθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ στις 16 και 17 Ιουνίου του 1997 και στη συνέχεια υπεγράφη στις 2 Οκτωβρίου του 1997 από τους υπουργούς Εξωτερικών των τότε 15 κρατών-μελών. Τέθηκε σε ισχύ την 1 Μαΐου του 1999. Η συνθήκη του Άμστερνταμ τροποποίησε ορισμένες διατάξεις της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, διατάξεις για την ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις. Στόχος των τροποποιήσεων αυτών ήταν η ενίσχυση των οικονομικών δικαιωμάτων των πολιτών, η ανάπτυξη Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και η βελτίωση της λειτουργίας των θεσμικών οργάνων. Με αυτή την συνθήκη η Ένωση έβαλε στόχο την δημιουργία αρχών και ευθυνών στα πεδία της κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, με την προσοχή της να επικεντρώνεται περισσότερο στην παρουσίαση των αξιών της Ένωση στον έξω κόσμο, στο να διασφαλίζει τα συμφέροντα της Ένωσης και στο να μεταρρυθμίζει τις πράξεις της. Η συνθήκη επίσης βοηθάει στην περαιτέρω συνεργασία των κρατών-μελών σε θέματα δικαστικά και αστυνομικά. Η συνθήκη του Άμστερνταμ άφησε σε εκκρεμότητα θέματα όπως η προσαρμογή των θεσμικών οργάνων, η διεύρυνση και ορισμένες πτυχές της εξωτερικής πολιτικής. Αυτά τα θέματα ωστόσο πρόκειται να επιλυθούν μετά την επικύρωση της Συνθήκης της Λισαβόνας.

Βλ. αναλυτικά, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Συνθήκη του Άμστερνταμ*, Λουξεμβούργο, 1997, διαθέσιμο στο:

https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_of_amsterdam_el.pdf

⁶¹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 562/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη θέσπιση του κοινοτικού κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν)

συνόρων καθώς και όρους που διέπουν την προσωρινή επαναφορά ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα.

2) Δεδομένου ότι δεν διαθέτουν όλα τα κράτη-μέλη εξωτερικά σύνορα που πρέπει να ελέγχονται, και δεν επηρεάζονται εξίσου από τις διασυνοριακές μετακινήσεις, η ΕΕ διαθέτει κονδύλια σε μια προσπάθεια να αντισταθμίσει ορισμένες από τις δαπάνες στις οποίες υποβάλλονται τα κράτη-μέλη που αποτελούν τα εξωτερικά σύνορα. Για το χρονικό διάστημα 2007-2013, ο εν λόγω μηχανισμός κατανομής του οικονομικού βάρους προσέλαβε τη μορφή του **Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων**. Για το χρονικό διάστημα 2014-2020, το ταμείο αυτό έχει αντικατασταθεί από το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας: «Σύνορα και Θεώρηση».

3) Δημιουργία κεντρικών βάσεων δεδομένων για ζητήματα μετανάστευσης και συνοριακής διαχείρισης: πρόκειται για το **Σύστημα Πληροφοριών Schengen (SIS)**, το **Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS)** και το **Eurodac**, την ευρωπαϊκή βάση δεδομένων για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων αιτούντων άσυλο και τη διασφάλιση της ορθής εφαρμογής του κανονισμού του Δουβλίνου.

4) Υπάρχει μία δέσμη μέτρων, γνωστή ως δέσμη μέτρων για τους Διακινητές Παράνομων Μεταναστών, η οποία έχει ως στόχο να αποτρέψει και να ποινικοποιήσει την παράνομη είσοδο, διέλευση και διαμονή.

5) Υπάρχουν μέτρα για την επιχειρησιακή συνεργασία στον τομέα της διαχείρισης των συνόρων με επίκεντρο τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, τον υφιστάμενο Ευρωπαϊκό Οργανισμό για τον Συντονισμό της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των κρατών-μελών (Frontex), με διευρυμένα καθήκοντα.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας προβλέπει μια κοινή πολιτική διαχείρισης των συνόρων. Η κρίση στο προσφυγικό - μεταναστευτικό, καθώς και οι συνεχείς επικρίσεις από τα κράτη-μέλη ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί να ελέγξει τα εξωτερικά της σύνορα, τον Δεκέμβριο του 2015, ανάγκασε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποβάλλει προτάσεις με σκοπό την συγκρότηση μιας Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής με προτεινόμενο «δικαίωμα παρέμβασης» όταν ένα κράτος-μέλος αδυνατεί να αντιμετωπίσει τις μεταναστευτικές πιέσεις και θέτει με τον τρόπο αυτό σε κίνδυνο τη ζώνη Schengen.

1.1. Το Σύστημα Πληροφοριών Schengen SISII

Για να γίνει πιο αποτελεσματική η εφαρμογή ενός τόσο μεγάλου σε εμβέλεια συστήματος, δημιουργήθηκε το SIS (Σύστημα Πληροφοριών Schengen). Το SIS είναι το κοινό αποθετήριο για όλα τα κράτη-μέλη της ζώνης του Schengen. Το 2013 το Σύστημα Πληροφοριών Schengen δεύτερης γενιάς (SIS II) αντικατέστησε το SIS I. Περιέχει καταχωρήσεις για ορισμένες κατηγορίες προσώπων και αντικειμένων, ενώ θεωρείται κρίσιμο για τη διατήρηση ενός υψηλού επιπέδου ασφάλειας εντός του χώρου Schengen.⁶²

Αρχικά, το Σύστημα Πληροφοριών Schengen (SIS) δημιουργήθηκε βάσει του διακυβερνητικού πλαισίου της σύμβασης Schengen. Ύστερα από την υπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ, ενσωματώθηκε στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Το σύστημα περιείχε πληροφορίες σχετικά με πρόσωπα τα οποία ενδέχεται να έχουν εμπλακεί σε σοβαρές μορφές εγκλήματος ή τα οποία ενδέχεται να μην έχουν το δικαίωμα εισόδου ή διαμονής στην ΕΕ. Περιέχει επίσης καταχωρήσεις για αγνοούμενα πρόσωπα, ειδικά για παιδιά, όπως και πληροφορίες για οχήματα, πυροβόλα όπλα, τραπεζογραμμάτια και έγγραφα ταυτότητας τα οποία ενδέχεται να έχουν κλαπεί, υπεξαιρεθεί ή χαθεί.

Σύμφωνα με την προτεινόμενη τροποποίηση του κώδικα Schengen για την επιβολή υποχρεωτικών ελέγχων στους πολίτες της ΕΕ που εισέρχονται ή εξέρχονται από τα χερσαία, θαλάσσια ή εναέρια σύνορα της ζώνης Schengen ο στόχος είναι να ενισχυθεί η ασφάλεια υπό συνθήκες επιτεινόμενων τρομοκρατικών απειλών, οι πολίτες θα ελέγχονται με αναφορά τη βάση δεδομένων SIS και τη βάση δεδομένων της Interpol για τα κλαπέντα και απολεσθέντα ταξιδιωτικά έγγραφα.⁶³

Μεταξύ άλλων, το SIS II επιτρέπει τη χρήση βιομετρικών στοιχείων, νέα είδη καταχωρήσεων και τη δυνατότητα σύνδεσης διαφορετικών καταχωρήσεων μεταξύ τους (όπως μια καταχώρηση για ένα πρόσωπο και μια καταχώρηση για ένα όχημα). Το SIS II αποτελείται:

- από ένα κεντρικό σύστημα (το «κεντρικό SIS II»).

⁶² Βλ. για περισσότερες πληροφορίες στο, Σύνοψη της νομοθεσίας της ΕΕ, Από το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (SIS I+) στο Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II), 2014 διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3Ajl0010>

⁶³ Kristiina Milt, «Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων» Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, διαθέσιμο στο http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.4.html

- από ένα εθνικό σύστημα (το «N.SIS II») σε κάθε κράτος-μέλος (εθνικά συστήματα δεδομένων, τα οποία είναι συνδεδεμένα στο κεντρικό SIS II).
- από μια υποδομή επικοινωνίας μεταξύ του κεντρικού συστήματος και των εθνικών συστημάτων, που παρέχει ένα εικονικό δίκτυο με απόκρυψη, το οποίο χρησιμοποιείται για τα στοιχεία του SIS II και για την ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ των αρχών που έχουν αναλάβει την ανταλλαγή όλων των συμπληρωματικών πληροφοριών (τα γραφεία SIRENE)

Το SIS έχει το κέντρο επιχειρήσεων του στο Στρασβούργο, αλλά υπάρχουν και εθνικές υπηρεσίες του SIS σε κάθε χώρα που τηρεί τη συμφωνία του Schengen. Τα δεδομένα του SIS II εισάγονται, ενημερώνονται, καταργούνται και εξετάζονται μέσω των διαφόρων εθνικών συστημάτων.⁶⁴

Κάθε κράτος-μέλος είναι επιφορτισμένο με τη δημιουργία και εκμετάλλευση του δικού του εθνικού συστήματος και τη σύνδεσή του με το κεντρικό σύστημα. Ορίζει μία αρχή, την εθνική υπηρεσία SIS II (N.SIS II), που αναλαμβάνει την κύρια ευθύνη του εθνικού σχεδίου για το SIS II. Η αρχή αυτή είναι αρμόδια για την καλή λειτουργία και την ασφάλεια του εθνικού της συστήματος.

Δικαίωμα άμεσης πρόσβασης και αναζήτησης στο σύστημα πληροφοριών Schengen έχουν οι αρχές για το συνοριακό έλεγχο των κρατών-μελών, οι εθνικές αστυνομικές και τελωνειακές αρχές και οι δικαστικές αρχές κυρίως όσες είναι αρμόδιες για την άσκηση ποινικής δίωξης.⁶⁵ Σε κάθε περίπτωση, οι χρήστες θα μπορούν να έχουν πρόσβαση μόνο

⁶⁴ Στο σύστημα είναι δυνατή η αποθήκευση μόνο των ακόλουθων πληροφοριών για πρόσωπα για τα οποία έχει εισαχθεί καταχώριση στο SIS II: το ή τα επώνυμα, το ή τα ονόματα, το ή τα ονόματα κατά τη γέννηση, το ή τα ψευδώνυμα, τα ιδιαίτερα σωματικά χαρακτηριστικά, τον τόπο και την ημερομηνία γέννησης, το φύλο, τις φωτογραφίες, τα δακτυλικά αποτυπώματα, την ή τις ιθαγένειες, την αναφορά ότι το συγκεκριμένο άτομο είναι οπλισμένο, βίαιο ή εν φυγή, το λόγο της καταχώρισης, αναφορά στην απόφαση βάσει της οποίας πραγματοποιήθηκε η καταχώριση αυτή και τον ή τους δεσμούς με άλλες καταχωρίσεις που έχουν εισαχθεί στο SIS II.

⁶⁵ Σύμφωνα με τις νομικές πράξεις του SIS II «Αποφαση2007/533/ΔΕΥ του Συμβουλίου της12ης Ιουνίου 2007 σχετικά με την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη χρήση του συστήματος πληροφοριών Schengen δεύτερης γενιάς (SISII)» άρθρ. 27 «Πρόσθετα στοιχεία για πρόσωπα που αναζητούνται για σύλληψη και παράδοση» και στο άρθρο 40 «Αρχές με δικαίωμα πρόσβασης στις καταχωρίσεις», πρόσβαση στο Σύστημα προβλέπεται να έχουν:

- Οι αστυνομικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες φύλαξης των συνόρων.
- Οι υπηρεσίες τελωνειακών ελέγχων.
- Οι δικαστικές αρχές αρμόδιες για την άσκηση ποινικής δίωξης στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και τη διενέργεια δικαστικής ανάκρισης πριν από την απαγγελία κατηγορίας.
- Οι αρμόδιες αρχές για τη χορήγηση θεωρήσεων και τίτλων διαμονής.
- Οι αρμόδιες αρχές για την έκδοση αδειών κυκλοφορίας οχημάτων.

στα δεδομένα που τους είναι αναγκαία για την εκπλήρωση της αποστολής τους. Η επεξεργασία ευαίσθητων κατηγοριών δεδομένων (δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν καταγωγή, πολιτικά φρονήματα, θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις ή συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, και δεδομένα αναφερόμενα στην κατάσταση της υγείας ή στην ερωτική ζωή) θα απαγορεύεται.⁶⁶

1.2. S.I.RE.N.E (Supplementary Information Request at the National Entries)

Όταν απαιτούνται συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με ειδοποιήσεις στο Σύστημα Πληροφοριών Schengen (SIS), οι πληροφορίες αυτές ανταλλάσσονται μέσω του εθνικού δικτύου S.I.RE.N.E (αίτηση συμπληρωματικών πληροφοριών για εθνικές καταχωρίσεις), τα οποία είναι εγκατεστημένα σε όλα τα κράτη Schengen. Τα γραφεία αυτά συντονίζουν τις απαντήσεις σε ειδοποιήσεις στο SIS και εξασφαλίζουν ότι λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα. Για παράδειγμα, εάν ένα καταζητούμενο άτομο του οποίου η είσοδος στο χώρο Schengen έχει απαγορευθεί και προσπαθεί να εισέλθει εκ νέου ή εάν ένα κλεμμένο αυτοκίνητο ή ένα δελτίο ταυτότητας έχει κατασχεθεί.⁶⁷

Βλ. αναλυτικά στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Απόφαση 2007/533/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουνίου 2007 «σχετικά με την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη χρήση του συστήματος πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SISII)» διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007D0533&from=EL>

Σε εθνικό επίπεδο, πρόσβαση στο SIS II – Γενικές Αναζητήσεις Schengen, προβλέπεται να έχουν η Ελληνική Αστυνομία, το Λιμενικό Σώμα, τα Τελωνεία, το Υπουργείο Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Υπουργείο Εξωτερικών, το Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Μεταφορών. Κάθε υπηρεσία επιτρέπεται να έχει πρόσβαση σε δεδομένα καταχωρήσεων που είναι συναφή με το αντικείμενο της αποστολής της. Επί του παρόντος, πρόσβαση στο SIS έχουν η Ελληνική Αστυνομία και το Λιμενικό Σώμα, για όλες τις καταχωρήσεις, το Υπουργείο Εξωτερικών για τις καταχωρήσεις του άρθρου 24 του Κανονισμού SIS II και τα Τελωνεία τα άρθρα 36 και 38 της Απόφασης SISII.

Βλ. Ελληνική Αστυνομία, «Σύστημα Πληροφοριών Schengen (Schengen Information System) - S.I.S.», διαθέσιμο στο http://www.hellenicpolice.gr/index.php?option=ozo_content&lang=%27.%27&perform=view&id=26982&Itemid=898&lang=

⁶⁶ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων», Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, διαθέσιμο στο url: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.4.html

⁶⁷ Στην εξαμηνιαία Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για τη λειτουργία του χώρου Schengen (περίοδος από την 1η Μαΐου 2014 έως 31 Οκτωβρίου 2014) καταγράφεται για την Ελλάδα σημαντική αύξηση στη χρήση των λειτουργικών δυνατοτήτων του συστήματος πληροφοριών Schengen (SIS), μετά την ολοκλήρωση της αναβάθμισης των οικείων εθνικών αστυνομικών συστημάτων (SISII).

Βλ. Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης (ΕΔΜ), «Έκθεση Πολιτικής για τη μετανάστευση και το άσυλο στην Ελλάδα-2014», Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, διαθέσιμο στο: http://emn.ypes.gr/images/docs/EMN_APR/EMN_APR2014/12b_greece_apr_2014_part2_greek.pdf

Σε εθνικό επίπεδο, την ευθύνη της διαχείρισης των πληροφοριών που είναι καταχωρημένα στο SIS φέρει το 3ο Τμήμα S.I.RE.N.E. της Διεύθυνσης Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας⁶⁸. Ως κύρια αποστολή έχει την ανταλλαγή συμπληρωματικών πληροφοριών στα πλαίσια της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας Schengen.⁶⁹

Όσον αφορά τώρα το Λιμενικό Σώμα, το Φεβρουάριο του 2014, υπεγράφη από τον Υπουργό Ναυτιλίας και Αιγαίου, η σύμβαση για την Ανάπτυξη συστήματος πληροφοριών Schengen 2ης Γενιάς (SIS II), καθώς και την προμήθεια κατάλληλου μηχανογραφικού εξοπλισμού.⁷⁰ Επίσης, πρόσφατα, το Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής προχώρησε στην υπογραφή δύο πρωτοκόλλων συνεργασίας, μεταξύ του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας και του Αρχηγείου του Λιμενικού Σώματος-Ελληνικής Ακτοφυλακής, τα οποία χορηγούν πρόσβαση στις Υπηρεσίες Ασφαλείας των Λιμενικών Αρχών σε Εθνικές βάσεις καταχώρησης δεδομένων της Ελληνικής Αστυνομίας.

Τα πρωτόκολλα αυτά επιτρέπουν και καθορίζουν τους όρους πρόσβασης του Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ στο εξελιγμένο σύστημα που διαχειρίζεται η ΕΛ.ΑΣ, διευρύνοντας έτσι τη

⁶⁸ Η Διεύθυνση Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας, είναι θεσμικός φορέας επικοινωνίας με τις αστυνομικές Αρχές και Κρατικές Υπηρεσίες όλων των Κρατών, καθώς και τους Διεθνείς και Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς, επί θεμάτων συνεργασίας που άπτονται των αρμοδιοτήτων του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας. Βάσει του άρθρου 8 του Π.Δ. 178/2014, διαρθρώνεται σε 5 τμήματα, ήτοι το Τμήμα Υποστήριξης και Αποστολών, το Τμήμα Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων, το Τμήμα SIRENE, το Τμήμα INTERPOL και το Τμήμα EUROPOL. Το Κέντρο λειτουργεί σε επίπεδο Τμήματος επί 24ώρου βάσεως. Αποτελεί το σημείο επαφής αναφορικά με υποθέσεις διεθνούς επιχειρησιακής αστυνομικής συνεργασίας, περιλαμβάνοντας το σύνολο των θεσμοθετημένων διεθνών και ευρωπαϊκών κόμβων επικοινωνίας της Διεύθυνσης Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και τις βέλτιστες πρακτικές. Επιπλέον, με το εν λόγω νομοθέτημα ιδρύεται εντός των δομών της Διεύθυνσης, Ενιαίο Κέντρο Ανταλλαγής Πληροφοριών Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας.

⁶⁹ Το περιεχόμενο των πληροφοριών αφορά στη λήψη διοικητικών και ποινικών μέτρων, όπως ο εντοπισμός και η κατάσχεση κλεμμένων οχημάτων, ο εντοπισμός ανηλίκων, κ.λπ. Στο πλαίσιο αυτό παρέχει κατευθυντήριες οδηγίες στις αστυνομικές, λιμενικές και τελωνειακές υπηρεσίες αναφορικά με την λειτουργία του Συστήματος Πληροφοριών Schengen δεύτερης γενιάς (SISI, SISII) τον τρόπο εφαρμογής της Σύμβασης, καθώς και την ακολουθητέα, σε κάθε περίπτωση, διαδικασία. Μια από τις κυριότερες αποστολές του SIRENE είναι η εφαρμογή της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης.

⁷⁰ Η Υπογραφή Υπουργού Ναυτιλίας και Αιγαίου, Μιλτιάδη Βαρβιτσιώτη, σύμβαση για την Ανάπτυξη Συστήματος Πληροφοριών SCHENGEN 2ης Γενιάς και προμήθειας μηχανογραφικού εξοπλισμού αφορά την προμήθεια, εγκατάσταση και παραμετροποίηση μηχανογραφικού και δικτυακού εξοπλισμού και τη διασύνδεσή του μέσω κατάλληλων γραμμών - συνδέσεων με το Δίκτυο Δεδομένων του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ., στο οποίο συμμετέχει ένας μεγάλος αριθμός κεντρικών και περιφερειακών Υπηρεσιών του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ, ανά την επικράτεια. Ο εξοπλισμός έχει εγκατασταθεί στην κεντρική Υπηρεσία του Αρχηγείου Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής στον Πειραιά και σε 117 περιφερειακές Υπηρεσίες του Λιμενικού Σώματος, ανά την επικράτεια.

Πηγή: Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής- Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ, «Υπογραφή Υπουργού Ναυτιλίας και Αιγαίου, Μιλτιάδη Βαρβιτσιώτη, σύμβασης για την Ανάπτυξη Συστήματος Πληροφοριών SCHENGEN 2ης Γενιάς και προμήθειας μηχανογραφικού εξοπλισμού», διαθέσιμο στο <http://www.hcg.gr/node/6867>

συνεργασία των δύο Σωμάτων Ασφαλείας. Παρέχεται επίσης, η δυνατότητα πρόσβασης σε Εθνικά Αρχεία της Ελληνικής Αστυνομίας.⁷¹

Ως εγγύηση των δικαιωμάτων των πολιτών, και ειδικότερα αυτού της προστασίας των προσωπικών δεδομένων προβλέπουν, μεταξύ άλλων, τη λειτουργία μιας ανεξάρτητης Αρχής Ελέγχου σε κάθε συμβαλλόμενο κράτος, η οποία είναι αρμόδια να εξετάζει αν από την επεξεργασία θίγονται τα δικαιώματα των ενδιαφερομένων προσώπων.⁷² Στην Ελλάδα η αρμοδιότητα αυτή έχει ανατεθεί στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.⁷³

1.3. Το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις (VIS)

Στόχος του VIS είναι να βελτιώσει την εφαρμογή της κοινής πολιτικής στον τομέα των θεωρήσεων, την προξενική συνεργασία και τις διαβουλεύσεις μεταξύ των κεντρικών αρχών για τις θεωρήσεις. Το VIS συνδέεται με όλες τις προξενικές αρχές των κρατών Schengen που εκδίδουν θεωρήσεις, καθώς και με όλα τα εξωτερικά τους συνοριακά σημεία διέλευσης.

⁷¹ Με στόχο τη διαφύλαξη της νομιμότητας και την καταπολέμηση του εγκλήματος το Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής προχώρησε στην υπογραφή δύο πρωτοκόλλων συνεργασίας, μεταξύ του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας και του Αρχηγείου του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής, τα οποία χορηγούν πρόσβαση στις Υπηρεσίες Ασφαλείας των Λιμενικών Αρχών σε Εθνικές βάσεις καταχώρησης δεδομένων της Ελληνικής Αστυνομίας. Τα πρωτόκολλα αυτά επιτρέπουν και καθορίζουν τους όρους πρόσβασης του Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ στο εξελιγμένο σύστημα που διαχειρίζεται η ΕΛ.ΑΣ, διευρύνοντας έτσι τη συνεργασία των δύο Σωμάτων Ασφαλείας.

Στη μέχρι σήμερα πρόσβαση στα δεδομένα του Πληροφοριακού Συστήματος Σένγκεν 2ης γενιάς (SIS II) και της Interpol, προστίθεται για πρώτη φορά η δυνατότητα πρόσβασης σε Εθνικά Αρχεία της Ελληνικής Αστυνομίας και συγκεκριμένα:

- Διοικητικά-Δελτία Εγκληματολογικών Αναζητήσεων
- Απαγορεύσεις εισόδου – εξόδου,
- εξαφανισθέντες,
- αναζητήσεις για σύλληψη,
- μέτρα ειδικού ελέγχου και διακριτικής παρακολούθησης, αναζητούμενα οχήματα,
- αναζητούμενα/κυκλοφορούντα μοτοποδήλατα,
- αναζητούμενα ταξιδιωτικά έγγραφα (κλεμμένα / απολεσθέντα / υπεξαίρεθέντα / πλαστά),
- εκδοθέντα δελτία ταυτότητας Ελλήνων Πολιτών,

Πηγή: Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής- Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ, «Υπογραφή Πρωτοκόλλων συνεργασίας του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής με το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας»

⁷² Βλ. Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ένωσης, «σχετικά με την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη χρήση του συστήματος πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II)», άρθρο 44 του Κανονισμού 1987/2006 και άρθρο 60 της Απόφασης 2007/533/ΔΕΥ διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32007D0533>

⁷³ Έχει ανατεθεί με το άρθρο 19 παρ. 1 στοιχ. ε' του Ν. 2472/1997 για την «προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα». Ο Ν. 2472/1997 διαθέσιμος στο <http://www.dpa.gr/pls/portal/url/ITEM/E3BC3C1B7FC83BA6E040A8C07D24022A>

Το VIS δίνει τη δυνατότητα στους συνοριοφύλακες των σημείων διέλευσης να ελέγχουν εάν ο κάτοχος βιομετρικής θεώρησης είναι πράγματι το άτομο που υπέβαλε τη σχετική αίτηση. Αυτό γίνεται με διασταύρωση δακτυλικών αποτυπωμάτων, τόσο σε σχέση με το βιομετρικό αρχείο που συνδέεται με τη θεώρηση, όσο και σε συνάρτηση με ολόκληρη τη βάση δεδομένων VIS. Οι διοικητικές αρχές και η Ευροποι έχουν πρόσβαση στο σύστημα, προκειμένου να εντοπίζουν και να διερευνούν τρομοκρατικές πράξεις και άλλα σοβαρά αδικήματα. Το VIS σήμερα χρησιμοποιείται σε ολόκληρο τον κόσμο.⁷⁴

1.4. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (ο υφιστάμενος οργανισμός Frontex με διευρυμένα καθήκοντα)

Η Ελλάδα εδώ και χρόνια επιδίωκε την ίδρυση της Ευρωπαϊκής ακτοφυλακής με σκοπό την αποδοτικότερη ασφάλεια των θαλασσιών συνόρων και της ναυσιπλοΐας της. Η βασική επιχειρηματολογία της Ελλάδας για την σύσταση της Ευρωπαϊκής Ακτοφυλακής στρέφονταν πάντα γύρω από την παράνομη μετανάστευση, προσπαθώντας να κάνει σαφές ότι το προσφυγικό-μεταναστευτικό ζήτημα δεν είναι ελληνικό αλλά ευρωπαϊκό.

Αν και η καθημερινή ευθύνη για τον έλεγχο και την επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων εξακολουθεί να υπάγεται σε μεγάλο βαθμό στην αρμοδιότητα των κρατών-μελών, τα εθνικά συστήματα ασφαλείας των συνόρων συμπληρώνονται διαρκώς από μια δέσμη πανευρωπαϊκών μέσων, με στόχο τη διαχείριση δυνητικών κινδύνων στα εξωτερικά σύνορα. Βασικό ορόσημο στη διαδικασία αυτή υπήρξε η δημιουργία του Frontex. Ο Οργανισμός άρχισε να λειτουργεί στις 3 Οκτωβρίου 2005, βάσει του κανονισμού (ΕΚ) 2007/2004 του Συμβουλίου. Έκτοτε, ο υφιστάμενος οργανισμός έχει επεκταθεί προκειμένου να καταστεί ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (EBCG), ο οποίος ξεκίνησε τη λειτουργία του της 6 Οκτώβριου 2016.

Κύριος ρόλος της EBCG είναι η συμβολή στην επίτευξη μιας ολοκληρωμένης συνοριακής διαχείρισης στα εξωτερικά σύνορα. Εξασφαλίζει την αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και παράσχει υψηλό επίπεδο ασφάλειας στην ΕΕ. Ταυτόχρονα θα βοηθήσει στη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας εντός της ΕΕ και

⁷⁴ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων», Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, διαθέσιμο στο http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.4.html

τον πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Θα αποτελείται από έναν Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνοριοφυλακής, Ακτοφυλακής και από τις εθνικές αρχές που είναι αρμόδιες για τη διαχείριση των συνόρων.⁷⁵

1.5. Ισχυρότερα και ευφύστερα σύνορα στην ΕΕ: Η δημιουργία ενός συστήματος εισόδου-εξόδου (EES)

Εκτός από την προσοχή που δόθηκε στην αντιμετώπιση της μαζικής εισροής προσφύγων και μεταναστών, η άλλη σημαντική εξέλιξη στο ζήτημα της διαχείρισης των συνόρων συνίσταται στη δέσμη μέτρων για τα «έξυπνα σύνορα» η οποία αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό της διαχείρισης των συνόρων με την επιβολή αυτόματων ελέγχων στα σύνορα και την ενίσχυση των πληροφοριών κατά την είσοδο και έξοδο.

Η δέσμη μέτρων περιέχει δύο στοιχεία: ένα Σύστημα Εισόδου-Εξόδου (EES),⁷⁶ δηλαδή μια βάση δεδομένων για την καταγραφή του χρόνου και τόπου εισόδου και της διάρκειας των εγκεκριμένων σύντομων διαμονών, και ένα Πρόγραμμα Καταχωρημένων Ταξιδιωτών (RTP) για την απλοποίηση και αυτοματοποίηση των συνοριακών ελέγχων για ορισμένες κατηγορίες ταξιδιωτών, όπως οι επιχειρηματίες κλπ.⁷⁷

Το ενωσιακό σύστημα εισόδου-εξόδου (EES)⁷⁸ προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 6 Απριλίου 2016, από κοινού με τη συνοδευτική τροποποίηση του κώδικα συνόρων Schengen⁷⁹ και έχει ως σκοπό να συμβάλει στην αποτελεσματικότερη διαχείριση

⁷⁵ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων», Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, διαθέσιμο στο

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.4.html

⁷⁶ European Commission, “Stronger and Smarter Borders in the EU: Commission proposes to establish an Entry-Exit System”, Brussels: 6 April 2016, διαθέσιμο στο url: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1247_en.htm

⁷⁷ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων» Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, διαθέσιμο στο

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.4.html

⁷⁸ Βλ. European Commission, “establishing an Entry/Exit System (EES) to register entry and exit data and refusal of entry data of third country nationals crossing the external borders of the Member States of the European Union and determining the conditions for access to the EES for law enforcement purposes and amending Regulation (EC) No 767/2008 and Regulation (EU) No 1077/2011”, COM(2016) 194 final 2016/0106 (COD), Brussels: 6.4.2016 διαθέσιμο στο url:

http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/securing-eu-borders/legal-documents/docs/20160406/regulation_proposal_entryexit_system_borders_package_en.pdf

⁷⁹ European Commission, “Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) 2016/399 as regards the use of the Entry/Exit System”, COM (2016) 196 final 2016/0105 (COD), Brussels: 6.4.2016, διαθέσιμο στο

των περιπτώσεων επιτρεπόμενης παραμονής σύντομης διάρκειας, στην αύξηση της αυτοματοποίησης των συνοριακών ελέγχων και στη βελτίωση του εντοπισμού περιπτώσεων απάτης όσον αφορά στα ταξιδιωτικά έγγραφα και την ταυτότητα. Το σύστημα θα συλλέγει και θα αποθηκεύει βιομετρικά στοιχεία και θα τηρεί αρχεία εισόδων και εξόδων στο σημείο διέλευσης.

Επιπλέον, αντικαθιστά το ισχύον σύστημα σφράγισης των διαβατηρίων που είναι χρονοβόρο, δεν παρέχει αξιόπιστα στοιχεία για τις διελύσεις των συνόρων και δεν καθιστά δυνατό τον εντοπισμό ατόμων που παρατείνουν παράνομα την επιτρεπόμενη παραμονή τους, την αντιμετώπιση περιπτώσεων απώλειας ή καταστροφής ταξιδιωτικών εγγράφων.⁸⁰ Παράλληλα θα προβλέπονται επαρκείς εγγυήσεις για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και αυστηρά δικαιώματα πρόσβασης, σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων.⁸¹

2. Ο κώδικας συνόρων του Schengen

Το πιο σημαντικό νομικό έγγραφο για τη διαχείριση των συνόρων ΙΒΜ είναι ο Κώδικας Συνόρων Schengen,⁸² ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 9 Μαρτίου του 2006. Θεσπίζει τους βασικούς κανόνες που πρέπει να διέπουν τη διαχείριση των εσωτερικών, εξωτερικών, χερσαίων, θαλάσσιων και εναέριων συνόρων.

Ως πρότυπο κανονισμού της ΕΕ επιχειρεί να αναπτύξει ένα σύνολο κανόνων για κάθε πιθανή ανάγκη που θα προκύψει στα σύνορα, στο πλαίσιο των βασικών αρχών που διέπουν τους ελέγχους των συνόρων. Όπως αναφέρει ο κώδικας η διέλευση των εξωτερικών συνόρων επιτρέπεται σε συνοριακά σημεία διέλευσης και κατά τη διάρκεια

https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/securing-eu-borders/legal-documents/docs/20160406/regulation_proposal_entryexit_system_en.pdf

⁸⁰ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσιάζει αναθεωρημένη πρόταση κανονισμού σχετικά με τη θέσπιση ενός συστήματος εισόδου-εξόδου με στόχο την επιτάχυνση, τη διευκόλυνση και την ενίσχυση των διαδικασιών συνοριακών ελέγχων για τους υπηκόους τρίτων χωρών που ταξιδεύουν στην ΕΕ.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Πιο ισχυρά και έξυπνα σύνορα στην ΕΕ: η Επιτροπή προτείνει τη θέσπιση συστήματος εισόδου-εξόδου», Δελτίο Τύπου Βρυξέλλες: 6 Απριλίου 2016, διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1247_el.htm

⁸¹ *ibid.*

⁸² Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κανονισμός (ΕΕ) 2016/399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, περί κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν) διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32016R0399>

καθορισμένων ωρών λειτουργίας. Κατά τη διέλευση από ένα σημείο εξωτερικών συνόρων, οι πολίτες της ΕΕ και οι λοιποί δικαιούχοι του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας βάσει του δίκαιου της ΕΕ (όπως τα μέλη της οικογένειας ενός πολίτη της ΕΕ) υπόκεινται σε στοιχειώδη έλεγχο.

Ο ελάχιστος αυτός έλεγχος διεξάγεται για να εξακριβωθεί η ταυτότητά τους βάσει των ταξιδιωτικών τους εγγράφων και συνίσταται σε απλή και ταχεία εξακρίβωση τους για πιθανές ενδείξεις παραποίησης ή πλαστογράφησης, συμπεριλαμβανομένης, κατά περίπτωση, εξέτασης βάσεων δεδομένων για έγγραφα που έχουν κλαπεί, υπεξαιρεθεί, απολεσθεί ή καταστεί άκυρα.

Οι υπήκοοι των τρίτων χωρών υποβάλλονται σε διεξοδικό έλεγχο. Αυτός ο έλεγχος περιλαμβάνει εξακρίβωση των προϋποθέσεων εισόδου καθώς και εξακρίβωση για θεωρήσεις στο Σύστημα (VIS) κατά περίπτωση.⁸³ Εάν δεν πληρούν τις προϋποθέσεις

⁸³ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 562/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη θέσπιση του κοινοτικού κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν)

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32006R0562v>

Ορισμοί: 1. «εσωτερικά σύνορα»:

α) τα κοινά χερσαία σύνορα, περιλαμβανομένων των ποτάμιων και λιμναίων συνόρων, μεταξύ των κρατών-μελών·

β) οι αερολιμένες των κρατών-μελών για τις εσωτερικές πτήσεις·

γ) οι θαλάσσιοι, ποτάμιοι και λιμναίοι λιμένες των κρατών-μελών για τα τακτικά δρομολόγια οχηματαγωγών·

2. «εξωτερικά σύνορα»: τα χερσαία, ποτάμια, λιμναία και θαλάσσια σύνορα, καθώς και οι αερολιμένες και ποτάμιοι, θαλάσσιοι και λιμναίοι λιμένες των κρατών-μελών, εφόσον δεν αποτελούν εσωτερικά σύνορα·

3. «έλεγχος των συνόρων»: οι δραστηριότητες που αναλαμβάνονται στα σύνορα, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό και για τους σκοπούς του, αποκλειστικώς συνεπεία πρόθεσης διέλευσης ή συνεπεία διέλευσης των συνόρων, ασχέτως άλλου λόγου· οι εν λόγω δραστηριότητες συνίστανται στους συνοριακούς ελέγχους και στην επιτήρηση των συνόρων·

4. «συνοριακό σημείο διέλευσης»: κάθε σημείο διέλευσης επιτρεπόμενο από τις αρμόδιες αρχές για τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων

«δικαιούχοι του κοινοτικού δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας»:

α) οι πολίτες της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 17 παράγραφος 1 της συνθήκης, καθώς και οι υπήκοοι τρίτων χωρών οι οποίοι είναι μέλη της οικογενείας πολίτη της Ένωσης με δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας σύμφωνα με την οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών-μελών

β) οι υπήκοοι τρίτων χωρών και τα μέλη της οικογενείας τους, ανεξαρτήτως ιθαγένειας, εφόσον, δυνάμει συμφωνιών που έχουν συναφθεί μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών-μελών της αφενός και αυτών των τρίτων χωρών αφετέρου, απολαύουν δικαιωμάτων ελεύθερης κυκλοφορίας ισοδυνάμων με τα δικαιώματα των πολιτών της Ένωσης.

γ) «υπήκοος τρίτης χώρας»: οποιοσδήποτε δεν είναι υπήκοος της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 17 παράγραφος 1 της συνθήκης και δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του σημείου 5 του παρόντος άρθρου

Βλ. Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 562/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη θέσπιση του κοινοτικού κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν) διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32006R0562>

αυτές, είναι δυνατόν να τους απαγορευθεί η είσοδος στο έδαφος κράτους-μέλους, με την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων (για παράδειγμα, για ανθρωπιστικούς λόγους).

Ο έλεγχος στα σύνορα διενεργείται από τους συνοριοφύλακες.⁸⁴ Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, οφείλουν να σέβονται πλήρως την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και δεν έχουν δικαίωμα να κάνουν διακρίσεις εις βάρος προσώπων λόγω φύλου, καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Ο κώδικας συνόρων του Schengen επιτρέπει στις χώρες της ΕΕ να καθιερώσουν κοινά σημεία συνοριακής διέλευσης⁸⁵ με τους γείτονες τους εκτός ΕΕ, στα οποία οι συνοριοφύλακες διενεργούν ελέγχους εισόδου και εξόδου ο ένας μετά τον άλλον, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιό τους είτε στο έδαφος της εν λόγω χώρας της ΕΕ είτε στο έδαφος μιας τρίτης χώρας.

Για το λόγο αυτό οι χώρες της ΕΕ πρέπει να διαθέτουν κατάλληλο και επαρκές σε αριθμό προσωπικό ώστε να εξασφαλίζουν ένα ενιαίο και υψηλό επίπεδο ελέγχου στα εξωτερικά σύνορα τους. Πρέπει να μεριμνούν ώστε οι συνοριοφύλακες να είναι εξειδικευμένοι και δεόντως καταρτισμένοι.

Τέλος, οι χώρες της ΕΕ πρέπει να αλληλοβοηθούνται για την αποτελεσματική εφαρμογή του ελέγχου των συνόρων. Η επιχειρησιακή συνεργασία συντονίζεται από τον ευρωπαϊκό οργανισμό για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των χωρών της ΕΕ

3. Ο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Frontex)

Αν και η καθημερινή ευθύνη για τον έλεγχο και την επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων εξακολουθεί να υπάγεται σε μεγάλο βαθμό στην αρμοδιότητα των κρατών-μελών, τα εθνικά συστήματα ασφαλείας των συνόρων συμπληρώνονται διαρκώς από μια δέσμη πανευρωπαϊκών μέσων, με στόχο τη διαχείριση των δυνητικών κινδύνων στα

⁸⁴ Ibid. «συνοριοφύλακας»: είναι ο δημόσιος υπάλληλος ο οποίος, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, υπηρετεί είτε σε συνοριακό σημείο διέλευσης είτε κατά μήκος των συνόρων ή σε άμεση εγγύτητα προς αυτά και ο οποίος εκτελεί καθήκοντα ελέγχου των συνόρων, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό και το εθνικό δίκαιο

⁸⁵ «συνοριακό σημείο διέλευσης»: κάθε σημείο διέλευσης επιτρεπόμενο από τις αρμόδιες αρχές για τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων

εξωτερικά σύνορα. Βασικό ορόσημο στη διαδικασία αυτή υπήρξε η δημιουργία του Frontex.

Ο Οργανισμός άρχισε να λειτουργεί στις 3 Οκτωβρίου 2005, βάσει του κανονισμού (ΕΚ) 2007/2004 του Συμβουλίου.⁸⁶ Λόγω της αύξησης του αριθμού των μεταναστών και των προσφύγων που προσπαθούν να εισέλθουν στην ΕΕ, ο Frontex πραγματοποιεί αναλύσεις κινδύνου (risk analysis), καταρτίζει προγράμματα εκπαίδευσης για τους φύλακες των συνόρων και διενεργεί έρευνες. Διαδραματίζει επίσης ενεργό ρόλο στο πλαίσιο της επιχειρησιακής συνεργασίας με τον συντονισμό κοινών δράσεων διαχείρισης των συνόρων και με την οργάνωση επιχειρήσεων επιστροφής.

Ο Οργανισμός Frontex δημιουργήθηκε με στόχο να βελτιώσει την ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων των κρατών-μελών. Ο Οργανισμός Frontex οφείλει:

- να διευκολύνει και να καθιστά αποτελεσματικότερη την εφαρμογή των υφιστάμενων και μελλοντικών μέτρων για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων
- να διασφαλίζει τον συντονισμό των ενεργειών των κρατών-μελών κατά την υλοποίηση των μέτρων αυτών, συμβάλλοντας κατ' αυτό τον τρόπο, στον αποτελεσματικό, ομοιόμορφο και υψηλού επιπέδου έλεγχο των προσώπων και την επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων των κρατών-μελών
- να παρέχει στην Επιτροπή και τα κράτη-μέλη την αναγκαία τεχνική συνδρομή και εμπειρογνωμοσύνη για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων και να προάγει την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών-μελών

Ο Frontex έχει πολλούς τομείς ευθύνης, οι οποίοι προβλέπονται στον κανονισμό αριθ. 2007/2004 του Συμβουλίου της Ευρώπης. Σε αυτούς περιλαμβάνονται οι εξής:

- **Πραγματοποιεί αναλύσεις κινδύνων (risk analysis)** - ο Frontex αναπτύσσει όλες τις δραστηριότητές του βάσει αναλύσεων των κινδύνων και αξιολογεί τους κινδύνους για την ασφάλεια των συνόρων της ΕΕ. Καταγράφει τις τάσεις που παρατηρούνται αναφορικά με την παράνομη μετανάστευση και τη διασυνοριακή

⁸⁶ Ο κανονισμός τροποποιήθηκε το 2007 από τον κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2007 για τη θέσπιση μηχανισμού σύστασης ομάδων ταχείας επέμβασης στα σύνορα (RABIT) και για τη ρύθμιση των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προσκεκλημένων υπαλλήλων. Οι ανωτέρω κανονισμοί θέτουν τις βάσεις για την ανάπτυξη του Frontex, ο οποίος αναγνωρίζεται ως ένα από τα κύρια συστατικά της έννοιας της ολοκληρωμένης διαχείρισης συνόρων (IBM), όπως υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο το Δεκέμβριο του 2006.

εγκληματική δραστηριότητα στα εξωτερικά σύνορα, περιλαμβανομένης της εμπορίας ανθρώπων. Γνωστοποιεί τα πορίσματά του στις χώρες της ΕΕ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και αντλεί στοιχεία από αυτές για τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων του.

- **Συντονίζει την επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών στον τομέα της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων (join operations)** - συντονίζει την αποστολή ειδικά εκπαιδευμένου προσωπικού, καθώς και τεχνικού εξοπλισμού (αεροσκάφη, πλεούμενα και εξοπλισμός ελέγχου/επιτήρησης των συνόρων) στις περιοχές εξωτερικών συνόρων που έχουν ανάγκη από πρόσθετη βοήθεια. Οι κοινές επιχειρήσεις Hera, Nautilus, Triton και Poseidon θεωρήθηκαν αντισταθμιστικά μέτρα απέναντι στις ροές παράτυπων μεταναστών στα νότια θαλάσσια σύνορα.

Επίσης, ο Frontex σε συνεργασία με το Λιμενικό Σώμα συνεχίζει να αναπτύσσει τη κοινή επιχείρηση Poseidon στο Αιγαίο, παρέχοντας στην Ελλάδα τεχνική βοήθεια και ανθρώπινους πόρους για την ενίσχυση της επιτήρησης των συνόρων της, επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης, εμπειρογνώμονες καταγραφής και αναγνώρισης.⁸⁷ Το διεθνές συντονιστικό κέντρο της επιχείρησης «Ποσειδών» βρίσκεται στο Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής και συγκεκριμένα ανήκει στην Υπηρεσία Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας επιτήρησης (ΥΟΘΕ) που είναι και ο βασικός σύνδεσμος του Λιμενικού Σώματος Ελληνική Ακτοφυλακή με τον Frontex.

- **Επικουρεί τα κράτη-μέλη σε περιπτώσεις που απαιτείται αυξημένη τεχνική και επιχειρησιακή συνδρομή** - αν μια χώρα της ΕΕ είναι αντιμέτωπη με έντονες πιέσεις στα εξωτερικά της σύνορα, ιδίως λόγω της άφιξης μεγάλου αριθμού ατόμων από χώρες εκτός ΕΕ, ο Frontex συντονίζει την αποστολή ευρωπαϊκών ομάδων συνοριοφυλάκων. Η ανάπτυξη των ομάδων ταχείας επέμβασης στα σύνορα (Rapid) βρίσκεται στον πυρήνα των βελτιωμένων ικανοτήτων αντίδρασης του Frontex. Οι ομάδες Rapid εκπαιδεύονται και προετοιμάζονται για την υποστήριξη κράτους μέλους σε περιορισμένο χρονικό ορίζοντα και σε εξαιρετικές και επείγουσες περιπτώσεις.

⁸⁷ 27/03/2016, δεδομένα Ελληνικής Αστυνομίας

- **Παρακολουθεί τις εξελίξεις των ερευνών (R&D) σχετικά με τον έλεγχο και την επιτήρηση** - Γενικός στόχος είναι η παρακολούθηση των εξελίξεων της έρευνας σχετικά με τον έλεγχο και την επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων και τη διάδοση αυτών των πληροφοριών προς την Επιτροπή και τα κράτη μέλη. Επίσης, φέρνει σε επαφή εμπειρογνώμονες ελέγχου των συνόρων με κλάδους της έρευνας και της βιομηχανίας, έτσι ώστε οι νέες τεχνολογίες να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των αρχών που είναι υπεύθυνες για τον έλεγχο των συνόρων.

Η σύσταση ευρωπαϊκών δικτύων εμπειρογνομένων σε εξειδικευμένους τομείς των δραστηριοτήτων του Frontex έχει αποδειχθεί ένας επιτυχής αλλά και εξαιρετικά σημαντικός τρόπος συλλογής και ανταλλαγής σχετικής πληροφόρησης με τη διαχείριση των συνόρων σε επίπεδο ΕΕ. Κατά το 2006/2007 δημιουργήθηκαν διάφορα δίκτυα εμπειρογνομένων, όπως π.χ. το Δίκτυο Ανάλυσης Κινδύνων του Frontex, στο πλαίσιο του οποίου συνέρχονταν τακτικά εμπειρογνώμονες από εθνικές μονάδες ανάλυσης, δίκτυα εκπαίδευσης (συνεργαζόμενες Ακαδημίες και συντονιστές εκπαίδευσης), το Border Tech Net⁸⁸ για ζητήματα έρευνας και ανάπτυξης, καθώς και δίκτυο εμπειρογνομένων για ζητήματα επαναπατρισμού.

- **Επικουρεί τα κράτη-μέλη στην εκπαίδευση των εθνικών συνοριακών φυλάκων και την καθιέρωση κοινών προδιαγραφών εκπαίδευσης** - με στόχο την εναρμόνιση της εκπαίδευσης των συνοριοφυλάκων στην ΕΕ και τις συνδεδεμένες χώρες Schengen

Η εναρμόνιση αυτή αποσκοπεί στην εφαρμογή ενιαίων προτύπων ελέγχου των συνόρων για τους ταξιδιώτες που διέρχονται τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ Δίνει επίσης τη δυνατότητα στους συνοριοφύλακες από διάφορες χώρες να συνεργάζονται αποτελεσματικά σε κοινές επιχειρήσεις που συντονίζονται από τον Frontex. Ο Frontex οργανώνει συνεχώς εκπαιδύσεις και σεμινάρια στην Ελλάδα για παροχή εξειδικευμένων γνώσεων όπως για τον έλεγχο, την εξέταση, τη λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων, την εντόπιση πλαστών εγγράφων κτλ., στα στελέχη του Λιμενικού Σώματος. Κοινοποιεί την εκπαιδευτική δράση στέλνοντας προσκλήσεις στο γραφείο εκπαίδευσης του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής

⁸⁸ Border Tech Net :<http://btn.frontex.europa.eu/>

Πολιτικής. Στη συνέχεια το γραφείο εκπαίδευσης κοινοποιεί εκδήλωση ενδιαφέροντος για συμμετοχή η οποία έχει μεγάλη ανταπόκριση.

- **Παρέχει στα κράτη-μέλη την αναγκαία στήριξη για την οργάνωση κοινών επιχειρήσεων επαναπατρισμού** - Ο Οργανισμός θέσπισε τον «Κώδικα δεοντολογίας για τις κοινές επιχειρήσεις επαναπατρισμού που συντονίζει ο Frontex», θέτοντας τα υψηλότερα πρότυπα όσον αφορά τον ευαίσθητο αυτό τομέα δραστηριοτήτων του Frontex. Ως οδηγός δεοντολογικής συμπεριφοράς για τους συμμετέχοντες σε κοινές επιχειρήσεις επαναπατρισμού, ο κώδικας δεοντολογίας συγκεντρώνει τους κανόνες και τις βέλτιστες πρακτικές όσον αφορά τις πτήσεις επαναπατρισμού και αποσκοπεί στη διασφάλιση της επιστροφής των επαναπατρισθέντων με ανθρώπινους όρους και με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους. Ο κώδικας περιλαμβάνει ειδικό κεφάλαιο για την παρακολούθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.⁸⁹
- **Ανταλλαγή πληροφοριών** - αναπτύσσει και θέτει σε λειτουργία συστήματα πληροφόρησης που επιτρέπουν την ταχεία ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των συνοριακών αρχών.⁹⁰

3.1.1. Ανάλυση κινδύνου του Frontex (risk analysis)

Η ανάλυση κινδύνου είναι το σημείο εκκίνησης για όλες τις δραστηριότητες του Frontex. Ο Frontex συλλέγει μία πληθώρα δεδομένων. Τα δεδομένα αναλύονται με στόχο το σχηματισμό της εικόνας της κατάστασης στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ (picture of the situation).

Η Υπηρεσία Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Επιτήρησης (Υ.Ο.Θ.Ε.) του Λιμενικού Σώματος, πέρα από την επιχειρησιακή διαχείριση της επιχείρησης «Ποσειδών», διαθέτει

⁸⁹ Frontex, «Γενική Έκθεση 2013», διαθέσιμο στο http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gkAbdwGniqUJ:frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Annual_report/2013/General_Report_EL.pdf+&cd=2&hl=el&ct=clnk&gl=gr&lr=lang_el&client=firefox-b

⁹⁰ Frontex, απόφαση του διοικητικού συμβουλίου 1/2008 της 29ης Ιανουαρίου 2008 σχετικά με το Πρόγραμμα Εργασίας 2008 διορθωτικός προϋπολογισμός αριθ.1, διαθέσιμο στο: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:f6ILcx0IL40J:frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Work_programme/2008/frontex-2008-0007-00-00-enel.pdf+&cd=1&hl=el&ct=clnk&gl=gr&client=firefox-b

και τον αξιωματικό πληροφοριών της επιχείρησης, ο οποίος συλλεγεί όλες τις πληροφορίες από τις επιχειρήσεις που λαμβάνουν χώρα στα ελληνικά νησιά, τις αναλύει και τις προωθεί στον Οργανισμό (Frontex). Με αυτόν τον τρόπο ο Frontex συλλέγει όλες τις πληροφορίες για να εκδώσει στη συνέχεια τις εκθέσεις ανάλυσης κινδύνου (risk analysis).

Ο Frontex κοινοποιεί τακτικά εκθέσεις αναλύοντας γεγονότα που σχετίζονται με τον έλεγχο των συνόρων, τη παράνομη διέλευση τους και τις διάφορες μορφές διασυνοριακού εγκλήματος. Ο γενικός στόχος της εκτίμησης των κινδύνων αυτών ορίζονται στον ιδρυτικό κανονισμό του Frontex, σύμφωνα με την οποία ο οργανισμός πραγματοποιεί αναλύσεις κινδύνου προκειμένου να παρέχει στην Κοινότητα και τα κράτη-μέλη τις απαιτούμενες πληροφορίες για τη λήψη κατάλληλων μέτρων που πρέπει να ληφθούν και για την αντιμετώπιση απειλών και κινδύνων με σκοπό τη βελτίωση της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Εξωτερικών Συνόρων (IBM).⁹¹

Σύμφωνα με τον Laitinen⁹² «**το επίκεντρο όλων των δραστηριοτήτων του Οργανισμού αποτελεί η ανάλυση κινδύνου ... Όλες οι δραστηριότητες του Frontex οδηγούνται από την έξυπνη διαχείριση**».⁹³ Βασικό όργανο του Frontex σε σχέση με την «ευφυΐα» και την αξιολόγηση κινδύνου είναι η Μονάδα Ανάλυσης Κινδύνου (Risk Analysis Unit-RAU) και το Δίκτυο Ανάλυσης Κινδύνου (FRAN), μέσω των οποίων το προσωπικό του Frontex συνεργάζεται με ειδικούς σε θέματα ασφάλειας από τα κράτη-μέλη. Ο Frontex, ή καλύτερα η Μονάδα Ανάλυσης Κινδύνων (RAU), αξιολογεί τις απειλές, αναλύει τα τρωτά σημεία και μελετά τις συνέπειες προτού ο Frontex συμμετάσχει σε οποιαδήποτε δραστηριότητα. Η Μονάδα Ανάλυσης Κινδύνων (RAU) προετοιμάζει τέσσερις τύπους αναφορών:

⁹¹ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης- Council Regulation (EC) No 2007/2004 of 26 October 2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union, διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32004R2007>

⁹² Ο Οργανισμός είναι ιεραρχικά οργανωμένος. Το Διοικητικό Συμβούλιο είναι το κύριο συστατικό του οργανισμού και αποτελείται από ένα άτομο από κάθε κράτος-μέλος, καθώς και δύο μέλη της Επιτροπής. Οι εκπρόσωποι των κρατών-μελών είναι επικεφαλής των σχετικών με τη διαχείριση της συνοριακής φρουράς των εθνικών υπηρεσιών ασφαλείας. Ο Frontex έχει επίσης εκπροσώπους και συνεργάζεται στενά με την Europol και την Interpol. Επιπλέον, το Διοικητικό Συμβούλιο διορίζει τον εκτελεστικό διευθυντή. Ο πρώτος και νυν διευθυντής του Οργανισμού είναι ο Ilkka Laitinen.

Πηγή: Laitinen Ilkka (2013), 2nd Global Conference and Exhibition on Future Developments of Automated Border Control (ABC) Conference Report ομιλία διαθέσιμη στο http://frontex.europa.eu/assets/Images_News/ABC_Conference_Report.pdf

⁹³ Με τον όρο «έξυπνη διαχείριση» ο Laitinen εννοεί τη δημιουργία του συστήματος καταχώρισης εισόδου-εξόδου (EES) και του προγράμματος καταχώρισης ταξιδιωτών (RTP) της ΕΕ.

1. Τις γενικές εκτιμήσεις κινδύνου των συνθηκών ασφαλείας στην ΕΕ
2. Τις προσαρμοσμένες εκτιμήσεις κινδύνου για συγκεκριμένες καταστάσεις που ανταποκρίνονται στα αιτήματα των κρατών-μελών
3. Τα δελτία για συγκεκριμένα θέματα
4. Αναφορές στήριξης των αξιολογήσεων κινδύνου για τις επιχειρησιακές δραστηριότητες.

Οι γενικές εκτιμήσεις κινδύνου και μέρος των ετήσιων εκθέσεων που εκδίδονται από τον Frontex είναι δημόσιες, οι υπόλοιπες αναφορές είναι απόρρητες.

Οι Αναλύσεις κινδύνου του Frontex επικεντρώνονται σε ευρεία θέματα όπως η κινητικότητα, οι δράσεις ομάδων και δεν συλλέγονται πληροφορίες για άτομα ή νομικές υποθέσεις. Για την επίτευξη των στρατηγικών αποτελεσμάτων της ανάλυσης κινδύνου, ο Frontex συγκεντρώνει τις πληροφορίες από ένα ευρύ φάσμα πηγών συμπεριλαμβανομένων:

- των συνοριακών αρχών των κρατών-μελών και των χωρών εκτός της ΕΕ
- τον Frontex, μέσω των πληροφοριών και των εκθέσεων που υποβάλλουν οι αξιωματικοί σύνδεσμοί του
- των εταίρων της ΕΕ (όπως την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, EASO, Europol, EEAS, EU SATCEN and Eurostat)
- από διάφορους διεθνούς οργανισμούς (όπως την Ύπατη Αρμοστεία, τη ΔΟΜ, την Interpol)
- από διάφορες πηγές (συνοριοφύλακες, από την ακαδημαϊκή κοινότητα και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης)

Ο Frontex αναλύει τα παραπάνω δεδομένα που συλλέγονται για το σχηματισμό της κοινής επίγνωσης της κατάστασης, όπως επίσης για το σχηματισμό κοινών προτύπων και τάσεων της παράνομης μετανάστευσης και του διασυνοριακού εγκλήματος στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Μόλις εντοπίζεται κάποια αδυναμία στη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, ο Frontex παρέχει συμβουλές σχετικά με το πώς θα μπορούσε να διορθωθεί η δεδομένη κατάσταση.

3.1.2. Συνεργαζόμενα κοινά δίκτυα ανάλυσης κινδύνου

Τα δίκτυα ανάλυσης κινδύνου είναι ένα κύριο χαρακτηριστικό της στρατηγικής ανάλυσης κινδύνου του Frontex.⁹⁴ Το Δίκτυο Ανάλυσης Κινδύνου FRAN συνδέει τον Frontex με τις αναλύσεις κινδύνων των άλλων κρατών-μελών της ΕΕ όπως επίσης και με ειδικούς εμπειρογνώμονες πάνω στην ανάλυση κινδύνου.

Ο FRAN παρέχει το πλαίσιο για αυτήν την ανταλλαγή γνώσεων, προβαίνοντας σε κοινές αναλυτικές εργασίες και την παραγωγή αναλυτικών και στρατηγικών εκθέσεων σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Το ETA-RAN είναι ένα υπο-δίκτυο του FRAN που επιτρέπει σε εμπειρογνώμονες, ειδικούς στην εξακρίβωση πλαστογραφημένων εγγράφων των κρατών-μελών, να εργάζονται από κοινού και να συμμετέχουν σε μια δομημένη και τακτική ανταλλαγή πληροφοριών.

3.1.3. Οι Ετήσιες Εκτιμήσεις Κινδύνου-Annual Risk Analysis (ARA)

Όλες οι δραστηριότητες του Frontex βασίζονται σε πληροφορίες ασφάλειας και στις συστάσεις της ανάλυσης κινδύνου, για το σκοπό αυτό, εκδίδονται οι Ετήσιες Εκτιμήσεις Κινδύνου (ARA). Η ARA βασίζεται σε πληροφορίες και δεδομένα που παρέχονται στον Frontex όλο το προηγούμενο έτος από τα κράτη-μέλη της ΕΕ και των συνδεδεμένων χωρών Schengen, καθώς και από πληροφορίες που συλλέχθηκαν κατά τη διάρκεια των κοινών επιχειρήσεων του Frontex (Frontex Joint Operations). Συνεπώς, οι ετήσιες εκτιμήσεις κινδύνου (ARA) 2013 και 2014, αποτελούν τη βάση για τις επιχειρήσεις του 2015.

⁹⁴ Η «Στρατηγική Ανάλυση» αναφέρεται κυρίως στις στρατηγικές λήψεις αποφάσεων.

Παράδειγμα η τελευταία αναφορά ARA 2015⁹⁵ επικεντρώνεται σε επιχειρησιακές δραστηριότητες του Frontex που αφορούν στην παράνομη μετανάστευση που επιχειρείται στα εξωτερικά σύνορα των κρατών-μελών της ΕΕ και του χώρου Schengen. Επιπλέον, η ARA 2015 όπως προέκυψε από την εφαρμογή του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης των Συνόρων (IBM),⁹⁶ ανέδειξε ότι η διαχείριση των συνόρων δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης, αλλά και στην κάλυψη από επιπλέον απειλές για την εσωτερική ασφάλεια της ΕΕ.

Δομή της ARA (2015)

Η ARA 2015 ξεκινά με μια επισκόπηση της κατάστασης στα εξωτερικά σύνορα, με βάση τα στοιχεία που προήρθαν από τις Ενιαίες Θεωρήσεις Schengen (Schengen Uniform Visas). Στη συνέχεια εξετάζεται η κατάσταση κατά μήκος των εξωτερικών συνόρων, με βάση τις τάσεις από τις τακτικές/κανονικές επιβατικές ροές, τις ανιχνεύσεις της παράνομης διέλευσης των συνόρων, τις παράνομες εγγραφές και τις αρνήσεις εισόδου. Στο τέλος, η έκθεση παρέχει ενημέρωση σχετικά με την κατάσταση όσον αφορά στα πρόσωπα που διαμένουν παράνομα στην ΕΕ και υπηκόων τρίτων χωρών που επέστρεψαν στις χώρες τους.

Οι κοινοί δείκτες

Για τη συνεκτική και πλήρη ανάλυση των κινδύνων που απειλούν την ασφάλεια των εξωτερικών συνόρων θεσπίζονται κοινοί δείκτες των οποίων τα αποτελέσματα τους θα οδηγήσουν στη συνέχεια στα μέτρα που πρέπει να ληφθούν. Για παράδειγμα, στον ARA 2015, οι βασικοί δείκτες που συλλέχθηκαν μέσω του FRAN είναι:

1. Οι ανιχνεύσεις παράνομης διέλευσης των συνόρων
2. Οι αρνήσεις εισόδου

⁹⁵ Frontex Risk Analysis Unit, “Annual Risk Analysis 2015” Warsaw: April 2015, διαθέσιμο στο http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2015.pdf

⁹⁶ Η Εφαρμογή του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Συνόρων (IBM) εφαρμόζεται σε τέσσερα επίπεδα, τα οποία περιλαμβάνουν:

1. τις Πρεσβείες και τα Προξενεία
2. τη συνεργασία μεταξύ των αστυνομικών, τελωνειακών και προξενικών αρχών με τις αρχές άλλων γειτονικών κρατών-μελών και τρίτων χωρών
3. τον φυσικό έλεγχο και την επιτήρηση που γίνεται στην περιοχή των εξωτερικών συνόρων από τις υπηρεσίες που εμπλέκονται στην διαδικασία αυτή
4. από τους ελέγχους που γίνονται στο εσωτερικό της χώρας για σκοπούς πρόληψης και καταστολής της παράνομης μετανάστευσης και της παράνομης εργασίας

3. Οι ανιχνεύσεις για παράνομη παραμονή εντός ΕΕ
4. Οι ανιχνεύσεις διακινητών
5. Οι ανιχνεύσεις πλαστών εγγράφων
6. Οι αποφάσεις επαναπατρισμού
7. Οι ολοκληρωμένες επιχειρήσεις επαναπατρισμού
8. Η κανονική/τακτική επιβατική κίνηση (όταν αυτή είναι διαθέσιμη).

Η ραχοκοκαλιά της ΑΡΑ είναι τα μηνιαία στατιστικά στοιχεία που ανταλλάσσονται μεταξύ των κρατών-μελών στο πλαίσιο του Δικτύου Ανάλυσης Κινδύνου του Frontex (Frontex Risk Analysis Network-FRAN).⁹⁷ Η ανταλλαγή δεδομένων εμποτεύεται από τον Frontex με τη συμμετοχή των εθνικών αρχών ελέγχου των συνόρων. Τα δεδομένα κατηγοριοποιούνται γεωγραφικά και ανά τμήμα συνόρων που αφορά σε συγκεκριμένες, γειτονικές τρίτες χώρες. Τα δεδομένα που ανταλλάσσονται στο πλαίσιο του FRAN συγκεντρώνονται και αναλύονται σε τριμηνιαία βάση. Προτεραιότητα δίνεται στη χρήση δεδομένων για τους σκοπούς της διαχείρισης και τη γρήγορη κοινή χρήση τους και ανταλλαγή μεταξύ των αρχών ελέγχου των συνόρων των κρατών-μελών.

Οι διακυμάνσεις των δεδομένων που σχετίζονται με τον έλεγχο των συνόρων εξαρτώνται από ποικίλους παράγοντες.

Παράδειγμα: ο δείκτης ανιχνεύσεων της παράνομης διέλευσης των συνόρων, και ο δείκτης άρνησης εισόδου, είναι δύο αναγκαία στοιχεία για τον εντοπισμό της πραγματικής ροής των παράνομων μεταναστών που εισέρχονται στην ΕΕ. Η αυξημένη ανίχνευση της παράνομης διέλευσης των συνόρων μπορεί να οφείλεται σε μια πραγματική αύξηση της ροής παράνομων μεταναστών (1^{ος} παράγοντας) ή μπορεί στην πραγματικότητα να είναι το αποτέλεσμα των περισσότερων πόρων που διατέθηκαν για τον εντοπισμό τους (2^{ος} παράγοντας). Επίσης, η αύξηση των πόρων μπορεί να οδηγήσει σε μια αύξηση στις αναφερθείσες ανιχνεύσεις, όμως στην πραγματικότητα να υπερκαλύπτουν μια πραγματική μείωση στη ροή των μεταναστών η οποία προέκυψε από ισχυρές αποτρεπτικές επιχειρήσεις αναχαίτησης στα σύνορα (3^{ος} παράγοντας). Είναι εμφανές λοιπόν, ότι οι διακυμάνσεις των δεδομένων αυτών εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες.

⁹⁷ Αυτή η συχνή ανταλλαγή δεδομένων ξεκίνησε το Σεπτέμβριο του 2007, τελειοποιήθηκε το 2008 και μια μεγαλύτερη στατιστική κάλυψη επιτεύχθηκε το 2011. Οι επιπλέον οι λειτουργίες που προστέθηκαν το 2014 είναι η νέα συνεργασία με τον ΕΑΣΟ που παρέχει ακριβέστερα δεδομένα σχετικά με τις αιτήσεις ασύλου από τα δεδομένα που συλλέγονταν μέχρι πρόσφατα από τον FRAN.

Οι πληροφορίες σχετικά με τους πόρους που διατίθενται σε εθνικό επίπεδο για τις αρχές ελέγχου των συνόρων και την κατανομή τους στα σύνορα προς το παρόν είναι εν μέρει γνωστά μόνο από τον Frontex. Οι πληροφορίες αυτές παρέχονται από τα κράτη-μέλη, είτε στο πλαίσιο του μηχανισμού αξιολόγησης Schengen, είτε στο πλαίσιο υποβολής εκθέσεων στο Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων.⁹⁸ Χωρίς τη συστηματική και αξιόπιστη πληροφόρηση σχετικά με τους πόρους που διατίθενται για τον έλεγχο των συνόρων και τις εκτιμήσεις των παράνομων μεταναστευτικών ροών, δεν είναι δυνατή η αξιολόγηση της απόδοσης και της επίπτωσης των συνοριακών ελέγχων που τίθενται σε εφαρμογή.

Επακόλουθο είναι η αναλύσεις για την κατάσταση στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ που παρέχονται από τα κράτη-μέλη να περιορίζονται κυρίως σε περιγραφικά στατιστικά στοιχεία.⁹⁹

Ενδεικτικά συμπεράσματα της ARA 2015¹⁰⁰

- Οι ανιχνεύσεις της παράνομης διέλευσης των συνόρων κατέγραψαν νέο ρεκόρ, με περισσότερους από 280.000 ανθρώπους
- Οι διακινητές χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότερο μη ασφαλή πλοία θέτοντας τη ζωή των μεταναστών και των προσφύγων σε μεγαλύτερο κίνδυνο
- Από το Σεπτέμβριο του 2014 έχουν αναφερθεί περιπτώσεις στις οποίες μεγάλα φορτηγά πλοία μεταφέρουν μετανάστες από τις τουρκικές ακτές κοντά στην περιοχή Mersin κατευθείαν στην Ιταλία. Αυτή είναι μια επιχείρηση πολλών εκατομμυρίων ευρώ για το οργανωμένο έγκλημα, η οποία είναι πιθανό να επαναληφθεί και σε άλλες χώρες αναχώρησης.

⁹⁸ Με το Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων, η Ένωση εκδηλώνει την αλληλεγγύη της μέσω της χρηματοδοτικής ενίσχυσης των κρατών μελών που εφαρμόζουν τις διατάξεις του Schengen για τα εξωτερικά σύνορα και τις θεωρήσεις. Η αρμοδιότητα παροχής ακριβών και αξιόπιστων δεδομένων σχετικά με την κατανομή των πόρων μεταξύ των κρατών μελών ανατίθεται ουσιαστικά στα κράτη μέλη. Οι βασικές πράξεις προβλέπουν ότι στοιχεία αναφοράς είναι «τα τελευταία στατιστικά στοιχεία που έχουν παραχθεί από την Επιτροπή (EUROSTAT) βάσει δεδομένων που προσκομίζουν τα κράτη μέλη, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο». Εξάλλου, τα κράτη μέλη οφείλουν να «παρέχουν προσωρινά δεδομένα το συντομότερο δυνατό», στις περιπτώσεις που τα στατιστικά στοιχεία δεν έχουν χορηγηθεί στην Επιτροπή (EUROSTAT) ή όταν αυτά δεν έχουν δημοσιευθεί από την Επιτροπή (EUROSTAT), καθώς και τις απαραίτητες πληροφορίες για να δοθεί η δυνατότητα στην Επιτροπή να ελέγξει αυτά τα δεδομένα.

Βλ. Άρθρο 12 του Ταμείου Ένταξης, άρθρο 13 του Ευρωπαϊκού Ταμείου για τους Πρόσφυγες και άρθρο 14 του Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επιστροφής.

⁹⁹ Frontex Risk Analysis Unit, Annual Risk Analysis 2015, Warsaw: April 2015, διαθέσιμο στο

http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2015.pdf

¹⁰⁰ Ibid.

- Το προφίλ των παράνομων μεταναστών παρέμεινε σχετικά αμετάβλητο σε σύγκριση με το 2013, ως επί το πλείστο ενήλικι άντρες
- Οι περισσότεροι μετανάστες εντοπίστηκαν στην περιοχή της Κεντρικής Μεσογείου, όπου οι ανιχνεύσεις ανήλθαν σε πάνω από 170.000 άνθρωποι
- Οι ανιχνεύσεις παράνομης εισόδου οχημάτων αυξήθηκε σημαντικά από 599 το έτος 2013 σε 3.052 το έτος 2014
- Η διευκόλυνση της παράνομης μετανάστευσης παραμένει μια σημαντική απειλή στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ
- Τα κράτη-μέλη ανέφεραν περισσότερες από 114.000 αρνήσεις εισόδου που εφαρμοσθήκαν στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, μια μείωση της τάξης του 11% σε σύγκριση με το 2013
- Υπήρχαν 441.780 ανιχνεύσεις της παράνομης παραμονής στην ΕΕ, το οποίο αντιπροσωπεύει αύξηση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος
- Συνολικά 252.003 υπήκοοι τρίτων χωρών υπόκεινται στην υποχρέωση να εγκαταλείψουν την ΕΕ και 161.309 επέστρεψαν αποτελεσματικά σε χώρες εκτός της ΕΕ
- Δημιουργείται μια υποβόσκουσα τρομοκρατική απειλή που σχετίζεται με τις μετακινήσεις των μεταναστών και προσφύγων λόγω των συριακών συγκρούσεων, της καλλιέργειας του θρησκευτικού φανατισμού/εθνικισμού και της ριζοσπαστικοποίησης των νέων ανθρώπων.¹⁰¹

¹⁰¹ Στο πλαίσιο της στρατηγικής εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ, η Επιτροπή προωθεί δράσεις ενδυνάμωσης των κοινοτήτων και των ομάδων που ασχολούνται με την πρόληψη της τρομοκρατίας, της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή, έχει δημιουργήσει ένα πανευρωπαϊκό δίκτυο ενημέρωσης το οποίο συνδέει τις βασικές ομάδες που συμμετέχουν στην καταπολέμηση της βίαιης ριζοσπαστικοποίησης σε ολόκληρη την ΕΕ. Έτσι, οι ερευνητές, οι κοινωνικοί λειτουργοί, οι θρησκευτικοί ηγέτες, οι ηγέτες της νεολαίας, αστυνομικοί και όλοι όσοι εργάζονται σε ευάλωτες κοινότητες, μπορούν να ανταλλάσσουν ιδέες και βέλτιστες πρακτικές, σχετικά με το πώς να αμφισβητούνται οι αφηγήσεις περί τρομοκρατίας και στρατολόγησης. Συγκεντρώνουν τις εμπειρίες και τις γνώσεις τους και διαμορφώνουν τη κοινή γνώμη εκφράζοντας θετικά και αισιόδοξα μηνύματα προσφέροντας λύσεις απέναντι στις αφηγήσεις περί τρομοκρατίας.

Βλ. European Commission «Radicalisation Awareness Network (RAN)», Migration and Home Affairs, διαθέσιμο στο url: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network_en

3.2. Η ανταλλαγή πληροφοριών και η συνεργασία των κρατών-μελών και του Frontex στον τομέα της ασφάλειας των συνόρων.

Ο Frontex ανταλλάσσει πληροφορίες με διάφορους εταίρους της ΕΕ, τακτικά και με δομημένο τρόπο, με βάση το Κοινό Ολοκληρωμένο Μοντέλο Ανάλυσης Κινδύνου CIRAM. Ο σκοπός του CIRAM είναι η δημιουργία μιας **δομημένης και έγκυρης μεθοδολογίας για την ανάλυση κινδύνου** που χρησιμεύει ως σημείο αναφοράς για τις δραστηριότητες ανάλυσης, προωθώντας έτσι την εναρμόνιση και τις προϋποθέσεις για μια αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών και συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας των συνόρων. Ο στόχος αυτής της ενημέρωσης του CIRAM είναι να αναπτύξει ένα εννοιολογικό πλαίσιο για να βοηθήσει τον Frontex και τα κράτη-μέλη κατά την προετοιμασία των αναλύσεων κινδύνου. Επιδιώκει, επίσης, να προωθήσει μια **κοινή κατανόηση της ανάλυσης κινδύνου**, ενώ ταυτόχρονα εξηγεί πώς αυτό το εργαλείο μπορεί να συμβάλει σε μια κοινή στρατηγική για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων¹⁰²

Μια σημαντική εξέλιξη στο Κοινό Ολοκληρωμένο Μοντέλο Ανάλυσης Κινδύνου είναι το CIRAM 2.0 που κυκλοφόρησε το 2011. Υιοθετεί μια διαχειριστική προσέγγιση για την ανάλυση της επικινδυνότητας ορίζοντας τον κίνδυνο των εξωτερικών συνόρων ως τη πιθανότητα να συμβεί στα εξωτερικά σύνορα μια απειλή, παρά τη λήψη των κατάλληλων μέτρων, Από την άλλη πλευρά, τα μέτρα που θα μπορούσαν να ληφθούν προς εξάλειψη των πιθανοτήτων κινδύνου, μπορεί να έχουν είτε εμπορικό (μείωση των ταξιδιωτών αλλά και των εμπορικών συναλλαγών), είτε ανθρωπιστικό αντίκτυπο.

Συμπεραίνεται λοιπόν ότι οι αναλύσεις κινδύνου είναι θεμελιώδους σημασίας στον πυρήνα της μεθοδολογίας του Frontex. Ο Frontex θα διατηρεί και θα αναπτύσσει συστηματικά μία εικόνα της κατάστασης της ασφάλειας των συνόρων στα εξωτερικά σύνορα, όπως επίσης, θα αξιολογεί πιθανά σενάρια απειλής, κινδύνου και βλάβης, επιτρέποντας το σχεδιασμό και την κατανομή των μελλοντικών πόρων. Στο πλαίσιο αυτό, ο Frontex βελτιώνει συνεχώς την αναλυτική του ικανότητα για την αξιολόγηση των απειλών και των τρωτών σημείων στα συστήματα συνοριακής ασφάλειας των κρατών μελών.

¹⁰² European Commission, International Cooperation and Development, “Common Integrated Risk Analysis Model (CIRAM) - comprehensive update”, βλ. περισσότερες πληροφορίες: <http://capacity4dev.ec.europa.eu/ibm-eap/document/71-common-integrated-risk-analysis-model-ciram-comprehensive-update#sthash.EFXZVMCn.dpuf>

3.3. Συνεργασία με τρίτες χώρες

Για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης, η συνεργασία με τρίτες χώρες διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Η επιχειρησιακή συνεργασία με τρίτες χώρες αναπτύσσεται σταδιακά και στοχεύει στην επίτευξη μιας βιώσιμης συνεργασίας. Καταβάλλονται ειδικές προσπάθειες για την εντατικοποίηση της συνεργασίας με αρμόδιες αρχές των τρίτων χωρών στην περιφέρεια της Μεσογείου, τη δυτική Αφρική, τα δυτικά Βαλκάνια, την περιφέρεια του Εύξεινου Πόντου, την Κεντρική Ασία και την Άπω Ανατολή. Δεδομένης της επιτυχίας του Δικτύου Ανάλυσης Κινδύνου FRAN, ο Frontex έχει αναπτύξει την ιδέα για κοινές αναλυτικές εργασίες και σε χώρες εκτός ΕΕ. Αυτά τα περιφερειακά δίκτυα ανάλυσης κινδύνου αποτελούν μια ευκαιρία για αμοιβαία ενημέρωση και ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ των μελών της ΕΕ και των χωρών που συμμετέχουν. Η γνώση που παράγεται από αυτά τα δίκτυα παρέχει ένα υψηλό επίπεδο στρατηγικής ανάλυσης για τον προγραμματισμό δραστηριοτήτων διαχείρισης των συνόρων των συμμετεχόντων. Ο Frontex διαχειρίζεται σήμερα τέσσερις περιφερειακές κοινότητες για κοινές αναλυτικές εργασίες παρόμοιες του FRAN με χώρες μη μέλη της ΕΕ:

- Western Balkans Risk Analysis Network (WB-RAN)
- Eastern European Borders Risk Analysis Network (EB-RAN)
- Turkey-Frontex Risk Analysis Network (TU-RAN)
- Africa-Frontex Intelligence Community (AFIC).

3.4. Ομάδες στήριξης για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, που δραστηριοποιούνται σε «κομβικά σημεία» (Hotspots)

Στο πλαίσιο της τρέχουσας προσφυγικής κρίσης, η ΕΕ βρίσκεται αντιμέτωπη με καταστάσεις στις οποίες ο μεγάλος αριθμός ατόμων που διέρχονται τα εξωτερικά σύνορα ενός κράτους-μέλους υπερβαίνει την ικανότητα διαχείρισης της άφιξης των μεταναστών.

Στις περιπτώσεις αυτές η Ένωση υποστηρίζει τα κράτη-μέλη που δέχονται δυσανάλογες μεταναστευτικές πιέσεις στα εξωτερικά τους σύνορα. Για τη στήριξη αυτή η Επιτροπή ανέπτυξε την προσέγγιση των ομάδων στήριξης για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών σε «κομβικά σημεία», δηλαδή κέντρων υποδοχής και καταγραφής μεταναστών τα γνωστά Hotspots.

Κομβικό σημείο είναι μια περιοχή στα εξωτερικά σύνορα η οποία είναι αντιμέτωπη με δυσανάλογες μεταναστευτικές πιέσεις. Παραδείγματα αυτού αποτελούν η Σικελία και η Λαμπεντούσα στην Ιταλία ή η Λέσβος και η Κως στην Ελλάδα. Πρόκειται για τα σημεία από τα οποία οι περισσότεροι μετανάστες εισέρχονται στην Ένωση.

Στο παρελθόν οι συνθήκες πρώτης υποδοχής στην Ελλάδα υπήρξαν ανεπαρκείς. Στα θαλάσσια τμήματα εισόδου δεν υπήρχαν υποδομές πρώτης υποδοχής για τους νεοαφιχθέντες. Ο ελλιπής εντοπισμός και παραπομπής ευάλωτων ομάδων δεν πρωτοεμφανίστηκαν όμως το 2015 αλλά εντάθηκαν μετά την άνοιξη του 2015, λόγω της ραγδαίας αύξησης των ροών. Η μόνη παρουσία της Υπηρεσίας πρώτης υποδοχής στα νησιά ήταν μέσω κινητών μονάδων. Στη Σάμο και στη Χίο λειτουργούσαν Κέντρα Ταυτοποίησης Υψηκότητας μικρής χωρητικότητας (220 και 108 ατόμων, αντίστοιχα), στη Λέσβο το Προαναχωρησιακό Κέντρο Κράτησης, ενώ στη Λέρο και στη Κω δεν υπήρχε καμία υποδοχή.

Η κατάσταση σε όλα τα σημεία εισόδου κατά τους καλοκαιρινούς μήνες τα τελευταία χρόνια υπήρξε χαοτική. Στα σημεία εισόδου, όπου δεν υπήρχαν υποδομές, οι νεοεισερχόμενοι κατασκήνωναν σε δημόσιους χώρους κατά μήκος του λιμανιού. Επίσης, για μεγάλο χρονικό διάστημα, ο τρόπος με τον οποίο υλοποιούνταν η διαδικασία καταγραφής διέφερε σε κάθε σημείο εισόδου. Σε κάποια σημεία η καταγραφή διενεργούνταν με τη συνεργασία λιμενικών και αστυνομικών αρχών, σε άλλα σημεία το Λιμενικό δεν συμμετείχε από κάποια στιγμή, και έπειτα, αλλού υπήρχε ηλεκτρονική καταγραφή μέσω του συστήματος Eurodac και αλλού μόνο στο χαρτί.

Οι βασικοί λόγοι γι' αυτό ήταν:

- α) η αδυναμία συντονισμού
- β) τα εξαιρετικά υψηλά νούμερα και η έλλειψη εμπειρίας στη διαχείριση τους
- γ) η έλλειψη προσωπικού

δ) η έλλειψη βοήθειας

Η διαδικασία της καταγραφής αποτέλεσε εξάλλου, ένα από τους βασικούς λόγους για τους οποίους η χώρα τέθηκε υπό καθεστώς αξιολόγησης. Στην έκθεση της η επιτροπή αξιολόγησης Schengen, που πραγματοποίησε επιτόπιους ελέγχους σε Σάμο και Χίο το Νοέμβριο του 2015, ανέφερε ότι η διαδικασία καταγραφής και ταυτοποίησης δεν είναι αποτελεσματική, ότι τα δακτυλικά αποτυπώματα δεν εισάγονται τακτικά στο σύστημα και τα ταξιδιωτικά έγγραφα δεν ελέγχονται συστηματικά για την γνησιότητα τους και δεν αντιπαραβάλλονται με τις βιάσεις δεόμενων ασφαλείας

Η τελευταία έκθεση της επιτροπής για την Ελλάδα αναφέρει ότι το ποσοστό δακτυλοσκόπησης αυξήθηκε από 8% το Σεπτέμβριο του 2015 σε 78% τον Ιανουάριο του 2016. Με βάση την έκθεση, 65 μηχανήματα Eurodac παραδόθηκαν μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου. Επιπλέον, οι ελληνικές αρχές υπέβαλαν αίτημα έκτακτης χρηματοδότησης για την αγορά 90 συσκευών, αλλά και της πλατφόρμας Integrated Political Crisis Response (IPCR).¹⁰³

Σε αυτά ακριβώς τα σημεία είναι αναγκαία η παροχή επιχειρησιακής στήριξης από την ΕΕ, ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι μετανάστες καταγράφονται και να αποφευχθεί η ανεξέλεγκτη μετακίνησή τους σε άλλα κράτη-μέλη. Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO), ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Frontex, ο Οργανισμός Αστυνομικής Συνεργασίας (Europol) και η Υπηρεσία Δικαστικής Συνεργασίας της ΕΕ (Eurojust) εργάζονται επιτόπου με τις αρχές του Κράτους Μέλους πρώτης γραμμής για να το βοηθήσουν να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ καθώς και στη γρήγορη ταυτοποίηση, καταγραφή και δακτυλοσκόπηση των εισερχόμενων μεταναστών. Το έργο των Οργανισμών αλληλοσυμπληρώνεται. Η προσέγγιση Hotspot συμβάλει επίσης στην υλοποίηση των προσωρινών προγραμμάτων μετεγκατάστασης. Οι άνθρωποι με σαφή ανάγκη διεθνούς προστασίας θα πρέπει να προσδιορίζονται στα κράτη-

¹⁰³ Οι ολοκληρωμένες ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση πολιτικών κρίσεων (IPCR) παρέχουν στην Προεδρία του Συμβουλίου έναν ευέλικτο μηχανισμό αντιμετώπισης κρίσεων όταν καλείται να αντιμετωπίσει φυσικές καταστροφές ή καταστροφές ανθρώπινης προέλευσης, καθώς και τρομοκρατικές ενέργειες. Τα μέσα IPCR βελτιώνουν την ικανότητα της ΕΕ να ανταλλάσσει πληροφορίες, να λαμβάνει κοινές αποφάσεις και να συντονίζει τις εκάστοτε αντιδράσεις σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο.

Βλ. European Council-Council of the European Union, “The EU integrated political crisis response-IPCR arrangements in brief”, διαθέσιμο στο [url:http://www.consilium.europa.eu/el/documents-publications/publications/2016/the-eu-integrated-political-crisis-response-ipcr-arrangements/](http://www.consilium.europa.eu/el/documents-publications/publications/2016/the-eu-integrated-political-crisis-response-ipcr-arrangements/)

μέλη πρώτης γραμμής για μετεγκατάσταση σε άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ, όπου θα εξετάζεται η αίτηση τους για άσυλο.¹⁰⁴

Η Ιταλία και η Ελλάδα είναι τα δύο πρώτα κράτη-μέλη στα οποία αυτή τη στιγμή υλοποιείται η προσέγγιση Hotspot κατόπιν αιτήματος. Συγκεκριμένα στην Ελλάδα, ο συντονισμός των hotspots ανήκει στην Ελληνική Αστυνομία με τη συνδρομή του Λιμενικού Σώματος σε διάφορους τομείς, ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν σε κάθε περιοχή και περίσταση όπως στη φύλαξη, την καταγραφή κλπ.

Ο Frontex τοποθετεί εμπειρογνώμονες σε θέματα ελέγχου και παρέχει κινητά γραφεία, ώστε να υποστηρίζει το κράτος-μέλος υποδοχής για την καταγραφή και τη λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων των μεταναστών κατά την άφιξή τους. Επιπλέον αποστέλλει ομάδες εμπειρογνομόνων που μέσα από συνεντεύξεις με μετανάστες συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με τις διαδρομές τους στην Ευρώπη, και τον τρόπο λειτουργίας των διακινητών. Όπου χρειάζεται, εμπειρογνώμονες του Frontex παρέχουν επίσης βοήθεια πριν από την επιστροφή και συντονίζουν τις πτήσεις επιστροφής. Οι εμπειρογνώμονες της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο υποστηρίζουν τα κράτη-μέλη υποδοχής για την καταγραφή των αιτούντων άσυλο και την κατάρτιση του φακέλου της υπόθεσης.

Τέλος, η Europol και η Eurojust αποστέλλουν ομάδες ερευνητών για τη συλλογή πληροφοριών με στόχο την εξάρθρωση των δικτύων λαθραίας διακίνησης μεταναστών Σε κάθε κράτος-μέλος υποδοχής, υφίσταται μια κοινή επιχειρησιακή έδρα με εκπροσώπους από τους τρεις οργανισμούς (Περιφερειακή Ειδική Ομάδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης-EURTF). Η εν λόγω υπηρεσία συντονίζει τις εργασίες των ομάδων στήριξης στα «κομβικά σημεία» και εξασφαλίζει τη στενή συνεργασία με τις εθνικές αρχές του κράτους-μέλους υποδοχής. Μια κοινή επιχειρησιακή έδρα αυτού του είδους έχει συσταθεί στο Πειραιά για τα «κομβικά σημεία» στην Ελλάδα.¹⁰⁵

¹⁰⁴ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/communication_on_managing_the_refugee_crisis_annex_2_el.pdf

¹⁰⁵ Ευρωπαϊκή επιτροπή, Η προσέγγιση «hotspot» για τη διαχείριση των εξαιρετικών μεταναστευτικών ροών, διαθέσιμο στο [url:http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/2_hotspots_el.pdf](http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/2_hotspots_el.pdf)

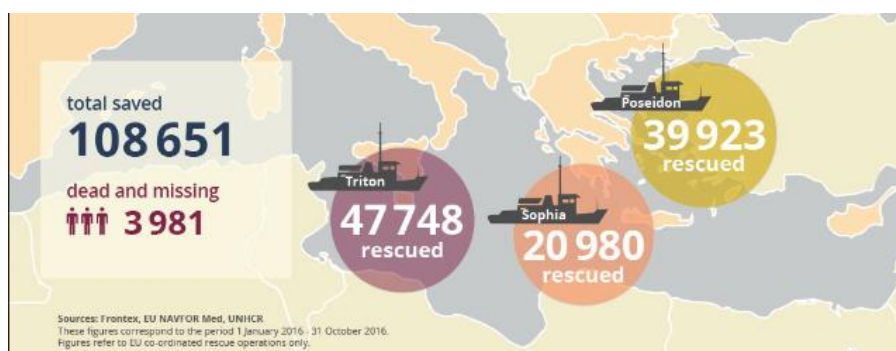
3.5. Ομάδες ταχείας επέμβασης στα σύνορα (RABIT)

Ένα ακόμη βήμα για να μπορέσει ο Frontex να πραγματοποιήσει το συντονισμό των καθηκόντων του και να υποστηρίξει τα κράτη-μέλη, είναι η δημιουργία το 2007, των ομάδων ταχείας επέμβασης στα σύνορα (RABIT)¹⁰⁶. Οι ομάδες ταχείας επέμβασης έχουν βασικό σκοπό την παροχή επιχειρησιακής συνδρομής για περιορισμένο χρονικό διάστημα σε ένα κράτος-μέλος που αντιμετωπίζει κατάσταση επείγουσας και εξαιρετικής πίεσης, ειδικά την άφιξη σε σημεία των εξωτερικών συνόρων μεγάλου αριθμού υπηκόων τρίτων χωρών που επιχειρούν να εισέλθουν παράνομα στο έδαφος του κράτους-μέλους. Η Ελλάδα έκανε χρήση αυτής της δυνατότητας το 2010 λόγω των εξαιρετικά υψηλών μεταναστευτικών ροών στην περιοχή του Έβρου.

4. Κοινές επιχειρήσεις της ΕΕ για την ασφάλεια, την θαλάσσια επιτήρηση των συνόρων και τη ναυτική έρευνα και διάσωση.

Λόγω της αυξημένης δραστηριότητας στις μεταναστευτικές οδούς της Μεσογείου, ο Frontex ανέπτυξε δραστηριότητες επιχειρησιακής αντίδρασης και παρείχε εξειδικευμένη υποστήριξη στην Ιταλία και την Ελλάδα με την παράταση και ενίσχυση των κοινών θαλάσσιων επιχειρήσεων. Ειδικότερα, μετά την τραγωδία στα ανοικτά της Λαμπεντούσα στις 3 Οκτωβρίου του 2013, που είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο μεγάλου αριθμού μεταναστών, ενισχύθηκε η επιτήρηση των συνόρων και η συμβολή στην ικανότητα έρευνας και διάσωσης (SAR). Οι ναυτικές επιχειρήσεις της ΕΕ στη Μεσόγειο έχουν ως στόχο τη διάσωση ανθρώπων στη θάλασσα, την ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων και την εξάρθρωση του επιχειρηματικού μοντέλου των δικτύων παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων.

¹⁰⁶ Official Journal of the European Union, “Regulation (EC) No 863/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a mechanism for the creation of Rapid Border Intervention Teams and amending Council Regulation (EC) No 2007/2004 as regards that mechanism and regulating the tasks and powers of guest officers”, url: http://frontex.europa.eu/assets/Legal_basis/rabit_regulation-863-2007.pdf

Εικ 3. Τρεις Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις περιπολούν στη Μεσόγειο ώστε να προστατεύουν τα Ευρωπαϊκά σύνορα απέναντι στα εγκληματικά δίκτυα των διακινητών και να διασώζουν πρόσφυγες και μετανάστες που βρίσκονται σε κίνδυνο. Πάνω από 100.000 άνθρωποι έχουν διασωθεί μέσα στο 2016.¹⁰⁷

Σημαντικοί πόροι επίσης διατίθενται στις θαλάσσιες επιχειρήσεις υπό τον συντονισμό του Frontex, οι οποίες διεξάγονται κυρίως στη Μεσόγειο και στον Ανατολικό Ατλαντικό ανοικτά των ακτών της Δυτικής Αφρικής. Οι επιχειρησιακές δραστηριότητες του Frontex στοχεύουν στην ενίσχυση της ασφάλειας των συνόρων εξασφαλίζοντας το συντονισμό των ενεργειών των κρατών-μελών στην εφαρμογή των κοινοτικών μέτρων που σχετίζονται με τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων.

Ο συντονισμός αυτός των επιχειρησιακών δραστηριοτήτων συμβάλλει στην καλύτερη κατανομή των πόρων, της προστασίας των κρατών-μελών και του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Από το 2015, στις επιχειρήσεις της ΕΕ στη Μεσόγειο διασώθηκαν πάνω από 400.000 άτομα.

Ο Frontex συμμετείχε ενεργά στην ειδική ομάδα «Μεσόγειος», που συστάθηκε από την Επιτροπή, για ενίσχυση του υφιστάμενου ευρωπαϊκού δικτύου περιπολίας (EPN), με στόχο την επέκταση της εμβέλειάς του σε όλο το μήκος των συνόρων της Μεσογείου για τον καλύτερο έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης και τη συμβολή σε δραστηριότητες έρευνας και διάσωσης υπό τον συντονισμό των κρατών-μελών στη Μεσόγειο. Στην

¹⁰⁷ Council of the European Union, “EU Mediterranean operations: over 100.000 saved in 2016”, διαθέσιμο στο url: <http://www.consilium.europa.eu/uploadedImages/Content/inforgraphics/Saving-lives-at-sea-oct2016.jpg?n=5502&targetTypeId=full>

πλειονότητά τους, οι θαλάσσιες επιχειρήσεις του Frontex διοργανώνονται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου περιπολίας.¹⁰⁸

Έχουν βέβαια εκφραστεί σοβαροί προβληματισμοί για τις θαλάσσιες επιχειρήσεις υπό τον συντονισμό του Frontex όσον αφορά στα θεμελιώδη δικαιώματα. Ο Frontex πήρε κάποια μέτρα για τη αντιμετώπιση του ζητήματος που αφορούσε καταγγελίες για παραβιάσεις δικαιωμάτων, όπως η σαφής περιγραφή συγκεκριμένων καθηκόντων σε έγγραφα που διέπουν τις επιχειρήσεις, τη μεγαλύτερη προβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε δράσεις εκπαίδευσης και η σαφής περιγραφή των καθηκόντων των προσκεκλημένων αξιωματικών που τοποθετούνται μέσω του Frontex για την αναφορά παραβιάσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Παρόλα αυτά, εξακολουθούν να υπάρχουν κάποια ζητήματα που δεν έχουν επιλυθεί πλήρως.¹⁰⁹

4.1. Η κοινή επιχείρηση «Ποσειδών»

Για να βελτιωθεί η ικανότητα διάσωσης ανθρώπων στη θάλασσα, η ΕΕ αύξησε σημαντικά τη ναυτική παρουσία της το 2015, τριπλασιάζοντας τους πόρους και τα μέσα που είναι διαθέσιμα για τις κοινές επιχειρήσεις του Frontex «Ποσειδών» και «Τρίτων».¹¹⁰

Στην ανατολική Μεσόγειο, η επιχείρηση «Ποσειδών» διεξάγεται από το 2006. Η τελευταία της επιχείρηση ξεκίνησε τον Δεκέμβριο του 2015, και στη συνέχεια μετεξελίχθηκε στην επιχείρηση ταχείας παρέμβασης «Ποσειδών».

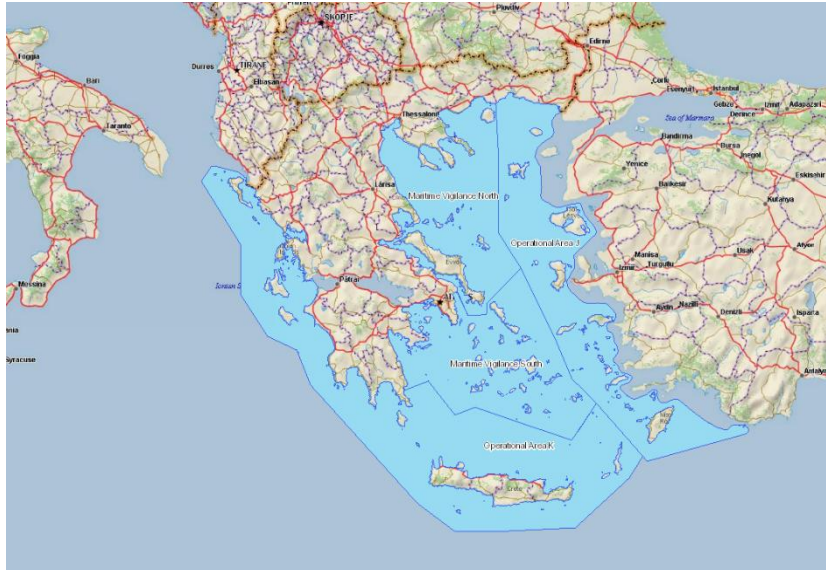
Η επιχείρηση «Ποσειδών» παρέχει στην Ελλάδα τη τεχνική βοήθεια ώστε να ενισχυθεί η επιτήρηση των συνόρων της καθώς και δυνατότητες καταγραφής και ταυτοποίησης. Ο Frontex, σε συνεργασία με το Λιμενικό Σώμα, συντονίζει καθημερινά την επιχείρηση

¹⁰⁸ Frontex, «Γενική Έκθεση 2013», διαθέσιμη στο http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gkAbdwGniqUJ:frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Annual_report/2013/General_Report_EL.pdf+&cd=2&hl=el&ct=clnk&gl=gr&lr=lang_el&client=firefox-b

¹⁰⁹ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), «Τα θεμελιώδη δικαιώματα στα νότια θαλάσσια σύνορα της Ευρώπης-Περίληψη», 2013, διαθέσιμο στο url https://fra.europa.eu/sites/default/files/summary-fundamental-rights-southern-sea-borders_el.pdf

¹¹⁰ Καθώς οι επιχειρήσεις «Τρίτων» και «Ποσειδών» που συντονίζονται από τον Frontex αφορούν την προστασία των εξωτερικών συνόρων, στηρίζονται στο κεκτημένο του Schengen στο οποίο δεν συμμετέχουν η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Το γεγονός αυτό δεν αποκλείει τη συμμετοχή των σκαφών του Ηνωμένου Βασιλείου σε επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης στη Μεσόγειο, σε συντονισμό με τις επιχειρήσεις «Τρίτων» και «Ποσειδών».

«Ποσειδών» στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου. Σε κάθε σκάφος του Frontex που επιχειρεί στο Αιγαίο επιβαίνει υποχρεωτικά ένας «σύνδεσμος» του Λιμενικού Σώματος, ο οποίος έρχεται σε επαφή με το Κέντρο Επιχειρήσεων Λ.Σ. (ΚΕΠΙΧ) , το Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Δάσωσης Λ.Σ. (ΕΚΣΕΔ) και με το αρμόδιο κατά τόπο Λιμεναρχείο για να συντονιστεί από κοινού η επιχείρηση που θα προκύψει.

Εικ 4. J.O. POSEIDON SEA 2015 – OPERATIONAL AREAS. Το πεδίο επιχειρήσεων καλύπτει τα σύνορα της Ελλάδας με την Τουρκία καθώς και τα ελληνικά νησιά.

Καταλήγοντας η παρουσία του Frontex και όλων των διεθνών φορέων στην Ελλάδα όχι μόνο διευκολύνουν και ενισχύουν τις επιχειρήσεις του Λιμενικού Σώματος, που αποσκοπούν στην προστασία των συνόρων της Ελλάδας και της Ευρώπης, αλλά επιπλέον, προσφέρει στους Ευρωπαίους αξιωματικούς την ευκαιρία να έρθουν και να δουν την πραγματική κατάσταση στα εξωτερικά σύνορα και να τη μεταφέρουν στις στρατιωτικές και τις πολιτικές ηγεσίες των χωρών του

αριθμό των νεοεισερχομένων σχεδόν να διπλασιάζεται (7.874 τον Μάρτιο, 13.556 τον Απρίλιο). Ο αριθμός των αφίξεων εκτινάχθηκε από τον Αύγουστο και έπειτα, ξεπερνώντας τις 100.000 ανά μήνα.¹¹²

4.3. EUNAVFOR MED Operation Sophia (Επιχείρηση «Σοφία»)

Στις 18 Μαΐου 2015, κατόπιν οδηγιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, το Συμβούλιο αποφάσισε να δράσει και με έναν ακόμα τρόπο, μια ακόμα στρατιωτική επιχείρηση με την ονομασία Eunavfor Med, με σκοπό να εξαρθρωθεί το δίκτυο των διακινητών και των δουλεμπόρων στη Μεσόγειο. Στις 22 Ιουνίου 2015, το Συμβούλιο δρομολόγησε την επιχείρηση, η οποία πραγματοποιήθηκε σε διαδοχικές φάσεις. Η επιχείρηση προβλέπει τέσσερα στάδια. Στο πρώτο στάδιο, που έχει ολοκληρωθεί, χρησιμοποιήθηκαν δυνάμεις για την πληρέστερη κατανόηση της δραστηριότητας και των μεθόδων παράνομης διακίνησης. Αυτή τη στιγμή, η επιχείρηση βρίσκεται στο δεύτερο στάδιο, το οποίο συνίσταται στην επιβίβαση, καθώς και στην έρευνα, την κατάσχεση και την εκτροπή σκαφών των διακινητών στην ανοικτή θάλασσα, υπό τους όρους που προβλέπει το ισχύον διεθνές δίκαιο.¹¹³

4.4. Παρακολούθηση, αναγνώριση και επιτήρηση – συνεργασία ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ, Frontex και NATO στο Αιγαίο

Το NATO συμβάλλει στις προσπάθειες της Ελλάδας και της ΕΕ για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης και της παράνομης μετανάστευσης, με συλλογή και διάθεση πληροφοριών, με επιτήρηση και αναγνώριση στο Αιγαίο. Οι ναυτικές δυνάμεις του NATO στο Αιγαίο παρέχουν πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο, συμβάλλοντας έτσι στην καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης και στην εξάρθρωση του οργανωμένου

¹¹² Σπυροπούλου Γεωργία και Χριστόπουλος Δημήτρης, *Προσφυγικό: «Θα τα καταφέρουμε»*, 1η έκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, 2016, σελ. 20

¹¹³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Επιχειρήσεις της ΕΕ στη Μεσόγειο θάλασσα», ενημερωτικό δελτίο, 4/10/ 2016 διαθέσιμο στο url: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/securing-eu-borders/fact-sheets/docs/20161006/eu_operations_in_the_mediterranean_sea_el.pdf

εγκλήματος. Η αποστολή που ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 2016, περιλαμβάνει δράσεις έγκαιρης προειδοποίησης και επιτήρησης καθώς και την ανταλλαγή επιχειρησιακών πληροφοριών με τον Frontex και την ελληνική και τουρκική ακτοφυλακή. Τον Μάρτιο του 2016, Λιμενικό Σώμα, Frontex και NATO κατέληξαν σε κοινή προσέγγιση, σχετικά με τις λεπτομέρειες της συνεργασίας τους στο Αιγαίο Πέλαγος.¹¹⁴

5. Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Επιτήρησης των Συνόρων - European Border Surveillance Systems (EUROSUR)

«Στόχος του Eurosur είναι η ενίσχυση του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων Schengen. Το Eurosur συνιστά έναν μηχανισμό ώστε οι αρχές των κρατών-μελών που υλοποιούν δραστηριότητες επιτήρησης των συνόρων να ανταλλάσσουν επιχειρησιακές πληροφορίες και να συνεργάζονται τόσο μεταξύ τους, όσο και με τον Οργανισμό,¹¹⁵ προκειμένου να περιοριστούν οι απώλειες των ανθρώπινων ζωών στη θάλασσα και ο αριθμός των παράνομων μεταναστών που εισέρχονται στην ΕΕ χωρίς να εντοπίζονται καθώς και να ενισχυθεί η εσωτερική ασφάλεια με την πρόληψη του διασυνοριακού εγκλήματος, όπως η εμπορία ανθρώπων και το λαθρεμπόριο ναρκωτικών.»¹¹⁶

Το Eurosur ξεκίνησε να λειτουργεί στις 2 Δεκεμβρίου 2013 και είναι ένα σύστημα που χρησιμοποιείται για την ανίχνευση, την πρόληψη και την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης καθώς και του διασυνοριακού εγκλήματος στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, συμβάλλοντας στην περαιτέρω ανάπτυξη του κεκτημένου Schengen. Έχει ως στόχο να συμβάλει στην προστασία και τη διάσωση μεταναστών που προσπαθούν να διασχίσουν τα εξωτερικά σύνορα. Για την επίτευξη αυτών των στόχων, **το Eurosur παρέχει ένα κοινό πλαίσιο συνεργασίας** μεταξύ όλων των αρχών που είναι αρμόδιες για την εποπτεία των εξωτερικών χερσαίων και θαλασσίων συνόρων.

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Ο Οργανισμός α) διαχειρίζεται το δίκτυο επικοινωνίας του συστήματος EUROSUR σύμφωνα με το άρθρο 7, β) καταρτίζει και συντηρεί την ευρωπαϊκή εικόνα της κατάστασης σύμφωνα με το άρθρο 10, γ) καταρτίζει και συντηρεί τον κοινό πίνακα πληροφοριών ασφάλειας προ των συνόρων σύμφωνα με το άρθρο 11, δ) διευκολύνει την κοινή εφαρμογή εργαλείων επιτήρησης σύμφωνα με το άρθρο 12. 2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, ο Οργανισμός λειτουργεί εικοσιτέσσερις ώρες την ημέρα και εφτά ημέρες την εβδομάδα.

¹¹⁶ Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του ευρωπαϊκού συστήματος επιτήρησης των συνόρων (EUROSUR)

Η ΕΕ έχει θέσει πολλές ελπίδες και πόρους και κάνει πολλές προσπάθειες σε όλους τους τομείς, για τη δημιουργία ολοκληρωμένων βάσεων δεδομένων και συστημάτων πληροφόρησης για τον έλεγχο των συνόρων, παρόμοιες με το σύστημα SIS που αναπτύχθηκε από την Ευροπόλ, με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εθνικών αστυνομικών υπηρεσιών.

Μια από τις τελευταίες μεγάλες προσπάθειες είναι το Eurosur, το οποίο είναι ένα ολοκληρωμένο δίκτυο θαλάσσιας παρακολούθησης και επιτήρησης, το λεγόμενο «σύστημα των συστημάτων». Το Eurosur παρέχει πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο για τις θαλάσσιες περιπολίες που επιχειρούνται στη Μεσόγειο.¹¹⁷ Όλες αυτές οι πληροφορίες για τις εγχώριες και διεθνείς απειλές ενσωματώνονται στο σύστημα Eurosur, το οποίο βρίσκεται στη αποκλειστική διάθεση εξουσιοδοτημένων φορέων.

Βασικά στοιχεία του EUROSUR είναι:

- Η ανταλλαγή πληροφοριών σε σχεδόν πραγματικό χρόνο
- Η τακτική ανταλλαγή πληροφοριών
- Η στενή συνεργασία μεταξύ των αρχών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το κέντρο ελέγχου του Eurosur βρίσκεται στη Βαρσοβία. Σε μια γιγαντιαία οθόνη, μια σειρά από κουκκίδες μετακινούνται στο χάρτη. Κάθε κουκκίδα σημαίνει ότι το σύστημα έχει καταχωρήσει νέα στοιχεία. Μια κουκκίδα μπορεί να σημαίνει ότι έχουν ανιχνευθεί λαθρέμποροι, ή ότι έχει εντοπιστεί ένα σκάφος με πρόσφυγες από την Αφρική. Το Eurosur ακολουθεί μια ανάλυση πληροφοριών και κινδύνων, επιτρέποντας στις εθνικές και ευρωπαϊκές αρχές να κατανοούν καλύτερα τι συμβαίνει στα εξωτερικά σύνορα τους, ώστε να αντιδρούν αποτελεσματικότερα στις νέες μεθόδους που χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης και του διασυνοριακού εγκλήματος.

¹¹⁷Jeandesbc and EUROS

Εικ 6 .Eurosur Δίκτυο.¹¹⁸:

5.1. Υπηρεσίες Eurosur Fusion

Ο Frontex παρέχει επίσης πληροφορίες που συλλέγονται από δορυφόρους (Eurosur-Fusion) και άλλα εργαλεία εποπτείας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι υπηρεσίες Eurosur Fusion περιλαμβάνουν αυτοματοποιημένη παρακολούθηση πλοίων με τη δυνατότητα πρόβλεψης της θέσεως τους, καθώς και πληροφορίες για ακριβείς καιρικές συνθήκες και ωκεανογραφικές προγνώσεις. Οι υπηρεσίες Eurosur Fusion χρησιμοποιούν οπτικά και δορυφορικά ραντάρ τεχνολογίας για τον εντοπισμό σκαφών για τα οποία υπάρχει υποψία ότι εμπλέκονται σε παράνομη διακίνηση ανθρώπων.

¹¹⁸ Πηγή: Border T in the field of <http://btn.frontex.eu>

inating information, διαθέσιμη στο, EIGCa139

Εικ.7. Στις 6 και 7 Οκτωβρίου 2016, πάνω από 370 άνθρωποι διασώθηκαν στα ανοικτά των λιβυκών ακτών. Τα σκάφη τους εντοπίστηκαν από δορυφορικές εικόνες στο πλαίσιο του EUROSUR Fusion της Frontex. Η επιχείρηση αυτή πραγματοποιήθηκε με τη συνεργασία μεταξύ του Frontex, της EMSA, των Ιταλικών αρχών και της EunavforMed.¹¹⁹

Τα κράτη-μέλη μπορούν να χρησιμοποιούν τις πληροφορίες αυτές για τον έλεγχο και την επίγνωση της κατάστασης. Η συλλογή αυτών των υπηρεσιών, διευκολύνουν την πρόσβαση στις πλέον σύγχρονες τεχνολογίες, βοηθούν στη μείωση της αλληλοεπικάλυψης πληροφοριών και επιχειρήσεων των κρατών-μελών, μειώνοντας παράλληλα και το κόστος.

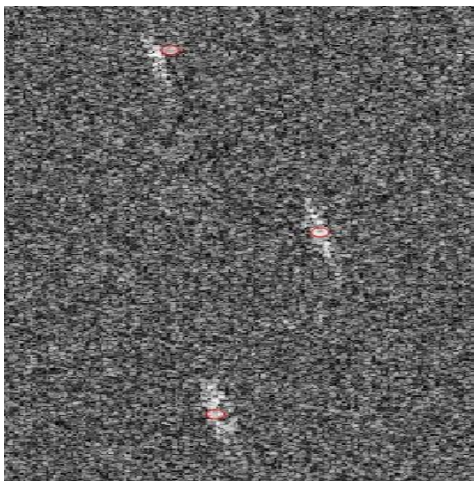

¹¹⁹ Euroshore διαθέσιμο στο

“migrant rescue operation”, [number-2015](#)

Εικ.8 Frontex Eurosur Fusion: δορυφορικός χάρτης που απεικονίζει ύποπτα σκάφη για διασυνοριακή εγκληματικότητα.¹²⁰

Επιπλέον, ο Frontex έχει συνάψει συμφωνία με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Ασφάλειας στη Θάλασσα (EMSA), με στόχο την ανάπτυξη υπηρεσιών παρακολούθησης και εργαλείων ανάλυσης δεδομένων και πληροφοριών. Δεδομένα του EMSA, όπως η θέση σκαφών και δορυφορικές εικόνες, παρέχονται στον Frontex στο πλαίσιο του Eurosur με στόχο την ενίσχυση της επισκόπησης των δραστηριοτήτων στα ευρωπαϊκά θαλάσσια σύνορα.¹²¹

Εικ.9 Δορυφορική εικόνα με φουσκωτά που εντοπίστηκαν κοντά στις Λιβυκές ακτές (Δεν είναι σαφές αν η εικόνα που διατίθεται από τον Frontex δείχνει την πραγματική χωρική ανάλυση)¹²²

5.2. Ο ρόλος του εθνικού συντονιστικού κέντρου (NCC)

«Τα κράτη-μέλη θα πρέπει να ορίσουν εθνικά κέντρα συντονισμού¹²³ για την επιτήρηση των συνόρων ώστε να ενισχύεται η συνεργασία και η ανταλλαγή πληροφοριών

¹²⁰ Frontex, “Frontex Eurosur Fusion Services monitor vessels suspected of cross-border crime”, 3/9/2015, διαθέσιμο στο <https://twitter.com/Frontex/status/639452199333007360>

¹²¹ Frontex, «Γενική Έκθεση 2013», διαθέσιμο στο http://frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Annual_report/2013/General_Report_EL.pdf

¹²² Frontex, “Frontex Eurosur Services help rescue 370 people off Libyan coast”, διαθέσιμο στο <http://frontex.europa.eu/news/frontex-eurosur-services-help-rescue-370-people-off-libyan-coast-MxXy7S>

Βλ. Επίσης και Niels Frenzen, “Satellite Imagery Used by Frontex to Detect and Rescue Migrant Boats?”, Migrants at sea (blog), 2015, διαθέσιμο στο <https://migrantsatsea.org/tag/eurosur-fusion-services/>

¹²³ Κάθε κράτος με χερσαία και θαλάσσια εξωτερικά σύνορα ορίζει, εκμεταλλεύεται και συντηρεί ένα εθνικό κέντρο συντονισμού για την επιτήρηση των συνόρων, το οποίο συντονίζει και ανταλλάσσει πληροφορίες με όλες τις εθνικές αρχές που έχουν αρμοδιότητα για την επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων

τόσο μεταξύ τους, όσο και με τον Οργανισμό. Για τη σωστή λειτουργίας του Eurosur, είναι αναγκαίο όλες οι εθνικές αρχές με αρμοδιότητα για τα εξωτερικά σύνορα δυνάμει του εθνικού δικαίου, όπως η συνοριοφυλακή, η αστυνομία, η ακτοφυλακή, τα τελωνεία και το πολεμικό ναυτικό, να εκπροσωπούνται στα εθνικά κέντρα συντονισμού και να συνεργάζονται με αυτά».¹²⁴

Ο κύριος ρόλος του NCC είναι να συντονίζει τις δραστηριότητες επιτήρησης των συνόρων σε εθνικό επίπεδο και να χρησιμεύει ως ένα κομβικό σημείο για την ανταλλαγή πληροφοριών. Το NCC συλλέγει τις τοπικές και εθνικές πληροφορίες για το τι συμβαίνει στα σύνορα, συμπεριλαμβανομένων των συνοριακών διαβάσεων και τη παράνομη και εγκληματική δραστηριότητα. Τα δεδομένα αυτά υποβάλλονται σε επεξεργασία από το προσωπικό του εθνικού κέντρου (NCC) και δημιουργούν μια «εθνική εικόνα της κατάστασης».

Το NCC είναι επίσης υπεύθυνο για την ανταλλαγή των σχετικών πληροφοριών με άλλα κράτη-μέλη και τον Frontex. Ο Frontex συγκεντρώνει όλες τις πληροφορίες από τις εθνικές εικόνες της κατάστασης των κρατών-μελών και δημιουργεί μια εικόνα της κατάστασης στην Ευρώπη (ESP)¹²⁵ και έναν κοινό πίνακα πληροφοριών ασφάλειας προ των συνόρων (CPIP) προς όφελος όλων των μελών.¹²⁶ Οι δύο αυτές εικόνες συμπεριλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τα γεγονότα που έλαβαν χώρα πρόσφατα στα σύνορα, καθώς και από διαφορές επιχειρησιακές δραστηριότητες και αναλύσεις. Τα κράτη-μέλη και οι αρχές επιλέγουν ποια δεδομένα μπορούν να διαθέσουν. Αυτό σημαίνει ότι αν οι Ελληνικές αρχές θεωρούν ότι πρέπει να γνωρίζουν τι συμβαίνει στα ανοικτά π.χ.

σε εθνικό επίπεδο καθώς και με άλλα εθνικά κέντρα συντονισμού και τον Οργανισμό. Το κράτος-μέλος κοινοποιεί τη σύσταση του κέντρου στην Επιτροπή η οποία, στη συνέχεια, ενημερώνει τα υπόλοιπα κράτη μέλη και τον Οργανισμό.

2. το ίδιο. Με την επιφύλαξη του άρθρου 16, το εθνικό κέντρο συντονισμού αποτελεί το ενιαίο σημείο επαφής για την ανταλλαγή πληροφοριών και τη συνεργασία με άλλα εθνικά κέντρα συντονισμού και τον Οργανισμό

Βλ. Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2013 για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Επιτήρησης των Συνόρων (Eurosur). <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1052>

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 . Ο Οργανισμός δημιουργεί και διατηρεί μια ευρωπαϊκή εικόνα της κατάστασης προκειμένου να παρέχει σε όλα τα εθνικά κέντρα συντονισμού αποτελεσματικές, ακριβείς και επίκαιρες πληροφορίες και αναλύσεις. Βλ. Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2013 , για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Επιτήρησης των Συνόρων (Eurosur),

διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32013R1052>

¹²⁶ Ibid. Ο Οργανισμός δημιουργεί και διατηρεί μία κοινή προσυνοριακή εικόνα βάσει επεξεργασμένων πληροφοριών προκειμένου να παρέχει σε όλα τα εθνικά κέντρα συντονισμού αποτελεσματικές, ακριβείς και επίκαιρες πληροφορίες και αναλύσεις σχετικά με την προσυνοριακή περιοχή.

της Λαμπεντούσα, εφαρμόζεται μια διμερής συμφωνία ανάμεσα στην Ελλάδα και την Ιταλία.

Η Υπηρεσία Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Επιτήρησης (Υ.Ο.Θ.Ε.) του Λιμενικού Σώματος, πέρα από την επιχειρησιακή διαχείριση της επιχείρησης «Ποσειδών», διαθέτει και τον αξιωματικό πληροφοριών της επιχείρησης, ο οποίος συλλέγει τις τοπικές και εθνικές πληροφορίες για το τι συμβαίνει στα σύνορα όπως και τις πληροφορίες από τις επιχειρήσεις που λαμβάνουν χώρα στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου. Τις αναλύει και δημιουργεί μια «εθνική εικόνα της κατάστασης». Στη συνέχεια τις ανταλλάσσει με άλλα κράτη-μέλη και τον Οργανισμό. Με αυτόν τον τρόπο ο Frontex συλλέγει όλες τις πληροφορίες για να εκδώσει τις εκθέσεις ανάλυσης κινδύνου (risk analysis) και να καταρτίσει μια ευρωπαϊκή εικόνα της κατάστασης.

Με λίγα λόγια ο κανονισμός Eurosur καθιερώνει την έννοια των εθνικών συντονιστικών κέντρων κάτω από την ομπρέλα των οποίων τοποθετούνται εκπρόσωποι των αρχών του κάθε κράτους-μέλους, που έχουν αρμοδιότητα στην επιτήρηση συνόρων. Σκοπός του κανονισμού είναι η ύπαρξη μιας κοινής ολοκληρωμένης εικόνας της κατάστασης, σε ότι συμβαίνει στα εξωτερικά σύνορα. Πρόκειται δηλαδή για ένα πλαίσιο που επιτρέπει την παροχή εκτεταμένων και ειδικά προσαρμοσμένων υπηρεσιών ανταλλαγής πληροφοριών στα κράτη-μέλη, τις συνδεδεμένες χώρες Schengen και τον Frontex, με βάση τις επιμέρους ανάγκες τους σε πληροφορίες όσον αφορά την επιτήρηση των συνόρων.

5.3. Απόδοση επιπέδων επίπτωσης κινδύνου σε τμήματα εξωτερικών συνόρων

Ένας ακόμα σημαντικός ρόλος του Eurosur είναι η διαίρεση των συνόρων σε επιμέρους τμήματα τα οποία ταξινομούνται ανά επίπεδο επίπτωσης του κινδύνου-χαμηλό, μεσαίο ή υψηλό (όπως ταξινομούνται στην παράνομη μετανάστευση, το λαθρεμπόριο, και άλλες μορφές διασυνοριακού εγκλήματος). Ο προσδιορισμός και η ταξινόμηση των εν λόγω τμημάτων των συνόρων περιλαμβάνεται στα καθήκοντα του Frontex και πραγματοποιείται με τη χρήση ειδικής μεθοδολογίας και σε συνεννόηση με τα ενδιαφερόμενα κράτη-μέλη. Βασικός στόχος είναι ο καθορισμός της έντασης της επιχειρησιακής αντίδρασης από πλευράς των κρατών-μελών.

Κάθε κράτος-μέλος διαιρεί τα εξωτερικά χερσαία και θαλάσσια σύνορά του σε τμήματα και τα κοινοποιεί στον Frontex. Βάσει της ανάλυσης κινδύνου που εκπονεί ο Οργανισμός και σε συμφωνία με τα οικεία κράτη-μέλη, καθορίζει ή τροποποιεί τα ακόλουθα επίπεδα επίπτωσης σε κάθε τμήμα των εξωτερικών χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων των κρατών-μελών:

- α) **χαμηλό επίπεδο επίπτωσης:** τα συμβάντα που συνδέονται με την παράνομη μετανάστευση ή το διασυνοριακό έγκλημα που εκδηλώνονται στο σχετικό τμήμα των συνόρων έχουν ασήμαντη επίπτωση στην ασφάλεια των συνόρων,
- β) **μεσαίο επίπεδο επίπτωσης:** τα συμβάντα που συνδέονται με την παράνομη μετανάστευση ή το διασυνοριακό έγκλημα που εκδηλώνονται στο σχετικό τμήμα των συνόρων έχουν μέτρια επίπτωση στην ασφάλεια των συνόρων,
- γ) **υψηλό επίπεδο επίπτωσης:** τα συμβάντα που συνδέονται με την παράνομη μετανάστευση ή το διασυνοριακό έγκλημα που εκδηλώνονται στο σχετικό τμήμα των συνόρων έχουν σημαντική επίπτωση στην ασφάλεια των συνόρων. Σε περίπτωση που έχει αποδοθεί υψηλό επίπεδο επίπτωσης σε ένα τμήμα των εξωτερικών συνόρων, το εθνικό κέντρο συντονισμού διασφαλίζει ότι το τοπικό ή περιφερειακό κέντρο συντονισμού λαμβάνει όλη την απαραίτητη στήριξη σε εθνικό επίπεδο - μεταξύ άλλων, σε πληροφορίες, πόρους και προσωπικό.¹²⁷

Το εθνικό κέντρο συντονισμού (NCC) αξιολογεί σε τακτική βάση την ύπαρξη ανάγκης για μεταβολή του επιπέδου επίπτωσης κάθε συνοριακού τμήματος λαμβάνοντας υπόψη τις πληροφορίες που περιέχει η εθνική εικόνα της κατάστασης. Στη συνέχεια ο Οργανισμός ανάγει τα επίπεδα επίπτωσης που αποδίδονται στα εθνικά εξωτερικά σύνορα στην ευρωπαϊκή εικόνα της κατάστασης. Το εθνικό κέντρο συντονισμού NCC ενημερώνει τακτικά τον Οργανισμό για τα μέτρα που λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο. Σε περίπτωση που έχει καθορισθεί μεσαίο ή υψηλό επίπεδο επίπτωσης σε ένα τμήμα των εξωτερικών συνόρων (όμορο σε τμήμα συνόρων με άλλο κράτος-μέλος ή χώρα με την οποία υφίστανται διμερείς συμφωνίες ή περιφερειακά δίκτυα), το εθνικό κέντρο συντονισμού του ενός κράτους-μέλους επικοινωνεί με το εθνικό κέντρο συντονισμού του γειτονικού

¹²⁷ Το εθνικό κέντρο συντονισμού μπορεί επίσης να αιτηθεί στήριξη από τον Οργανισμό σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2007/2004

κράτους-μέλους ή την αρμόδια αρχή της γειτονικής χώρας και καταβάλλονται προσπάθειες για τον συντονισμό των απαραίτητων διασυνοριακών μέτρων.¹²⁸

5.4. Προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων και μέτρων που συμβάλλουν στην διάσωση των μεταναστών και των προσφύγων σύμφωνα με το εγχειρίδιο Eurosur

Οι πληροφορίες που ανταλλάσσονται στο πλαίσιο του Eurosur δεν περιέχουν προσωπικά δεδομένα. Η ανταλλαγή πληροφοριών στο πλαίσιο του Eurosur περιορίζεται μόνο σε επιχειρησιακές πληροφορίες, όπως ο εντοπισμός περιστατικών και περιπολίες. Τα κράτη-μέλη απαγορεύεται να χρησιμοποιήσουν το Eurosur για να στείλουν σε τρίτες χώρες οποιαδήποτε πληροφορία η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ταυτοποίηση ατόμων των οποίων το αίτημα για υπαγωγή στη διεθνή προστασία τελεί υπό εξέταση ή των οποίων η ζωή ή η σωματική ακεραιότητα διατρέχουν σοβαρό κίνδυνο.¹²⁹

Επίσης, η δυνατότητα ανταλλαγής προσωπικών δεδομένων είναι πολύ περιορισμένη.¹³⁰ Σύμφωνα με τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA), το Eurosur καθώς και άλλα συστήματα επιτήρησης δεν είναι σχεδιασμένα για συλλογή και αποθήκευση προσωπικών δεδομένων, εκτός από τις περιπτώσεις στις οποίες αυτό προβλέπεται κατ' εξαίρεση. Παρά ταύτα, οι εικόνες, τα βίντεο και οι λοιπές πληροφορίες που καταγράφονται δεν αποκλείεται να έχουν ως αποτέλεσμα την ακούσια συλλογή ή ανταλλαγή προσωπικών δεδομένων.¹³¹

Η παρακολούθηση των τεχνικών και επιχειρησιακών λειτουργιών του Eurosur θα πρέπει να συμπληρώνεται από την αξιολόγηση των επιπτώσεών του στα θεμελιώδη δικαιώματα. Στην πρόταση του Κανονισμού και στο εγχειρίδιο του Eurosur θα πρέπει να προβλέπονται ρητά η δημιουργία ανεξάρτητου φορέα εξειδικευμένου σε θέματα θεμελιωδών δικαιωμάτων ο οποίος θα συνδράμει τον Frontex στις εργασίες επιτήρησης

¹²⁸ Frontex, "Eurosur", διαθέσιμο στο <http://frontex.europa.eu/intelligence/eurosur/>

¹²⁹ Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του ευρωπαϊκού συστήματος επιτήρησης των συνόρων (EUROSUR)

¹³⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Το EUROSUR ξεκινά: νέα εργαλεία για να σωθούν ζωές μεταναστών και να προληφθεί η εγκληματικότητα στα σύνορα της ΕΕ», Βρυξέλλες, δελτίο τύπου, 29 Νοεμβρίου 2013, διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1182_el.htm

Βλ. επίσης, Frontex, "Eurosur", διαθέσιμο στο <http://frontex.europa.eu/intelligence/eurosur/>

¹³¹ European Union Agency for Fundamental Rights, «Τα θεμελιώδη δικαιώματα στα νότια θαλάσσια σύνορα της Ευρώπης (Περίληψη)», διαθέσιμο στο https://fra.europa.eu/sites/default/files/summary-fundamental-rights-southern-sea-borders_el.pdf

που καλείται να αναλάβει. Το εγχειρίδιο του Eurosur θα πρέπει να παρέχει στους χειριστές των εθνικών κέντρων συντονισμού κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τους τρόπους που θα διασφαλίζεται ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Μεταξύ άλλων και τους τρόπους αποφυγής της εκ παραδρομής συλλογής, αποθήκευσης και ανταλλαγής προσωπικών δεδομένων με τρίτες χώρες.¹³²

Οι εθνικές αρχές σύμφωνα με το εγχειρίδιο Eurosur πρέπει να συμμορφώνονται με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα για τα θεμελιώδη δικαιώματα, και ιδίως το κεκτημένο της ΕΕ για το άσυλο και το διεθνές προσφυγικό δίκαιο. Τα μέτρα που λαμβάνονται στο πλαίσιο της επιχείρησης επιτήρησης θα πρέπει να είναι ανάλογα με τους επιδιωκόμενους στόχους και να σέβονται απολύτως τα θεμελιώδη δικαιώματα των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, ιδίως την απαγόρευση της επαναπροώθησης. Επίσης πρέπει να τηρούνται, σύμφωνα με την εθνική και κοινοτική νομοθεσία, το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και τη προστασία των προσωπικών δεδομένων των προσώπων.

Για τους λόγους αυτούς στα πλαίσια της επιχειρησιακής συνεργασίας που συντονίζεται από τον Οργανισμό, πρέπει να τηρούνται κατά γράμμα οι κανόνες που έχουν θεσπιστεί και συμπεριλαμβάνονται στον κανονισμό της ΕΕ 656/2014¹³³ «περί κανόνων επιτηρήσεως των εξωτερικών θαλάσσιων συνόρων στο πλαίσιο της επιχειρησιακής συνεργασίας που συντονίζεται από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Επομένως το προσωπικό που έρχεται σε πρώτη επαφή με πρόσφυγες και μετανάστες πρέπει να είναι ενήμερο για τους εθνικούς μηχανισμούς παραπομπής και για το πώς διατηρούνται οι αποδείξεις/τεκμήρια από εγκληματικές πράξεις στα σύνορα, για την χρήση τους σε πιθανές μελλοντικές νομικές διαδικασίες.

¹³² Ibid. Τα δεδομένα αυτά αναφέρονται στο Άρθρο 18 παράγραφος 2 της πρότασης Κανονισμού με τρίτες χώρες

¹³³ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 656/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Μαΐου 2014 «περί κανόνων επιτηρήσεως των εξωτερικών θαλάσσιων συνόρων στο πλαίσιο της επιχειρησιακής συνεργασίας που συντονίζεται από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης», διαθέσιμος στο <http://www.asylumlawdatabase.eu/el/content/el-%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%83-%CE%B5%CE%B5-%CE%B1%CF%81%CE%B9%CE%B8-6562014-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%BF%CF%8B-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%B7%CF%82-15%CE%B7%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CE%90%CE%BF%CF%85>

Οι ειδικοί ανακριτικοί υπάλληλοι του Λιμενικού Σώματος πρέπει να είναι κατάλληλα εκπαιδευμένοι ώστε να κάνουν προσεκτική και εμπειριστατωμένη έρευνα. Υποχρεούνται να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για τη σύλληψη των δραστών, την ανακάλυψη και κατάσχεση των προϊόντων και των πειστηρίων και την πρόληψη εξαφάνισης των στοιχείων της εγκληματικής πράξης. Όλα αυτά τα στοιχεία που συλλέγονται από το τόπο του εγκλήματος και την προανάκριση επισυνάπτονται στη δικογραφία.

Κατά τη διάρκεια της προανάκρισης, ο λιμενικός πρέπει να είναι ακέραιος, σαφής και προσεκτικός και να λαμβάνει υπόψη του όλους τους πιθανούς μάρτυρες. Ο λιμενικός συνεργάζεται και βοηθάει τον εισαγγελέα στο πεδίο της προανάκρισης γι' αυτό το λόγο η σύναψη της δικογραφίας πρέπει να είναι πλήρης, εμπειριστατωμένη χωρίς δικονομικά κενά.

Τέλος, προκειμένου να εξασφαλίζεται η ζωή των μεταναστών στη θάλασσα, πρέπει να υπάρχουν ενεργά εθνικά κανάλια επικοινωνίας μεταξύ του Εθνικού Κέντρου Συντονισμού (NCC) και του Κέντρου Συντονισμού Θαλάσσιας Διάσωσης¹³⁴ (MRCC) για να εξασφαλίζεται η έγκαιρη ανταλλαγή πληροφοριών. Οι ανταλλαγές πληροφοριών πρέπει να πραγματοποιούνται λαμβάνοντας πλήρως υπόψη το γεγονός ότι η MRCC είναι αποκλειστικά υπεύθυνη για το συντονισμό οποιασδήποτε εργασίας σχετικά με την έρευνα και τη διάσωση περιστατικού SAR, ενεργώντας σύμφωνα με τις συγκεκριμένες διεθνείς νομικές πράξεις SAR.¹³⁵

Αυτή η ανταλλαγή πληροφοριών πρέπει να περιλαμβάνει:

- α) πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση και τη θέση των μέσων περιπολίας (σημαντικό τόσο για κέντρα να γνωρίζουν που και πόσα επιχειρησιακά μέσα διαθέτουν, όσο και για την αξιολόγηση της ικανότητας αντίδρασης τους)
- β) Το NCC να γνωστοποιεί τα αποτελέσματα των αναλύσεων κίνδυνου (risk analysis) στο MRCC

¹³⁴ Όλες οι ενέργειες SAR οργανώνονται από τα MRCC και τα MRSC εντός των συγκεκριμένων θαλάσσιων περιοχών πλεύσης που πλαισιώνουν τις ακτογραμμές τους.

¹³⁵ 1979 Διεθνή Σύμβαση για τη Ναυτική Έρευνα και Διάσωση και άλλες διεθνείς συμβάσεις που υπάγονται υπό την αιγίδα του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού.

γ) Το MRCC και NCC να παρέχουν τις πληροφορίες αυτές σε άλλα δορυφορικά και επίγεια μέσα επικοινωνίας διάσωσης και εντοπισμού .

δ) Προληπτική ενημέρωση του MRCC για περιστατικά που δεν απαιτούν αρχικά ενέργειες διάσωσης SAR, αλλά που θα μπορούσαν να εξελιχθούν στη συνέχεια, έτσι ώστε να είναι οργανωμένο να ανταποκριθεί σε περίπτωση που απαιτείται δράση SAR. Ομοίως, το NCC θα πρέπει να ενημερώνεται έγκαιρα για οποιαδήποτε SAR περιστατικά στα οποία εμπλέκονται μετανάστες.

Αυτή η ανταλλαγή πληροφοριών είναι απαραίτητη γιατί σύμφωνα με τη άποψη του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA)¹³⁶ ο ευρωπαϊός νομοθέτης θα πρέπει να στηρίζει τη δυνατότητα του Eurosur να σώζει ανθρώπινες ζωές, ενισχύοντας τις αναφορές στη θαλάσσια διάσωση. Στο εγχειρίδιο του Eurosur θα πρέπει να περιλαμβάνονται, λοιπόν κατευθυντήριες γραμμές για την επίτευξη αυτού του σκοπού, όπως η σύσταση ενός κέντρου διαχείρισης και συντονισμού του Eurosur με αντίστοιχα εθνικά κέντρα συντονισμού και διάσωσης.

6. Το κοινό περιβάλλον ανταλλαγής πληροφοριών για την επιτήρηση του θαλάσσιου τομέα της Ένωσης (CISE)

Το Eurosur συμβάλλει επίσης στην ανάπτυξη του Κοινού Περιβάλλοντος Ανταλλαγής Πληροφοριών για την επιτήρηση του θαλάσσιου τομέα της Ένωσης (CISE), παρέχοντας ένα ευρύτερο πλαίσιο για την επίγνωση της κατάστασης στη θάλασσα μέσα από την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των δημόσιων αρχών εντός της Ένωσης.¹³⁷

Το CISE στο θαλάσσιο τομέα είναι μια εθελοντική συνεργατική διαδικασία σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο της οποίας επιδιώκεται η περαιτέρω βελτίωση και προώθηση ανταλλαγής συναφών πληροφοριών μεταξύ των αρχών που συμμετέχουν στη θαλάσσια επιτήρηση. Το CISE δεν αντικαθιστά ούτε επικαλύπτει τα ήδη υπάρχοντα συστήματα και πλατφόρμες ανταλλαγής πληροφοριών που απεναντίας τα αξιοποιεί με το

¹³⁶ European Union Agency for Fundamental Rights, «Τα θεμελιώδη δικαιώματα στα νότια θαλάσσια σύνορα της Ευρώπης (Περίληψη)», διαθέσιμο στο https://fra.europa.eu/sites/default/files/summary-fundamental-rights-southern-sea-borders_el.pdf

¹³⁷ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2013, για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Επιτήρησης των Συνόρων (Eurosur), διαθέσιμος στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32013R1052>

προσφορότερο τρόπο. Απώτερος σκοπός του είναι η αύξηση της αποδοτικότητας, της ποιότητας, της ικανότητας ανταπόκρισης και του συντονισμού των επιχειρήσεων επιτήρησης στον ευρωπαϊκό θαλάσσιο τομέα για την ευημερία και την ασφάλεια της ΕΕ και των πολιτών της.¹³⁸

Συμπερασματικά οι δραστηριότητες επιτήρησης που διεξάγονται από τα κράτη αλλά και οι περισσότερες απειλές που αντιμετωπίζονται, έχουν διακρατικό χαρακτήρα. Στα περισσότερα κράτη οι δραστηριότητες επιτήρησης σχετικά με την αλιεία, το θαλάσσιο περιβάλλον, την αστυνόμευση των θαλασσών, συμπεριλαμβανομένης και της παρακολούθησης της κυκλοφορίας, τον έλεγχο των συνόρων κλπ. είναι υπό την ευθύνη πολλών διαφορετικών υπηρεσιών που λειτουργούν ανεξάρτητα η μία από την άλλη. Στόχος της ενοποιημένης θαλάσσιας επιτήρησης είναι η δημιουργία μιας κοινής επίβλεψης των δραστηριοτήτων στη θάλασσα που επενεργούν:

- στη θαλάσσια ασφάλεια και προστασία
- στον έλεγχο των συνόρων
- στη θαλάσσια ρύπανση και το θαλάσσιο περιβάλλον
- στον έλεγχο της αλιείας
- στην επιβολή των νόμων
- στην άμυνα
- στο εμπόριο και την οικονομία

Το Hellenic CISE¹³⁹ είναι το ελληνικό τμήμα του παραπάνω φορέα που έχει στόχο τη βελτίωση και την ενίσχυση της διαλειτουργικότητας¹⁴⁰ μεταξύ των διαφόρων φορέων

¹³⁸Ο όρος «διαλειτουργικότητα» ήτοι την ικανότητα των πληροφοριακών συστημάτων που πιθανώς έχουν διαφορετικά λειτουργικά συστήματα και διαφορετικό υλικό να συνδέονται και να ανταλλάσσουν πληροφορίες συμμορφούμενα στην χρήση κάποιων κοινών προτύπων μεταξύ τους

¹³⁹ Επίσης το EUCISE2020 θα αποτελέσει την εφαρμογή αναφοράς του CISE. Οι δώδεκα ναυτικές χώρες Κράτη Μέλη της ΕΕ θα αναπτύξουν από κοινού το EUCISE2020, σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (DGMARE, JRC, DGIT, DGCONNECT). Η αρχιτεκτονική EUCISE2020 υιοθετεί τις αρχές του CISEHybridVisionModel

Πηγή: National Centre for Scientific Research "Demokritos", "Hellenic CISE - Hellenic Common Information Sharing Environment" διαθέσιμο στο

<https://www.iit.demokritos.gr/el/project/hellenic-cise>

EUCISE2020 European test bed for the maritime Common Information Sharing Environment in the 2020 perspective διαθέσιμο στο <http://www.eucise2020.eu/media/1072/20150909-eucise2020-presentation.pdf>

Βλ. για περισσότερα έγγραφα που αναφέρονται στο CISE, <http://www.eucise2020.eu/publications>

θαλάσσιας επιτήρησης. Το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, το Λιμενικό Σώμα και το ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος εργάζονται από κοινού για να υλοποιήσουν το Ολοκληρωμένο Εθνικό Περιβάλλον Θαλάσσιας Επιτήρησης, με νέες δυνατότητες ανταλλαγής πληροφοριών τόσο σε διατομεακό όσο και διασυνοριακό επίπεδο.

Γ ΜΕΡΟΣ

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΙΟΦΥΛΑΚΩΝ

1. Ευρωπαϊκά προγράμματα εκπαίδευσης των συνοριοφυλάκων

¹⁴⁰ Ο όρος «διαλειτουργικότητα»ήτοι την ικανότητα πληροφοριακών συστημάτων που πιθανώς έχουν διαφορετικά λειτουργικά συστήματα και διαφορετικό υλικό να συνδέονται και να ανταλλάσσουν πληροφορίες συμμορφούμενα στην χρήση κάποιων κοινών προτύπων μεταξύ τους

Το 2013 ο Frontex έθεσε σε εφαρμογή το ευρωπαϊκό πλαίσιο για τα τυπικά προσόντα SQF (Sectoral Qualifications Framework) των συνοριοφυλάκων. Το SQF συνδέει τις επιχειρησιακές ανάγκες με την εκπαίδευση και τη κατάρτιση, παρέχοντας έτσι μια ολοκληρωμένη και ευέλικτη πλατφόρμα ανάπτυξης μαθημάτων, η οποία θα χρησιμοποιείται σε όλα τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης των συνοριοφυλάκων. Το SQF αναμένεται να στηρίξει την ενσωμάτωση των κοινών μαθημάτων στα εθνικά προγράμματα σπουδών για συνοριοφύλακες. Αυτό θα διευκολύνει την κινητικότητα και την ανάπτυξη προγραμμάτων ανταλλαγής συνοριοφυλάκων, με γνώμονα την ενίσχυση της διαλειτουργικότητας σε επίπεδο κοινών επιχειρήσεων και την προαγωγή μιας κοινής νοοτροπίας μεταξύ των ευρωπαϊκών αρχών φύλαξης των συνόρων.

Στο επίκεντρο του SQF βρίσκεται η έννοια της «επαγγελματικής μάθησης», γεγονός που σημαίνει ότι η ανάπτυξη των προγραμμάτων κατάρτισης επικεντρώνεται ειδικά στις ανάγκες του επαγγέλματος και στον προσδιορισμό των ειδικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που απαιτούνται για κάθε επιμέρους θέση εργασίας.¹⁴¹

Επιπλέον, στο πλαίσιο της εντολής που ανατέθηκε από το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης στον Frontex και στη CEPOL για την κατάρτιση και υλοποίηση του ευρωπαϊκού προγράμματος κατάρτισης για την επιβολή του νόμου (LETS), ο Οργανισμός συνέχισε να συνεισφέρει στην ανάπτυξη και υλοποίηση του τμήματος του προγράμματος LETS το οποίο απευθύνεται στα μέλη του προσωπικού των υπηρεσιών επιβολής του νόμου που ασκούν καθήκοντα φύλαξης συνόρων. Οι αστυνομικοί θα πρέπει να εξοπλίζονται με γνώσεις και δεξιότητες για την αποτελεσματική συνεργασία με τους Ευρωπαίους συναδέλφους τους για την πρόληψη και την καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος. Το πρόγραμμα έχει σκοπό να καταστήσει αποτελεσματικότερη την αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων ασφάλειας, την αναβάθμιση των προτύπων αστυνόμευσης και την ανάπτυξη μιας κοινής παιδείας όσον αφορά στην επιβολή του νόμου, για την ενίσχυση αμοιβαίας εμπιστοσύνης και συνεργασίας.

Το πρόγραμμα LETS επιδιώκει να εντοπίσει και να καλύψει τα κενά που υπάρχουν στα υφιστάμενα προγράμματα κατάρτισης επιβολής του νόμου πάνω σε διασυνοριακά θέματα. Ο Frontex συνέβαλε επίσης, σε συνεργασία με άλλους οργανισμούς, στην ανάπτυξη του προγράμματος LETS σε άλλους τομείς επιβολής του νόμου, μέσω της ανταλλαγής σχετικών πληροφοριών αναφορικά με το πλαίσιο για τα τυπικά προσόντα

¹⁴¹ Frontex, «Educational standards» διαθέσιμο στο url: <http://frontex.europa.eu/training/educational-standards/>

(SQF) για συνοριοφύλακες και της παροχής των γνώσεων του στο πλαίσιο των διαδικασιών ανάπτυξης άλλων οργανισμών (π.χ. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, CEPOL, EASO).¹⁴²

1.1 Εκπαίδευση των συνοριοφυλάκων σε θέματα θεμελιωδών δικαιωμάτων

Η κατάρτιση στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων αποτελούσε ανέκαθεν αναπόσπαστο τμήμα του κοινού βασικού κορμού μαθημάτων (CCC). Το 2013, καταρτίστηκε το εγχειρίδιο θεμελιωδών δικαιωμάτων για τους εκπαιδευτές των συνοριοφυλάκων.¹⁴³ Στην εκπόνηση του εγχειριδίου συνέβαλε ενεργά μια διεπιστημονική ομάδα στην οποία μετείχαν εμπειρογνώμονες από τα κράτη-μέλη και άλλους οργανισμούς της ΕΕ και διεθνείς οργανισμούς.¹⁴⁴ Σκοπός του εγχειριδίου είναι να συνδράμει τους εκπαιδευτές στο έργο της κατάρτισης των συνοριοφυλάκων όσον αφορά στην τήρηση των υποχρεώσεών τους για σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Το εγχειρίδιο λαμβάνει υπόψη τον σύνθετο χαρακτήρα των καθηκόντων που επιτελούν οι συνοριοφύλακες και καταδεικνύει πώς τα θεμελιώδη δικαιώματα ενσωματώνονται και προάγουν τον επαγγελματικό τους βίο.

Κατά την εκπόνηση του εγχειριδίου, υπήρξε ειδική μέριμνα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι το περιεχόμενο βασίζεται στις σύγχρονες ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές πρακτικές και είναι εναρμονισμένο με το SQF για συνοριοφύλακες. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις ομάδες που χρήζουν ειδικής προστασίας, όπως άτομα που διώκονται, επιβιώσαντες βασανιστηρίων, θύματα σωματεμπορίας, ηλικιωμένοι, έγκυοι και παιδιά. Η δέσμη κατάρτισης διαρθρώνεται με βάση τα κύρια καθήκοντα φύλαξης συνόρων, καλύπτοντας όλα τα θέματα του κοινού βασικού κορμού μαθημάτων. Καθώς ο Frontex

¹⁴² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Για τη θέσπιση ευρωπαϊκού προγράμματος κατάρτισης για την επιβολή του νόμου /* COM/2013/0172 final */» διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52013DC0172>

¹⁴³ Σύμφωνα με το Άρθρο 5 του αναθεωρημένου Κανονισμού του Frontex (ΕΕ) αριθ. 1168/2011, τα κράτη μέλη της ΕΕ υποχρεούνται να ενσωματώνουν το κοινό βασικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα στην εκπαίδευση των εθνικών τους συνοριοφυλάκων.

¹⁴⁴ Στην εκπόνηση του εγχειριδίου συνέβαλε ενεργά μια διεπιστημονική ομάδα στην οποία μετείχαν εμπειρογνώμονες από τα κράτη μέλη και άλλους οργανισμούς της ΕΕ και διεθνείς οργανισμούς, όπως ο FRA, η EASO, ο IOM, το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ODIHR, η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα OHCHR και η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες UNHCR

έχει ήδη καταρτίσει ξεχωριστό εγχειρίδιο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, οι εκπαιδευτές ενθαρρύνονται να ανατρέχουν και σε αυτό το εγχειρίδιο για τον εμπλουτισμό της παρεχόμενης κατάρτισης στο πεδίο των θεμελιωδών δικαιωμάτων.¹⁴⁵

Είναι, όμως χρέος και των εθνικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων να αξιοποιήσουν πλήρως τα εκπαιδευτικά εγχειρίδια με θέμα τα θεμελιώδη δικαιώματα για συνοριοφύλακες, τα οποία αναπτύχθηκαν από τον Frontex σε συνεργασία με τον FRA και άλλους διεθνείς οργανισμούς, καθώς και το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο για συνοριοφύλακες της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Τα εθνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο της δημιουργίας ενός διαδικτυακού αποθετηρίου εκπαιδευτικού υλικού σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και το δίκαιο για τους πρόσφυγες, περιλαμβανομένων των υλικών που αναπτύσσονται από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, ώστε να διευκολύνεται η πρόσβαση των σπουδαστών που έχουν ολοκληρώσει την εκπαίδευσή τους σε αυτά.

1.2. Προγράμματα ανταλλαγής και κινητικότητας στο πλαίσιο του CCC

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση του κοινού βασικού κορμού μαθημάτων το 2008 και η επικαιροποίηση του το 2012 αποτέλεσαν αποφασιστικά βήματα προς την κατεύθυνση της τυποποίησης και εναρμόνισης στον συγκεκριμένο τομέα, τα οποία συνοδεύτηκαν από την υλοποίηση ενός ακόμη αξιόλογου σχεδίου το 2010, της άσκησης κινητικότητας διδασκόντων.¹⁴⁶ Ως εκ τούτου, το 2013 ο Frontex δρομολόγησε ένα νέο πιλοτικό σχέδιο για την ανταλλαγή φοιτητών.

Το πρόγραμμα ανταλλαγής σχεδιάστηκε με στόχο τη στήριξη της χρήσης του CCC, τη διατήρηση της βιωσιμότητάς του και την προαγωγή της διεθνούς συνεργασίας, της

¹⁴⁵ Frontex, «Γενική Έκθεση 2013», διαθέσιμο στο url: http://frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Annual_report/2013/General_Report_EL.pdf

¹⁴⁶ http://frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Annual_report/2013/General_Report_EL.pdf

αμοιβαίας κατανόησης, του ομαδικού πνεύματος και της διαλειτουργικότητας¹⁴⁷ μεταξύ των μελλοντικών συνοριοφυλάκων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι ασκήσεις αυτές παρέχουν στους εκπαιδευτές συνοριοφυλάκων διαφόρων ευρωπαϊκών ακαδημιών τη δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με ομολόγους τους από άλλες χώρες, να ανταλλάξουν εμπειρίες, εμπειρογνωμοσύνη και εκπαιδευτικό υλικό και να συζητήσουν βέλτιστες πρακτικές κατάρτισης, διδασκαλίας και εκμάθησης. Το πρόγραμμα ανταλλαγής έδωσε στους φοιτητές τη δυνατότητα να εξετάσουν το ζήτημα της φύλαξης των συνόρων από διαφορετικές οπτικές και να διευρύνουν τους ορίζοντές τους. Παράλληλα, ενίσχυσε τις επαγγελματικές τους ικανότητες στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων και βελτίωσε τις γλωσσικές και επικοινωνιακές τους δεξιότητες.

Παράλληλα το εγχειρίδιο αυτό αποσκοπεί στην προαγωγή της συνεργατικής και ενεργού μάθησης, της αφοσίωσης στο αντικείμενο και τη μαθησιακή διαδικασία, της δημιουργικότητας και της αυτοεκτίμησης των συμμετεχόντων. Έτσι προκρίνει την ανάλυση της νομολογίας, διεθνών και περιφερειακών νομικών μέσων, περιπτωσιολογικών μελετών και σεναρίων με βάση τις πραγματικές συνθήκες που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι συνοριοφύλακες.

Παρότι το εγχειρίδιο σχεδιάστηκε με γνώμονα να παράσχει στους εκπαιδευτές όλο το απαραίτητο βασικό υλικό, οι εθνικοί εκπαιδευτές είναι αναγκαίο να το προσαρμόσουν στην εθνική νομοθεσία και τις εκάστοτε συνθήκες, τις επιμέρους ανάγκες του προγράμματος κατάρτισης και την εμπειρία των εκπαιδευόμενων.

1.3. Ο Ευρωπαϊκός κοινός τίτλος μεταπτυχιακών σπουδών στη στρατηγική διαχείρισης συνόρων

Ο Frontex ολοκλήρωσε το 2013 την ανάπτυξη του κοινού προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών, με στόχο να ξεκινήσει τη διαδικασία διαπίστευσης εντός του πρώτου εξαμήνου του 2014. Το ευρωπαϊκό κοινό πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών σχεδιάστηκε με γνώμονα την πρακτική εφαρμογή της μάθησης στις οργανώσεις συνοριοφυλάκων των κρατών-μελών. Με κεντρικό άξονα την ενίσχυση της συνεργασίας

¹⁴⁷Ο όρος «διαλειτουργικότητα» ήτοι την ικανότητα των πληροφοριακών συστημάτων που πιθανώς έχουν διαφορετικά λειτουργικά συστήματα και διαφορετικό υλικό να συνδέονται και να ανταλλάσσουν πληροφορίες συμμορφούμενα στην χρήση κάποιων κοινών προτύπων μεταξύ τους

των κρατών-μελών τόσο σε επιχειρησιακό όσο και σε ακαδημαϊκό επίπεδο, η ανάπτυξη του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών φιλοδοξεί να καλύψει το κενό που παρατηρείται στην εκπαίδευση των συνοριοφυλάκων ανά την ΕΕ, καθώς δεν υπάρχει επί του παρόντος κανένα πρόγραμμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που να επικεντρώνεται στη στρατηγική διαχείριση των συνόρων ειδικά για ομάδες μεσαίου και ανώτερου επιπέδου συνοριοφυλάκων.

Προκειμένου να είναι δυνατή η παροχή κατάρτισης σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό συνοριοφυλάκων, και λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη να δοθεί σε όλα τα κράτη-μέλη η δυνατότητα να επωφεληθούν από την ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού προϊόντος, όλες οι ενότητες του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών θα παρέχονται ως ξεχωριστοί κύκλοι μαθημάτων σε όλα τα κράτη-μέλη και θα ενσωματώνονται στα εθνικά συστήματα.¹⁴⁸

Όλα τα εθνικά θεσμικά όργανα που εμπλέκονται στην επιτήρηση των θαλασσίων συνόρων θα πρέπει να ενσωματώσουν στη βασική τους εκπαίδευση τα συναφή προς τα θεμελιώδη δικαιώματα μαθήματα του κοινού βασικού εκπαιδευτικού προγράμματος. Κατά γενικό κανόνα, τα εθνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα αλλά και ο Frontex θα πρέπει να ενσωματώσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα στο εκπαιδευτικό υλικό για τις διάφορες πτυχές των επιχειρήσεων επιτήρησης των θαλασσίων συνόρων και όχι να τα διδάσκουν ως ανεξάρτητο μάθημα. Ο Frontex καλείται να προωθήσει ενεργά τα εκπαιδευτικά του εγχειρίδια περί εμπορίας ανθρώπων και θεμελιωδών δικαιωμάτων, τα οποία αναπτύχθηκαν σε συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς και τον FRA, μεταξύ άλλων και μέσω στοχευμένων εκπαιδευτικών δράσεων για εκπροσώπους των κρατών-μελών της ΕΕ

1.4. Ηλεκτρονική μάθηση

Ο Frontex ξεκίνησε την ανάπτυξη νέων ενοτήτων ηλεκτρονικής μάθησης με στόχο την παροχή μιας σειράς προγραμμάτων κατάρτισης με σύγχρονο και οικονομικά αποδοτικό τρόπο. Στο μέλλον, οι συνοριοφύλακες θα μπορούν να παρακολουθούν μαθήματα και να χρησιμοποιούν εργαλεία κατάρτισης μέσω του Διαδικτύου, πριν, κατά τη διάρκεια, μετά ή ακόμη και αντί της φυσικής τους παρουσίας σε ένα μάθημα. Η πρώτη ενότητα

¹⁴⁸ «Γενική Έκθεση 2013», διαθέσιμο στο url: http://frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Annual_report/2013/General_Report_EL.pdf

ηλεκτρονικής μάθησης αφορά την κατάρτιση για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και κυκλοφόρησε το 2014. Καταβλήθηκαν επίσης προσπάθειες για την ανάπτυξη ενός εργαλείου ηλεκτρονικής μάθησης με αντικείμενο την εφαρμογή του κώδικα Schengen για τα σύνορα, μέσω του οποίου οι συνοριοφύλακες στην Ευρώπη θα μπορούν να εξασκούνται στην πραγματοποίηση συνοριακών ελέγχων μέσα από εικονικές προσομοιώσεις.

1.5. Η Αξιοποίηση των αποσπασμένων προσκεκλημένων υπαλλήλων σε δραστηριότητες ενημέρωσης

Οι εμπειρογνώμονες ενημέρωσης είναι εξειδικευμένοι αξιωματικοί σε θέματα συνεντεύξεων, ειδικά καταρτισμένοι για τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τις οδούς παράνομης διακίνησης και τους τρόπους δράσης των μεσαζόντων λαθρομετανάστευσης¹⁴⁹.

Με τον τρόπο αυτό αντιμετωπίστηκε η εδώ και αρκετά χρόνια, μια σημαντική διαπιστωθείσα αδυναμία που υπονόμει την ποιότητα των πληροφοριών που συλλέγονται από δραστηριότητες ενημέρωσης.

Μέχρι πρόσφατα, οι αξιωματικοί ενημέρωσης ήταν προσκεκλημένοι υπάλληλοι τους οποίους διέθεταν τα κράτη-μέλη για τις κοινές επιχειρήσεις. Χάρη στην εφαρμογή του νέου μηχανισμού προσκεκλημένων αποσπασμένων υπαλλήλων, ο Frontex είναι πλέον σε θέση να επιλέγει συγκεκριμένους υπαλλήλους ως εμπειρογνώμονες ενημέρωσης.

Σε αντίθεση με την τακτική τοποθέτηση των μελών των ευρωπαϊκών ομάδων συνοριοφυλάκων, οι αποσπασμένοι προσκεκλημένοι υπάλληλοι υποβάλλονται σε

¹⁴⁹ Αποσπασμένος προσκεκλημένος υπάλληλος. Οι αποσπασμένοι προσκεκλημένοι υπάλληλοι (SGO) είναι συνοριοφύλακες από τα κράτη μέλη που αποσπώνται στον Frontex για μέγιστο διάστημα έξι μηνών, κατά τη διάρκεια οποιασδήποτε 12μηνιαίας περιόδου, και εντάσσονται στο δυναμικό των ευρωπαϊκών ομάδων συνοριοφυλάκων. Σε αντίθεση με τους τακτικούς προσκεκλημένους υπαλλήλους, οι αποσπασμένοι προσκεκλημένοι υπάλληλοι μπορούν να τοποθετούνται σε διάφορα πεδία και επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της εξαμηνιαίας απόσπασής τους, χωρίς να απαιτείται η ρητή συγκατάθεση της σχετικής εθνικής αρχής. Ο μηχανισμός των αποσπασμένων προσκεκλημένων υπαλλήλων θεσπίστηκε επισήμως με την απόφαση του διοικητικού συμβουλίου αριθ. 25/2012, έπειτα από εκτεταμένες συζητήσεις τόσο στους κόλπους του Frontex όσο και με τα κράτη μέλη αναφορικά με τον πλέον πρόσφορο τρόπο για την εφαρμογή των διατάξεων του τροποποιημένου κανονισμού για τον Frontex, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ τον Νοέμβριο του 2011. Η πρώτη πρόσκληση απόσπασης SGO εκδόθηκε το 2013 και ο Frontex, σε συμμόρφωση με τη νομική βάση και βάσει σαφών κριτηρίων επιλογής, προσέλαβε 69 SGO. Ορισμένοι εξ αυτών τοποθετήθηκαν ακολούθως σε επιχειρήσεις.

διαδικασία επιλογής πριν από την τοποθέτησή τους, που συμπεριλαμβάνει και συνέντευξη από μέλη του προσωπικού του Frontex.

Η διαδικασία αυτή διασφαλίζει ότι οι αξιωματικοί που αναπτύσσονται στο πλαίσιο των επιχειρησιακών δραστηριοτήτων διαθέτουν κατάλληλες δεξιότητες, κατάρτιση και επαγγελματικό υπόβαθρο. Παράλληλα, η ανάπτυξή τους για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα εξασφαλίζει τη συνέχεια και τη βιωσιμότητα των δραστηριοτήτων και διαδικασιών. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η βελτίωση της ποιότητας των εργασιών πεδίου και της συλλογής πληροφοριών με στόχο τη διεξαγωγή αναλύσεων προς ανταλλαγή με ενδιαφερόμενους φορείς.¹⁵⁰

ΜΕΡΟΣ IV

Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΙΑΣΩΣΗ

¹⁵⁰ Frontex, “European Border Guard Teams” διαθέσιμο στο
url: <http://frontex.europa.eu/operations/european-border-guard-teams/>

1. Νομικές υποχρεώσεις κατά το διεθνές ναυτικό δίκαιο των Κυβερνήσεων και των Κέντρων Συντονισμού Διάσωσης, όσων κινδυνεύουν στη θάλασσα

Δεν είναι νέο το φαινόμενο των μεταναστών και των προσφύγων που ταξιδεύουν διά θαλάσσης. Ανέκαθεν, άνθρωποι από όλα τα πλάτη και μήκη της γης διακινδυνεύουν τη ζωή τους ταξιδεύοντας με μη αξιόπλοα σκάφη και άλλα πλεούμενα αναζητώντας εργασία, καλύτερες συνθήκες ζωής και ευκαιρίες εκπαίδευσης ή διεθνή προστασία από τη δίωξη ή από άλλες απειλές που στρέφονται κατά της ζωής τους, της ελευθερίας τους ή της ασφάλειάς τους. Σε αυτή τη πορεία τους πολλές φορές πέφτουν θύματα αδίστακτων δουλεμπόρων.

Σε όλον τον κόσμο, η αποτελεσματική λειτουργία των υπηρεσιών Έρευνας και Διάσωσης στη Θάλασσα εξαρτάται από την ικανότητα των πλοίων - κυρίως εμπορικών - να συνδράμουν όσους κινδυνεύουν στη θάλασσα. Σήμερα, με τη βοήθεια των δορυφόρων και των επίγειων τεχνικών επικοινωνίας, τα σήματα κινδύνου μεταδίδονται άμεσα, τόσο στις αρμόδιες παράκτιες αρχές όσο και στα παραπλέοντα πλοία. Έτσι, η επιχείρηση διάσωσης μπορεί να είναι άμεση και συντονισμένη. Όμως, ακόμη και όταν ολοκληρωθεί η διάσωση, μπορεί να ανακύψουν προβλήματα, κυρίως όταν απαιτείται διακρατική συμφωνία για την αποβίβαση των μεταναστών και των προσφύγων, ιδίως όταν οι τελευταίοι δεν διαθέτουν ισχυρά ταξιδιωτικά έγγραφα.

Αναγνωρίζοντας αυτό το πρόβλημα, τα κράτη-μέλη του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού έχουν προβεί στην τροποποίηση διεθνών συμβάσεων του ναυτικού δικαίου προκειμένου να θεσμοθετήσουν (παράλληλα με την υποχρέωση των πλοίαρχων να συνδράμουν όσους κινδυνεύουν στη θάλασσα) την υποχρέωση των κρατών να συνεργάζονται στις περιπτώσεις διάσωσης για να απαλλάξουν τους πλοίαρχους από την ευθύνη παροχής βοήθειας στους διασωθέντες και να επιτρέψουν σε όσους διασώζονται σε παρόμοιες περιστάσεις να αποβιβάζονται σύντομα σε τόπο ασφαλή.¹⁵¹

¹⁵¹ Πρόκειται για τη Διεθνή Σύμβαση για την Ασφάλεια της Ανθρώπινης Ζωής στη Θάλασσα (γνωστή ως SOLAS – Safety of Life at Sea) του 1974 που έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 1045/1980 (ΦΕΚ 95, τ. Α') και για τη Διεθνή Σύμβαση για τη Ναυτική Έρευνα και Διάσωση (γνωστή ως SAR – Search and Rescue) του 1979 που έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 1844/1989 (ΦΕΚ 100, τ. Α'). Ομοειδείς τροποποιήσεις υιοθετήθηκαν τον Μάιο του 2004 και άρχισαν να ισχύουν την 1η Ιουλίου 2006. Κυρώθηκαν από την Ελλάδα με το Π.Δ. 137/2007 (ΦΕΚ 174, τ. Α') και με το Π.Δ. 97/2009 (ΦΕΚ 124, τ. Α')

Ο πλοίαρχος έχει υποχρέωση να συνδράμει καθέναν που κινδυνεύει στη θάλασσα ανεξάρτητα από την ιθαγένειά του, το καθεστώς της χώρας του και τις συνθήκες στις οποίες διασώζεται. Πρόκειται για μια μακρά ναυτική παράδοση και για μια υποχρέωση που επιβάλλεται από το διεθνές δίκαιο. Ο σεβασμός αυτού του κανόνα είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διατήρηση της ακεραιότητας του συστήματος έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα.

Επίσης πολλές συμβάσεις του ναυτικού δικαίου ορίζουν τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων κρατών για τη διασφάλιση των αναγκαίων διευθετήσεων επικοινωνίας και συντονισμού στις περιπτώσεις κινδύνου της ζωής στη θαλάσσια περιοχή που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους και της διάσωσης όσων κινδυνεύουν στις παράκτιες περιοχές τους, όπως:

A. Η Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982

Επιβάλλει την υποχρέωση σε κάθε παράκτιο συμβαλλόμενο κράτος: «να μεριμνά για την ίδρυση, λειτουργία και συντήρηση επαρκούς και αποτελεσματικής υπηρεσίας έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα και όπου το απαιτούν οι περιστάσεις, να συνεργάζεται με τα γειτονικά κράτη για τον σκοπό αυτό στο πλαίσιο περιφερειακών διευθετήσεων».

B. Η Διεθνής Σύμβαση για την Ασφάλεια της Ανθρώπινης Ζωής στη Θάλασσα του 1974 (SOLAS)

Απαιτεί από τα συμβαλλόμενα κράτη «να εξασφαλίσουν ότι έχουν ληφθεί τα αναγκαία μέτρα για επικοινωνία ανάγκης και συντονισμό στη περιοχή ευθύνης τους και για τη διάσωση των προσώπων που κινδυνεύουν στη θάλασσα. Αυτές οι διατάξεις πρέπει να περιλαμβάνουν τον καθορισμό και τη λειτουργία τέτοιων ευκολιών έρευνας και διάσωσης που θεωρούνται πρακτικά δυνατές και αναγκαίες»

Γ. Η Διεθνής Σύμβαση για τη Ναυτική Έρευνα και Διάσωση του 1979 (SAR)

Επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση: «να εξασφαλίσουν την παροχή βοήθειας σε κάθε άτομο που βρίσκεται σε κίνδυνο στη θάλασσα. Αυτό θα το πράττουν ανεξάρτητα της εθνικότητας ή της κατάστασης του ατόμου αυτού ή των περιστάσεων στις οποίες το άτομο αυτό βρέθηκε» και να «παρέχουν αρχικά σε όσους κινδυνεύουν ιατρικές ή άλλες φροντίδες και να μεταφέρουν αυτούς σε ασφαλές μέρος».

Οι τροποποιήσεις των Διεθνών Συμβάσεων για την Ασφάλεια της Ανθρώπινης Ζωής στην Θάλασσα και τη Ναυτική Έρευνα και Διάσωση στοχεύουν στη διατήρηση της συνέχειας και της αξιοπιστίας των επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης, εξασφαλίζοντας αφενός την παροχή βοήθειας σε όσους διατρέχουν κίνδυνο στη θάλασσα και αφετέρου την ελαχιστοποίηση των δυσχερειών που αντιμετωπίζει το πλοίο που συμμετέχει σ' αυτές.

1.1. Νομοθεσία και πρακτικές διαδικασίες όσων κινδυνεύουν στη θάλασσα, ιδιαίτερα για πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο.

Εάν οι διασωθέντες στη θάλασσα ζητήσουν άσυλο, θα πρέπει να εφαρμόζονται οι θεμελιώδεις αρχές του διεθνούς προσφυγικού δικαίου. Ακόμη και αν ο κυβερνήτης του πλοίου που συμμετέχει στη διάσωση δεν είναι αρμόδιος να εξακριβώσει το καθεστώς των διασωθέντων, οφείλει να γνωρίζει τις βασικές αρχές προστασίας των προσφύγων.

Η Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων του 1951 ορίζει ότι πρόσφυγας είναι κάθε πρόσωπο που «εξαιτίας δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων βρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα 9 και δεν δύναται, ή λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύσει της προστασίας της χώρας ταύτης» (Άρθρο 1Α(2)) και απαγορεύει «την καθ' οιονδήποτε τρόπο απέλαση ή επαναπροώθηση (των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο) στα σύνορα εδαφών όπου η ζωή τους και η ελευθερία τους απειλούνται για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων».¹⁵²

¹⁵² Η Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α'). Η υποχρέωση μη επαναπροώθησης ενός προσώπου σε σύνορα εδαφών όπου υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστεύεται ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί ανεπανόρθωτη βλάβη, πηγάζει από το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου (για παράδειγμα, οι διατάξεις των άρθρων 6 και 7 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα του 1966, που έχει κυρωθεί από την Ελλάδα

Οι προαναφερόμενες διατάξεις της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων αφορούν τόσο στη χώρα από την οποία διέφυγε ο ενδιαφερόμενος, όσο και σε κάθε άλλη χώρα όπου διατρέχει παρόμοια απειλή. Αιτών άσυλο μπορεί να είναι ο καθένας που ζητά διεθνή προστασία και του οποίου το αίτημα δεν έχει κριθεί οριστικά από τις αρμόδιες αρχές του κράτους στο οποίο το έχει υποβάλει.

Ο ρόλος των Κέντρων Συντονισμού Διάσωσης είναι καθοριστικός για τη διασφάλιση της συνεργασίας και του συντονισμού των ρυθμίσεων που προβλέπουν οι τροποποιήσεις της Σύμβασης για την Ασφάλεια της Ανθρώπινης Ζωής στη Θάλασσα (SOLAS) και της Σύμβασης για τη Ναυτική Έρευνα και Διάσωση (SAR). Φέρουν την ευθύνη της εφαρμογής συντονισμένων και συγκεκριμένων επιχειρησιακών σχεδίων δράσης (διεπιχειρησιακών ή διεθνών, ανάλογα με την περίπτωση) για την αντιμετώπιση οποιασδήποτε κατάστασης έρευνας και διάσωσης και, ειδικότερα:

- για τις επιχειρήσεις παροχής βοήθειας,
- για την αποβίβαση των διασωθέντων από το πλοίο,
- για τη μεταφορά των διασωθέντων σε ασφαλή τόπο,
- για τις συνεννοήσεις με άλλες υπηρεσίες, όπως είναι οι τελωνειακές αρχές, οι αρχές ελέγχου των συνόρων και οι υπηρεσίες μετανάστευσης, ο πλοιοκτήτης ή το κράτος της σημαίας του πλοίου για την ιθαγένεια, το καθεστώς ή τις ειδικότερες περιστάσεις των διασωθέντων, ενόσω βρίσκονται στο πλοίο που τους συνόδραμε, συμπεριλαμβανομένων των προσωρινών ρυθμίσεων φιλοξενίας τους για το χρονικό διάστημα που απαιτεί η εξέταση αυτών των θεμάτων, και
- για τα μέτρα που είναι αναγκαίο να ληφθούν ώστε να απαλλαχθεί το πλοίο το συντομότερο, αποφεύγοντας έτσι την αδικαιολόγητη καθυστέρηση του δρομολογίου, τις οικονομικές επιβαρύνσεις ή άλλες δυσκολίες που συνεπάγεται η διάσωση όσων κινδυνεύουν στη θάλασσα.¹⁵³

με το Ν. 2462/1997, ΦΕΚ 25, τ. Α'). Η Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και Άλλων Τρόπων Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας του 1984 (που έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 1782/1988, ΦΕΚ 116, τ. Α') απαγορεύει ρητά την επαναπροώθηση οποιουδήποτε προσώπου σε σύνορα εδαφών όπου υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια.

¹⁵³ «Διάσωση στη θάλασσα» Ένας οδηγός για τις αρχές και τις πρακτικές που εφαρμόζονται στους μετανάστες και στους πρόσφυγες. Διαθέσιμος στο <https://www.unhcr.gr/fileadmin/Greece/General/publications/protection/unhcrrescueatsea.pdf>

1.2. Σύλληψη και μη επαναπροώθηση

Η αρχή της μη επαναπροώθησης απαγορεύει την αποπομπή προσώπου σε περιοχή στην οποία κινδυνεύει να υποστεί διώξεις, βασανιστήρια ή άλλης μορφής σοβαρή βλάβη. Αναφέρεται πρωτίστως στη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, η οποία κυρώθηκε από το σύνολο των κρατών-μελών της ΕΕ και ενσωματώθηκε στο πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ μέσω του Άρθρου 78 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και του Άρθρου 18 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Στο Άρθρο 4 του Χάρτη επαναλαμβάνεται επίσης η απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης, στο δε Άρθρο 19 η απαγόρευση της αναπομπής σε ανάλογη μεταχείριση, όπως προβλέπεται και από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) δυνάμει του Άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.

Σύμφωνα με την αρχή της μη επαναπροώθησης, απαγορεύεται όχι μόνο η αποπομπή του προσώπου στη χώρα καταγωγής του, αλλά και σε άλλες χώρες στις οποίες διατρέχει κίνδυνο δευτερογενούς μετακίνησής του στη χώρα καταγωγής (της λεγόμενης «έμμεσης επαναπροώθησης»).

Απαγορεύεται, επίσης, η διεξαγωγή επιχειρήσεων απόθησης στην ανοιχτή θάλασσα. Όπως διευκρίνισε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, μέτρα που λαμβάνονται στην ανοιχτή θάλασσα με σκοπό την αποτροπή της άφιξης μεταναστών στα σύνορα του κράτους ή με σκοπό την απόθησή τους σε άλλη χώρα. Επίσης απαγορεύονται οι ομαδικές απελάσεις

Η ανυπαρξία σαφών κανόνων αποβίβασης των διασωθέντων ή συλληφθέντων μεταναστών στην ανοιχτή θάλασσα και οι διαφορετικές ερμηνείες της έννοιας του πλησιέστερου ασφαλούς τόπου δεν δημιουργούν απλώς τριβές μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ, αλλά αυξάνουν και τον κίνδυνο αποβίβασης των μεταναστών σε λιμένες στους οποίους ενδέχεται να απειλείται η ζωή ή η ελευθερία τους. Η ΕΕ είχε αναπτύξει κάποιες κατευθυντήριες γραμμές για τις επιχειρήσεις του Frontex, μέσω της απόφασης

252/2010/ΕΕ του Συμβουλίου, η οποία όμως ακυρώθηκε από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τυπικούς λόγους.¹⁵⁴

Στον τομέα της ναυτιλίας, το δικαίωμα στη ζωή είναι συνυφασμένο με την υποχρέωση συνδρομής προς πρόσωπα που διατρέχουν κίνδυνο στη θάλασσα και με υποχρεώσεις έρευνας και διάσωσης.¹⁵⁵ Η υποχρέωση συνδρομής ισχύει για όλα τα σκάφη, τόσο κρατικά όσο και ιδιωτικά. Ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (ΙΜΟ) έχει δημοσιεύσει, από κοινού με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, σύντομο οδηγό σχετικά με τις αρχές και τις πρακτικές της θαλάσσιας διάσωσης που εφαρμόζονται σε μετανάστες και πρόσφυγες, ο οποίος περιέχει κατάλογο μέτρων τα οποία οφείλουν να λαμβάνουν οι πλοίαρχοι και οι κρατικές αρχές.¹⁵⁶

Για την έρευνα και διάσωση σε περιπτώσεις ναυτικών ατυχημάτων, η Ελλάδα ασκεί τον συντονισμό των εν λόγω επιχειρήσεων εντός του FIR Αθηνών, από τη δεκαετία του 50. Η ανάληψη από την Ελλάδα αρμοδιοτήτων για ναυτική έρευνα και διάσωση εντός του FIR των Αθηνών εκφράζει τη γεωγραφική πραγματικότητα στην περιοχή, δεδομένων των διάσπαρτων ελληνικών νησιών στο Αιγαίο, που επιτρέπουν την πλέον άμεση, ταχεία και αποτελεσματική, από επιχειρησιακής άποψης, παροχή υπηρεσιών για την προστασία της ανθρώπινης ζωής στη θάλασσα. Σημειώνεται ότι η Σύμβαση του Αμβούργου προβλέπει ότι οι περιοχές ευθύνης των συμβαλλομένων μερών για την παροχή υπηρεσιών έρευνας και διάσωσης, σε περιπτώσεις ναυτικών ατυχημάτων, καθορίζονται με συμφωνία των ενδιαφερομένων παράκτιων κρατών.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ελλάδα έχει υπογράψει συμφωνίες συνεργασίας σε θέματα ναυτικής έρευνας και διάσωσης τόσο με την Ιταλία (2000), όσο και με την Μάλτα (2008) και την Κύπρο (2014), στις οποίες ρητά ορίζεται ότι η εν λόγω ελληνική περιοχή ευθύνης συμπίπτει με το FIR Αθηνών, ενώ εκκρεμεί η υπογραφή αντιστοίχων Συμφωνιών και με τα άλλα γειτονικά κράτη.

¹⁵⁴ European Union Agency for Fundamental Rights, «Τα θεμελιώδη δικαιώματα στα νότια θαλάσσια σύνορα της Ευρώπης (Περίληψη)» διαθέσιμο στο https://fra.europa.eu/sites/default/files/summary-fundamental-rights-southern-sea-borders_el.pdf

¹⁵⁵ Το δικαίωμα στη ζωή συνιστά ένα από τα πλέον θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου. Κατοχυρώνεται στο Άρθρο 2 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και στο Άρθρο 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).

¹⁵⁶ Rescue at Sea. A Guide to Principles and Practice as applied to Migrants and Refugees, (2015) Publisher, UN High Commissioner for Refugees (UNHCR). <http://www.ics-shipping.org/docs/default-source/resources/safety-security-and-operations/imo-unhcr-ics-rescue-at-sea-guide-to-principles-and-practice-as-applied-to-refugees-and-migrants.pdf?sfvrsn=23>

Εικ.10.¹⁵⁷ Η συμφωνία Ελλάδας - Κύπρου έγινε στο πλαίσιο της Συνθήκης του Αμβούργου, από την οποία οροθετήθηκαν οι περιοχές Έρευνας και Διάσωσης, χρησιμοποιώντας ως κριτήριο το θαλάσσιο χώρο που αντιστοιχεί στο FIR της Αθήνας και της Λευκωσίας

2. Λιμενικό Σώμα Ελληνική Ακτοφυλακή (ΛΣ - ΕΛΑΚΤ)

Το Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής αποτελεί τον διοικητικό φορέα της Εμπορικής Ναυτιλίας, και μέσω του Λιμενικού Σώματος Ελληνικής Ακτοφυλακής

¹⁵⁷ Βλ. cmathopoulos.com, «Με επιτυχία ολοκληρώθηκε η πολυεθνική άσκηση Νέμεσις 2016», διαθέσιμο στο <http://cmathopoulos.com/?tag=%CF%86%CF%89%CE%BA%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82>

έχει ως αποστολή την εφαρμογή του νόμου στον θαλάσσιο χώρο ευθύνης του, στα πλοία και στα πάσης φύσεως πλωτά ναυπηγήματα, στους λιμένες και στη χερσαία ζώνη αυτών, καθώς και σε άλλους χερσαίους, παράκτιους ή θαλάσσιους χώρους. Οι αρμοδιότητες του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ ασκούνται στο θαλάσσιο χώρο ευθύνης του, όπως ειδικότερα καθορίζεται από τις κείμενες διατάξεις.¹⁵⁸

Σε 24ωρη βάση και ανά την επικράτεια, το ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ παρέχει υψηλό επίπεδο ασφάλειας και αστυνόμευσης, έχει την εποπτεία διακίνησης εκατομμυρίων επιβατών, τη διαχείριση εκατοντάδων πλοίων και τον έλεγχο χιλιάδων τουριστικών, εμπορικών και αλιευτικών σκαφών. Παράλληλα και λόγω των προεκτάσεων που έχουν λάβει οι διεθνείς απειλές, καλείται να προάγει τη διεθνή συνεργασία με τα αρμόδια διεθνή όργανα.

¹⁵⁸ Στο νόμο 4150/2013/ΦΕΚ Α/102/29.04.2013 «Ανασυγκρότηση του Υπουργείου Ναυτιλίας και Αιγαίου και άλλες διατάξεις στο Άρθρο 5 ορίζονται η Αποστολή - Αρμοδιότητες του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής

1. Οι αρμοδιότητες του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής ασκούνται στο θαλάσσιο χώρο ευθύνης του, στα πλοία και στα πάσης φύσεως πλωτά ναυπηγήματα, στους δημόσιους και ιδιωτικούς λιμένες και στις λιμενικές ζώνες τους, όπως ειδικότερα καθορίζεται από τις κείμενες διατάξεις, ιδίως στο Ν. Δίκαιο. 444/1970 (Α' 39), στο άρθρο 29 του ν. 2971/ 2001 (Α' 285), στο άρθρο 12 του ν. 2289/1995 (Α' 27), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 163 του ν. 4001/2011 (Α' 179) και όπως ισχύει, και πάντως, μόνο στους χώρους που η κείμενη νομοθεσία ορίζει ως χώρους αρμοδιότητάς του.

2. Στην αποστολή του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής και στο χώρο ευθύνης του περιλαμβάνονται ιδίως:

α. Η μέριμνα για την εξασφάλιση της δημόσιας τάξης που περιλαμβάνει την άσκηση γενικής αστυνόμευσης, τροχαίας και ελέγχου της αλιείας.

β. Η μέριμνα για την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος και ιδίως του οργανωμένου που περιλαμβάνει την άσκηση δημόσιας και κρατικής ασφάλειας.

γ. Η διαμόρφωση όρων και η εξασφάλιση συνθηκών ασφαλούς ναυσιπλοΐας (maritimesafety), σε συνεργασία με τις Υπηρεσίες του Πολεμικού Ναυτικού για τα θέματα αρμοδιότητάς τους, ναυτικής ασφάλειας (maritimesecurity), ασφαλούς διαχείρισης στα πλοία και τις λιμενικές εγκαταστάσεις, σύμφωνα με τις ισχύουσες Διεθνείς Συμβάσεις και Κανονισμούς και ο έλεγχος εφαρμογής του σχετικού θεσμικού πλαισίου.

δ. Η έρευνα και διάσωση στη θάλασσα.

ε. Η μέριμνα για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

στ. Η λήψη μέτρων για την παρακολούθηση, την άσκηση αστυνόμευσης και τον έλεγχο των θαλάσσιων συνόρων.

ζ. Η παροχή υποστήριξης της ελληνικής εμπορικής ναυτιλίας στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του.

η. Η παροχή υποστήριξης για τα ζητήματα σχετικά με τους όρους και τις συνθήκες εργασίας επί των πλοίων και την εκπαίδευση των ναυτικών.

θ. Η παρακολούθηση των διεθνών εξελίξεων σε όλα τα θέματα που σχετίζονται με την εκτέλεση της αποστολής του και η συμμετοχή στις εργασίες των αντίστοιχων διεθνών οργανισμών και οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υποστήριξη και προώθηση των ελληνικών θέσεων.

3. Για την εκτέλεση της αποστολής του, το Λιμενικό Σώμα - Ελληνική Ακτοφυλακή εφοδιάζεται με τα αναγκαία μέσα και τον εξοπλισμό, συνεργάζεται με Αρχές και υπηρεσίες του εσωτερικού ή και άλλων χωρών και συμμετέχει στα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή των διεθνών οργανισμών και φορέων για θέματα που αφορούν στην αποστολή του.

4. Οι υπηρεσίες του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής και το προσωπικό του τελούν σε διαρκή ετοιμότητα για την υλοποίηση της αποστολής του και βρίσκονται σε διατεταγμένη υπηρεσία, όταν καθίσταται αναγκαία η επέμβασή του. Συμμετέχουν στην αντιμετώπιση κάθε έκτακτης ανάγκης που προκύπτει από θεομηνίες και ατυχήματα ή άλλες καταστροφές σε συνεργασία με τις συναρμόδιες Αρχές και υπηρεσίες και συμβάλλουν στην ασφάλεια και άμυνα της χώρας, σύμφωνα ιδίως με το ν. 2292/1995 (Α' 35), όπως ισχύει. Βλ. νόμο 4150/2013/ΦΕΚ Α/102/29.04.2013 «Ανασυγκρότηση του Υπουργείου Ναυτιλίας και Αιγαίου και άλλες διατάξεις», διαθέσιμο στο <http://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomothesia/n4150.htm>

Επίσης, η διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών αποτελεί ένα ιδιαίτερα σοβαρό και ευαίσθητο ζήτημα. Η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού προσφύγων στην Τουρκία, σε συνδυασμό με τα μέτρα ανάσχεσης των μεταναστευτικών ροών στα χερσαία ελληνοτουρκικά σύνορα (Εβρος), αύξησαν δραματικά κατά το τελευταίο διάστημα τις πιέσεις στα Ανατολικά θαλάσσια σύνορά της Ελλάδας, γεγονός που απαιτήσει την εντατικοποίηση σε μέσα και πόρους, υλικούς και ανθρώπινους.

Το ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ διαθέτει προσωπικό και μέσα για τη φύλαξη των θαλασσίων συνόρων και με συνεχείς περιπολίες αεροσκαφών και πλοίων και αφετέρου στην ουσιαστική αντιμετώπιση πάσης φύσεως έκνομων ενεργειών με κεντρικό στόχο τη δημιουργία ενός χώρου «ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης».

Το κοινωνικό έργο του Λιμενικού Σώματος εκφράζεται και μέσω του Ενιαίου Κέντρου Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΕΚΣΕΔ), το οποίο με την χρήση όλων των διαθέσιμων πλωτών, χερσαίων και εναέριων μέσων που διαθέτει το ΛΣ-ΕΛΑΚΤ προστατεύει την ανθρώπινη ζωή στη θάλασσα.

Στην αποστολή του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ και στο χώρο ευθύνης του περιλαμβάνονται :

- Η μέριμνα για την εξασφάλιση της δημόσιας τάξης που περιλαμβάνει την άσκηση γενικής αστυνόμευσης, τροχαίας και ελέγχου της αλιείας
- Η μέριμνα για την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος και ιδίως του οργανωμένου που περιλαμβάνει την άσκηση δημόσιας και κρατικής ασφάλειας
- Η διαμόρφωση όρων και η εξασφάλιση συνθηκών ασφαλούς ναυσιπλοΐας (maritime safety), σε συνεργασία με τις Υπηρεσίες του Πολεμικού Ναυτικού για τα θέματα αρμοδιότητάς τους, ναυτικής ασφάλειας (maritime security)
- Η έρευνα και διάσωση στη θάλασσα
- Η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος
- Η λήψη μέτρων για την παρακολούθηση, την άσκηση αστυνόμευσης και τον έλεγχο των θαλάσσιων συνόρων
- Η διασφάλιση της τήρησης και ο έλεγχος εφαρμογής των κανόνων ναυτικής ασφάλειας στα πλοία και τις λιμενικές εγκαταστάσεις, καθώς και των όρων

ασφαλούς διαχείρισης των πλοίων, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο που ισχύει κάθε φορά

- Ο έλεγχος εφαρμογής απαιτήσεων περί προσωπικού πλοίων
- Η άσκηση της ναυτιλιακής πολιτικής
- Η εποπτεία, διοίκηση και εκμετάλλευση των ελληνικών λιμένων, των ναυτιλιακών υποδομών, ναυπηγείων κ.λπ.
- Η διοικητική εποπτεία των θαλασσίων συγκοινωνιών
- Η εποπτεία των διαδικασιών της ναυτικής εκπαίδευσης, καθώς και της ναυτικής εργασίας και ναυτολόγησης

Όσον αφορά στην παράνομη διακίνηση μεταναστών από το 1999 το ΛΣ - ΕΛΑΚΤ συμμετέχει ενεργά στη σύνταξη ειδικού Επιτελικού Σχεδίου, με την ονομασία «ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΟ» προκειμένου να επιτευχθεί αποτελεσματικότερος συντονισμός των Αρχών και Υπηρεσιών, που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση της δια θαλάσσης παράνομης μετανάστευσης. Η Μικτή Ευρωπαϊκή Επιχείρηση «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» διεξάγεται σε συνεχή βάση από το Μάιο του 2008, υπό το συντονισμό των Αρχηγείων ΛΣ - ΕΛ.ΑΚΤ και ΕΛ.ΑΣ, σε συνεργασία με τον Frontex, πλέον με την νέα Ευρωπαϊκή Ακτοφυλακή, και με τη συμμετοχή προσωπικού και επιχειρησιακών μέσων των κρατών-μελών της ΕΕ. Απώτερος σκοπός της Επιχείρησης είναι η υποστήριξη της Ελλάδας στη διαχείριση των αυξημένων πιέσεων και προκλήσεων που εκδηλώνονται στα εξωτερικά της σύνορα, που αποτελούν ταυτόχρονα και εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Νότιο-Ανατολική Μεσόγειο.

Με βάση το ανωτέρω σχέδιο οι Υπηρεσίες του Λ.Σ. ασχολούνται, καθημερινά όλο το 24ωρο, με τον έλεγχο και την επιτήρηση των θαλασσίων συνόρων της χώρας μας.

Επιπροσθέτως, υπογραμμίζεται ότι οι δράσεις του Λιμενικού Σώματος αποσκοπούν στην ενίσχυση και τη ποιοτική αναβάθμιση της συνεργασίας με αστυνομικές αρχές άλλων Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και διεθνείς αστυνομικούς Οργανισμούς (όπως η Europol, Interpol), συμπεριλαμβανομένης, μεταξύ άλλων, της πραγματοποίησης κοινών επιχειρήσεων εντοπισμού και εξάρθρωσης οργανωμένων εγκληματικών δικτύων.

3.1. Ο ρόλος του Λιμενικού Σώματος-Ελληνική Ακτοφυλακή στο τομέα της Έρευνας και Διάσωσης

Η έρευνα και η διάσωση είναι ένα θεμελιώδες γνωστικό αντικείμενο κάθε λιμενικού υπαλλήλου. Προκύπτει μέσα από τις διεθνείς συνθήκες (SAR, IMO)¹⁵⁹, την εθνική νομοθεσία¹⁶⁰ και το εθνικό σχέδιο αντιμετώπισης έρευνας και διάσωσης. Το Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (Ε.Κ.Σ.Ε.Δ.) είναι το ολοκληρωμένο σύστημα που περιλαμβάνει και συντονίζει το Λιμενικό Σώμα, την Πολεμική Αεροπορία¹⁶¹ και το Πολεμικό Ναυτικό.

Η έρευνα και διάσωση στη θάλασσα περιλαμβάνει ιδίως:

α. τον συντονισμό του έργου έρευνας και διάσωσης στο θαλάσσιο χώρο ευθύνης της χώρας

¹⁵⁹ Διεθνές Δίκαιο: Όλα τα παράκτια κράτη συμμετέχουν σε διεθνές συσκέψεις κατά τις οποίες υπογράφονται Διεθνείς συμβάσεις. Η βασική σύμβαση που περιλαμβάνει όλες τις διατάξεις για την έρευνα και τη διάσωση είναι η Σύμβαση του SAR του 1979, που τροποποιήθηκε το 1989 (έτος κατά το οποίο κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 1844/89). Στη σύμβαση αυτή καθορίζονται οι υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων κρατών και ρυθμίζονται τα θέματα παροχής υπηρεσιών έρευνας και διάσωσης στην θάλασσα με την επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος. Η επίτευξη του στόχου αυτού επιδιώκεται ειδικότερα, μέσω της καθιέρωσης ενός παγκόσμιου σχεδίου ναυτικής έρευνας και διάσωσης, που προσδιορίζεται από τον IMO (International Maritime Organization) και στο οποίο περιλαμβάνονται όλες οι απαραίτητες λεπτομέρειες για την πλήρη εφαρμογή της Σύμβασης. Σύμφωνα με το Νόμο 1844/1989, «Κύρωση της Σύμβασης του IMO» έχει ανατεθεί στο Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ η παροχή υπηρεσιών έρευνας και διάσωσης, στις περιπτώσεις ναυτικών ατυχημάτων στη θαλάσσια περιοχή του FIR Αθηνών.

¹⁶⁰ Εθνικό Δίκαιο:

- Ο Κώδικας Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου περιλαμβάνει διατάξεις που επιβάλλουν στους Πλοίαρχους την υποχρέωση να παρέχουν κάθε δυνατή συνδρομή σε πλοία, αεροσκάφη ή πρόσωπα που κινδυνεύουν στη θάλασσα. Ο Κώδικας Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου κυρώθηκε με το 187/1973 (ΦΕΚ Α' 261)
- Ο Κώδικας Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου προβλέπει την υποχρέωση για παροχή αρωγής ενός πλοίου σε άλλο σε περίπτωση σύγκρουσης. Η μη παροχή βοήθειας στο άλλο πλοίο και η παράβαση του Κανονισμού αποφυγής συγκρούσεων συνιστούν ειδικά ναυτικά εγκλήματα για τον πλοίαρχο (ΚΔΝΔ, άρθρ. 224, 225)
- Τέλος ο Ποινικός Κώδικας Άρθρο 222, περιλαμβάνει διατάξεις που αναφέρονται «στην παρακώλυση αποτροπής κοινού κινδύνου και παράλειψη οφειλόμενης βοήθειας» και στην «παράλειψη λυτρώσεως από κινδύνου ζωής»

¹⁶¹ Σύμφωνα με το άρθρο 25 του Νόμου 211/1947, «Κύρωση της Σύμβασης του ICAO», έχει αναλάβει την υποχρέωση, παροχής υπηρεσιών έρευνας και διάσωσης στα κινδυνεύοντα αεροσκάφη που πετούν στο FlightInformationRegion(FIR) Αθηνών. Η αρμοδιότητα έχει ανατεθεί στην Πολεμική Αεροπορία.

β. τη συνεργασία με τα Γενικά Επιτελεία Ναυτικού και Αεροπορίας, καθώς και άλλους φορείς, υπηρεσίες και ιδιώτες που υποχρεούνται ή προσφέρονται να συνδράμουν σε περίπτωση ατυχήματος στον θαλάσσιο ευθύνης της χώρας

γ. τη συνεργασία με κέντρα συντονισμού έρευνας και διάσωσης άλλων χωρών

δ. την οργάνωση, υποστήριξη και λειτουργία των ηλεκτρονικών και τηλεπικοινωνιακών μέσων καθώς και συστημάτων θαλάσσιας κυκλοφορίας που σχετίζονται με το έργο της έρευνας και διάσωσης και της επιτήρησης του θαλάσσιου χώρου ευθύνης της χώρας.¹⁶²

3.2. Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (Ε.Κ.Σ.Ε.Δ.)¹⁶³

Η Ελλάδα κατ' εφαρμογή των υποχρεώσεων της που απορρέουν από τις διατάξεις της Διεθνούς Σύμβασης για την Ναυτική Έρευνα και Διάσωση, συνέστησε το 1987 το Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης, που λειτουργεί επί 24ώρου βάσεως σε φυλακές, στελεχώνεται από ειδικό εκπαιδευμένο προσωπικό και είναι εξοπλισμένο με όλα τα σύγχρονα μέσα τηλεπικοινωνιών που παρέχουν δυνατότητες άμεσης επικοινωνίας με όλα τα σημεία της Υδρογείου. Σκοπός του Ενιαίου Κέντρου Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΕΚΣΕΔ) είναι η παροχή υπηρεσιών εντοπισμού και διάσωσης ατόμων που κινδυνεύουν στη Θάλασσα ή ατόμων, που βρίσκονται σε κίνδυνο μετά από ναυτικό ή αεροπορικό ατύχημα στην περιοχή ευθύνης του Ενιαίου Κέντρου Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (Ε.Κ.Σ.Ε.Δ.).

¹⁶² Πηγή: Νόμος υπ' αριθ. 3922 Σύσταση Αρχηγείου Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής και άλλες διατάξεις, Βλ. και Επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, «Έρευνα και Διάσωση», <http://www.hcg.gr/node/149>

¹⁶³ Το κέντρο με την μεγαλύτερη κοινωνική προσφορά: Το Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Επιχειρήσεων Έρευνας Διάσωσης σε νέα εποχή

<http://policenet.gr/article/%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%B1%CE%AF%CE%BF-%CE%BA%CE%AD%CE%BD%CF%84%CF%81%CE%BF-%CF%83%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%AE%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CF%83%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82-%CF%83%CE%B5-%CE%BD%CE%AD%CE%B1-%CE%B5%CF%80%CE%BF%CF%87%CE%AE>

Βλ. επίσης στην Πανελλήνια Ένωση Αξιωματικών Λιμενικού Σώματος (ΠΕΑΛΣ), «Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΕΚΣΕΔ): Ο καθρέπτης του Λ.Σ σε εθνικό και διεθνές επίπεδο» διαθέσιμο στο <http://www.peals.gr/component/content/article/1-category-1/768>

Με βάση τις αρμοδιότητες του, το Ε.Κ.Σ.Ε.Δ:

- συντονίζει τις ενέργειες Έρευνας και Διάσωσης, σε περιπτώσεις ναυτικών και αεροπορικών ατυχημάτων, εντός και πλησίον των ορίων της περιοχής ευθύνης της χώρας μας. Επιλαμβάνεται αρχικά σε περιστατικά εκτός περιοχής ευθύνης του, όταν είναι ο πρώτος αποδέκτης των σημάτων κινδύνου και μέχρι την ανάληψη της ευθύνης χειρισμού από το αρμόδιο ΚΣΕΔ
- Παρακολουθεί και επεμβαίνει συνεργαζόμενο με τα αρμόδια ΚΣΕΔ της αλλοδαπής, σε περιπτώσεις ατυχημάτων Ελληνικών ή Ελληνόκτητων πλοίων που συμβαίνουν εκτός των ορίων ευθύνης του
- Συντονίζει τις ενέργειες για τη μεταφορά ασθενών ή τραυματιών από πλοία και συνδράμει το έργο του ΕΚΑΒ σε περιπτώσεις μεταφοράς ασθενών από νησιά, εφόσον πραγματοποιηθεί δια θαλάσσης

Εικ.11. Το Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης¹⁶⁴

3.3. Η Περιοχή Ευθύνης για τη διεξαγωγή επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης [Search and Rescue Region (SRR)]

Η περιοχή ευθύνης της Ελλάδας για την διεξαγωγή επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης ταυτίζεται με το FIR Αθηνών.¹⁶⁵ Το μέγεθος, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της

¹⁶⁴ <http://www.hcg.gr/node/53>

περιοχής ευθύνης του ΕΚΣΕΔ καθώς και της θαλάσσιας κυκλοφορίας αποτυπώνονται ενδεικτικά στα ακόλουθα στοιχεία:

- Πολυσχιδής ακτογραμμή μήκους 18,600km, 9.800 νήσοι, νησίδες, βραχονησίδες, βράχοι, 1.354 κόλποι και όρμοι, 161 στενά και θαλάσσιοι δίαυλοι, 520 λιμένες και συνολική περιοχή έρευνας διάσωσης 1.150.000 km²
- Στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται περίπου 10.000 σκάφη αναψυχής και 115.000 αλιευτικά σκάφη
- Μεγάλη πυκνότητα θαλάσσιας κυκλοφορίας πλοίων, πλοιαρίων, σκαφών και ποικιλόμορφες θαλάσσιες δραστηριότητες (αλιευτικός στόλος, τουριστικά,).
- Στην Ελλάδα ταξιδεύουν με σκοπό την προσγείωση ή την υπερπήτηση περίπου 250.000 πολιτικά αεροσκάφη σε συνθήκες IFR/VFR ετησίως
- Εποχικότητα θαλάσσιας κυκλοφορίας. Ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μικρά ιδιωτικά σκάφη (θαλαμηγοί, ιστιοφόρα, ταχύπλοα) πραγματοποιούν δραστηριότητες αναψυχής.
- Κρίσιμη γεωγραφικά θέση (διεθνείς θαλάσσιοι δρόμοι, ταύτιση θαλασσίων συνόρων με τα αντίστοιχα της Ε.Ε.

3.4. Η Υλικοτεχνική υποδομή του Ε.Κ.Σ.Ε.Δ.

Το Ε.Κ.Σ.Ε.Δ., είναι εξοπλισμένο με σύγχρονο εξοπλισμό πληροφορικής και επικοινωνιών (ενσύρματων, ασύρματων και δορυφορικών μέσων επικοινωνίας). Για να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη επικοινωνία του Ε.Κ.Σ.Ε.Δ. με τα επιχειρησιακά μέσα του

¹⁶⁵ Όπως καθορίζεται στο άρθρο 2 και άρθρο 8 του ν. 1844/1989 (Α' 100) «περί κυρώσεως της Συμβάσεως για την ναυτική έρευνα και διάσωση και άλλες διατάξεις» διαθέσιμο στο [https://www.yen.gr/documents/20182/103862/%CE%9D.1844-1989+\(%CE%91%CE%84+100\)-+%CE%9A%CE%A5%CE%A1%CE%A9%CE%A3%CE%97+%CE%94%CE%A3+SAR.pdf/7cf656b0-6bcb-49de-b7cd-3e29b8e5bbff](https://www.yen.gr/documents/20182/103862/%CE%9D.1844-1989+(%CE%91%CE%84+100)-+%CE%9A%CE%A5%CE%A1%CE%A9%CE%A3%CE%97+%CE%94%CE%A3+SAR.pdf/7cf656b0-6bcb-49de-b7cd-3e29b8e5bbff)

και στο άρθρο 6 της αριθ. 1432.52/93/26.7.93 Κ.Υ.Α. (Β' 647) «Περί Κανονισμού Οργάνωσης και Λειτουργίας Ενιαίου Κέντρου Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης», διαθέσιμο στο https://www.haf.gr/wp-content/uploads/2015/02/fek_647_1993.pdf

ΛΣ- ΕΛΑΚΤ καθώς και με τα διάφορα επιτελεία και μέσα των ενόπλων δυνάμεων που συνδράμουν στις επιχειρήσεις Έρευνας και Διάσωσης, διαθέτει σύστημα ναυτιλιακών επικοινωνιών φωνής και μετάδοσης δεδομένων (Maritime Communication System), το οποίο έχει τη δυνατότητα διεξαγωγής επικοινωνιών μέσω VHF, MF, HF και δορυφορικών επικοινωνιών (INMARSAT).¹⁶⁶

Παρόλα αυτά, τις περισσότερες φορές το ΕΚΣΕΔ ενημερώνεται μέσω τηλεφώνου από κάποιον επιβάτη ή συγγενή αυτού. Η απουσία συστημάτων εντοπισμού ειδικά μικρών πλοιαρίων καθιστά πολύ δύσκολο το έργο των σωστικών μέσων.

Συνηθέστερος τρόπος για τον εντοπισμό τους είναι η συνεργασία με εταιρίες κινητής τηλεφωνίας, που μέσω της τηλεφωνικής κλήσης έχουν την δυνατότητα να εντοπίσουν το σημείο από το οποίο έγινε η κλήση και έτσι να προσδιορίσουν με σχετική ακρίβεια την πιθανή περιοχή βύθισης, προσάραξης κλπ..

Κάθε περιστατικό είναι μοναδικό και δεν αντιμετωπίζεται με τις ίδιες ενέργειες που αναλήφθηκαν σε κάποιο άλλο περιστατικό. Το προσωπικό του ΕΚΣΕΔ κατά τη διαχείριση ενός περιστατικού πρέπει να υπολογίσει σωστά την περιοχή έρευνας και σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα, γιατί ίσως υπάρχουν άνθρωποι που κινδυνεύουν από την υποθερμία. Στη συνέχεια επικοινωνεί με την τοπική Λιμενική Αρχή και δίδει οδηγίες στα μέσα διάσωσης. Αν προσθέσουμε και τα απαραίτητα σήματα που πρέπει να εκδοθούν από τις Λιμενικές Αρχές και το Ολυμπία Ράδιο που εκπέμπει τις κλήσεις κινδύνου, διαπιστώνεται ότι το προσωπικό οφείλει πάντοτε να λειτουργεί με ταχύτητα, ακρίβεια και ψυχραιμία, ούτως ώστε να δοθούν όσο το δυνατόν πιο αξιόπιστες πληροφορίες για την γρήγορη και αποτελεσματική αντιμετώπιση του περιστατικού.

Επιπλέον το Ε.Κ.Σ.Ε.Δ.:

¹⁶⁶ Επιπρόσθετα, για τη λήψη συναγερμών κινδύνου, τη διεξαγωγή επικοινωνιών κινδύνου και ασφάλειας καθώς και τη διανομή πληροφοριών ναυτιλιακής ασφάλειας (Maritime Safety Information) αξιοποιείται το Διεθνές Ναυτιλιακό Σύστημα Κινδύνου και Ασφάλειας (Global Maritime Distress and Safety System – GMDSS) μέσω της υποδομής του δικτύου ναυτιλιακών επικοινωνιών “ΟΛΥΜΠΙΑ ΡΑΔΙΟ” σε συνεργασία με τον ΟΤΕ το οποίο έχει τη δυνατότητα λήψης σημάτων κινδύνου σε ειδική συχνότητα VHF σε πολύ μεγάλη ακτίνα. Επίσης, το Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ συμμετέχει στο διεθνές Πρόγραμμα COSPAS-SARSAT, έχοντας εγκαταστήσει την απαραίτητη τεχνική υποδομή για τη λήψη, επεξεργασία και διανομή δορυφορικών συναγερμών ραδιοφάρων ένδειξης θέσης κινδύνου, μέσω του αρμόδιου Κέντρου Ελέγχου Αποστολών (GRMCC) το οποίο συνεπικουρεί το έργο του Ε.Κ.Σ.Ε.Δ. Επιπλέον, το Γ΄ Τμήμα της ΔΑΝ είναι ο εταίρος συνεργάτης του ΕΚΣΕΔ στην προσπάθεια του για έρευνα και διάσωση. Τη παρούσα χρονική περίοδο η Δ.Α.Ν μεταξύ άλλων, εργάζεται πάνω στο επόμενο βήμα των δορυφορικών συναγερμών το MEOLUT και του SAR GALILEO.

- διαθέτει εξοπλισμό ηλεκτρονικής απεικόνισης των περιστατικών με την υποστηρίξη συστημάτων επιτήρησης και παρακολούθησης θαλασσίου πεδίου, όπως το Automatic Identification System (AIS)¹⁶⁷ και το Long Range Identification and Tracking of ships (LRIT)¹⁶⁸
- έχει πρόσβαση στην πλατφόρμα IMDATE του EMSA η οποία προσφέρει ενοποιημένη εικόνα θαλασσίου πεδίου
- διαθέτει και χρησιμοποιεί το εξειδικευμένο λογισμικό SARIS για την υποβοήθηση διεξαγωγής επιχειρήσεων Έρευνας και Διάσωσης
- διαθέτει άμεση ενημέρωση και πρόσβαση σε δεδομένα καιρού, τα οποία αποτελούν κρίσιμο παράγοντα για την ετοιμότητα και την ομαλή εκτέλεση των επιχειρήσεων, καθώς και πρόσβαση σε εθνικές και διεθνείς βάσεις δεδομένων πλοίων για συλλογή πληροφοριών

3.5. Η εκπαίδευση των στελεχών του Ε.Κ.Σ.Ε.Δ.

Το Ε.Κ.Σ.Ε.Δ (Ναυτικός Τομέας) στελεχώνεται κυρίως από Αξιωματικούς και Υπαξιωματικούς του Λ.Σ. αποφοίτους σχολών του Εμπορικού Ναυτικού, με προϋπηρεσία σε σκάφη και πλοία του Λ.Σ - ΕΛ.ΑΚΤ. και με ανάλογη εμπειρία σε Ναυτική Έρευνα και Διάσωση, όπως και στους τρόπους και διαδικασίες έρευνας από το μέσο διάσωσης. Το νέο προσωπικό του Ε.Κ.Σ.Ε.Δ. ακολουθεί δίμηνη εκπαίδευση που αφορά στους τρόπους

¹⁶⁷ Κανονισμός 19 της SOLAS Κεφάλαιο V: καθορίζει τον εξοπλισμό ναυσιπλοΐας που πρέπει να φέρονται από τα πλοία, ανάλογα με τον τύπο του πλοίου. Το 2000, ο IMO υιοθέτησε νέα απαίτηση (ως μέρος μιας αναθεωρημένης στο νέο κεφάλαιο V) για όλα τα πλοία να μεταφέρουν συστήματα αυτόματης αναγνώρισης (AISs) ικανά να παρέχουν αυτόματα πληροφορίες για το πλοίο σε σχέση με άλλα πλοία και για τις παράκτιες αρχές. Ο κανονισμός απαιτεί το AIS να τοποθετείται πάνω σε όλα τα πλοία ολικής χωρητικότητας 300 κόρων και άνω που εκτελούν διεθνείς πλόες, τα φορτηγά πλοία ολικής χωρητικότητας 500 κόρων και άνω, τα οποία δεν εκτελούν διεθνείς πλόες και όλα τα επιβατικά πλοία ανεξαρτήτως μεγέθους. Η απαίτηση τέθηκε σε ισχύ για όλα τα πλοία μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2004.

Πηγή: International Maritime Organization, "Regulations for carriage of AIS" διαθέσιμο στο <http://www.imo.org/en/OurWork/Safety/Navigation/Pages/AIS.aspx>

¹⁶⁸ υπ' αριθμό. Πρτ. 3233/2-5-2008 έγγραφο του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής, σχετικά με την εφαρμογή του συστήματος αναγνώρισης και εντοπισμού πλοίων μακράς αποστάσεως (LongRange Identification and Tracking of Ships- LRIT) στα ελληνικά εμπορικά πλοία (σχετική εγκύκλιος αριθ. Πρτ. 4341,8/01/2007/24-12-2007).

και τις διαδικασίες έρευνας και διάσωσης τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Μετά την επιτυχημένη αξιολόγησή του, μέσω γραπτών εξετάσεων, το στέλεχος εντάσσεται στις κυλιόμενες υπηρεσιακές φυλακές (βάρδιες) του Κέντρου. Τέλος, καταβάλλεται προσπάθεια για συνεχή επιμόρφωση του προσωπικού με διάφορα σεμινάρια, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό, ιδιαίτερα σε εκπαίδευση με θεματικό αντικείμενο την έρευνα και διάσωση.

3.6. Η οργάνωση του Ε.Κ.Σ.Ε.Δ.

Το Ε.Κ.Σ.Ε.Δ. χωρίζεται σε δύο τμήματα:

1. Το ναυτικό τμήμα που είναι υπεύθυνο για κάθε ναυτικό συμβάν. Διοικητικά και επιχειρησιακά υπάγεται στη Διεύθυνση Ασφαλείας Ναυσιπλοΐας. Επανδρώνεται από ένα ανώτερο αξιωματικό ως τμηματάρχη, ανώτερους και κατώτερους αξιωματικούς βάρδιας καθώς και βοηθούς υπαξιωματικούς. Επίσης στο ΕΚΣΕΔ υπηρετούν Αξιωματικοί του Πολεμικού Ναυτικού με καθήκοντα Συνδέσμου σε περιστατικά «έρευνας και διάσωσης» που εμπλέκονται πλοία του Πολεμικού Ναυτικού.
2. Το αεροπορικό τμήμα είναι υπεύθυνο για κάθε αεροπορικό συμβάν.¹⁶⁹ Η δομή του είναι αυτή ενός σμήνους. Το μόνιμο προσωπικό του αεροπορικού τμήματος πρέπει να έχει εμπειρία σε ιπτάμενα μέσα της Πολεμικής Αεροπορίας που εκτελούν αποστολές SAR.

Το κέντρο λειτουργεί 24 ώρες το εικοσιτετράωρο 365 ημέρες το χρόνο. Το προσωπικό του Ε.Κ.Σ.Ε.Δ. επεξεργάζεται κάθε περιστατικό, αναλύει τις ιδιαιτερότητές του και τελικά συντάσσει το σχέδιο της έρευνας που θα εκτελέσουν κατάλληλες μονάδες διάσωσης. Η υποδομή του, τα μέσα που διαθέτει και οι διαδικασίες που εφαρμόζονται διέπονται από τις διεθνείς συμβάσεις και τα εγχειρίδια των διεθνών οργανισμών ICAO, IMO, NATO καθώς και από τον οργανισμό λειτουργίας του.

Για τον καλύτερο συντονισμό και την παγκόσμια παρακολούθηση των δραστηριοτήτων η γη έχει χωριστεί σε τομείς ευθύνης Search and Rescue Regions (SRRs). Η περιοχή ευθύνη της Ελλάδας για παροχή βοήθειας είναι η Athinai Search and Rescue Region (Athinai SRR).

¹⁶⁹ Υπάγεται επιχειρησιακά στο Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας/Κέντρο Επιχειρήσεων

Το Ε.Κ.Σ.Ε.Δ είναι η Υπηρεσία που έχει οριστεί για να παρέχει αποτελεσματική βοήθεια σε πιθανά ατυχήματα. Αποτελείται από πέντε υποκέντρα Έρευνας και Διάσωσης (Rescue SubCenters - RSCs) που έχουν τις έδρες τους στα Κεντρικά Λιμεναρχεία, Θεσσαλονίκης, Μυτιλήνης, Ρόδου, Χανίων και Πάτρας με συγκεκριμένες περιοχές ευθύνης και των οποίων στο έργο συνδράμουν οι κατά τόποι Λιμενικές Αρχές. Στον αεροπορικό τομέα το Ε.Κ.Σ.Ε.Δ υποστηρίζεται από Radar της Πολεμικής και Πολιτικής Αεροπορίας.

Στην περιοχή ευθύνης του το Ε.Κ.Σ.Ε.Δ. παρέχει τις υπηρεσίες του σε όλα τα πλοία, σκάφη, άτομα ή αεροσκάφη που βρίσκονται σε κίνδυνο ανεξάρτητα από τη προέλευση της σημαία τους. Επίσης, ενδιαφέρεται για κάθε περιστατικό σε οποιοδήποτε σημείο της υδρογείου, όταν το πλοίο που κινδυνεύει, είναι Ελληνικό ή Ελληνόκτητο, ή επιβαίνουν σε αυτό Έλληνες ναυτικοί, συνεργαζόμενο με το αρμόδιο Κέντρο Έρευνας και Διάσωσης της αρμόδιας περιοχής.

Το Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης επιλαμβάνεται επίσης την διάσωση οποιοδήποτε πλοίου ανεξαρτήτου σημαίας και εθνικότητας των επιβαινόντων, σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου, σε περίπτωση που είναι ο πρώτος αποδέκτης του σήματος κινδύνου, έως ότου το αρμόδιο για την περιοχή κέντρο αναλάβει τη διαχείριση του περιστατικού. Για την αποτελεσματικότερη και ταχύτερη διαχείριση των περιστατικών Έρευνας και Διάσωσης, τα Κέντρα Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης χρησιμοποιούν λογισμικά σχεδιασμού επιχειρήσεων Έρευνας και Διάσωσης.¹⁷⁰

¹⁷⁰ Λαμβάνεται ιδιαίτερα κρίσιμη γωνία για την αρμόδια Διάσωση

να ιδιαίτερα γει κριθεί από Έρευνας και

Εικ12. Το σχετικό λογισμικό με το οποίο είναι εφοδιασμένο το Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (Ε.Κ.Σ.Ε.Δ) από το 2001 είναι το SARIS v2.08.

Το λογισμικό σχεδιασμού Έρευνας και Διάσωσης αποτελεί ένα ολοκληρωμένο εργαλείο σχεδιασμού επιχειρήσεων, το οποίο περιλαμβάνει εξακρίβωση και καθορισμό της περιοχής έρευνας (Search Area Determination) και κάλυψή της (Search Area Coverage). Το λογισμικό έχει τη δυνατότητα να προβλέπει την κίνηση ενός ή περισσοτέρων στόχων κάτω από την επιρροή ανέμων, παλιρροιών και ρευμάτων. Χρησιμοποιώντας μεθοδολογίες που αναπτύχθηκαν λαμβάνοντας υπόψη πολύπλοκα υπολογιστικά μοντέλα, προσδιορίζει την πιο πιθανή περιοχή λαμβάνοντας υπόψη τα όρια λαθών, στατιστικές αποκλίσεις, καθώς και πληροφορίες παλιρροιών, ρευμάτων και καιρικών συνθηκών για τη συγκεκριμένη περιοχή.¹⁷¹

3.7. Η συμβολή του Τομέα Αεροπορικής Έρευνας και Διάσωσης (ΕΚΣΕΔ/ΑΤ)¹⁷²

Η αποστολή του Τομέα Αεροπορικής Έρευνας και Διάσωσης (ΕΚΣΕΔ/ΑΤ) είναι να προβαίνει στις αναγκαίες κινητοποιήσεις και ενέργειες που απορρέουν από τις οικίες συμβάσεις, εγχειρίδια του ICAO και τις οδηγίες του ΓΕΑ με σκοπό την υποβοήθηση του ΕΚΣΕΔ στο συντονισμό και όπου απαιτείται στη διεύθυνση, των αεροπορικών και ναυτικών επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης. Η περιοχή ευθύνης (Search and Rescue Region-SRR) παροχής υπηρεσιών αεροπορικής και ναυτικής έρευνας και διάσωσης

¹⁷¹ Πηγή: Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής Γενική Διεύθυνση Οικονομικών υπηρεσιών Διεύθυνση Προμηθειών και Εποπτείας Αποθηκών Τμήμα Υλοποίησης Προμηθειών Συνοπτικών Διαδικασιών, «Διενέργεια Πρόχειρου Μειοδοτικού Διαγωνισμού για την αναβάθμιση λογισμικού SARIS», 23 /06/2016, διαθέσιμο στο http://www.hcg.gr/sites/default/files/docs/archive/diagon_10.pdf

¹⁷² Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και διάσωσης: 384 Μοίρα Έρευνας-Διάσωσης», διαθέσιμο στο url: http://www.eosacharnon.gr/pdf/pdf_217/52-57_diasosh.pdf

ταυτίζεται με το FIR Αθηνών.¹⁷³ Η είσοδος των Ελικοπτέρων Super Puma σε ελληνική υπηρεσία μετέβαλε την ικανότητα και την αποτελεσματικότητα της έρευνας και διάσωσης εντός του FIR Αθηνών. Στις αρμοδιότητές της η 384 Μοίρα Έρευνας και Διάσωσης περιλαμβάνει:

- α) Αεροδιακομιδές ασθενών - τραυματιών από τη νησιωτική Ελλάδα,
 - β) Μεταφορά ασθενών - τραυματιών από πλοία που πλέουν εντός του FIR Αθηνών ή πλησίον αυτού,
 - γ) Μεταφορά υψηλών προσώπων (VIP),
 - δ) Απεγκλωβισμός πλημμυροπαθών, ορειβατών και πυρόπληκτων,
 - ε) Παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε όμορες χώρες και όπου αλλού διαταχθεί
- στ) Συμμετοχή σε διεθνείς ασκήσεις έρευνας και διάσωσης καθώς και σε διακλαδικές ασκήσεις.

Τέλος, η 384 ΜΕΔ επιφορτίζεται με την εκτέλεση αεροδιακομιδών αλλά και μεταφορών VIP προσώπων και υλικών. Η 384 ΜΕΔ, είναι μια ευαίσθητη μονάδα ανθρωπιστικού χαρακτήρα με τεράστια προσφορά εθνικής σημασίας και τα στελέχη της επιτελούν σπουδαίο κοινωνικό έργο.¹⁷⁴

¹⁷³ Η ευθύνη της ναυτικής έρευνας και διάσωσης έχει ανατεθεί στο Λιμενικό Σώμα, το οποίο δημιούργησε τον αντίστοιχο Θάλαμο Επιχειρήσεων στο Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας (ΥΕΝ/ΘΕ). Μετά από κοινή διαπίστωση του ΓΕΑ και του Αρχηγείου ΛΣ ότι τα δύο κέντρα (ΚΣΕΔ και ΥΕΝ/ΘΕ) πρέπει να λειτουργούν στον ίδιο χώρο για να είναι πιο αποτελεσματική η συνεργασία τους, το Ανώτατο Αεροπορικό Συμβούλιο του ΓΕΑ αποφάσισε την μεταφορά του ΚΣΕΔ στο τότε ΥΕΝ/ΘΕ (σήμερα Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής/ΛΣ-ΕΛΑΚΤ) προκειμένου να λειτουργεί ως Ενιαίο ΚΣΕΔ (ΕΚΣΕΔ), όπου και παραμένει έως σήμερα. Από τις 02 Ιανουαρίου 2008 το ΕΚΣΕΔ πλαισιώνεται και από το Ελληνικό Κέντρο Ελέγχου Αποστολών (ΕΚΕΑ)/Greek Mission Control Center (GRMCC) που λειτουργεί ως επίσημος Πάροχος Υπηρεσιών Εδάφους (GroundSegmentProvider) στον Οργανισμό Cospas-Sarsat. Με τη σύσταση του Αρχηγείου Λιμενικού Σώματος-Ελληνικής Ακτοφυλακής (Ν.3922/2011) και σύμφωνα με το ΠΔ. 67/27-6-2011 περί «Οργάνωσης των Υπηρεσιών του ΛΣ.-ΕΛ.ΑΚΤ.» το Κλιμάκιο αναβαθμίστηκε σε Υπηρεσία αποτελώντας το 3^ο Τμήμα της νεοσύστατης Διεύθυνσης Εναερίων Μέσων του Κλάδου Επιχειρήσεων (Α΄) του Αρχηγείου Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής.

Πηγή: Επίσημος ιστότοπος Πολεμικής Αεροπορίας, «Επίσκεψη ΣΤΥΑ στο ΕΚΣΕΔ», διαθέσιμο στο <https://www.haf.gr/2011/06/%CE%B5%CF%80%CE%AF%CF%83%CE%BA%CE%B5%CF%88%CE%B7-%CF%83%CF%84%CF%85%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CE%BA%CF%83%CE%B5%CE%B4/>

¹⁷⁴ Πρόκειται για ένα ελικόπτερο που εισήγαγε καινούργια δεδομένα στις αποστολές έρευνας και διάσωσης. Έχει τη δυνατότητα να μεταφέρει 19 επιβάτες/ναυαγούς ή εναλλακτικά 10 ασθενείς (6 σε φορεία και 4 σε καθίσματα). Η εκτέλεση αποστολών SAR στη διάρκεια της νύκτας γίνεται ακόμη και με ένταση ανέμου που ξεπερνά τα 65 μίλια (ισοδύναμο δηλαδή με 12 Beaufort κυματισμό θαλάσσης), επιτρέποντας έτσι τη διάσωση διπλάσιου αριθμού ναυαγών. Αποστολές αεροδιακομιδών με Super Puma πραγματοποιούνται από όλες τις βάσεις (Ελευσίνα, Λήμνος, Χίος, Ρόδος). Το Super Puma επανδρώνεται με 1 Κυβερνήτη, 1 Συγκυβερνήτη, 1 Μηχανικό της Πολεμικής Αεροπορίας, 1 Σύνδεσμο - Σύμβουλο και 2 Δύτες - Διασώστες

Ε΄ ΜΕΡΟΣ

ΟΙ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ

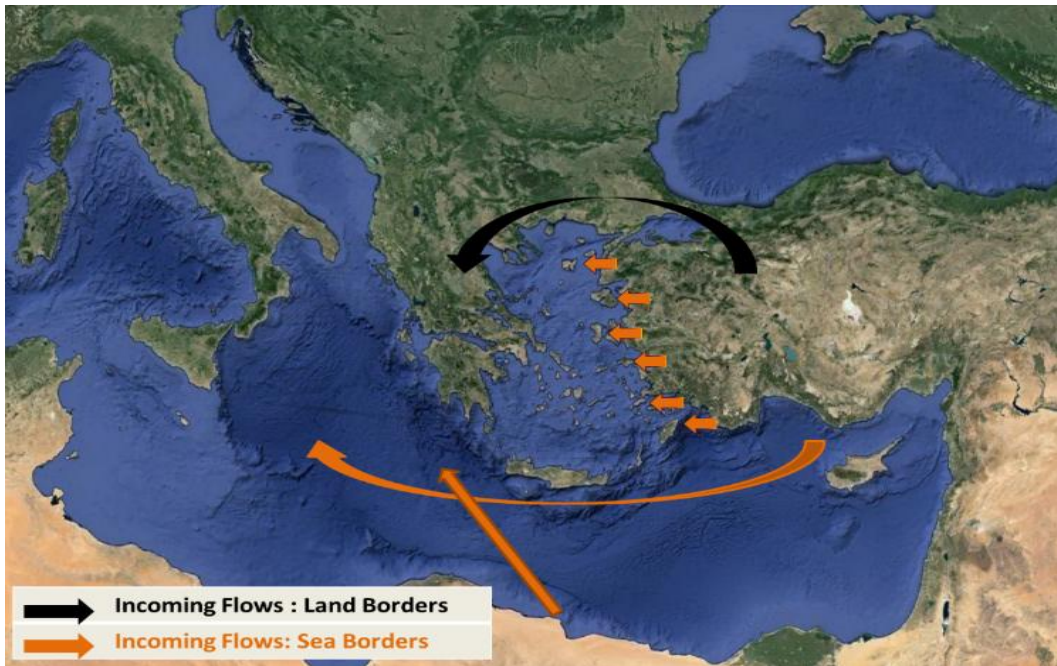
ΕΥΡΩΠΗ

Με πάνω από ένα εκατομμύριο πρόσφυγες και μετανάστες να φτάνουν στις ελληνικές και ιταλικές ακτές το 2015, εκτιμάται ότι το κέρδος από το λαθρεμπόριο ανθρώπων αποφέρει πάνω από 4 δισεκατομμύρια ευρώ στα παράνομα δίκτυα διακίνησης ανθρώπων.

του Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ. Το πλήρωμα βρίσκεται καθ' όλη τη διάρκεια του 24ώρου σε ετοιμότητα 30 λεπτών, η οποία μεταπίπτει σε μέγιστη ετοιμότητα 15 λεπτών εφόσον απαιτηθεί.

Τα περισσότερα από αυτά τα κέρδη χρησιμοποιούνται για να χρηματοδοτηθούν άλλες παράνομες επιχειρήσεις, όπως η πώληση παράνομων ναρκωτικών και όπλων.

Παρακάτω παρουσιάζονται τα βασικά στοιχεία σχετικά με τις δύο κύριες οδούς που χρησιμοποιούνται από τις εγκληματικές συμμορίες για να περάσουν παράνομα ανθρώπους, στην Ευρώπη συχνά κάτω από άθλιες συνθήκες.

Εικ.13. Οι διαδρομές των μεταναστών και προσφύγων προς την Ευρώπη¹⁷⁵

1. Η διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου

Η διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου χρησιμοποιείται από τους μετανάστες που διέρχονται μέσα από την Τουρκία στα ελληνικά νησιά του Αιγαίου. Το 2015 αυτό το πέρασμα δέχτηκε τεράστια μεταναστευτική πίεση, με τα ελληνικά και τουρκικά θαλάσσια σύνορα να λειτουργούν ως το κύριο σημείο διέλευσης προς την ΕΕ. Περισσότεροι από 870.000 μετανάστες έφτασαν στα ελληνικά νησιά το 2015. Για το λόγο αυτό στη συγκεκριμένη περιοχή τα δίκτυα διακίνησης ανθρώπων πολλαπλασιάστηκαν. Το ίδιο συνέβη και με τα κέρδη τους.

¹⁷⁵ Πηγή: ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ

Κάθε ένα από αυτά τα δίκτυα ελέγχει μια συγκεκριμένη περιοχή αναχώρησης και εξυπηρετεί συγκεκριμένους κόμβους στην Τουρκία (Σμύρνη, Αλικαρνασός, Μαρμαράς, Αττάλεια, Μερσίνη, Κωνσταντινούπολη). Είναι πολύ αποτελεσματικά και οργανωμένα. Αναζητούν μετανάστες για να τους μεταφέρουν στα σημεία αναχώρησης στα παράλια και εξυπηρετούν συγκεκριμένες εθνικότητες (Σύριους, Αφγανούς, Ιρανούς, Πακιστανούς, Ιρακινούς ή από το Μπαγκλαντές).

Εκτός από την οργάνωση του διάπλου, οι λαθρέμποροι δίνουν πληροφορίες στους μετανάστες σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου στα διάφορα κράτη-μέλη της ΕΕ και τους πωλούν πλαστά έγγραφα. Την υψηλότερη ζήτηση έχουν τα Συριακά διαβατήρια, ταυτότητες, πιστοποιητικά γέννησης και άδειες διαμονής.

Πολλοί Σύριοι χρησιμοποιούν τα κοινωνικά δίκτυα για να προετοιμάσουν το ταξίδι τους και έτσι ενημερώνονται για τις αμοιβές των διακινητών που τους επιτρέπει ως ένα βαθμό να διαπραγματεύονται χαμηλότερες τιμές. Σε αντίθεση, οι Αφγανοί, οι Πακιστανοί και οι Ιρανοί συχνά οργανώνουν το ταξίδι τους από τις χώρες αναχώρησης τους, πληρώνοντας τους διακινητές από την αρχή για ολόκληρο το ταξίδι προς την Ελλάδα και στη συνέχεια στην Ευρώπη.

Για ορισμένους μετανάστες, οι τιμές είναι αρκετά υψηλές και σύμφωνα με πληροφορίες από το Λιμενικό Σώμα και τον Frontex υπάρχουν περιπτώσεις όπου μετανάστες (κυρίως Πακιστανοί και Αφγανοί) διασχίζουν τη θάλασσα χωρίς την υποστήριξη διακινητών.

Το ταξίδι στη θάλασσα από την Τουρκία προς τα ελληνικά νησιά πραγματοποιείται κυρίως με φουσκωτές βάρκες, αλλά και με μεγαλύτερα αλιευτικά σκάφη ή σκάφη αναψυχής. Η απόσταση μεταξύ των τουρκικών και των ελληνικών νησιών είναι, 4 ναυτικά μίλια (7,5 χιλιόμετρα), όπως στη περίπτωση της Χίου, ή 5,4 ναυτικά μίλια (10 χλμ.), στη περίπτωση της Λέσβου. Οι ασταθείς καιρικές συνθήκες και τα υπερπλήρη και μη αξιόπλοα σκάφη ανεβάζουν τον αριθμό των νεκρών στα ύψη. Σύμφωνα με μαρτυρίες των ίδιων των μεταναστών, οι λαθρέμποροι τους επιβιβάζουν για την Ελλάδα ακόμα και με δύσκολες καιρικές συνθήκες, γεγονός που οδηγεί σε πολλές θαλάσσιες τραγωδίες.

Ο Frontex και το Λιμενικό Σώμα έχουν στοιχεία από εκπτώσεις που κάνουν οι λαθρέμποροι στους μετανάστες προκειμένου να ταξιδέψουν σε άσχημες καιρικές συνθήκες. Τα σκάφη που χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά μεταναστών και προσφύγων έχουν μήκος περίπου οκτώ μέτρων και συνήθως μεταφέρουν από 40 έως 60 μετανάστες.

Κατά τη διάρκεια του χειμώνα του 2015, υπήρξε εκτεταμένη χρήση μεγαλύτερων σκαφών από καουτσούκ (90%) σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Στα συγκεκριμένα σκάφη δεν επιβαίνουν οι διακινητές ως χειριστές για να αποφεύγεται η σύλληψη τους και οι βαριές ποινές που ακολουθούν.

Εικ.14.¹⁷⁶

Συνήθης τακτική είναι οι μετανάστες είτε να προκαλούν βλάβη στη βάρκα σκίζοντας την, ώστε από περιστατικό έρευνας να χαρακτηριστεί περιστατικό διάσωσης (SAR), είτε να αρνούνται να συνεργαστούν, σε περίπτωση που εντοπισθούν από το Λιμενικό.

¹⁷⁶ Πηγή: ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ

Εικ.14.¹⁷⁷

Σχεδόν όλοι οι τύποι σκαφών χρησιμοποιούνται από τα εγκληματικά δίκτυα των διακινητών. Στις μέρες μας χρησιμοποιούν ακόμα και ακριβά ταχύπλοα σκάφη με ισχυρές εξωλέμβιες μηχανές. Αυτό αντικατοπτρίζει μια κερδοφόρα επιχείρηση. Οι πολυάριθμες, ταυτόχρονες και γρήγορες αφίξεις στα ελληνικά νησιά μειώνουν τον κίνδυνο εντοπισμού και σύλληψης τους, κυρίως στο Νοτιοανατολικό Αιγαίο.

Εικ.15 Ταχύπλοα σκάφη που χρησιμοποιούν οι διακινητές στις μέρες μας

Οι λαθρέμποροι χρησιμοποιούν επίσης μεγαλύτερα σκάφη και φορτηγά πλοία, που ξεκινούν κυρίως από τα Νοτιοανατολικά λιμάνια της Μεσογείου και περιστασιακά από άλλους λιμένες, για να μεταφέρουν πρόσφυγες και μετανάστες προς τα λιμάνια ης ΕΕ.

¹⁷⁷ Πηγή: ΛΣ-Ε.

Εικ 16 ¹⁷⁸

Σε αυτήν τη περίπτωση οι συνθήκες, μεταφοράς των μεταναστών είναι κάπως καλύτερες και ασφαλέστερες αλλά το ταξίδι είναι πολύ δαπανηρό. Το μέσο κόστος για μια οικογένεια για να επιβιβαστεί σε ένα τέτοιο σκάφος είναι περίπου 10.000 ευρώ και μπορεί να διαρκέσει έως και μία εβδομάδα (από 5.000\$ έως 7.000\$ το άτομο). Οι λαθρέμποροι επιβαίνουν και οι ίδιοι σε αυτά τα πλοία αυτά.

Επίσης, η διαδρομή από τη Νοτιοανατολική Μεσόγειο προς την Ιταλία, δια μέσω του Αιγαίου, επιτυγχάνεται με ιστιοπλοϊκά σκάφη ή άλλα σκάφη αναψυχής. Κάτι τέτοιο είναι πολύ συνηθισμένο κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Έχει παρατηρηθεί ότι σε αυτά τα σκάφη επιβαίνουν ως πλήρωμα κυρίως άτομα Ουκρανικής υπηκοότητας.

Εικ 17. ¹⁷⁹

Η διαδρομή από την Τουρκία προς τα ελληνικά νησιά (Λέσβο, Σάμο και Χίο κτλ.) χρησιμοποιείται κυρίως από Συρίους, Αφγανούς και Ιρακινούς προσφυγές και μετανάστες. Αναχωρούν από τις χώρες τους, ακολουθώντας διαφορετικές διαδρομές και

¹⁷⁸ Πηγή: ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ

¹⁷⁹ Πηγή: ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ

διαφορετικά σημεία διέλευσης των συνόρων. Πολλοί Σύριοι υπήκοοι ξεκινούν το ταξίδι τους διασχίζοντας τα συριακά χερσαία σύνορα προς την Τουρκία με τη βοήθεια διακινητών. Λόγω του ότι οι θαλάσσιες και οι αεροπορικές συνδέσεις μεταξύ Συρίας και Τουρκίας είναι πλέον κλειστές, ορισμένοι πρόσφυγες και μετανάστες συνήθιζαν να ταξιδεύουν στο Λίβανο μέσω της Masnaa και στη συνέχεια με πλοίο ή αεροπλάνο αναχωρούσαν προς την Τουρκία. Ωστόσο, με την υποχρέωση θεώρησης visa που έχει εισαχθεί από τον Ιανουάριο του 2016, για τους Σύριους, ένας μεγάλος αριθμός ταξιδεύει πλέον από τη στεριά.

Απευθείας διαδρομή από την νοτιοανατολική Μεσόγειο προς την Ιταλία επιτυγχάνεται και με τη χρήση αλιευτικών σκαφών στα οποία, λόγω της μικρότερης χωρητικότητας τους, επιτυγχάνεται ευκολότερη επιβίβαση από τα τουρκικά παράλια. Κατά τη διάρκεια του Μαΐου 2015, 338 μετανάστες εντοπίστηκαν να ταξιδεύουν με αυτόν το τρόπο. Επίσης, παρατηρήθηκε ότι οι διακινητές σε αυτές τις περιπτώσεις είναι Συριακής καταγωγής οι οποίοι αναμιγνύονται εύκολα με τους υπόλοιπους Σύριους πρόσφυγες και είναι δύσκολο να εξακριβωθούν.

Εικ. 18 ¹⁸⁰

Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2015 σχεδόν το 50% των Σύριων που έφτασε στην Ελλάδα δια θαλάσσης είχαν παραμείνει στην Τουρκία μερικούς μήνες ή και χρόνια πριν από την αναχώρησή τους προς την Ελλάδα. Από τον Ιούλιο του 2015 όλο και περισσότεροι Σύριοι έφευγαν απευθείας από τη Συρία, μέσω Τουρκίας προς την Ευρώπη.

¹⁸⁰ Πηγή: ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ

Επίσης, πολλοί Αφγανοί υπήκοοι (κυρίως από την εθνοτική ομάδα¹⁸¹ Hazara, Σίτες Μουσουλμάνοι) αναχωρούν από το Ιράν. Οι Hazaras διώκονται στο Αφγανιστάν από εξτρεμιστικές ομάδες σουνιτών για θρησκευτικούς λόγους και πολλοί έχουν βρει καταφύγιο στο γειτονικό Ιράν. Ωστόσο, τα τελευταία δύο χρόνια η Ιρανική κυβέρνηση έχει αλλάξει πολιτική απέναντι στους Αφγανούς οι οποίοι δεν μπορούν να εργαστούν νόμιμα στο Ιράν. Έτσι, μη μπορώντας να επιστρέψουν στο Αφγανιστάν αποφασίζουν το ταξίδι για την ΕΕ. Οι πιο εύποροι μεταβαίνουν αεροπορικώς στην Κωνσταντινούπολη, ενώ οι υπόλοιποι διασχίζουν με τα πόδια τα ορεινά σύνορα προς την Τουρκία. Η πλειοψηφία των Ιρακινών υπηκόων που φτάνουν στα ελληνικά νησιά προέρχονται από το βόρειο ή το κεντρικό Ιράκ και εισέρχονται στη Τουρκία νόμιμα. Στη συνέχεια ταξιδεύουν προς τα δυτικά παράλια για να βρουν ένα δίκτυο λαθρεμπόρων να τους μεταφέρει απέναντι στα ελληνικά νησιά.

1.1. Η διαδρομή της Αφρικής και της κεντρικής Μεσογείου

Τα τελευταία χρόνια τα δίκτυα των λαθρεμπόρων γίνονται όλο και πιο οργανωμένα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το επικίνδυνο πέρασμα από την υποσαχάρια Αφρική προς την Ευρώπη θα πάρει μήνες ή ακόμα και χρόνια, με τους μετανάστες να πέφτουν θύματα ληστείας, δουλείας, καταναγκαστικής εργασίας, βιασμών και βασανιστηρίων.

Το ταξίδι στην αφρικανική ήπειρο είναι εξουθενωτικό και πολλοί μετανάστες επιχειρούν την επικίνδυνη διάβαση μέσω της ερήμου, ταξιδεύοντας ακόμα και πάνω σε ανοιχτά φορτηγά σε άθλιες συνθήκες, για να ξεφύγουν από τις αστυνομικές αρχές αλλά και από τα άλλα εγκληματικά δίκτυα. Είναι αδύνατο να υπολογιστεί ο αριθμός των ανθρώπων που δεν επιβίωσαν σε αυτό το ταξίδι. Στη συγκεκριμένη διαδρομή, συνήθως, διαφορετικές ομάδες διακινητών εξυπηρετούν συγκεκριμένες περιοχές.

Στις μέρες μας η διέλευση των χερσαίων διαδρομών της Αφρικής έχει μειωθεί σημαντικά και διαρκεί μια με δυο εβδομάδες, αλλά οι κίνδυνοι για την ασφάλεια των μεταναστών και των προσφύγων παραμένουν εξαιρετικά υψηλοί. Για το 2015, η διαδρομή

¹⁸¹ Εθνοτική ομάδα ή εθνότητα ονομάζεται μία ορισμένη κοινωνική κατηγορία ανθρώπων που βασίζεται στην αντίληψη των μελών της ότι έχουν κοινή καταγωγή ή εμπειρίες. Τα μέλη μιας εθνοτικής ομάδας θεωρούν ότι μοιράζονται μια κοινή ιστορία και πολιτισμικές παραδόσεις που τους διαχωρίζουν από άλλες ομάδες.

Βλ. Peoples James and Bailey, Garrick., *Humanity: An Introduction to Cultural Anthropology*. Wadsworth, Cengage Learning, 9th edition, 2010. Διαθέσιμο στο: http://rojvaplan.com/uploads/library/anthropology/cultural/Humanity_An_Intro.pdf

από τη Λιβύη προς την Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμοποιήθηκε κυρίως από μετανάστες από το Κέρας της Αφρικής και των χωρών της Δυτικής Αφρικής.

Τα χαρακτηριστικά των εγκληματικών δικτύων στη Λιβύη είναι ότι συμμετέχουν τόσο απλοί πολίτες όσο και πρώην αξιωματικοί του στρατού και της αστυνομίας, προσφέροντας τις «υπηρεσίες» τους στους μετανάστες.

Τα κέρδη που αποφέρει η διακίνηση των μεταναστών είναι τεράστια με αποτέλεσμα ο ανταγωνισμός μεταξύ των εγκληματικών δικτύων να βάλλει την ασφάλεια των μεταναστών ακόμη περισσότερο. Οι ίδιοι οι μετανάστες μιλούν για σκληρή και επιθετική συμπεριφορά των λαθρεμπόρων που τους αναγκάζουν να συνωστίζονται πάνω στις φουσκωτές βάρκες, συχνά υπό την απειλή όπλου, ώστε να κερδίζουν περισσότερα χρήματα από κάθε ταξίδι. Η αλυσίδα της παράνομης διακίνησης ανθρώπων απαιτεί υψηλό βαθμό οργάνωσης, γεγονός που υποδηλώνει τη συμμετοχή ατόμων με εμπειρία στις επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας.

Σε αντίθεση, η διαδρομή που ξεκινάει από την Ερυθραία και μέσω Σουδάν καταλήγει στη Λιβύη φαίνεται να ελέγχεται από ένα ενιαίο δίκτυο διαχείρισης. Η πληρωμή των διακινητών γίνεται με τη χρήση του συστήματος Hawala, έναν άτυπο τρόπο μεταφοράς χρημάτων, που βασίζεται στον κώδικα τιμής και λειτουργεί εκτός των νόμιμων οικονομικών συναλλαγών. Το Hawala χρησιμοποιείται κυρίως στη Μέση Ανατολή, τη Βόρεια Αφρική και το Κέρας και βασίζεται σε ένα δίκτυο μεσολαβητών.

Μια άλλη ομάδα ατόμων που εγκαταλείπουν τις Λιβυκές ακτές είναι διακινούμενοι εργαζόμενοι που ζούσαν στη Λιβύη τα τελευταία χρόνια και εργάζονταν συνήθως στην εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου. Φοβούμενοι την αύξηση της βίας και βλέποντας τις συνθήκες διαβίωσής τους να επιδεινώνονται δραματικά, αποφασίζουν το επικίνδυνο ταξίδι προς την Ιταλία, χρησιμοποιώντας τα ήδη υπάρχοντα δίκτυα διακινητών για να διασχίσουν τη Μεσόγειο. Η απουσία ενός οργανωμένου κράτους στη Λιβύη έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργηθούν οι τέλειες συνθήκες για να λειτουργούν ανεξέλεγκτα οι εγκληματικές συμμορίες και τα εγκληματικά δίκτυα.

1.2. Ο ρόλος των κοινωνικών δικτύων

Οι πληροφορίες που παρέχονται από το διαδίκτυο έχουν σημαντική επίδραση στη παράνομη διακίνηση μεταναστών. Τα κοινωνικά δίκτυα (Facebook, Twitter, Viber κλπ.) είναι ένα σημαντικό εργαλείο που χρησιμοποιείται τόσο από τους μεσάζοντες για να διαφημίζουν τις υπηρεσίες τους, όσο και από τους πρόσφυγες και μετανάστες ώστε να πληροφορούνται για τους κινδύνους της διαδρομής του ταξιδιού τους και για να επικοινωνούν με φίλους και συγγενείς.

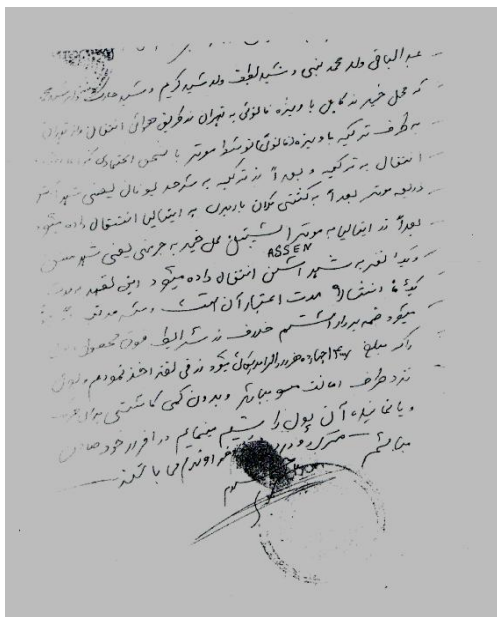
Πολυάριθμα μέλη διαφόρων εθνικοτήτων χρησιμοποιούν αυτά τα δίκτυα ανώνυμα ή και τη χρήση ψευδώνυμων ώστε να προστατεύουν την ταυτότητά τους, δυσκολεύοντας τον εντοπισμό τους. Οι σελίδες των δικτύων στο Facebook μοιάζουν με ταξιδιωτικά γραφεία και επικοινωνούν με μετανάστες και πρόσφυγες. Υπάρχουν φωτογραφίες, πληροφορίες για τις διαδρομές, θέματα για το άσυλο, το κόστος της διαδρομής, γενικότερα συμβουλές για το ταξίδι. Επιπλέον, περιλαμβάνουν αξιολογήσεις για τους διακινητές και τους διαμεσολαβητές, τις ασφαλέστερες διαδρομές, τις διαδρομές που πρέπει να αποφεύγουν, μαύρη λίστα λαθρεμπόρων κτλ. Με αυτόν τον τρόπο οι πρόσφυγες προσπαθούν να οργανώσουν καλύτερα τη φυγή τους και να προστατεύσουν τους συγγενείς και συμπατριώτες τους.

Χαρακτηριστικό είναι ότι οι σελίδες των δικτύων αυτών εμφανίζονται και εξαφανίζονται τόσο γρήγορα που είναι δύσκολο να εντοπιστούν. Επίσης, είναι γραμμένες στην αραβική γλώσσα. Οι σελίδες στο Facebook έχουν επίσης διαφημίσεις πώλησης πλαστών εγγράφων. Οι διαμεσολαβητές διαφημίζονται ως κάτοχοι ταξιδιωτικών γραφείων που συνήθως εδρεύουν στην Τουρκία. Έχουν επίγνωση των κινδύνων που υπάρχουν και γι' αυτό επιχειρούν παράλληλα σε πολλαπλές εφαρμογές κοινωνικών δικτύων με διάφορα ψευδώνυμα. Συνήθως χρησιμοποιούν εφαρμογές όπως το Facebook, WhatsApp και Viber. Επίσης, μέσα από αυτά τα δίκτυα γίνονται και οι πληρωμές, μέσω του συστήματος Hawala.

السؤال	ألمانيا	هولندا	السويد	الترويج	الدمتراك
لم الشمل	بعد حصول الإقامة من 3 حتى 5 أشهر	6 أشهر حتى السنة كحد أقصى	من العشرة أشهر حتى 16 شهر	من الستة أشهر حتى التسعة أشهر	5 أشهر كحد أقصى
الرواتب	3000 يورو ويعد إصدار الإقامة يعمل الراتب إلى 370 يورو	120 يورو للشخص الواحد ويعد إصدار الإقامة لكل عائلة 1400 - 1600 يورو على حسب الاحتياج	500 - 1100 يورو للشخص الواحد ويعد إصدار الإقامة للشخص الواحد	500 يورو للشخص الواحد ويعد إصدار الإقامة للشخص الواحد	1000 يورو للشخص البالغ يخضع اجاز المنزل والعطريات ويصل كحد أقصى 500 يورو (10/5)
نوع الإقامة	الإقامة مؤقتة مدتها من السنة حتى 3 سنوات في حال انتهاء الحرب ستعود لبلدك في حال عدم انتهاء الحرب. تقدم على الإقامة دائمة	إقامة مؤقتة مدتها 0 سنوات في حال انتهاء الحرب ستعود إلى بلدك في حال عدم انتهاء الحرب. تقدم على الإقامة دائمة	إقامة مؤقتة مدتها 0 سنوات ثم تقدم على الإقامة دائمة ولستطيع بعد المدة أن تقدم على الجنسية مع موافقة الشروط	الإقامة مؤقتة من 3 حتى 0 مدتها 0 سنوات في حال انتهاء الحرب ستعود إلى بلدك في حال عدم انتهاء الحرب. تقدم على الإقامة دائمة وتتوافق من شروط الدولة	الإقامة مؤقتة مدتها 0 سنوات ثم تقدم على الإقامة دائمة وتحصل على الجنسية بعد 8 سنوات بشرط اللغة والعمل
سرعة الإقامة	من ثلاثة أشهر حتى الـ 5 شهور	من الشهر لحتى الثلاث شهور	من ثلاثة أشهر حتى الـ 5 شهور	من الستة أشهر حتى التسعة أشهر	من الشهر حتى الشهرين
السكن	تسكن في الكامب وبعد إصدار الإقامة تستطيع استئجار مؤل	تسكن في بيت على حساب الدولة البولندية بعد شهرين من إصدار الإقامة (للعائلة) بزاي 4000	بالكامب للأعزب وأيجاد غرفة مؤقتة للعائلة لعين إصدار الإقامة	بالكامب للأعزب وأيجاد غرفة مؤقتة للعائلة لعين إصدار الإقامة	تسكن في بيت مفروش بعد شهر أو شهر ونصف من إصدار الإقامة

Country/ question	Germany	Holland	Sweden	Norway	Denmark
Reunion	3-5 months after getting permit to stay	6-12 months max.	10-16 months	6-9 months	5 months max.
Salary/ benefits	300-330 Euro and after getting permit 370-390 Euro	220 Euro pr. Person. After permit 1400-1600 Euro for every family depending on need.	200 Dollars pr. Person. After permit 900-1100 Dollars pr. Person.	450 Dollars pr. Person. After permit 1300-1600 Dollars pr. Person.	10500 Kroner pr. Adult. Rent and tax will be deducted. You will remain with 5500 kroner (900 Dollars)
Type of permit to stay	Temporary for 1-3 years. If war stops you will go back to your country if not you apply for permanent permit.	Temporarily for 5 years. If war stops you will go back to your country if not you apply for permanent permit.	Temporarily for 5 years then apply for permanent permit and then citizenship subject to conditions.	3-5 temporarily. If war stops you go back to your country if not you apply for permanent subject to conditions.	Temporarily 5 years and then apply for permanent after 8 years apply for citizenship subject to language and job.
Time to obtain residency	3-5 months	1-3 months	3-5 months	6-9 months	1-2 months
Accommodation	You stay in a camp. After getting permit you can rent a house.	You stay in a house. Dutch government pays the rent. After two months of getting permit (for family) and for singles stay in camp.	Singles stay in camp. Families stay in a room until they get permit to stay.	Singles stay in camp. Families stay in a room until they get permit to stay	You stay in furnished house one month after getting the permit.

Εικ 19. Τα Δίκτυα ενημερώνουν τους μετανάστες για τις παροχές ασύλου και παραμονής, στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης μέσω μηνυμάτων κειμένου¹⁸²

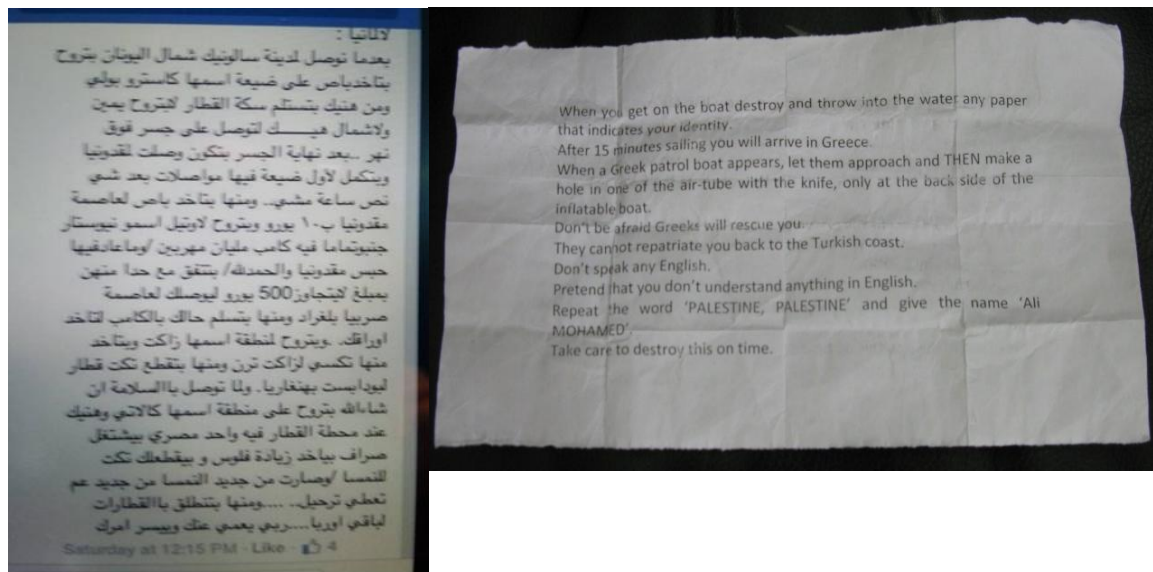

Translation of contract (English)

Abdul Baqi son of Mohammad Nabi and Sayed Latif son of Sayed Karim and Sayed Haris son of Sayed Mohammad.
The above people will be transported by holding a legal visa from Kabul to Iran through air.
Then they will be transported by holding a legal visa in a vehicle accompanied by a trustworthy person called Agha Rashid from Tehran to Turkey.
Then they will be transported by a vehicle to the Greek border and onto Athens City from where they will ride a ship and will be transported to Italy.
After that they will be transported to Germany Monschen City (Comment: likely Munich) by a special vehicle and one of these men will be transported to ASSEN city. (Comment: likely ESSEN)
This commitment is valid for a month and I will be counted responsible if they are deported even up to three times.
If anything goes wrong or opposite of the above conditions then I will pay back the amount of \$14000 money (fourteen thousand dollars) which I have received from each person without any deduction. The money is safe kept as a trust.
I will be honest on my word

¹⁸² Πηγή: ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ

Εικ.20. Συμβόλαιο που βασίζεται στο λόγο της τιμής των διακινητών και περιγράφει τη διαδρομή που θα ακολουθήσουν από την Καμπούλ (πρωτεύουσα του Αφγανιστάν) για να μεταφέρουν με ασφάλεια πρόσφυγες στο Essen της Γερμανίας. Οι διακινητές θα εισπράξουν το ποσό των 14.000\$ από κάθε άτομο μόλις φτάσουν στο Essen. Σε κάθε άλλη περίπτωση ο διακινητής είναι υποχρεωμένος σύμφωνα με το συμβόλαιο να επιστρέψει στο ακέραιο τα χρήματα.

Εκτός από τους παραπάνω τρόπους για τους ανθρώπους που προσπαθούν να ξεφύγουν από τον πόλεμο και τις διώξεις, τα smartphone είναι ένα ακόμα πολύτιμο εργαλείο. Οι μετανάστες που έχουν ήδη περάσει κάποιες διαδρομές, διευκολύνουν τη μετακίνηση των άλλων μεταναστών καταχωρώντας συνεχώς πληροφορίες για τη διαδρομή (π.χ. μέσω του Facebook) προκειμένου να βοηθήσουν τους υπόλοιπους μετανάστες που έρχονται.

Το παραπάνω μήνυμα που είναι γραμμένο στα Αραβικά αναφέρει συγκεκριμένα κάποιες πληροφορίες για τη διαδρομή από Αθήνα μέχρι την Αυστρία: «Πάρτε το λεωφορείο από την Αθήνα για Θεσσαλονίκη. Στη συνέχεια πάρτε το λεωφορείο για Πολύκαστρο. Για να καταλήξετε στο σημείο ακολουθήστε τις σιδηροδρομικές γραμμές περπατώντας παράλληλα και όλο ευθεία. Θα δείτε μπροστά σας μια γέφυρα και ένα ποτάμι. Στο τέλος της γέφυρας θα έχετε φτάσει στη Fyrom. Μεταβείτε στο πρώτο χωριό (μάλλον Γευγελή) και πάρτε το λεωφορείο για τα Skorije (Σκόπια). Η τιμή του εισιτηρίου είναι περίπου 10 ευρώ. Μπορείτε να ξεκουραστείτε στο Newstar Hotel. Δίπλα στο ξενοδοχείο υπάρχει ένα ύπαιθρο με πολλούς πράκτορες που μπορούν να σας περάσουν λαθραία στο Beograd για 500 Ευρώ. Στο Beograd πηγαίνετε στην αστυνομία να καταχωρηθείτε και να πάρετε ένα επίσημο έγγραφο προκειμένου να κυκλοφορείτε ελεύθερα εκεί. Θα σας βάλουν για λίγες μέρες σε ένα στρατόπεδο που ονομάζεται Zaket. Όταν αφεθείτε ελεύθεροι θα πρέπει να πάτε στο Kalati. Εκεί πηγαίνετε στα τρένα και ζητήστε βοήθεια από κάποιους Αιγύπτιους που είναι πράκτορες. Αυτοί μπορούν να σας περάσουν λαθραία στην Αυστρία. Από την Αυστρία θα μπορείτε να πάρετε εύκολα ένα τρένο για όλη την Ευρώπη».

2. Η διαδρομή της Ανατολικής Μεσόγειου σε αριθμούς

2.1. Τάσεις πριν από το 2015

Η Ανατολική Μεσόγειος, εδώ και πολλά χρόνια, βρίσκεται υπό πίεση από την παράνομη μετανάστευση. Κατά την περίοδο 2008-2009, περισσότερα από 40.000 άτομα¹⁸³ χρησιμοποιούσαν τη διαδρομή αυτή, που αντιπροσώπευε περίπου το 40% όλων των μεταναστών που έφθαναν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η διαδρομή με αεροπλάνο παραμένει ακόμα η δημοφιλέστερη για όσους μπορούν να το αντέξουν οικονομικά, με τους μετανάστες να προσγειώνονται κατευθείαν στις ευρωπαϊκές πόλεις μέσω Κωνσταντινούπολης.

Το καλοκαίρι του 2010 υπήρξε μια ξαφνική αύξηση αφίξεων παράνομων μεταναστών, κυρίως από το Ιράκ και το Αφγανιστάν, κατά μήκος του ποταμού Έβρου. Ο αριθμός των μεταναστών στον Έβρο κορυφώθηκε τον Οκτώβριο του 2010 με περίπου 300 άτομα την

¹⁸³ Τα στοιχεία που παρουσιάζονται αφορούν τον αριθμό των ανιχνεύσεων της παράνομης διέλευσης των συνόρων στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Παράνομη διέλευση των συνόρων στα εξωτερικά σύνορα μπορεί να επιχειρηθεί αρκετές φορές από το ίδιο πρόσωπο.

ημέρα να διασχίζουν τα σύνορα κοντά στην Ορεστιάδα. Ο Frontex επιχείρησε τη πρώτη ομάδα ταχείας επέμβασης (RABIT) στα σύνορα το Νοέμβριο του 2010, μετά από αίτημα των ελληνικών αρχών. Η επιχείρηση διήρκεσε μέχρι τον Μάρτιο του 2011.¹⁸⁴

Παρά τα μέτρα που εφαρμόστηκαν από την Ελλάδα, όπως την ανέγερση του φράχτη στην Ορεστιάδα, ο αριθμός των μεταναστών αυξήθηκε και πάλι το 2011, με συνολικά 57.000 παράνομες διελύσεις κατά μήκος των ελληνοτουρκικών συνόρων. Η ελληνική αντίδραση προκάλεσε μια «μετατόπιση» των μεταναστευτικών ροών, από το πέρασμα του Έβρου στα σύνορα της Βουλγαρίας και στη θαλάσσια διαδρομή από τα τουρκικά παράλια, με τους διακινητές να μεταφέρουν ανθρώπους από την Τουρκία στα Ελληνικά νησιά, στην Ιταλία ή σε άλλους λιμένες της ΕΕ.

Η παράνομη διακίνηση ανθρώπων έχει εξελιχθεί σε μια σημαντική βιομηχανία στην Τουρκία, με δίκτυα να δραστηριοποιούνται στην Κωνσταντινούπολη στη Σμύρνη, την Αδριανούπολη και την Άγκυρα. Η χαλάρωση των κανόνων θεώρησης στην Τουρκία είχε δημιουργήσει έναν παράγοντα έλξης για τους μετανάστες από την Αφρικανική ήπειρο, οι οποίοι έφθαναν αεροπορικώς στην Τουρκία πριν επιχειρήσουν την είσοδο τους στην ΕΕ.

2.2. Η Παράνομη διέλευση των συνόρων στην Ανατολική Μεσόγειο. Διαδρομή - Αφίξεις, διασώσεις και συλλήψεις διακινητών¹⁸⁵

Το 2015,¹⁸⁶ περίπου 885.000 μετανάστες και πρόσφυγες έφθασαν στην ΕΕ μέσω της διαδρομής από την Ανατολική Μεσόγειο. Ήταν 17 φορές περισσότεροι από το 2014, που μέχρι τότε ήταν η χρονιά ρεκόρ. Η συντριπτική πλειοψηφία έφτασε στη Λέσβο. Ο αριθμός αυξάνονταν σταδιακά από τον Ιανουάριο έως τον Απρίλιο 2015, και κορυφώθηκε στους 216.000 ανθρώπους τον Οκτώβριο 2015. Οι αριθμοί υποχώρησαν ελαφρά το Νοέμβριο και το Δεκέμβριο λόγω του χειμώνα. Τον Δεκέμβριο του 2015, ο

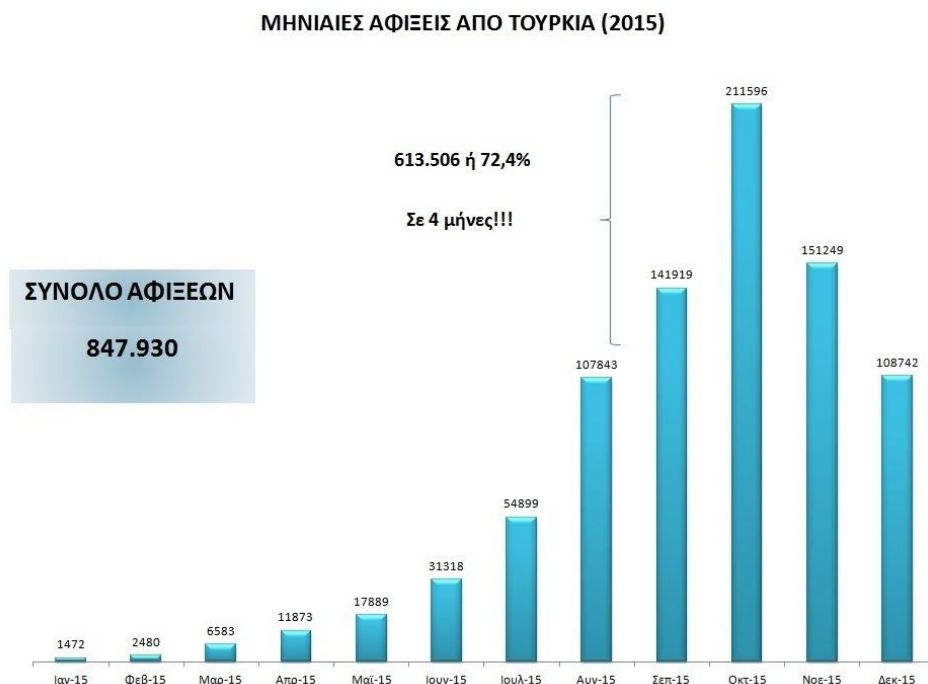
¹⁸⁴ Η ανάπτυξη των ομάδων RABIT μπορεί να διαρκέσει μέχρι τρεις μήνες και μπορεί να ανανεωθεί άλλη μόνο μία φορά επίσης για τρεις μήνες αναφέρει η ανακοίνωση της Frontex.

¹⁸⁵ Πασσάκος Σπυρίδων και Δημήτριος Σαϊτάκης, «Ολη η αλήθεια για το προσφυγικό από τους πρωταγωνιστές! Κείμενο φωτιά από τους Λιμενικούς» (επιμ.) Καρβουνοπουλος Πάρις, *militaire*, 29/03/2016, διαθέσιμο στο url: <http://www.militaire.gr/%CF%8C%CE%BB%CE%B7-%CE%B7-%CE%B1%CE%BB%CE%AE%CE%B8%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF%CF%85/>

¹⁸⁶ Frontex, “Eastern Mediterranean route”, διαθέσιμο στο url: <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/eastern-mediterranean-route/>

Οργανισμός ξεκίνησε την επιχείρηση «Ποσειδών». Μια επιχείρηση ταχείας επέμβασης στην Ελλάδα, μετά από αίτημα των ελληνικών αρχών για πρόσθετη βοήθεια στα σύνορά της. Οι περισσότεροι από τους μετανάστες που έφταναν στην Ελλάδα το 2015 προέρχονταν από τη Συρία και ακολουθούν μετανάστες και πρόσφυγες από το Αφγανιστάν και τη Σομαλία. Υπήρξε, επίσης, αύξηση του αριθμού των μεταναστών από την υποσαχάρια Αφρική. Οι περισσότεροι συνέχισαν το ταξίδι τους για τις χώρες τις βόρειας Ευρώπης, μέσω της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας.

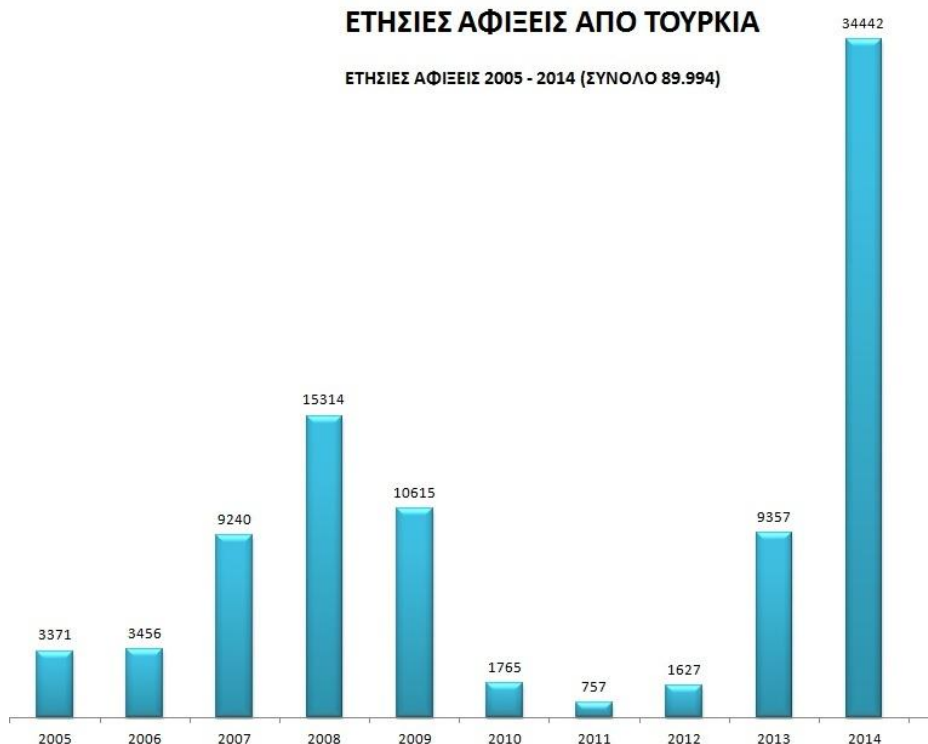
Συγκεκριμένα, το έτος 2015, έχουμε 847.930 αφίξεις μεταναστών και προσφύγων στην Ελλάδα. Το 72,4%, δηλαδή 613.506 άτομα, εισήλθαν στην Ελλάδα μόνο τους τελευταίους 4 μήνες του 2015 (Αύγουστος-Δεκέμβριος του 2015).

Αντίστοιχα, τη περίοδο από το 2005 έως το 2014 ο συνολικός αριθμός των παράνομα εισερχομένων δεν ξεπερνούσε τα 89.994 άτομα.

ΕΤΗΣΙΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΥΡΚΙΑ

ΕΤΗΣΙΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ 2005 - 2014 (ΣΥΝΟΛΟ 89.994)

Ποσοστό αύξησης παρατηρείται επίσης το πρώτο τρίμηνο του 2016, συγκριτικά με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2015. Ο μέσος όρος ημερησίων αφίξεων προσφύγων και μεταναστών που εισήλθε παράνομα στην χώρα γνώρισε αύξηση της τάξης του 1277% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2014. Από τον Ιανουάριο έως τον Μάρτιο του 2016 (20.03.2016) έχουμε 145.027 αφίξεις.

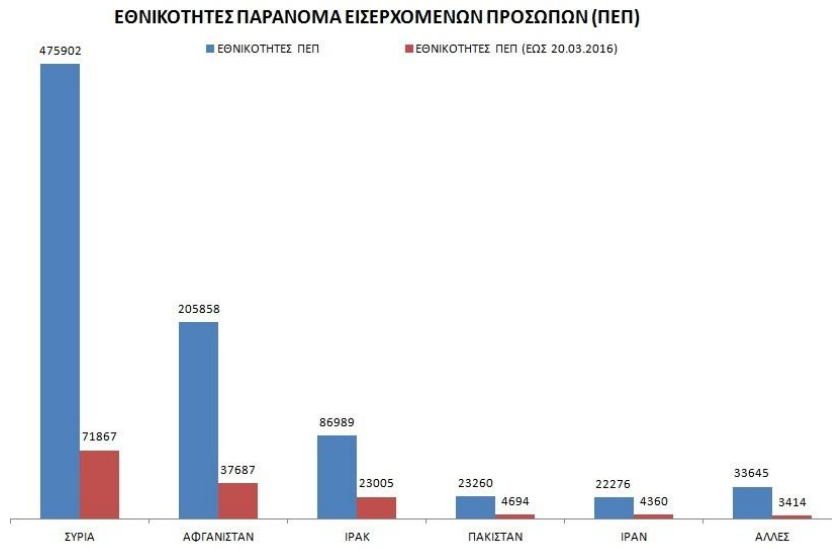
Ο αριθμός των διασώσεων μεταναστών και προσφύγων που έχει καταγραφεί από το Λιμενικό Σώμα για το 2015 είναι επίσης πολύ σημαντικός. Σε 2.931 περιστατικά έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα (περισυλλογή από το νερό) για το 2015, διασώθηκαν 103.372 άτομα, ενώ το ποσοστό θνησιμότητας περιορίστηκε στο 0,26% (272 άτομα). Το πρώτο τρίμηνο του 2016 ο αριθμός των διασωθέντων έχει φτάσει τους 43.185.

Ενώ τα ποσοστά τόσο των περιστατικών έρευνας και διάσωσης όσο και των διασωθέντων ατόμων έχουν φτάσει στο 1653% και 2503% αντίστοιχα, το ποσοστό θνησιμότητας από τις αρχές του χρόνου έως σήμερα έχει περιοριστεί στο 0,08%.

Όσον αφορά στις εθνικότητες των παράνομα εισερχομένων ατόμων για το 2015 από τα 847.930 άτομα, οι 547.769 είναι Σύριοι, ενώ οι υπόλοιποι προέρχονται από το Αφγανιστάν, Ιράκ, Μπαγκλαντές, Πακιστάν, Ιράν, Μυανμάρ. Ενώ για το 2014 είχαμε 14.000 αφίξεις ατόμων με χώρα προέλευσης το Αφγανιστάν, το 2015 έφτασαν 205.858.

Οι συλλήψεις των διακινητών στο Ανατολικό Αιγαίο είναι μαζικές και χαρακτηριστικά για το 2015 έφτασαν τις 482, ενώ μόνο το πρώτο τρίμηνο του 2016 έφτασαν τις 100 συλλήψεις.

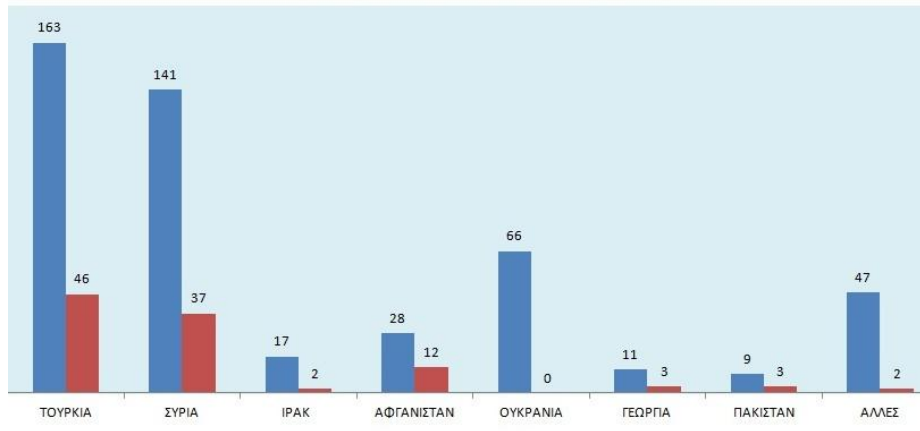

Σε ό,τι αφορά τις εθνικότητες των διακινητών (ο αριθμός προκύπτει από τους συλληφθέντες), η Τουρκία κατέχει τη πρώτη θέση με τον αριθμό των Τούρκων διακινητών να ανέρχεται στους 210. Ακολουθούν οι Σύριοι 178 και οι Ουκρανοί στους 66. Οι υπόλοιποι διακινητές που δραστηριοποιούνται στην περιοχή προέρχονται σε μικρότερο ποσοστό από χώρες όπως το Ιράκ, το Αφγανιστάν, τη Γεωργία, το Πακιστάν και άλλες.

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΕΣ ΔΙΑΚΙΝΗΤΩΝ

■ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΕΣ ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΩΝ ΔΙΑΚΙΝΗΤΩΝ 2015

■ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΕΣ ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΩΝ ΔΙΑΚΙΝΗΤΩΝ ΕΩΣ 20.03.2016

Μόνο το πρώτο τρίμηνο του 2016 έχουν εισέρθει στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου (από τη Λέσβο έως το Καστελόριζο, ένα σύνολο 20 νησιών) 145.027 πρόσφυγες και μετανάστες και παρατηρείται μια σταθερή ροή εισόδου 2.000 περίπου ατόμων ημερησίως.

ΣΤ΄ ΜΕΡΟΣ

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΜΙΚΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΡΕΥΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ ΚΑΙ ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΣΤΟ ΠΕΛΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΩΣΗΣ

1.1. Η διαχείριση από το Λ.Σ- ΕΛΑΚΤ

Τα πρώτα μέτρα για την υποδοχή για την ικανοποίηση των βασικών αναγκών των μεταναστών και προσφύγων, ορίζονται και υποδεικνύονται κατ' εφαρμογή εγκυκλίων, που απευθύνονται τόσο στο Λιμενικό όσο και στις τοπικές αρχές. Μετά τη διάσωση από το ΛΣ και την ασφαλή αποβίβαση οι μετανάστες και οι πρόσφυγες φιλοξενούνται υπό την ευθύνη του Ελληνικού Λιμενικού Σώματος (έως 48 ώρες). Όμως, λόγω της διαδικασίας καταγραφής και της δακτυλοσκόπησης των συλληφθέντων και δεδομένου ότι

οι εισαγγελικές Αρχές κατά κανόνα αποφεύγουν από την εις βάρος τους άσκηση ποινικής δίωξης, πλην των διακινητών, δίνεται εντολή παράδοσης αυτών στην αρμόδια Αστυνομική ή Λιμενική Αρχή.

Το Λιμενικό Σώμα έχει διαμορφώσει κατάλληλες εγκαταστάσεις υποδοχής σε στενή συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Εικ.21.¹⁸⁷

- Φροντίζει για τη παροχή νερού και τροφίμων
- διανέμει είδη προσωπικής υγιεινής
- φροντίζει για την υγειονομική περίθαλψη των μεταναστών και των προσφύγων και τη μεταφορά τους σε δομές υγείας

¹⁸⁷ Πηγή: ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ

Εικ. 22.¹⁸⁸

- Μεριμνά ώστε οι μετανάστες και οι πρόσφυγες να έχουν πρόσβαση σε νομική βοήθεια και ψυχολογική και κοινωνική στήριξη από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς

Εικ.23.¹⁸⁹

1.2. Αφηγήσεις στελεχών του Λ.Σ. από επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης

Αξιωματικοί του Ενιαίου Κέντρου Συντονισμού Ερευνάς και Διάσωσης (ΕΚΣΕΔ) του ΛΣ-ΕΛΑΚΤ αναφέρουν «Η άμεση αντίδραση σε περιστατικό έρευνας και διάσωσης είναι έργο της κάθε Λιμενικής Αρχής. Με τα Τοπικά Σχέδια Έκτακτης Ανάγκης για περιστατικά έρευνας και διάσωσης παρέχουμε τις κατευθυντήριες οδηγίες στις Λιμενικές Αρχές για να οργανώσουν τις υπηρεσίες διάσωσης στην περιοχή τους. Δίνονται οδηγίες πώς να βρουν εθελοντικές ομάδες διάσωσης, καταδυτικά συνεργεία, αλιείς, δύτες, ενοικιαστές θαλασσίων μέσων αναφυχής, αερολέσχες, κ.λπ., να καθορίσουν από ποιους κρατικούς φορείς έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν βοήθεια όπως τη Νομαρχία, την Πυροσβεστική, νοσοκομεία, στρατιωτικές εγκαταστάσεις, αεροδρόμια, κ.λπ., να οργανώσουν και να εκπαιδεύσουν το ίδιο το προσωπικό τους σε περιστατικά μεγάλης κλίμακας με ομάδες διάσωσης, ομάδα υποδοχής ναυαγών, ομάδα αποκλεισμού περιοχής, τηλεπικοινωνιακή ομάδα κτλ. Επίσης δίνονται κατευθυντήριες οδηγίες για να προκαθοριστούν χώροι συγκέντρωσης ναυαγών σε περίπτωση μεγάλου περιστατικού. Ομοίως, σημαντική είναι η συνδρομή στο έργο του ΕΚΣΕΔ των εμπορικών πλοίων, των

¹⁸⁸ Πηγή: ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ

¹⁸⁹ Ibid.

αλιευτικών και των προσφερόμενων υπηρεσιών, του «Ολυμπία Ράδιο» και του «κέντρου άμεσης ανάγκης 112».¹⁹⁰ Ενώ η πρωταρχική ευθύνη ανήκει στα κράτη-μέλη, τα εμπορικά πλοία διαδραματίζουν καίριο ρόλο στις επιχειρήσεις διάσωσης. Τονίζεται ότι τα εμπορικά σκάφη δεν διαθέτουν ούτε τον εξοπλισμό, ούτε κατάλληλα εκπαιδευμένο πλήρωμα, ώστε να είναι επαρκώς προετοιμασμένα για να λαμβάνουν συστηματικά μέρος σε τόσο μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεις διάσωσης»¹⁹¹

«Από την έναρξη της βάρδιας μας ως το πέρας αυτής η σκέψη μας πρέπει να είναι καθαρή, αφήνοντας εκτός ΕΚΣΕΔ οποιαδήποτε προβλήματα, για την σωστή αντιμετώπιση των περιστατικών. Η καλή συνεργασία με τους συναδέλφους, στα επιχειρησιακά μέσα, είναι δεδομένη. Ο σκοπός είναι κοινός. Είναι η άμεση βοήθεια στους συνανθρώπους μας. Η επιτυχία μιας επιχείρησης SAR εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την έγκαιρη λήψη πληροφορίας μιας κατάστασης ανάγκης. Έτσι εκτιμάται ταχύτερα η κατάσταση, υπάρχει άμεση αντίδραση και αυξάνονται οι πιθανότητες εντοπισμού και διάσωσης ανθρώπων που βρίσκονται σε κίνδυνο».¹⁹²

Τραγικές σκηνές που σημειώνονται σε πολλά περιστατικά διάσωσης μεταναστών στο Αιγαίο περιέγραψαν σε συνέντευξη Τύπου στελέχη του Λιμενικού Σώματος που υπηρετούν στα νησιά, ενώ σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν, ο αριθμός των ασυνόδευτων προσφυγόπουλων που φτάνουν προς τα ελληνικά νησιά από τα τουρκικά παράλια, το πρώτο τρίμηνο του 2016, παρουσιάζει σημαντική αύξηση. Ειδικότερα, στη Λέσβο το 2015 εισήλθαν 500.000 πρόσφυγες, εκ των οποίων τα ασυνόδευτα παιδιά (έως 13 ετών) ήταν 750. Από τις αρχές του 2016 μέχρι σήμερα, οι ανήλικοι που έχουν εισέλθει καταμετρώνται στους 537. Επίσης στη Κω πέρυσι εισήλθαν 50.000 πρόσφυγες, εκ των οποίων τα ασυνόδευτα παιδιά (έως 13 ετών) ήταν 93, ενώ στη Λέρο από τους 127.000

¹⁹⁰ Επίσημος ιστότοπος της Πανελλήνιας Ένωσης Αξιωματικών Λιμενικού Σώματος (ΠΕΑΛΣ), «Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΕΚΣΕΔ): Ο καθρέπτης του Λ.Σ σε εθνικό και διεθνές επίπεδο» διαθέσιμο στο <http://www.peals.gr/component/content/article/1-category-1/768>

¹⁹¹ Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της Ένωσης Εφοπλιστών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕCΣΑ) από την 1η Ιανουαρίου έως την 31η Μαΐου 2015, έχουν διασωθεί 47.265 μετανάστες στη Μεσόγειο, από τους οποίους οι 13.475 διασώθηκαν από εμπορικά πλοία. Επίσης, στη διάρκεια αυτών των πέντε μηνών, ζητήθηκε από 302 εμπορικά πλοία να αλλάξουν δρομολόγιο και να μεταβούν σε συγκεκριμένες τοποθεσίες για να παράσχουν βοήθεια σε επιχειρήσεις διάσωσης, και 104 από αυτά τα πλοία κλήθηκαν εντέλει να διασώσουν και να αποβιβάσουν μετανάστες, λόγω του επείγοντος χαρακτήρα της κατάστασης.

Πηγή: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Στη πρόταση Ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου «σχετικά με την κατάσταση στην περιοχή της Μεσογείου και την ανάγκη για μια ολιστική προσέγγιση της ΕΕ όσον αφορά τη μετανάστευση» διαθέσιμο στο

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2016-0066+0+DOC+XML+V0/EL>

¹⁹² Πανελλήνια Ένωση Αξιωματικών Λιμενικού Σώματος (ΠΕΑΛΣ), Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΕΚΣΕΔ) «Ο καθρέπτης του Λ.Σ σε εθνικό και διεθνές επίπεδο» διαθέσιμο στο <http://www.peals.gr/component/content/article/1-category-1/768>

πρόσφυγες τα 210 ήταν ασυνόδευτα παιδιά. Αξιωματικός Λ.Σ που υπηρετεί στη Μυτιλήνη, επιχειρώντας να εξηγήσει αυτήν την αύξηση μας είπε: «τα παιδιά αναφέρουν ότι ήρθαν μόνα τους καθώς οι γονείς τους δεν είχαν χρήματα για να τα ακολουθήσουν. Τα περισσότερα επικοινωνούν με την οικογένειά τους μέσω Facebook. Μάλιστα μας είπαν ότι όταν θα πάνε σε κάποιο ίδρυμα, είτε στην Ελλάδα είτε στην υπόλοιπη Ευρώπη, θα δώσουν το «στίγμα» τους μέσω του Facebook, λέγοντας που βρίσκονται, προκειμένου να μπορέσουν οι συγγενείς τους να τα συναντήσουν κάποια στιγμή».

Αναφερόμενοι σε πολλά περιστατικά στα οποία έχουν επιληφθεί οι λιμενικοί στο Αιγαίο, ένα στέλεχος του Λ.Σ. τόνισε ότι σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει πανικός από τους επιβαίνοντες και οι περισσότεροι από αυτούς που βρίσκονται στις βάρκες, στις οποίες κανονικά χωρούν έξι άτομα αλλά επιβιβάζονται 50, δεν γνωρίζουν αν είναι σε θάλασσα η σε ποτάμι. Ο πανικός που δημιουργείται στους ανθρώπους αυτούς, τις περισσότερες φορές, με την μετατόπιση του φορτίου, έχει ως αποτέλεσμα η λέμβος να αναποδογυρίζει, ενώ έχει παρατηρηθεί ότι πολλά βρέφη δεν φορούν ούτε σωσίβιο.

Λιμενικός που υπηρετεί σε ελικόπτερο Super Puma, μας ανέφερε: «το πιο δύσκολο επιχειρησιακό κομμάτι σε έκτακτα περιστατικά στη θάλασσα είναι η διάσωση των μωρών και των μικρών παιδιών που πρέπει να ανεβάσουμε στο ελικόπτερο». Όπως αφηγήθηκε ο ίδιος, σε ένα περιστατικό διάσωσης, οι επιβάτες της βάρκας του έδιναν ένα μικρό σάκο. «Τους εξηγήσαμε ότι θα το πάρουμε αργότερα αλλά εκείνοι επέμεναν. Τον ανεβάσαμε στο σκάφος και όταν τον ανοίξαμε είδαμε μέσα ένα μωρό 11 ημερών. Σώζουμε από τη θάλασσα ανθρώπους, τραυματίες πολέμου, που πολλές φορές ανεβαίνουν στο σκάφος κρατώντας στην αγκαλιά τους σφιχτά το πρόσθετο μέλος τους για να μπορέσουν να περπατήσουν έως τα σύνορα όταν φτάσουν στην ακτή. Τα σωσίβια που φορούν συνήθως είναι κακής ποιότητας, που τα έχουν αγοράσει 10-15 ευρώ από κάποιο μαγαζί στα τουρκικά παράλια».¹⁹³

«Έχει συμβεί ξανά να μαζέψουμε νεκρούς από τη θάλασσα. Αλλά να βλέπεις τον άνθρωπο να ξεψυχά μπροστά σου είναι φοβερό». Ο ανθυποπλοίαρχος του Λιμενικού Σώματος ήταν με άλλους τρεις συναδέλφους του στο λιμάνι του νησιού όταν το τούρκικο ιστιοφόρο έπεφτε στην ξέρα. Έτρεξαν και το είδαν να διαλύεται σαν χαρτί μέσα σε 6-7 λεπτά. «Πέσαμε αμέσως στη θάλασσα κι αρχίσαμε να βγάζουμε έξω κόσμο. Θυμάμαι

¹⁹³ Lesvosnews.gr, «SOS εκπέμπει το Λιμενικό για τις διασώσεις προσφύγων: Είμαστε στα όρια της κατάρρευσης», διαθέσιμο στο <http://www.lesvosnews.gr/17765/sos-ekpebi-to-limeniko-gia-tis-diasosis-prosfygon-imaste-sta-oria-tis-katarrefsis/>

έναν ηλικιωμένο Σύρο, γύρω στα 65. Έχει οικογένεια στη Σουηδία και θέλει να φτάσει εκεί. Μου έλεγε πως είχε δουλειά, σπίτι και τα έχασε όλα.

Οι Ερυθραίοι είχαν ακόμη πιο δραματικά πράγματα να διηγηθούν για χειρίστες συνθήκες διαβίωσης. Οι γυναίκες έλεγαν πως τις στρατολογούν υποχρεωτικά και αναγκάζονται να φύγουν για να σωθούν». Ενώ έβγαζε κόσμο από τη θάλασσα, δίπλα του ένας συνάδελφός του προσπαθούσε να κρατήσει μάταια στη ζωή έναν άνδρα που μόλις είχε βγάλει από το νερό. «Έπρεπε να παλεύεις με τη θάλασσα για να βγάλεις όσο περισσότερους μπορούσες και δίπλα σου ο άλλος ξεψυχούσε». Τον προηγούμενο χειμώνα, με νοτιά εννιά μποφόρ, ταχύπλοο μετέφερε από τα τουρκικά παράλια έξι άνδρες και δυο γυναίκες από τη Συρία. Στη διαδρομή οι διακινητές, υπό την απειλή όπλου τους πέταξαν στη θάλασσα. Ειδοποιηθήκαμε από έναν άνθρωπο που έτυχε να περνά και τους βρήκαμε γαντζωμένους στα βράχια».

Ο Π.Γ., αρχικελευστής, στα χέρια του οποίου ξεψύχησε το ένα από τα τρία άτομα που επέβαιναν σε πλοίο που προσάραξε στις ακτές της Ρόδου, αφηγείται. «Όταν μας έδωσαν εντολή να πάμε στο σημείο που προσάραξε το σκάφος με τους μετανάστες, φτάνοντας εκεί αντικρίσαμε μια χαοτική κατάσταση. Το καράβι είχε διαλυθεί και χωρίς δεύτερη σκέψη πέσαμε στη θάλασσα προσπαθώντας να σώσουμε τον κόσμο. Πολίτες αλλά και συνάδελφοι που δεν είχαν υπηρεσία έρχονταν και βουτούσαν στη θάλασσα για να βοηθήσουν τους ανθρώπους να βγουν έξω. Ανάμεσα σε αυτούς που βρίσκονταν μέσα στη θάλασσα ήταν ένας νεαρός, γύρω στα 20, που πάλευε να μείνει στην επιφάνεια του νερού κρατώντας έναν σάκο. Τον κρατούσα και του έλεγα να αφήσει τον σάκο. Δεν ξέρω αν δεν καταλάβαινε ή αν απλώς δεν ήθελε να αφήσει τα μοναδικά του υπάρχοντα. Επέμενε να κρατά τον σάκο και κάποια στιγμή ένα κύμα τον σκέπασε με αποτέλεσμα να πιει πολύ νερό. Τον βγάλαμε έξω λιπόθυμο και παρότι προσπαθούσαμε επί ώρα να τον επαναφέρουμε με τεχνητές αναπνοές και μαλάξεις, δεν καταφέραμε να τον σώσουμε».

Η φύλαξη των θαλάσσιων συνόρων, που αποτελεί μία από τις βασικές μας αποστολές, έχει μετατραπεί σε διαρκή διάσωση ανθρώπων από τη θάλασσα, τονίζει ο Μ.Ν., κυβερνήτης πλωτού σκάφους. Είκοσι τέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο βρίσκονται σε επιφυλακή για την αντιμετώπιση του οποιουδήποτε περιστατικού και δεν είναι λίγες οι φορές που όταν το πλήρωμα του πλωτού σκάφους, στο τιμόνι του οποίου βρίσκεται ο ΜΝ επιστρέφει από την προγραμματισμένη περιπολία, καλείται να φύγει αμέσως ξανά για κάποια επιχείρηση διάσωσης. «Στο πλωτό βγαίνουμε επτά άτομα και ο αριθμός αυτός

αποτελεί την ελάχιστη σύνθεση», αναφέρει ο ίδιος και θυμάται μια επιχείρηση διάσωσης κατά την οποία κατάφεραν να σώσουν όλους όσους βρίσκονταν στο σκάφος. «Βρεθήκαμε κοντά στο πλοiάριο που ήταν φορτωμένο με μετανάστες την ώρα που βούλιαζε. Όπως κάθε φορά πρέπει μέσα σε δευτερόλεπτα να αντιλαμβανόμαστε ποιοι είναι οι πιο ευάλωτοι, για να είναι εκείνοι που θα μεταφέρουμε πρώτα στο ναυαγοσωστικό. Οι γυναίκες ούρλιαζαν, ζητώντας βοήθεια και κάποια στιγμή ακούστηκε θυμάμαι μια φωνή που έλεγε με σπαστά ελληνικά - βοηθήστε μας και θα σας δώσουμε ό,τι θέλετε - Είναι νομίζω μια από τις στιγμές εκείνες που μας έχουν κάνει να καταλάβουμε περισσότερο από οτιδήποτε άλλο το μέγεθος της εκμετάλλευσης που έχουν υποστεί αυτοί οι άνθρωποι».

«Μόλις μας βλέπουν σηκώνουν ψηλά τα μωρά και τα παιδιά τους για να τα αρπάξουμε. Εκείνη τη στιγμή κανείς δεν κουνιέται στη βάρκα κι ας είναι όλοι πανικοβλημένοι. Λες και κρατούν την ανάσα τους. Μόλις πάρουμε στην αγκαλιά μας τα μωρά, εκδηλώνεται ο πανικός τους. Προσπαθούν να πιαστούν από όπου μπορούν. Από μια γωνία του σκάφους, από τα σωσίβια, από τα χέρια μας. Ουρλιάζουν HELP, βοήθεια. Προσπαθούν εκείνη τη στιγμή να σώσουν τη ζωή τους. Δεν σκέφτονται τίποτα άλλο». Ο Φ.Χ. είναι κυβερνήτης σκάφους. Τα τελευταία δύο χρόνια, τα μάτια του έχουν δει πολύ σκληρές εικόνες. Οι πιο σκληρές όλων, λέει, είναι τα πτώματα, ειδικά των μικρών παιδιών. Εικόνες που σε κυνηγάνε μια ζωή. «Σκίζουν τις βάρκες και πέφτουν στο νερό. Οι περισσότεροι δεν ξέρουν μπάνιο. Έχεις 40 άτομα ταυτόχρονα στη θάλασσα και πρέπει να τους μαζέψεις μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα. Ρίχνουμε σωσίβια, τραβάμε κόσμο, τους παίρνουμε αγκαλιά και τους ανεβάζουμε στο σκάφος». Του έχει τύχει να βγάλει από βάρκα ακόμη και άνθρωπο σε αναπηρικό καρότσι. «Ήταν ένα σκαφάκι πολύ μικρό και ταξίδευε ένας Σύρος σε αναπηρική καρέκλα». Ηρεμούν μόνο όταν πατήσουν το πόδι τους στο λιμάνι. Μέσα στο σκάφος τα μάτια τους είναι ακόμη γεμάτα αγωνία και φόβο. «Βλέπουμε κυρίως νέα παιδιά αλλά και ηλικιωμένους, παππούδες, γιαγιάδες, μητέρες, οικογένειες. Κάποιοι από το σοκ και την υποθερμία χάνουν τις αισθήσεις τους πάνω στο σκάφος». Σε μια τυπική μέρα μπορεί να κάνουν και τέσσερις διασώσεις σε τρεις ώρες. «Καθημερινά ζούμε τα αποτελέσματα ενός πολέμου. Βλέπουμε εικόνες θρίλερ, ανθρώπους απεγνωσμένους που φεύγουν για να γλιτώσουν, να σε παρακαλούν για τη ζωή τους. Μπαίνουν σε μια βάρκα και δεν ξέρουν τι θα αντιμετωπίσουν».¹⁹⁴

¹⁹⁴<http://www.politischios.gr/koinonia/sima-kindynoy-apo-aigaio-ekpempei-limeniko>

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Ευρωπαϊκή πραγματικότητα προϋποθέτει τη μετάβαση από το κράτος στο κράτος-μέλος. Κύριοι άξονες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η δέσμευση των κρατών μελών ως προς τους κοινούς σκοπούς και τους τρόπους με τους οποίους αυτοί επιτυγχάνονται, αλλά και η διασφάλιση της ελευθερίας μετακίνησης και συναλλαγών για τα κράτη μέλη. Απαραίτητες προϋποθέσεις είναι η δημιουργία κοινών πολιτικών και νομικών πλαισίων και ο σχεδιασμός τόσο κρατικών όσο και διακρατικών- ευρωπαϊκών μηχανισμών.

Η μετάβαση από το κρατικό στο ευρωπαϊκό προϋποθέτει συνεργασία σε πολλά σημεία. Ξεκινώντας από το νομικό πλαίσιο που καθορίζει και καθορίζεται από τις ανάγκες της ευρωπαϊκής ενοποίησης, ο εθνικός νομοθέτης εναρμονίζεται με το πνεύμα της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

Η επίτευξη της ασφάλειας με ταυτόχρονη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων απαιτεί συνεργασία μηχανισμών. Των κρατικών μηχανισμών κάθε κράτους- μέλους, των

μηχανισμών διαφορετικών κρατών-μελών, όσων μηχανισμών δημιουργήθηκαν στα πλαίσια της Ένωσης και τέλος όλων, κρατικών και ευρωπαϊκών μεταξύ τους.

Το ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ, ως ένας τέτοιος κρατικός μηχανισμός είναι μέρος πια ενός ενιαίου σχεδιασμού ασφάλειας της Ε.Ε. Η δράση του διαμορφώνεται και καθορίζεται από τις ανάγκες της Ένωσης και η επιτυχία της δράσης του καθορίζει την ασφάλεια της, κυρίως επειδή είναι ο πρώτος κρατικός αλλά και ταυτόχρονα ευρωπαϊκός μηχανισμός που έρχεται αντιμέτωπος με το μεγάλο πρόβλημα των μικτών μεταναστευτικών ροών. Ως μέρος του ευρωπαϊκού σχεδιασμού συνεργάζεται με τους ήδη υπάρχοντες μηχανισμούς της Ε.Ε, όπως η Europol, αλλά και τους νεοσυσταθέντες μηχανισμούς της Ένωσης, όπως η Ευρωπαϊκή Ακτοφυλακή.

Αυτές οι καινούριες ανάγκες που έχουν προκύψει και αφορούν στην ασφάλεια της Ένωσης και των συνόρων της, στις νέες τεχνικές επίτευξής της και στην απαραίτητη συνεργασία των μηχανισμών της Ένωσης ανοίγουν μια προβληματική, που μας καταδεικνύει το μέγεθος και τις δυσκολίες που πρέπει να αντιμετωπιστούν και που θα οδηγήσουν σε μια νέα, μελλοντική και προς μελέτη πραγματικότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανάγνου Μαίρη. *Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ελευθερίας Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (1999-2013): Αποτιμώντας τα Προγράμματα Δράσης του: Ταμπερέ-Χάγη-Στοκχόλμη*, Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 2014

Αναστασοπούλου Ειρήνη και Friedel Taube, «Eurosur, όπως... Big Brother;», Σπύρος Μοσκόβου (επιμ.), *Deutsche Welle*, 1/12/2013, διαθέσιμο στο <http://www.dw.com/el/eurosur-%CF%8C%CF%80%CF%89%CF%82-big-brother/a-17264096>

Anderson Malcolm. *Border Regimes and Security in an Enlarged European Community: Implications of the Entry into Force of the Amsterdam Treaty*, Robert Schuman Centre No. 8, 2000 <http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/18;14/1648/Anderson.pdf?sequence=1>

Bailey Garrick and Peoples James, *Humanity: An Introduction to Cultural Anthropology*. Wadsworth, Cengage Learning, 9th edition, 2010, διαθέσιμο στο: http://rojavaplan.com/uploads/library/anthropology/cultural/Humanity_An_Intro.pdf

Bennett, Colin J. *What happens when you book an airline ticket? The collection and processing of passenger data post 9/11*, στο Elia Zureik and Mark B. Slater (eds) *Global Surveillance and Policing: Borders, Security, Identity. USA and Canada*, Willan Publishing, 2005, διαθέσιμο στο http://www.polsci.chula.ac.th/jakkrit/anthro/Individual_Study_files/Global%20Surveillance%20and%20Policing.pdf

Γεωργούλας Στράτος κ.α., *Το προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα*, Σεβαστή Τρουμπέτα (επιμ.), Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2012

Διεθνές Συμβούλιο για την Πολιτική Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, (International Council on Human Rights), *Policy Corruption and human rights: making the connection*, Versoix, Switzerland, 2009, σελ.15–21, διαθέσιμο στο url: http://www.ichrp.org/files/reports/40/131_web.pdf

Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός, Διεθνές Ναυτιλιακό Επιμελητήριο και Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, *Διάσωση στη θάλασσα: Οδηγός για τις αρχές και τις πρακτικές που εφαρμόζονται στους μετανάστες και στους πρόσφυγες*, διαθέσιμος στο <https://www.unhcr.gr/fileadmin/Greece/General/publications/protection/unhcrrescueatsea.pdf>

Eastern Partnership Integrated Border Management, “What is Integrated Border Management?”, διαθέσιμο στο url: <http://www.eap-ibm-capacitybuilding.eu/en/about/essence-ibm>

Ελληνική Αστυνομία, «Σύστημα Πληροφοριών Schengen (Schengen Information System) - S.I.S». διαθέσιμο στο url: http://www.hellenicpolice.gr/index.php?option=ozo_content&lang=%27..%27&perform=view&id=26982&Itemid=898&lang=

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, “Regulation (EC) No 863/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a mechanism for the creation of Rapid Border Intervention Teams and amending Council Regulation (EC) No 2007/2004 as regards that mechanism and regulating the tasks and powers of guest officers”, url: http://frontex.europa.eu/assets/Legal_basis/rabit_regulation-863-2007.pdf

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Σχετικά με την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη χρήση του συστήματος πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SISII)» Απόφαση 2007/533/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουνίου 2007 διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007D0533&from=EL>

Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Σύντομη παρουσίαση» », διαθέσιμο στο url: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_el

Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», url: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_el

Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Ταξιδιωτικά έγγραφα για υπηκόους χωρών της ΕΕ», διαθέσιμο στο http://europa.eu/youreurope/citizens/travel/entry-exit/eu-citizen/index_el.htm

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης (ΕΔΜ), «Έκθεση Πολιτικής για τη μετανάστευση και το άσυλο στην Ελλάδα-2014», Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, διαθέσιμο στο: http://emn.ypes.gr/images/docs/EMN_APR/EMN_APR2014/12b_greece_apr_2014_part2_greek.pdf

Ευρωπαϊκή Ένωση, *Συνθήκη του Αμστερνταμ*, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1997, διαθέσιμο στο https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_of_amsterdam_el.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή» διαθέσιμο στο url: https://ec.europa.eu/info/index_el

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “Stronger and Smarter Borders in the EU: Commission proposes to establish an Entry-Exit System”, Brussels: 6 April 2016, διαθέσιμο στο url: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1247_en.htm

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) 2016/399 as regards the use of the Entry/Exit System”, COM (2016) 196 final 2016/0105 (COD), Brussels: 6.4.2016, διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/securing-eu-borders/legal-documents/docs/20160406/regulation_proposal_entryexit_system_en.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “Regulation of the European Parliament and of the Council “establishing an Entry/Exit System (EES) to register entry and exit data and refusal of entry data of third country nationals crossing the external borders of the Member States of the European Union and determining the conditions for access to the EES for law enforcement purposes and amending

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “Establishing an Entry/Exit System (EES) to register entry and exit data and refusal of entry data of third country nationals crossing the external borders of the Member States of the European Union and determining the conditions for access to the EES for law

enforcement purposes and amending Regulation (EC) No 767/2008 and Regulation (EU) No 1077/2011”, Brussels: COM (2016) 194 final 2016/0106 (COD), 6.4.2016 διαθέσιμο στο url:

http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/securing-eu-borders/legal-documents/docs/20160406/regulation_proposal_entryexit_system_borders_package_en.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “Radicalisation Awareness Network (RAN)”, Migration and Home Affairs, διαθέσιμο στο url:

https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network_en

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, International Cooperation and Development, “Common Integrated Risk Analysis Model (CIRAM) - comprehensive update”,

url: <http://capacity4dev.ec.europa.eu/ibm-eap/document/71-common-integrated-risk-analysis-model-ciram-comprehensive-update#sthash.EFXZVMCn.dpuf>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή» διαθέσιμο στο url: https://ec.europa.eu/info/index_el

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Προσφυγική κρίση», διαθέσιμο στο url: https://ec.europa.eu/greece/20161003/prosfygiki_krisi_en

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια: Σύνορα και ασφάλεια», 2014,

url:https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Z5PvsSN2Uh0J:https://europa.eu/european-union/file/711/download_e1%3Ftoken%3DwWdNNOU4+&cd=2&hl=el&ct=clnk&gl=gr&client=firefox-b

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Οργανωτική δομή», διαθέσιμο στο url:https://ec.europa.eu/info/about-european-union/organisational-structure_el

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “Corruption”, Migration and Home Affairs, διαθέσιμο στο url:https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption_en

Ευρωπαϊκή Επιτροπή «Πιο ισχυρά και έξυπνα σύνορα στην ΕΕ: η Επιτροπή προτείνει τη θέσπιση συστήματος εισόδου-εξόδου», Βρυξέλλες, Δελτίο Τύπου, 6 Απριλίου 2016, διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1247_el.htm

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η προσέγγιση «hotspot» για τη διαχείριση των εξαιρετικών μεταναστευτικών ροών, διαθέσιμο στο url:http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/2_hotspots_el.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Επιχειρήσεις της ΕΕ στη Μεσόγειο θάλασσα», ενημερωτικό δελτίο, 4/10/ 2016 διαθέσιμο στο url:https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/securing-eu-borders/factsheets/docs/20161006/eu_operations_in_the_mediterranean_sea_el.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Το EUROSUR ξεκινά: νέα εργαλεία για να σωθούν ζωές μεταναστών και να προληφθεί η εγκληματικότητα στα σύνορα της ΕΕ», Βρυξέλλες: δελτίο τύπου, 29 Νοεμβρίου 2013, διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1182_el.htm

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Για τη θέσπιση ευρωπαϊκού προγράμματος κατάρτισης για την επιβολή του νόμου» /* COM/2013/0172 final */, διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52013DC0172>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια: Σύνορα και ασφάλεια», 2014,

url:https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Z5PvsSN2Uh0J:https://europa.eu/european-union/file/711/download_e1%3Ftoken%3DwWdNNOU4+&cd=2&hl=el&ct=clnk&gl=gr&client=firefox-b

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Terrorism & other Security-related Risks (CIPS)», url:https://ec.europa.eu/home-affairs/financing/fundings/security-and-safeguarding-liberties/terrorism-and-other-risks_en

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, International Cooperation and Development, “Common Integrated Risk Analysis Model (CIRAM) - comprehensive update”, <http://capacity4dev.ec.europa.eu/ibm-eap/document/71-common-integrated-risk-analysis-model-ciram-comprehensive-update#sthash.EFXZVMCn.dpuf>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την καταπολέμηση της παράνομης αλιείας σε παγκόσμιο επίπεδο - ο ρόλος της ΕΕ», Στρασβούργο, 17 Νοεμβρίου 2011, διαθέσιμος στο <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0516+0+DOC+XML+V0//EL>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Eurosur: Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εγκρίνει κανόνες για την επιτήρηση των συνόρων», Σύνοδος Ολομέλειας, Οκτώβριος 2013, διαθέσιμο στο <http://www.europarl.europa.eu/news/el/news-room/20131007IPR21624/eurosur-%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CE%BA-%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%81%CE%AF%CE%BD%CE%B5%CE%B9-%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CF%8C%CE%BD%CE%B5%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%85%CE%BD%CF%8C%CF%81%CF%89%CE%BD>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Πρόταση Ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την κατάσταση στην περιοχή της Μεσογείου και την ανάγκη για μια ολιστική προσέγγιση της ΕΕ όσον αφορά τη μετανάστευση», διαθέσιμο στο <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2016-0066+0+DOC+XML+V0//EL>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κανονισμός (ΕΕ) 2016/399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, περί κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν) διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32016R0399>

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32016R0399>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 562/2006 της 15ης Μαρτίου 2006, για τη θέσπιση του κοινοτικού κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν) <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32006R0562v>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 656/2014 της 15ης Μαΐου 2014, περί κανόνων επιτηρήσεως των εξωτερικών θαλάσσιων συνόρων στο πλαίσιο της επιχειρησιακής συνεργασίας που συντονίζεται από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης», url: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0656>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 της 22ας Οκτωβρίου 2013 για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Επιτήρησης των Συνόρων (Eurosur)». διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1052>

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν, 14 και 15 Δεκεμβρίου 2001, Συμπεράσματα της Προεδρίας, διαθέσιμο στο [url:http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9tVQzNW7or4J:www.consilium.europa.eu/el/european-council/conclusions/pdf-1993-2003/%25CE%2595%25CE%25A5%25CE%25A1%25CE%25A9%25CE%25A0%25CE%2591%25CE%25AA%25CE%259A%25CE%259F-%25CE%25A3%25CE%25A5%25CE%259](http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9tVQzNW7or4J:www.consilium.europa.eu/el/european-council/conclusions/pdf-1993-2003/%25CE%2595%25CE%25A5%25CE%25A1%25CE%25A9%25CE%25A0%25CE%2591%25CE%25AA%25CE%259A%25CE%259F-%25CE%25A3%25CE%25A5%25CE%259)

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν, 14 και 15 Δεκεμβρίου 2001 - Συμπεράσματα της Προεδρίας, Πόρισμα Νο.42, «Ο αποτελεσματικότερος έλεγχος των εξωτερικών συνόρων»

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο - Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο», url: <http://www.consilium.europa.eu/el/european-council/>

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο - Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, “What does the Council of the EU do?”, διαθέσιμο στο url: <http://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/>.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο - Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, “The EU integrated political crisis response-IPCR arrangements in brief”, διαθέσιμο στο [url:http://www.consilium.europa.eu/el/documents-publications/publications/2016/the-eu-integrated-political-crisis-response-ipcr-arrangements/](http://www.consilium.europa.eu/el/documents-publications/publications/2016/the-eu-integrated-political-crisis-response-ipcr-arrangements/)
¹http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/communication_on_managing_the_refugee_crisis_annex_2_el.pdf

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο - Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, “The European Council”, διαθέσιμο στο [url: http://www.consilium.europa.eu/en/european-council/](http://www.consilium.europa.eu/en/european-council/)

Europedia, «Το νομικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης», διαθέσιμο στο url: http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/3/3/index.tkl?lang=gr&pos=16&term=law&s=1&e=20

Harmon Michael M. and Mayer Richard T., *Organization Theory for Public Administration*, Glenview, IL: Scott, Foresman, 1986.

Hobbing, Peter, *Integrated border management at the EU level*, Brussels, CEPS Working Document, No. 227, August 2005, διαθέσιμο στο url: http://aei.pitt.edu/6672/1/1254_227.pdf

Jeandesboz Ulien, *Reinforcing the surveillance of EU borders. The future development of FRONTEX and EUROSUR*, Research Paper No. 11, Brussels: Centre for European Policy Studies (CEPS), March 2008 διαθέσιμο στο [url:http://www.academia.edu/325120/Reinforcing_the_Surveillance_of_EU_Borders_The](http://www.academia.edu/325120/Reinforcing_the_Surveillance_of_EU_Borders_The)

[Future Development of FRONTEX and EUROSUR. CEPS Challenge Paper No. 1
1 19 August 2008](#)

Καλοφωλιάς Κωνσταντίνος Π., *Το μεταναστευτικό ζήτημα στη Μεσόγειο: Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα*, Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρη Μιχάλη, 2011

Laitinen Ilkka (2013), “2nd Global Conference and Exhibition on Future Developments of Automated Border Control (ABC)”, Conference Report, η ομιλία διαθέσιμη στο url: http://frontex.europa.eu/assets/Images_News/ABC_Conference_Report.pdf

Milt Kristiina, «Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων» Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, διαθέσιμο στο http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.4.html

Niels Frenzen, “Satellite Imagery Used by Frontex to Detect and Rescue Migrant Boats?”, Migrants at sea (blog), 2015, διαθέσιμο στο <https://migrantsatsea.org/tag/eurosur-fusion-services/>

Otwin Marenin, *The Challenges of Integrated Border Management in the European Union*, Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Occasional paper No 17, 2010, 26, url: https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUK Ewjixffgr4HRAhWDOIAKHTowCr4QFggdMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.dcaf.ch%2Fcontent%2Fdownload%2F35774%2F526765%2Ffile%2Fop17_marenin.pdf&usg=AFQjCNFTILiwq8mBQuclqj5Ts2atIxFW-Q&sig2=IMB64rvyGEiTHUXeFAf8qA&cad=rja

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), “About the FRA”, διαθέσιμο στο url: <http://fra.europa.eu/en/about-fra>

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), “Guidance on how to reduce the risk of refoulement in external border management when working in or together with third countries”, διαθέσιμο στο url: <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/guidance-how-reduce-risk-refoulement-external-border-management-when-working-or>

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), «Τα θεμελιώδη δικαιώματα στα νότια θαλάσσια σύνορα της Ευρώπης-Περίληψη», 2013, διαθέσιμο στο url https://fra.europa.eu/sites/default/files/summary-fundamental-rights-southern-sea-borders_el.pdf

Πασσάκος Σπυρίδων και Σαϊτάκης Δημήτριος, «Όλη η αλήθεια για το προσφυγικό από τους πρωταγωνιστές! Κείμενο φωτιά από τους Λιμενικούς», Καρβουνόπουλος Πάρις (επιμ.), *militaire*, 29/03/2016, διαθέσιμο στο url: <http://www.militaire.gr/%CF%8C%CE%BB%CE%B7-%CE%B7-%CE%B1%CE%BB%CE%AE%CE%B8%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF%CF%85/>

Πολεμική Αεροπορία, «Επίσκεψη ΣΤΥΑ στο ΕΚΣΕΔ» διαθέσιμο στο <https://www.haf.gr/2011/06/%CE%B5%CF%80%CE%AF%CF%83%CE%BA%CE%B5%CF%88%CE%B7-%CF%83%CF%84%CF%85%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CE%BA%CF%83%CE%B5%CE%B4/>

Salter Mark B., “At the threshold of security: A theory of international borders”, στο Elia Zureik και Mark B. Slater, *Global Surveillance and Policing: Borders, Security, Identity*. USA and Canada: Willan Publishing, 2005

Schrader Christian, “Passenger name records: Undermining the democratic rights of citizens”, [Paper in: *Democracy in Danger*. Stevens, Bronwyn (ed), Social Alternatives, vol. 25 no.3, 2006

Σπυροπούλου Γεωργία και Χριστόπουλος Δημήτρης, *Προσφυγικό: Θα τα καταφέρουμε*, 1η έκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, 2016

Συμβούλιο, «θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους», Οδηγία 2004/83/EK της 29ης Απριλίου 2004, διαθέσιμο στο
url: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3A133176>

Συμβούλιο της Ευρώπης, «Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)», 1950
https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwjJvN_e79HRAhXhCkRQKHQhkChsQFggaMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.unhcr.gr%2Fno_cache%2Fprostasia%2Fnomiki-prostasia%2Fdiethneis-kai-perifereiakes-symbaseis.html%3Fcid%3D710%26did%3D758%26sechash%3Dd6469e89&usq=AFQjCNH8Rvjex_i3npRmb6MaNNVmReiQAw&sig2=Ajo99bwqzALQ7m3A_biA0A&cad=rja

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, “Integrated border management; strategy deliberations”, 13926/1/06 REV, διαθέσιμο στο
url: https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j4nvgs5kjpg27kof_j9vvik7m1c3gyxp/vi7jgt4bkxy/f=/13926_1_06_rev_1.pdf

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, “Council conclusions on strengthening chemical, biological, radio logical and nuclear (CBRN) security in the European Union an EU CBRN Action Plan”, 15505/1/09 REV 1, Brussels: 12 November 2009, url: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2015505%202009%20REV%201>

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Ευρωπαϊκό σχέδιο διαχείρισης των συνοριακών ελέγχων: έγγραφο 14570/01 FRONT 69», διαθέσιμο στο
url: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14997-2001-INIT/el/pdf>

Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Σχετικά με την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη χρήση του συστήματος πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II)», άρθρο 44 του Κανονισμού 1987/2006 και άρθρο 60 της Απόφασης 2007/533/ΔΕΥ διαθέσιμα στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32007D0533>

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, “Council Regulation (EC) No 2007/2004 of 26 October 2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union”, διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32004R2007>

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, “EU Mediterranean operations: over 100.000 saved in 2016”, διαθέσιμο στο url: <http://www.consilium.europa.eu/uploadedImages/Content/inforgraphics/Saving-lives-at-sea-oct2016.jpg?n=5502&targetTypeId=full>

Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, (UNHCR), «Σύμβαση της Γενεύης του 1951: Ερωτήσεις και Απαντήσεις», διαθέσιμο στο url: <https://www.unhcr.gr/fileadmin/Greece/General/Geneva1951faq.pdf>

Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, (UNHCR), *Rescue at Sea. A Guide to Principles and Practice as applied to Migrants and Refugees*, Publisher UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), 2015 <http://www.ics-shipping.org/docs/default-source/resources/safety-security-and-operations/imo-unhcr-ics-rescue-at-sea-guide-to-principles-and-practice-as-applied-to-refugees-and-migrants.pdf?sfvrsn=23>

Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, (UNHCR), “Nansen - a man of action and vision”, 14 September 2009, διαθέσιμο στο url: <http://www.unhcr.org/events/nansen/4aae50086/nansen-man-action-vision.html>

Υπουργείο Εσωτερικών, «Συμπεράσματα της Προεδρίας Τάμπερε, 15 και 16 Οκτωβρίου 1999», διαθέσιμο στο url: <http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/GR-%CE%A4AMPERE-1999.pdf>

Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, «Υπογραφή Υπουργού Ναυτιλίας και Αιγαίου, Μιλτιάδη Βαρβιτσιώτη, σύμβασης για την Ανάπτυξη Συστήματος Πληροφοριών SCHENGEN 2ης Γενιάς και προμήθειας μηχανογραφικού εξοπλισμού», διαθέσιμο στο <http://www.hcg.gr/node/6867>

Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, «Υπογραφή Πρωτοκόλλων συνεργασίας του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής με το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας»

Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, «Έρευνα και Διάσωση», διαθέσιμο στο <http://www.hcg.gr/node/149>

Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, «Διενέργεια Πρόχειρου Μειοδοτικού Διαγωνισμού για την αναβάθμιση λογισμικού SARIS)», 23/06/2016, διαθέσιμο στο url http://www.hcg.gr/sites/default/files/docs/archive/diagon_10.pdf

Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, «Άσυλο και Μετανάστευση», διαθέσιμο στο url: http://www.yptp.gr/asylo.php?option=ozo_content&perform=view&id=3474&Itemid=465%20&lang=&lang=

Frontex, “*Study on anti-corruption measures in EU Border control*”, Centre of the Study of Democracy, March 2012, url:

http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Research/Study_on_anticorruption_measures_in_EU_border_control.pdf

Frontex, «Γενική Έκθεση 2013», διαθέσιμο στο

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gkAbdwGniqUJ:frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Annual_report/2013/General_Report_EL.pdf+&cd=2&hl=el&ct=clnk&gl=gr&lr=lang_el&client=firefox-b

Frontex, «Απόφαση του διοικητικού συμβουλίου 1/2008 της 29ης Ιανουαρίου 2008 σχετικά με το Πρόγραμμα Εργασίας 2008 διορθωτικός προϋπολογισμός αριθ.1», διαθέσιμο στο:

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:f6ILcx0IL40J:frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Work_programme/2008/frontex-2008-0007-00-00-enel.pdf+&cd=1&hl=el&ct=clnk&gl=gr&client=firefox-b

Frontex Risk Analysis Unit, “*Annual Risk Analysis 2015*” Warsaw: April 2015, διαθέσιμο στο

http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2015.pdf

Frontex, “Frontex Eurosur Fusion Services monitor vessels suspected of cross-border crime”, 3/9/2015, διαθέσιμο στο <https://twitter.com/Frontex/status/639452199333007360>

¹http://frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Annual_report/2013/General_Report_EL.pdf

Frontex, “Frontex Eurosur Services help rescue 370 people off Libyan coast”, διαθέσιμο στο <http://frontex.europa.eu/news/frontex-eurosur-services-help-rescue-370-people-off-libyan-coast-MxXy7S>

Frontex, “Eurosur”, διαθέσιμο στο <http://frontex.europa.eu/intelligence/eurosur/>

Frontex, “Educational standards” διαθέσιμο στο <http://frontex.europa.eu/training/educational-standards/>

Frontex, “European Border Guard Teams” διαθέσιμο στο

<http://frontex.europa.eu/operations/european-border-guard-teams/>

Frontex, “Eastern Mediterranean route”, διαθέσιμο στο <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/eastern-mediterranean-route/>

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

ESTA (Electronic System for Travel Authorization), «Αίτηση ESTA», διαθέσιμο στο <http://www.esta.us/greek.html>.

Πρεσβεία των ΗΠΑ στην Ελλάδα, url :<https://athens.usembassy.gov/esta-requirements-greek.html>

Border TechNet (is a web-based platform for sharing, exchanging and disseminating information in the field of Research and Development in the border-security domain), διαθέσιμο στο

<http://btn.frontex.europa.eu/sites/default/files/styles/slide/public/slides/Capture3.JPG?itok=EIGCa139>

Euroshore, “Did you know? EMSA satellite services used in migrant rescue operation”, διαθέσιμο στο <http://www.euroshore.com/news/2015/euroshore-newsletter-december-2015>

National Centre for Scientific Research Demokritos, “Hellenic CISE - Hellenic Common Information Sharing Environment” διαθέσιμο στο <https://www.iit.demokritos.gr/el/project/hellenic-cise>

EUCISE2020, “European test bed for the maritime Common Information Sharing Environment in the 2020 Perspective”, September, 09, 2015

διαθέσιμο στο <http://www.eucise2020.eu/media/1072/20150909-eucise2020-presentation.pdf>

cmathopoulos.com, «Με επιτυχία ολοκληρώθηκε η πολυεθνική άσκηση Νέμεσις 2016», (Blog) διαθέσιμο στο <http://cmathopoulos.com/?tag=%CF%86%CF%89%CE%BA%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82>

International Maritime Organization, “Regulations for carriage of AIS”, διαθέσιμο στο <http://www.imo.org/en/OurWork/Safety/Navigation/Pages/AIS.aspx>

Πανελλήνια Ένωσης Αξιωματικών Λιμενικού Σώματος (ΠΕΑΛΣ), «Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΕΚΣΕΔ): Ο καθρέπτης του Λ.Σ σε εθνικό και διεθνές επίπεδο» διαθέσιμο στο <http://www.peals.gr/component/content/article/1-category-1/768>

Lesvosnews.gr, «SOS εκπέμπει το Λιμενικό για τις διασώσεις προσφύγων: Είμαστε στα όρια της κατάρρευσης», διαθέσιμο στο <http://www.lesvosnews.gr/17765/sos-ekpebi-to-limeniko-gia-tis-diasosis-prosfygon-imaste-sta-oria-tis-katarrefsis/>

